

Uzvišeni Allah kaže:

ءَاٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ ۚ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلُّ ءَاٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ ۚ وَكُتُبِهِ ۚ وَرُسُلِهِ ۚ لَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۚ غُفْرٰنَكَ رَبَّنَا ۚ اِلَيْكَ الْمَصِيْرُ .

“Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: ‘Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.’ I oni govore: ‘Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; Tebi ćemo se vratiti!’” (El-Bekara, 285)

Autor
Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

DTP
Fahrudin Smailović

Prijevod s arapskog
Mr. Subhija Bektić

Lektura
Sumeja Đurić

Izdavač
El-Kelimeh

Korice
Senad Redžepović

Za izdavača
Malik Nurović
Muzafera Nurović

Štampa
Grafičar, Užice

Urednik
Senad Redžepović

Tiraž
300

Recenzenti
Hfz. Edin Redžepović
Hfz. Mervan Bihorac

CIP - Каталогизacija y публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

28-1

AL Salabi, Ali Muhamed, 1963-

Vjerovanje u Allahove poslanike / Ali Muhammed Muhammed es-Sallabi ; [prijevod Mr. Subhija Bektić]. - Novi Pazar : El-Kelimeh, 2022 (Užice : Grafičar). - 460 str. ; 24 cm

Izvornik na arap. jeziku i pismu. - Tiraž 300. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7980-354-2

a) Ислам

COBISS.SR-ID 70308617

Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

VJEROVANJE U ALLAHOVE POSLANIKE

Novi Pazar, 2022.

إذن بترجمة وطباعة ونشر كتب الدكتور علي محمد الصلابي

2021/9/1

أنا الموقع أدناه علي محمد الصلابي أوافق على منح دار "الكلمة" للنشر ، التابعة للمشيخة الإسلامية في صربيا الإذن بطباعة وترجمة مؤلفاتي من اللغة العربية إلى اللغات البوسنية والصربية وغيرها من اللغات، وفي مقدمة الكتب:

- موسوعة أركان الإيمان (الإيمان بالله - الإيمان بالملائكة - الإيمان بالرسول والرسالات - الإيمان بالكتب السماوية والقرآن - الإيمان بالقدر - الإيمان باليوم الآخر

- كتاب إبراهيم عليه السلام

- كتاب دولة السلاجقة

- أي مؤلف من مؤلفاتي المنشورة أو اللاحقة إن شاء الله تعالى

وسنوفر لهم ما يحتاجه من الكتب المطلوبة بصيغتي الـ word أو الـ pdf.

وأسأل المولى عز وجل من فضله وكرمه وجوده وعطائه أن يكون هذا العمل خالصاً لوجهه الكريم وأن يتقبل منا ومنهم ومن جميع المسلمين صالح الأعمال وأن تكون هذه الكتب وأعمال ترجمتها ونشرها سبباً لإحياء روح الأمة وحضارتها ونشر دعوة الإسلام الدين القويم دين رب العالمين. وأسأله تعالى ان يحشرنا مع النبيين والصديقين والشهداء والصالحين والصادقين وحسن أولئك رفيقاً.

د. علي محمد محمد الصلابي

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

DOZVOLA ZA PRIJEVOD, ŠTAMPANJE I IZDAVANJE KNJIGA DOKTORA ALIJA MUHAMMEDA ES-SALLABIJA

1. 9. 2021.

Ja, dolje potpisani, Ali Muhammed es-Sallabi, saglasan sam da se **El-Kelimeh, izdavačkoj kući Mešihata Islamske zajednice u Srbiji**, dodijeli dozvola za štampanje i prijevod mojih djela s arapskog na bosanski, srpski i druge jezike, a naročito sljedećih knjiga:

- Temelji imana (Vjrovanje u Allaha, Vjrovanje u meleke, Vjrovanje u Allahove poslanike, Vjrovanje u nebeske knjige i Kur'an, Vjrovanje u Allahovo određenje, Vjrovanje u Sudnji dan,
- Ibrahim, alejhis-selam,
- Država Seldžuka,
- kao i drugih mojih objavljenih djela i onih koja će biti objavljena, ako Bog da.

Molim Uzvišenog Gospodara za Njegovu milost, plemenitost i darežljivost, da ovo djelo bude posvećeno Njegovom plemenitom licu, da primi od nas, od njih i od svih muslimana dobra djela, te da ova djela budu uzrokom za oživljavanje duha i civilizacije ummeta, za širenje poziva islama, ispravne vjere, vjere Gospodara svjetova. Molim Uzvišenog da nas proživi u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divno društvo biti!

Dr. Ali Muhammed es-Sallabi

POSVETA

Ovu knjigu poklanjam svakom čovjeku koji žudi za istinom o poslanicima i njihovim poslanicama, moleći Uzvišenog Allaha, Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima, da ovo djelo primi kao iskreno urađeno, zarad Njegovog plemenitog lica!

Uzvišeni Allah kaže:

فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.

“Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!” (El-Kehf, 110)

Ali Muhammed es-Sallabi

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

UVOD

Neka je hvala Svevišnjem Allahu. Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela. Niko ne može u zabludu odvesti onog koga Svevišnji Allah uputi, a niko ne može uputiti onog koga On u zabludi ostavi. Svjedočimo da nema istinskog božanstva osim Allaha, Koji nema sudruga, i svjedočimo da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov rob i poslanik.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ۖ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ.

“O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!” (Ali Imran, 102)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ۖ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

“O ljudi, bojte se Gospodara svoga, Koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom Čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi.” (En-Nisa, 1)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا. يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.

“O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će ono što bude želio.” (El-Ahzab, 70–71)

Gospodaru moj, zahvala Ti pripada sve dok ne budeš zadovoljan, i onda kad si zadovoljan i nakon što zadovoljan budeš!

U knjizi *Vjerovanje u poslanike i poslanice*, koja je zadnja u serijalu “Temelji imana”, govorio sam o Uzvišenom Stvoritelju, Plemenitom,

Koji daje opskrbu, Onome Koji radi ono što On hoće, Onome Koji obilno daruje, Onome Koji sve obuhvata znanjem, navodeći o Njemu i Njegovoj uzvišenosti dokaze koji su se sami ukazivali tokom mog putovanja svijetom, koji su izvirali iz historije, pokazivali se na svakom koraku u životu, o čemu su svjedočile države i civilizacije na vrhuncu svoje moći i sunovratu, u kazivanjima ljudi, u Njegovim veličanstvenim i čudesnim stvorenjima, u ovom beskrajnom univerzumu, u brojnim historijskim događajima, u postojanju kraljeva, prinčeva, vođa, vladara, učenjaka, pravnika, filozofa i običnih ljudi čiji broj ne zna niko osim Onoga Koji ih je stvorio, koji su umrli i zakoračili u veličanstveni zagrobni svijet.

Život me je naučio da vjernik, kada je riječ o srčanom uvjerenju, ne može osjetiti smiraj u pogledu bilo čega, osim u pogledu vjerovanja u Allaha. Tako vjernik, kada nešto izgubi i udalji se od nečega, ne žali, osim kada se udalji od Allaha, ne ovisi ni o kome osim o Allahu, ne pokazuje potrebu ni za čim i ni za kim osim za Allahom, ne raduje se pretjerano ni zbog čega osim ako je uradio nešto čime je Allah zadovoljan, ne strahuje ni od čega osim da mu se Allah ne smiluje i ne oprostí. Vjernik u potpunosti pripada Allahu i samo je Njemu posvećen. Svaki put vodi ga ka Allahu; on voli Allaha, a i Allah njega voli, on je zadovoljan Allahom, i Allah je zadovoljan njime.

Svome Gospodaru rob će se približiti tek kad s puta koji ka Njemu vodi ukloni sve prepreke. Kako će stići do Allaha onaj koji nije ni krenuo i koji je zatočen između brojnih prepreka! Uzvišeni kaže:

فَقَرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ.

“Zato požurite Allahu, ja sam vam od Njega da vas javno upozorim.”
(Ez-Zarijat, 50)

Sve ono čega se bojiš, od čega strahuješ, od toga se hitro udaljavaš i sklanjaš, osim kada se radi o strahu od Allaha – Njemu, Jednom i Jedinom, tada hrliš, sklanjaš se u Njegovo okrilje. Zaista onaj ko strahuje od Njega bježi od Njega Njemu, bježi od Njegove srdžbe ka Njegovom zadovoljstvu, od Njegove prijetnje ka Njegovom obećanju.

Jer, nema utočišta niti skloništa od Njega osim kod Njega. Bježati Uzvišenom Allahu znači kucati na Njegova vrata, tražiti spas u Njegovoj blizini, tražiti utočište kod Njega Uzvišenog, istinski vjerovati u Njega, pokoravati Mu se i bespogovorno se udaljavati od grijeha i prekršaja.

Dvije su vrste bijega: bijeg onih koji su sretni i bijeg onih koji su nesretni. Bijeg onih koji su sretni jeste bijeg Allahu, a bijeg onih koji su nesretni jeste bijeg od Njega, a ne Njemu. Neznalica je i nerazuman onaj koji misli da može pobjeći od Allaha i da može izaći iz okvira Njegove vlasti, jer, Allahu se sve vraća i završnica je kod Njega.¹

Iz historijskih djela spoznao sam koliko je vjerovanje, iman, važno za pojedince i narode, stoga sam nastojao da u ovom serijalu o imanskim temeljima pišem jasno, potkrepljujući sve dokazima iz Kur'ana i vjerodostojnog sunneta, ne uzimajući uopće u obzir metode apologetičara (kelamista) i raznih filozofskih pravaca, čije su akidetske rasprave kontroverzne i dotiču se uglavnom spornih akidetskih pitanja.

Pažnju sam usmjerio na to da prenesem čisto vjerovanje Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, i njegovih ashaba u oblasti temelja imana.

Ovim serijalom želimo doprijeti do razuma svakog čovjeka, oživit i zamrla srca, potaknuti ljudsku prirodnost (*fitru*), vezivati ljude za Veličanstvenog Stvoritelja, pojasniti čega se treba pridržavati šerijatski obveznik, naročito. Ovaj serijal knjiga o imanu, koji je plod dugogodišnjeg istraživanja i analiziranja klasičnih i savremenih izvora i autora, napisan je tako da može koristiti i učenjaku i učeniku i običnim ljudima koji nisu posvećeni nauci.

Učenjaci čije su ideje i smjernice uveliko pomogle u pisanju ovog djela jesu: dr. Jusuf el-Karadavi, dr. Selman el-Avda, dr. Muhammed Tahir el-Berzendži, dr. Aid el-Karni, koji se znao našaliti sa mnom i

¹ Nasir ez-Zehrani, *Allahu ehlu-senai vel-medždi*, str. 681.

reći mi: “Na Sudnjem danu, Allah neće pitati ni Afrikance ni druge narode o Seldžucima, Zenkijima, Ejubijama i Tatarima, nego će ih pitati o tevhidu – Allahovoj jednoći” i snažno me je podsticao da se u pisanju posvetim tefsiru i dokazima iz plemenitog Kur’ana i sunneta. Također, i drugi plemeniti učenjaci i mislioci dali su doprinos u nastajanju ovog mog djela i zaslužuju da za njih uputim iskrenu dovu u tajnosti.

Ovaj serijal “Temelji vjerovanja” ugledao je, Allahovom dobrotom i pomoći, svjetlo dana i dostupan je daijama, hatibima, učenjacima, političarima, misliocima, studentima i običnim ljudima, i nadam se da će im biti od koristi kako tokom njihovog života tako i nakon njihove smrti.

Dani brzo prolaze i ne znam da je iko od ljudi ostvario sve što želi prije nego što je napustio ovaj prolazni život. Moje naučne, intelektualne ideološke i kulturološke ambicije ne prestaju i siguran sam da ću otići sa ovoga svijeta prije nego što ih ostvarim i zbog toga hoću da spomenem neke od tih projekata nadajući se da će Allah otvoriti srca nekih studenata, učenjaka i istraživača da ih napišu na metodički ispravan način i da će to doprinijeti renesansi i progresu ummeta i da će osvijetliti put dolazećim generacijama koje će nositi zastavu islama i koje će raditi na vraćanju njegove civilizacijske uloge vođenja nacija i naroda i izvesti ih iz tjeskobe dunjaluka u širinu ahireta, i iz nepravde drugih religija u pravednost islama.

Ciljevi pisanja knjiga iz ovog serijala jesu sljedeći:

1. Briga o intencijama i ciljevima šerijata.
2. Napraviti jasnu razliku između šerijatske politike i akidetskih uvjerenja.
3. Razumijevanje propisa iz sunneta (fikha) i njihovog utjecaja na pojedince, narode i civilizacije.
4. Podsjetiti na kur’anska kazivanja i uzeti pouke iz njih i povezati ih sa trenutkom u kojem živimo.

5. Predstaviti koncept univerzalnih vrijednosti i principa kroz percepciju islama, poput: dogovaranja (šúre), slobode, jednakosti, pravde, prava muškarca i žene, predstaviti viziju moderne građanske države utemeljene na islamskim principima.

6. Predstaviti moralne norme iz Kur'ana, sunneta i islamske tradicije koje su odgovarajuće za današnje vrijeme.

7. Ukazati na potrebu vođenja računa o upravi i planiranju, organizaciji i progresu u svakom polju, tako da krajnji rezultat bude spoj autentičnosti, tradicije i savremenosti.

8. Pojasniti princip borbe, džihada, i ukazati na potrebu njegovog pravilnog razumijevanja, na neophodnost unapređenja vojnih struktura u muslimanskim državama, i na važnost moralne i materijalne pripreme, na prijeku potrebu razvijanja modernih vojnih tehnologija.

9. Na osnovu proučavanja historijskih i savremenih vojnih projekata iznaći civilizacijski model koji će omogućiti iskorištavanje potencijala ummeta s ciljem zaštite od invazijskih stremljenja.

10. Proučavati prioritete, razilaženja, i ekonomske i finansijske propise.

11. Iznaći način za unapređenje kolektivnog naučnog rada i potaći pokretanje korisnih projekata koji će doprinijeti prosperitetu našeg muslimanskog ummeta.

Uzvišeni kaže:

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا.

“Uistinu! Onima koji vjeruju i čine dobra djela, uistinu – Mi nećemo uništiti nagradu onoga ko čini dobro djelo.” (El-Kehf, 30)

Podijelio sam ovu knjigu na nekoliko poglavlja.

U prvom poglavlju govorio sam o konceptu vjerovjesništva i poslanstva i razlikama među njima, definiciji vjerovjesnika i poslanika i razlici između poslanika i vjerovjesnika.

U drugom poglavlju bit će riječi o obavezi vjerovanja u poslanike i ukratko o njihovoj historiji.

Na posebnosti i karakteristike vjerovjesničkog poziva i na razlike među njima u položaju ukazao sam u trećem poglavlju, dok sam u četvrtom poglavlju ukazao na aspekte slijeđenja vjerovjesnika, neka je na njih spas i mir.

Peto poglavlje posvetio sam objavi i potvrdi vjerovjesništva i mudžiza, dok sam u šestom poglavlju detaljno prikazao karakteristike Muhammedovog poslanstva i prava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kod njegovog ummeta.

Pisanje ovog djela završio sam 24. zul-hidžeta 1431. hidžretske godine, što odgovara 30. 11. 2010. po gregorijanskom kalendaru, nakon akšam-namaza.

Svaka blagodat je od Allaha i prije i poslije, molim Ga, slavljen je On i uzvišen, da lijepo primi ovo djelo i da nas počasti time da budemo u društvu vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih.

Uzvišeni kaže:

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ۗ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

“Ono što Allah otvori ljudima od milosti – pa nema tog ko će je zadržati; a šta zadrži – pa nema joj pošiljaoca poslije Njega; a On je Moćni, Mudri.” (Fatir, 2)

S ovom knjigom završio sam serijal knjiga o ruknovima imana, a ne tvrdim da je moj rad bez greške, nego kažem kao što je kazao pjesnik:

*Greške i propuste koje oko mu vidi
nek otkloni onaj ko to uvidi,
ali pod uslovom da znanja i objektivnosti ima,
a to dvoje su najveličanstvenija svojstva ljudima.
Allah na pute spasa upućuje,
za uže Slavljenog se držim, to mi put razlučuje.*

Allahu hvala na početku i kraju na blagodatima kojima me počastio i molim Ga Njegovim lijepim imenima i savršenim svojstvima da

serijal ovih knjiga o imanskim šartima bude djelo učinjeno iskreno radi Njega, da bude od koristi Njegovim robovima, da me nagradi za svako slovo koje sam napisao, da podari da to nađem na vagi svojih dobrih djela. Molim Allaha da nagradi sve moje prijatelje koji su mi na bilo koji način pomogli da ovo skromno djelo uspijem privesti kraju.

Iskreno se nadam da poštovani čitalac neće zaboraviti da Allahu uputi dovu za ovog roba, kojem su prijeko potrebni oprost, milost i zadovoljstvo Plemenitog Gospodara.

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ. وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

“Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako Ga predstavljaju oni! – i mir poslanicima i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova!” (Es-Saffat, 180–182)

Slavljen neka si Ti i Tebi hvala, svjedočim da nema božanstva osim Tebe, od Tebe tražim oprosta i Tebi se kajem. Naša zadnja dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!²

Ali Muhammed es-Sallabi

² Poštovana braćo, raduje me da stignu do mene vaše primjedbe na ovu knjigu, i na druge moje knjige koje sam objavio. Tražim od braće da dove za mene u tajnosti i iskreno Allahu za ispravnost u služenju Njegovoj veličanstvenoj vjeri.

PRVO POGLAVLJE

POJAM VJEROVJESNIŠTVA I POSLANSTVA I RAZLIKA IZMEĐU NJIH

PRVO: JEZIČKA I ŠERIJATSKA DEFINICIJA NUBUVVETA – VJEROVJESNIŠTVA

1. Jezička definicija nubuvveta – vjerovjesništva

Lingvisti navode sljedeća značenja izraza vjerovjesništvo.

1) Ovaj izraz ima značenje obavijesti kad je izveden iz riječi “en-ne-beu – vijest” i u tom značenju su riječi Uzvišenog:

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ. عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ.

“O čemu oni jedni druge pitaju? O vijesti velikoj” (En-Nebe, 1–2).

2) Kad je izveden iz riječi “en-nebavetu – jasan put”, tada ima značenje puta koji vodi do Allahovog zadovoljstva.³ Sva ova značenja u skladu su sa šerijatskim značenjem izraza vjerovjesništvo.

2. Šerijatska definicija vjerovjesništva

Vjerovjesništvo, prema ovoj definiciji, podrazumijeva prenošenje obavijesti o Allahu kojim je On zadužio nekoga od ljudi. Uzvišeni Allah čast i visok položaj vjerovjesništva daje isključivo onome koga On odabere od Svojih robova, da ponese teret poslanice i njenog dostavljanja ljudima. Uzvišeni kaže:

اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ^٣.

³ Seid el-Kahtani, *Šejh Abdulkadir Džejlani*, str. 295.

“A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje.” (El-En’am, 124)

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ^٥

“Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira.” (El-Kasas, 68)

Usto, vjerovjesništvo predstavlja jedini istinski put kojim se dolazi do Allahovog zadovoljstva i Dženneta i kojim se udaljava od Njegove srdžbe i Vatre.

Najkonkretnije i najbliže od svih tih značenja na koje se cilja ovim izrazom jeste prvo značenje zato što je glavni zadatak vjerovjesnika da obavijesti o Allahu i da narodu dostavi ono što mu je objavljeno od njegovog Gospodara.⁴

DRUGO: JEZIČKA DEFINICIJA IZRAZA POSLANIK – RESUL

Izraz poslanik – resul izveden je iz riječi “irsal”, što znači slanje i usmjeravanje. Poslanik označava onoga ko prenosi poslanicu, a to je onaj koji slijedi obavijesti onoga ko ga je poslao.⁵ U tom značenju su riječi Uzvišenog:

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ.

“Poslat ću im jedan dar i vidjet ću s čime će se izaslanici vratiti” (En-Neml, 35). Prema tome, poslanici su nazvani tako zato što ih je Allah poslao sa poslanicama njihovim narodima i zadužio ih da ih dostave. Uzvišeni kaže:

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا^٦

“I poslanike, jedne za drugim slali.” (El-Mu’minun, 44)

⁴ Šejh Abdulkadir Džejlani, str. 296.

⁵ Ibn Menzur, Lisanul-areb, 2/11-14; Šejh Abdulkadir, str. 296.

TREĆE: RAZLIKA IZMEĐU VJEROVJESNIKA I POSLANIKA

Neki učenjaci smatraju da postoji razlika između vjerovjesnika i poslanika, pa tako navode da je vjerovjesnik čovjek kojem je Uzvišeni Allah objavio objavu, ali mu nije naredio da je dostavi ljudima, dok je poslanik čovjek kojem je Uzvišeni Allah objavio objavu i naredio mu da je dostavi ljudima. Prema tome, izraz poslanik općenitiji je i obuhvatniji pojam od izraza vjerovjesnik, i u tom slučaju svaki poslanik ima status vjerovjesnika, jer mu je Uzvišeni Allah objavio objavu, dok svaki vjerovjesnik nema status poslanika, jer mu Uzvišeni Allah nije naredio da tu objavu dostavi ljudima. Shodno tome, svaki poslanik je i vjerovjesnik, dok svaki vjerovjesnik nije i poslanik.⁶

Na razliku između poslanika i vjerovjesnika, pored navedenog, ukazuje se i u riječima Uzvišenog:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا.

"I spomeni u Knjizi Musaa! On je bio iskren i bio je poslanik, vjerovjesnik." (Merjem, 51)

Primjer vjerovjesnika koji nije imao status poslanika jeste Jošua, koji je bio Musaov, alejhis-selam, sluga. Allah je Jošuu učinio vjerovjesnikom i on je naslijedio Musaa i Haruna u Benu Israilu. Jošua je onaj koji je osvojio Bejtul-Makdis.

Primjer vjerovjesnika koji je imao i status Allahovog poslanika poslanog svim ljudima i status vjerovjesnika jeste naš vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Ali, taj status imali su i svi ostali vjerovjesnici koji su spomenuti u plemenitom Kur'anu.

Drugi učenjaci smatraju da su ove dvije riječi sinonimi, pa se tako vjerovjesnik naziva poslanikom i poslanik vjerovjesnikom. Prema ovome, izraz poslanik odnosi se na povezanost čovjeka koji je primio

⁶ Adud el-Idži smatra da je poslanik uopćeniji pojam od vjerovjesnika i da je među njima apsolutna uopćenost i posebnost zato što je svaki poslanik vjerovjesnik, a nije svaki poslanik vjerovjesnik. Za ovo navodi primjer Džibrila koji je poslanik, kako to potvrđuje plemeniti Kur'an, međutim, on nije vjerovjesnik.

objavu i ljudi kojima je poslan, a pojam vjerovjesnik označava odnos između njega i Allaha, od Kojeg je primio objavu. Ovaj stav zauzeli su Kadi Ijad i Essad et-Teftazani.⁷

Postoje i druga mišljenja prema kojima se vjerovjesnikom smatra čovjek kojem je Allah objavio objavu koju je on dužan dostaviti ljudima, međutim nije poslan nevjerničkom narodu, da ih izvede iz nevjerovanja u vjerovanje, dok se poslanikom smatra čovjek koji je sa objavom poslan nevjerničkom narodu da ih pozove da vjeruju u jednoga Boga. Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ .

“Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali...” (El-Hadždž, 52). Ovdje su zajedno spomenuti i poslanik i vjerovjesnik, čime se ukazuje na to da su i poslanici i vjerovjesnici dobivali objavu. Izraz poslanik odnosi se na čovjeka kojem je naređeno da dostavi Allahovu poslanicu narodu koji se odao širku – mnogoboštvu, kao što je to bio slučaj sa Nuhovim, alejhis-selam, narodom. U *Sahihu* je potvrđeno da je Nuh bio prvi poslanik na Zemlji, a prije njega je bilo vjerovjesnika, poput Adema i Idrisa, alejhime-selam.

Riječi Uzvišenog:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ .

“Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali...” (El-Hadždž, 52), u kojima se spominje slanje poslanika i vjerovjesnika, dokaz su da su i vjerovjesnik i poslanik bili slati svojim narodima, ali se izrazom vjerovjesnik ne podrazumijeva apsolutno slanje, koje podrazumijeva objavu novog vjerzakona, nego naređuje vjernicima da se pridržavaju važećeg vjerzakona, onoga za što znaju da je istina, poput učenjaka. Zbog toga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: “Učenjaci su nasljednici vjerovjesnika”. Dakle, nije uslov da poslanik dođe sa novim vjerzakonom – šerijatom, jer je Jusuf bio poslanik, a slijedio je vjerzakon Ibrahima, alejhis-selam,

⁷ *Hašijetul-Badžuri alel-dževhereti*, str. 6; Ahmed Muhammed el-Dželi, *Akide-tul-islamije erkanuha ve asaruha alel-ferdi vel-mudžtemei*, str. 219.

Davud i Sulejman bili su poslanici, a slijedili su vjerozakon – šerijat Tevrata.⁸

Najispravniji stav o tom pitanju jeste da je poslanik čovjek kojem je Uzvišeni Allah objavio novi šerijat – vjerozakon, te mu naredio da ga dostavi ljudima i poziva ih da ga slijede, dok je vjerovjesnik čovjek kojeg je poslao Uzvišeni Allah da bi potvrdio šerijat prethodnog poslanika.⁹

Predvodnici Benu Israila bili su vjerovjesnici i svaki put kad bi umro vjerovjesnik, bio bi im poslan drugi vjerovjesnik, kao što je to potvrđeno u hadisu.¹⁰

Vjerovjesnici Benu Israila slati su sa vjerozakonom Musaa – Tevratom i bilo im je naređeno da svome narodu dostave Allahovu objavu. Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّهِمْ أَفَبَعَثَ لَنَا مَلِكًا نَقْتُلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا.

“Zar nisi čuo da su prvaci sinova Israilovih poslije Musaa svom vjerovjesniku rekli: ‘Postavi nam vladara da bismo se na Allahovom putu borili!’ ‘Možda se vi nećete boriti ako vam borba bude propisana?’” (El-Bekara, 246)

Sve što se objavljuje vjerovjesniku, kao što se vidi iz ajeta, njegov je narod obavezan izvršavati i ta obaveza stupa na snagu nakon dostavljanja objave. Davud, Sulejman, Zekerijja i Jahja bili su i vjerovjesnici i duhovni i svjetovni predvodnici Benu Israila, obnašali su dužnosti kadije i dostavljali im istinu.¹¹

⁸ Ibn Tejmijja, *Kitabun-nubuvvat*, str. 172–173.

⁹ Omer el-Eškar, *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 15.

¹⁰ Buhari i Muslim. *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 15.

¹¹ Ibid., str. 15.

DRUGO POGLAVLJE

OBAVEZA VJEROVANJA U POSLANIKE I KRATAK HISTORIJAT POSLANIKA

PRVO: OBAVEZA VJEROVANJA U PLEMONITE POSLANIKE

Jedan od temelja imana – islamskog vjerovanja jeste vjerovanje u Allahove poslanike koji su Allahove objave, poslanice, donosili Njegovim stvorenjima, u kojima su bile radosne vijesti i opomene, koje su bile jasan dokaz i koje će onemogućiti ljude da se, nakon slanja poslanika, opravdaju pred Allahom za ustrajnost na krivom putu.

Prema tome, da bi bilo ispravno čovjekovo vjerovanje i da bi se smatrao istinskim vjernikom, mu'minom, potrebno je da čvrsto vjeruje u svaku od Allaha objavljenu knjigu i u svakog Njegovog vjerovjesnika i poslanika.

U pogledu ovog stava, koji se temelji na Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, musliman ne izražava nimalo sumnje i to jasno potvrđuje riječima.

U ovom ajetu Allah objašnjava suštinsko dobročinstvo i temelje imana i daje odgovor jevrejima na njihovu reakciju na promjenu kible¹²:

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ.

¹² Jusuf el-Karadavi, *Fetaval-muasira*, 3/167.

“Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike” (El-Bekara, 177), a u ajetu:

ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ ۚ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ ۖ وَكُتُبِهِ ۚ وَرُسُلِهِ ۚ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّن رُّسُلِهِ ۚ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ.

“Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: ‘Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.’ I oni govore: ‘Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; Tebi ćemo se vratiti’” (El-Bekara, 285), Uzvišeni Allah pojašnjava suštinu bogobožnosti i temelje vjerovanja, jasno ukazujući na to da su temelji imana: vjerovanje u Allaha, u Njegove meleke, Njegove knjige i Njegove poslanike, dok na vjerovanje u Sudnji dan ukazuje u Svojim riječima:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا ءَامِنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ ۚ وَالَّذِيْنَ اَلَدٰى نَزَّلَ عَلٰى رُسُوْلِهِ ۚ وَالَّذِيْنَ اَلَدٰى اُنزِلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ ۖ وَكُتُبِهِ ۚ وَرُسُلِهِ ۚ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًاۢ بَعِيْدًا.

“O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje, i u Knjigu koju je objavio prije. A onaj ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao” (En-Nisa, 136).

Uzvišeni Allah kaže:

سَابِقُوْا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ ۚ اَعَدْتُ لِلَّذِيْنَ ءَامَنُوْا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ.

“Nadmećite se da u Gospodara svoga zaslužite oprost i Džennet, prostran koliko su nebo i Zemlja prostrani, i pripremljen za one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju.” (El-Hadid, 21)

قُلْ ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا اُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا اُنزِلَ عَلٰى اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْمٰعِيْلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَا اُوْتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَالنَّبِيُّوْنَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُوْنَ.

“Reci: ‘Vjerujemo u Allaha i ono šta je objavljeno nama i šta je objavljeno Ibrahimu i Ismailu i Ishaku i Jakubu i plemenima, i šta je dato

Musau i Isau i vjerovjesnicima od Gospodara njihovog. Ne pravimo razliku između ijednog od njih i mi smo Njemu predani.” (Ali Imran, 84)

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ.

“Recite: ‘Vjerujemo u Allaha i ono što je objavljeno nama, i ono što je objavljeno Ibrahimu i Ismailu i Ishaku i Jakubu i plemenima i ono što je dato Musau i Isau, i što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihovog. Ne pravimo razliku između ijednog od njih, i mi smo Njemu pokorni.’” (El-Bekara, 136)

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ
الْمُبْطِلُونَ.

“I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali. I nijedan poslanik nije mogao učiniti nikakvo čudo bez Allahove volje. A kad se Allahova prijetnja ispuni, biće presuđeno po pravdi i tada će nevaljali nastradati.” (Gafir, 78)

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ.

“Mi smo te poslali s Istinom da radosne vijesti donosiš i da opominješ; a nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao.” (Fatir, 24)

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ.

“Svaki narod je imao poslanika. I kad poslanik njihov dođe među njih, njima će biti pravedno presuđeno, nasilje im neće biti učinjeno.” (Junus, 47)

Poznat je hadis Džibrila koji je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upitao o imanu, vjerovanju, a on mu je odgovorio: “Iman je da vjeruješ u Allaha, u Njegove meleke, u Njegove knjige, u Njegove poslanike, u Sudnji dan i u određenje.”¹³

¹³ Muslim, 8.

Kur'an ne spominje vjerovanje u određenje – kader jer je ono dio vjerovanja u Allaha: u Allahovo savršenstvo i u to da On sve zna, da se ništa ne dešava bez Njegovog htijenja i da se neće desiti ono što On neće da se desi, i da je znao ono što će se desiti i prije nego što se desilo. Uzvišeni kaže:

وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتٍ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

“I nema zrna u tminama Zemlje niti ičega svježeg niti ičega suhog, ničega što nije u jasnoj Knjizi.” (El-En'am, 59)

Važno je naglasiti da je vjerovanje u poslanike pitanje u pogledu kojeg nema sumnje niti razilaženja i zbog toga se spominje da će ljudima na Sudnjem danu biti postavljena dva glavna pitanja:

- 1) Kome ste robovali? Koga ste obožavali?
- 2) Šta ste odgovorili poslanicima?

Uzvišeni kaže:

فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ.

“Pa nejasne će im biti vijesti Toga dana, te se oni neće raspitivati.” (El-Kasas, 66)

Plemeniti Kur'an odgovara onima koji poriču i koji smatraju da je nemoguće da im Allah pošalje poslanika koji im donosi radosne vijesti i koji ih opominje i upućuje na Pravi put. U ajetu u kojem se Nuh obraća svojim sunarodnjacima, Uzvišeni kaže:

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ.

“Zar se čudite što vam dolazi Opomena od Gospodara vašeg po čovjeku između vas, da bi vas opomenuo, i da biste se pobožali i da bi vam se smilovalo?” (El-A'raf, 63).

Jedan od temelja islamskog vjerovanja jeste vjerovanje u sve Allahove poslanike, što znači da onaj ko porekne ili uznevjeruje u samo jednog od poslanika, isto kao da je porekao ili uznevjerovao u sve njih. Ovo potvrđuju riječi Uzvišenog:

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ.

“I Nuhov narod je smatrao lažnim poslanike” (Eš-Šuara, 105), a Nuhov je narod poricao samo Nuha;

كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ.

“I Ad je smatrao lažnim poslanike” (Eš-Šuara, 123), a oni su samo poricali Huda;

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ.

“I Semud je smatrao lažnim poslanike” (Eš-Šuara, 141), a oni su poricali samo Saliha. A, isto je rečeno i za Lutov i Šuajbov narod. Dakle, iako su svi ovi narodi poricali samo jednog poslanika, u ajetima se navodi da su poricali poslanike, jer su time negirali samu osnovu poslanstva. Ako neko ustvrdi da vjeruje u Allaha Uzvišenog a poriče poslanike ili jednog od poslanika čija je poslanica potvrđena, njegova se tvrdnja neće smatrati validnom, jer istinski iman podrazumijeva vjerovanje u poslanika koji prenosi objavu od Allaha. Onaj ko kaže: “Vjerujem u jednog poslanika ili u određene poslanike, a ne vjerujem u druge koji su poput njih ili na većem položaju od njih”, njegova tvrdnja da je vjernik ne smatra se validnom i za takvog Kur'an kaže da je istinski nevjernik.¹⁴

Uzvišeni kaže:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا. أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا.

“Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: ‘U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo’, i žele da između toga nekakav stav zauzmu – oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju.” (En-Nisa, 150–151)

Ova dva ajeta objavljena su povodom jevreja i kršćana. Naime, jevreji su povjerovali u Musaa, a zanijekali su Isaa i Muhammeda. Kršćani su povjerovali u Musaa i Isaa, a zanijekali su Muhammeda.

¹⁴ Fetaval-muasira, 3/169.

S druge strane, muslimani su jedini koji vjeruju u sve Allahove poslanike i u sve knjige koje je Allah objavio, kao što kaže Uzvišeni:

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا.

“A oni koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju i nijednog od njih ne izdvajaju – On će ih, sigurno, nagraditi. – A Allah prašta i samilostan je” (En-Nisa, 152).¹⁵

Svi poslanici došli su sa jednim zadatkom: da pojasne da nema drugog istinskog božanstva u ovom cjelokupnom postojanju osim jednog božanstva – Allaha, Koji nema sudruga, kao što se o tome kaže u Kur'anu:

وَالِإِلَٰهِ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَنْتُمْ إِلَٰهُ مُفْتَرُونَ.

“I Adu – brata njihova Huda. ‘O narode moj’, govorio je on, ‘Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate, vi samo neistine iznosite’” (Hud, 50);

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ.

“Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili: ‘Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!’” (El-Enbija, 25).

Plemeniti Kur'an pitanju vjerovanja u vjerovjesnike i poslanike poklonio je veliku pažnju, što jasno ukazuje na iznimnu važnost ovog temelja vjerovanja. Allah naređuje Svojim robovima da ibadet robovanja Allahu izvrše u potpunosti, a to podrazumijeva da izvršavaju sve što je Allah naredio i da se klone svega što je zabranio. Iz navedenog razumijevamo da samo Allah propisuje i naredbe i zabrane i stoga se postavlja pitanje: Kako će čovjek saznati šta je Allah naredio, a šta zabranio? Jedini način na koji će to ljudi saznati jeste da im poslanici prenesu Allahove naredbe i zabrane. Prema tome, onaj ko ne vjeruje u poslanike, on i ne potvrđuje tevhid, tj. ne priznaje Allaha kao jedinog Boga. Brojni su primjeri koji ukazuju na to da plemeniti Kur'an vjerovanju u poslanike poklanja veliku pažnju.

¹⁵ Ibid., 3/169.

1) Mnogi kur'anski ajeti potvrđuju ovo pitanje, a dovoljno je navesti da se riječ poslanik u plemenitom Kur'anu ponavlja 363 puta, a riječ vjerovjesnik 75 puta, a sama kazivanja o poslanicima i vjerovjesnicima zauzimaju veliki dio Kur'ana.

2) Vjerovanje u poslanike spominje se uz vjerovanje u Allaha u mnogim kur'anskim ajetima, svejedno da li se to odnosi na općenito vjerovanje u poslanike i vjerovjesnike ili na posebno vjerovanje u posljednjeg poslanika Muhammeda.

a- Kada je riječ o općenitom vjerovanju u poslanike, primjer za to su riječi Uzvišenog:

وَلَكِنَّ الْإِنسَانَ لِرَبِّهِمْ أَكْفَرًا * يَدْعُوهُ إِلَى الْإِلَهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَكِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ.

“Čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike” (El-Bekara, 177).

b- Primjer za posebno vjerovanje u posljednjeg poslanika jesu riječi Uzvišenog:

فَقَامُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ.

“I zato vjerujte u Allaha i poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna čitati i pisati!” (El-Araf, 158);

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ.

“Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju” (En-Nur, 62).

3) Onima koji ne vjeruju u poslanike navode se primjeri njihovih predaka i kako su bili kažnjeni zbog poricanja poslanika, kako bi ih to zastrašilo i navelo na promišljanje. Kao primjer dovoljno je navesti ajete u kojima Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَخَّرَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يُمُوسَى الْمَسْحُورَ. قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هُنَا إِلَّا رُبَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يُفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا. فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِرَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا.

“Mi smo Musau devet očevidnih znamenja dali, pa upitaj sinove Israilove kad je precima njihovim došao i kada mu je faraon rekao: ‘Ja mislim, o Musa, da si ti doista opčinjen’, da je odgovorio: ‘Ti znaš da ovo nije dao

niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja, i ja mislim da ćeš ti, o faraone, sigurno nastradati.' I faraon odluči da ih iz zemlje istjera, pa Mi potopismo i njega i one koji su bili s njim – sve" (El-Isra, 101–103).¹⁶

DRUGO: KRATAK PRIKAZ HISTORIJE PLEMENITIH POSLANIKA

Historija plemenitih poslanika nadasve je časna i uzvišena, a njihovi životi bili su založeni u borbi protiv neprijatelja istine, neprijatelja Allaha i čovječanstva u svakom vremenu i na svakom mjestu. Cilj navođenja kazivanja o poslanicima u Kur'anu nije čovjekova zabava i razonoda, nego je cilj opomena i pouka. To je ono na šta ukazuje plemeniti ajet:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ.

"U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni" (Jusuf, 111).

Isto tako, drugi ajet ukazuje na potrebu uzimanja pouka iz kur'an-skih kazivanja kroz razmišljanje i promatranje i slijedenje pravca vjerovjesnika i poslanika:

فَأَقْصَصَ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

"Zato kazuj događaje da bi oni razmislili" (El-A'raf, 176). Ovo se posebno odnosi na ljude koji pozivaju u vjeru, kojima kazivanja o vjerovjesnicima, o njihovom životu i svim teškoćama koje su podnosili na Allahovom putu, ukazuju na neophodnost ustrajnosti u pozivu i potiču ih da u tome budu čvrsti i odlučni¹⁷, kao što kaže Uzvišeni najboljem stvorenju Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem:

وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُنَبِّئُ بِهِءُ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ.

¹⁶ Muhammed el-Kutb, *Rekaizul-iman*, str. 227.

¹⁷ Muhammed Ajaš, *El-Muhkemu fil-akida*, str. 123–124.

“I sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena” (Hud, 120).

1. Ciljevi kur'anskih kazivanja o vjerovjesnicima

Nekoliko je ciljeva kazivanja o vjerovjesnicima u plemenitom Kur'anu.

a) Potvrda objave i poslanice. Plemeniti Kur'an pojašnjava da su ova kazivanja Allahova objava jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nepismen, ne piše i ne čita:

وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذَا لَا زُنَابَ الْمُبِطُونَ.

“Ti prije nje nijednu knjigu nisi čitao, a nisi je ni desnom rukom svojom pisao; inače, posumnjali bi oni što laži govore” (El-Ankebut, 48).

Kako nije zabilježeno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada sjedio sa rabinima ili sa kršćanskim monasima, postavlja se pitanje kako je moguće da prenese ova prelijepa kazivanja o vjerovjesnicima koji su bili prije njega, o životu i završnici drevnih naroda, tim prije jer su neka kazivanja navedena tako precizno i detaljno, poput kazivanja o Ibrahimu, Jusufu, Musau i Isau, alejhis-selam.

Sva ova kazivanja, tako jasno, skladno i precizno ispričana u Kur'anu, najveći su dokaz da je to objava od Onoga Koji je mudar i o svemu obaviješten. Mnogi kur'anski ajeti jasno upućuju na ovaj cilj na početku ili na kraju nekih kazivanja, poput riječi Uzvišenog:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِينَ
الْغَفِيلِينَ.

“Objavljujući ti ovaj Kur'an, Mi tebi o najljepšim događajima kazujemo iako prije njega nisi doista ništa znao” (Jusuf, 3);

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ
إِنَّ الْعَقَبَةَ لِلْمُتَّقِينَ.

“To su nepoznate vijesti koje ti Mi objavljujemo; ni ti ni narod tvoj niste prije ovoga o tome ništa znali. Zato budi strpljiv, ishod će, zaista, u korist čestitih biti” (Hud, 49).¹⁸

b) Učvršćivanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovom putu poziva ljudi pojašnjenjem da pobjeda uvijek na kraju pripada plemenitim poslanicima i da propast i uništenje slijedi narodima koji nisu povjerovali. O tome kaže Blagoslovljeni i Uzvišeni:

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبَائِ الْمُرْسَلِينَ.

“A doista su poricani poslanici prije tebe, pa su se strpjeli u tome što su poricani i mučeni, dok im nije došla pomoć Naša. I nema tog ko će izmijeniti riječi Allahove. A već ti je došla vijest o poslanicima” (El-En’am, 34). Pozivajući Svoga Poslanika na razmišljanje o toj pravednoj nagradi koju je dobio narod koji je odbio poslanicu, Uzvišeni kaže:

وَقُرُونٌ وَفَرَعُونَ وَهَمَلٌ وَلَقَدْ جَاءَهُم مُّوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ. فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَّنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَّنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَّنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ.

“I Karuna i faraona i Hamana; Musa im je jasne dokaze donio, ali su se oni na Zemlji oholo ponijeli i kaznu nisu izbjegli. I sve smo prema grijesima njihovim kaznili: na neke vjetar, pun pijeska, poslali, a neke strašnim glasom uništili; neke u zemlju utjerali, a neke potopili. Allah im nije učinio nepravdu, sami su sebi nepravdu nanijeli” (El-Ankebut, 39–40).

c) Podsticanje ljudi da povjeruju u zadnju poslanicu, pečat svih poslanica. Veličanstveni Kur’an često govori o pozivu ranijih vjerovjesnika i o tome kako su se ljudi odnosili prema njima: o onima koji su prihvatili njihov poziv i o onima koji su odbili i kakva je završnica i jednih i drugih, kako bi to ostavilo traga na dušu onoga ko čita i

¹⁸ Suad Mubir, *Akidetut-tevhid minel-kitabi ves-sunneti*, str. 300.

potaklo ga da povjeruje u poziv koji mu je upućen. Onaj ko povjeruje – spasio se, a ko odbije – upropastio se. Uzvišeni kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ ۚ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ.

“Zar ovi ne putuju po svijetu, pa ne vide kako su skončali oni prije njih – a onaj svijet je doista bolji za one koji se budu Allaha bojali – zar se nećete opametiti!” (Jusuf, 109)

d) Ukazivanje na to da su sve nebeske poslanice povezane neraskidivim nitima. Svaki je vjerovjesnik došao sa poslanicom koja upotpunjava i potvrđuje poslanicu prethodnog vjerovjesnika. Allah je uzeo obavezu od svih vjerovjesnika da će povjerovati u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da će ga slijediti i biti njegovi pomagači ako dožive njegovo rođenje i vrijeme.¹⁹ Uzvišeni kaže:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ
لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ ۖ وَلَتَنْصُرُنَّهُ ۚ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي ۚ قَالُوا أَقْرَضْنَا
قَالَ فَاشْهَدُوا ۚ وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ.

“Allah je od svakog vjerovjesnika kome je Knjigu objavio i znanje dao – obavezu uzeo: ‘Kad vam, poslije, dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvaćate da se na to Meni obavezete?’ – Oni su odgovarali: ‘Pristajemo!’ ‘Budite, onda, svjedoci’”, rekao bi On, ‘a i Ja ću s vama svjedočiti.’” (Ali Imran, 81)

2. Poslanici i vjerovjesnici spomenuti u plemenitom Kur'anu

U Kur'anu se spominje dvadeset pet poslanika: prvi od njih je Adem, alejhis-selam, a posljednji je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. U suri El-En'am spomenuto je osamnaest poslanika, a ostalih sedam poslanika spomenuto je u različitim ajetima Allahove Knjige.

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ ۖ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن نَّشَاءُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ.
وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ ۚ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا هَدَيْنَا مِن قَبْلُ ۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ

¹⁹ Akidetut-tevhid, str. 301.

وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ. وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ الصَّالِحِينَ. وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ.

“To su dokazi Naši koje dadismo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući. I Mi mu poklonismo i Ishaka i Jakuba; i svakog uputismo – a Nuha smo još prije uputili – i od potomaka njegovih Davuda, i Sulejmana, i Ejžuba, i Jusufa, i Musaa, i Haruna – eto, tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine – i Zekerijaa, i Jahjaa, i Isaa, i Il’jasa – svi su oni bili dobri – i Ismaila i El’jesea i Junusa i Luta – i svima smo prednost nad svijetom ostalim dali.” (El-En’am, 83–86)

Imena ostalih poslanika spomenuta su u ajetima:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا.

“I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio istinoljubiv i vjerovjesnik” (Merjem, 56);

وَالِإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا.

“I Adu – brata njihova Huda” (Hud, 50);

وَالِإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا

“I Semudu – brata njihova Saliha” (Hud 61);

وَالِإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا.

“I Medjenu – brata njihova Šuajba” (Hud, 84);

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ.

“I Ismailu, i Idrisu, i Zulkiflu, a svi su oni bili strpljivi” (El-Enbija, 85);

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَعِيسَى عَلَى الْعَالَمِينَ.

“Allah je odabrao Adema, i Nuha, i Ibrahimovu porodicu, i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom” (Ali Imran, 33);

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ.

“Muhammed je Allahov poslanik” (El-Feth, 29).²⁰

²⁰ Akidetut-tevhid, str. 301.

Ovo su oni poslanici čija se imena navode u plemenitom Kur'anu, a postoje i drugi poslanici čija se imena ne spominju u Kur'anu i čiji se broj ne zna. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ.

“I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali.” (Gafir, 78)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je o nekoliko vjerovjesnika i poslanika. Ebu Zerr kazuje: “Upitao sam: ‘Allahov Poslaniče! Koliko je bilo poslanika?’, a on je odgovorio: ‘Skupina od tri stotine deset i još nekoliko.’” U predaji Ebu Uname navodi se da je Ebu Zerr rekao: “Upitao sam: ‘Allahov Poslaniče! Koliko je tačno bilo vjerovjesnika?’, a on je odgovorio: ‘Vjerovjesnika je bilo stotinu dvadeset četiri hiljade, a poslanika velika skupina od tri stotine petnaest.’”²¹

TREĆE: SUŠTINA SVIH POSLANICA

Vjera islam je vjera kojom je Allah zadovoljan za Svoje robove, iskrene monoteiste. Islam je vjera prirodnosti – fitre u kojoj je Allah stvorio ljude i s kojom je poslao sve Svoje poslanike da je dostave svim ljudima svijeta. Sve poslanice utemeljene su na islamu, tako da je islam bila vjera svih poslanika. Uzvišeni kaže:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ.

“Allahu je prava vjera jedino – islam.” (Ali Imran, 19)

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

“A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onome svijetu nastradati.” (Ali Imran, 85)

Vjera svih poslanika bila je ista, tj. svi su pozivali u tevhid, čisti monoteizam, da se vjeruje u samo jednoga Boga, a vjerozakoni su im bili različiti. Tako, naprimjer, u mnogim ajetima Allah obavještava da

²¹ Ibid., str. 303.

su različiti poslanici pozivali u vjeru tvrdeći da je njihova vjera islam ili da su muslimani. Tako je Nuh, alejhis-selam, govorio:

وَأْمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

“Meni je naređeno da budem musliman.” (Junus, 72)

Ibrahim, alejhis-selam, govorio je:

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِربِّ الْعَالَمِينَ.

“Kada mu je Gospodar njegov rekao: ‘Budi poslušan!’ – on je odgovorio: ‘Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!’” (El-Bekara, 131)

Musa, alejhis-selam, govorio je:

وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ ءَامِنْتُمْ بِاللّٰهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ.

“I Musa reče: ‘O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!’” (Junus, 84)

Učenici, pomagači Mesiha, govorili su:

وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّنَ أَنْ ءَامِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا ءَامَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُّسْلِمُونَ.

“I kada sam učenicima naredio: ‘Vjerujte u Mene i Poslanika Moga!’, oni su odgovorili: ‘Vjerujemo, a Ti budi svjedok da smo mi muslimani.’” (El-Maida, 111)

Allah obavještava o Sulejmanu i kraljici Sabe, koja je rekla:

قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

“Gospodaru moj”, uzviknu ona, “ja sam se prema sebi ogriješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova!” (En-Neml, 44), a obavještava i o prijašnjim vjerovjesnicima:

يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ.

“Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi” (El-Maida, 44).²²

Osnova vjere je jedna. Allah je sve vjerovjesnike i poslanike poslao s njom i svi su pozivali u jednu vjeru, ali su njihovi vjerozakoni bili različiti. Allah je kao posrednike između Sebe i Svojih robova slao

²² Miškatul-mesabih, 3/122. Albani kaže da mu je sened vjerodostojan.

poslanike kako bi ljudima predložili jasne dokaze i upoznali ih sa njihovim Gospodarom, kako bi im ukazali na ono što će im koristiti i na ono što će biti štetno za njih i na dunjaluku i na ahiretu.

Svi su poslani sa cjelovitom vjerom, koja se temelji na obožavanju samo Allaha, Koji nema sudruga, pozivanju u potvrđivanje Allahove jednoće – tevhida i pridržavanju Allahovog čvrstog užeta. Poslani su da ljude usmjere putem koji vodi do Njega i da pojašne šta ih čeka kad se vrate Njemu. Tri su temelja poziva svih poslanika:

1) Pozivanje ljudi da vjeruju u jednoga Boga, tj. da potvrđuju principe monoteizma, i da sve vidove ibadeta upućuju samo Allahu, Koji nema Sebi sličnog, i da odbacuju činjenje ibadeta nekome mimo Njega. Monoteizam je vjera cijelog čovječanstva, od Adema do zadnjeg čovjeka na ovom svijetu kojem će biti udahnuta duša.

2) Upoznavanje s putem koji vodi do jedinog istinskog Boga, potvrđivanje ranijih objava i vjerozakona, podučavanje propisima vjere, kao što su namaz, zekat, post, borba itd., upoznavanje sa naredbama i zabranama, kojih je pet vrsta: naredba čije je izvršavanje obavezno ili pohvalno (vadžib i mustehab), zabrana koja je obavezna ili pokuđena (haram i mekruh) i dozvola (mubah); zatim uspostavljanje pravde i podsticanje na stjecanje moralnih vrлина, podsticanje da krenu putem vjere obećanjem nagrada i zatraživanjem kaznama (tergib i terhib).

3) Upoznavanje sa stanjem stvorenja na ahiretu. Svi poslanici potvrđivali su svojim narodima da će biti oživljeni, podsjećali su ih da je Sudnji dan istina i pozivali su ih da vjeruju u ovaj dan, kazivali su im o neminovnosti smrti i onoga što slijedi nakon nje: o kazni i uživanju u kaburu i berzahu, proživljenju nakon smrti, nagradama u Džennetu i kaznama u Vatri.

Ova tri principa predstavljaju osnovu poziva svih poslanika, na njima se temelji propisivanje naredbi i predstavljaju cilj slanja svih vjerovjesnika i poslanika. To je osnovna nit koja povezuje sve poslanike, poslanice i njihove narode, na što se ukazuje riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Mi, vjerovjesnici, braća smo

po ocu, majke su nam različite, a vjera nam je jedna”²³; i riječima Uzvišenog:

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ.

“On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: ‘Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!’ Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati” (Eš-Šura, 13). Ovi opći temelji sadržani su u većini mekanskih sura.

Tajna Allahovog stvaranja Njegovih stvorenja ogleda se u tome da Mu robuju, da Ga obožavaju, kao što je On na to ukazao u riječima:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ.

“Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju” (Ez-Zarijat, 56), i koji god čovjek razmisli o tome, shvatit će da je nužno postojanje jedne vjere i jednog pravog puta. Na to se jasno u ukazuje u Majci Kur’ana (E-Fatihi), uvodu u Allahovu Knjigu, u kojoj Allah kaže:

أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ. صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ.

“Uputi nas na Pravi put, na Put onih kojima si milost Svoju darovao” (El-Fatiha, 6–7), zatim se u nastavku ukazuje na to da sljedbenici Knjige ne slijede Pravi put:

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ.

“A ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!” (El-Fatiha, 7).

Sve ovo ukazuje nam na veličanstvene mudrosti Allahovih ajeta i kazivanja o vjerovjesnicima i o njihovim narodima. Naime, sve to Allah kazuje kako bismo uzeli pouke, razmišljali, kako bi se učvrstilo srce Vjerovjesnika i potvrdila istinitost njegovog vjerovjesništva i poslanstva. Ova su kazivanja opomena vjernicima. Allah ih poziva

²³ Ebu Davud, 4324; Ahmed, 9630. Sened hadisa je vjerodostojan.

da razmisle o tome kako su skončali narodi koji su porekli svoje poslanike i da shvate da će takav kraj dočekati svi oni koji skrenu s Njegovog puta.

U tom smislu, kada govorimo o vjeri, to podrazumijeva islam u općem značenju, a to je vjerovanje u jednoga Boga, potpuna predanost čovjeka Allahu, pokornost Njemu, upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu i odricanje od širka, vjerovanje u sve vjerovjesnike i poslanike, u Allahovo stvaranje i povratak Njemu.²⁴

U svim ajetima plemenitog Kur'ana govori se o jednoj vjeri, vjeri monoteizma, u koju su pozivali svi vjerovjesnici i poslanici, i ukazuje se na to da je pravi put samo jedan. Na to Allah ukazuje u ajetima Svoje Knjige kada govori o Svojim vjerovjesnicima: Nuhu, Ibrahimu i njegovim sinovima, Jusufu, Musau, Sulejmanu, kada navodi odgovor Belkise, kraljice Sabe, kada govori o havarijunima – Isaovim učenicima, o sihirbazima faraona i faraonu u trenutku utapanja.

Vjera islam u ovom značenju jeste vjera svih vjerovjesnika i poslanika i to je njihov put – millet. Svaki vjerovjesnik i poslanik ispovijedao je islam i prije nego što je kao poslanik poslan svom narodu, i ispoljavanje monoteizma, vjerovanja u jednoga Boga, bilo je razlog da ga Allah odabere i pošalje njegovom narodu kako bi ih pozivao u vjeru i prenosio im Allahove propise. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الصَّلَاطُوتَ.

“Mi smo svakom narodu poslanika poslali: ‘Allahu se klanjajte, a kumira se klonite!’” (En-Nahl, 36)

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ.

“Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: ‘Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!’” (El-Enbija, 25)

Slavljeni Allah posebno je odabrao Svoga vjerovjesnika Ibrahima, alejhis-selam, time što je odredio da islam u općem značenju bude put – millet Ibrahimov, o čemu Uzvišeni kaže:

²⁴ El-Akidetus-safije lil-firkatin-nadžijja, str. 119–120.

فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا.

“Zato slijedite vjeru (millet) Ibrahima hanife (pravog vjernika)” (Ali Imran, 95). Nekoliko je razloga za to:

1) Na putu ispovijedanja vjere u jednoga Boga, uspostavljanja monoteizma i rušenja mnogoboštva, Ibrahim je doživio velika iskušenja, koja je uspješno prebrodio, Allahovom pomoći, i Allah nas je obavijestio o njemu.

2) Slavljeni Allah dao je da među Ibrahimovim potomcima bude vjerovjesnika kojima je slao objave i zato je Ibrahim i nazvan Ocem vjerovjesnika. O tome Allah Uzvišeni kaže:

مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ.

“Milletu (vjeri) oca vašeg Ibrahima” (El-Hadždž, 78).

U ajetu u kojem je Uzvišeni spomenuo osamnaest vjerovjesnika, od kojih je jedan Ibrahim, ostalih sedamnaest bili su potomci Ibrahima, a to su: njegov sin Ismail, čiji je potomak Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zatim Ibrahimov sin Ishak, čiji su potomci: Jakub, Jusuf, Ejub, Zulkifl, Musa, Harun, Il’jas, El’jesea, Junus, Davud, Sulejman, Zekerijja, Jahja i Isa, neka je na sve njih mir i spas.

3) Na ovaj način ukazano je na ništavnost i neutemeljenost tvrdnji jevreja i kršćana o tome da su oni na Ibrahimovom putu (milletu). Allah Uzvišeni negira njihove tvrdnje u ajetu:

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ.

“Kako govorite: ‘I Ibrahim, i Ismail, i Ishak, i Jakub, i unuci su bili jevreji, odnosno kršćani?’ Reci: ‘Znate li bolje vi ili Allah? Zar je iko gori od onoga koji skriva istinu znajući da je od Allaha? A Allah motri na ono što radite’ (El-Bekara, 140)²⁵, i odgovara na njihove rasprave o tome riječima:

²⁵ Bekr Ebu Zejd, *El-Ibtalu li nezarijetil-halti bejne dinil-islami ve gajrihi minel-edjan*, str. 50–51.

يَسْأَلُ الْكِتَابَ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ إِلَّا مِنْ بَعْدِيهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ. هَذَا نَتَمُّ هَذَا حَبْجَتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ. مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“O sljedbenici Knjige, zašto se o Ibrahimu prepirete, pa zar Tevrat i Indžil nisu objavljeni poslije njega? Zašto ne shvatite? Vi raspravljate o onome o čemu nešto i znate, a zašto raspravljate o onome o čemu ništa ne znate? Allah zna, a vi ne znate! Ibrahim nije bio ni jevrej ni kršćanin, već pravi vjernik, vjerovao je u Boga jednoga i nije bio idolopoklonik” (Ali Imran, 65–67).

U ajetu:

إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ.

“Ibrahimu su od ljudi najbliži oni koji su ga slijedili, zatim ovaj vjerovjesnik i vjernici. – A Allah je zaštitnik vjernika” (Ali Imran, 68), Slavljani Allah pojašnjava da su Ibrahimu najbliži oni ljudi koji slijede njegov put i sunnet, a zatim ukazuje na to da je tvrdnja sljedbenika Knjige suprotna istini, da je to velika zablude u koju pozivaju i druge, i da je to skretanje s puta istinske vjere:

قُلْ يَسْأَلُ الْكِتَابَ لَا تَعْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ.

“Reci: ‘O sljedbenici Knjige, ne zastranjajte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zablude odveli, i sami s Pravoga puta skrenuli!’” (El-Maida, 77).

Slavljeni Allah zatim pojašnjava da su sljedbenici Knjige, iznoseći neistine o svom vjerovanju, pokušali odvratiti muslimane od njihove vjere predstavljajući im svoju zablude kao istinu:

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. قُولُوا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ.

فَإِنْ ءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَامَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ أَهْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

“Oni govore: ‘Budite jevreji, odnosno kršćani, i bit ćete na pravome putu!’ Ti reci: ‘Ne, mi smo vjere Ibrahimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikoga Allahu ravnim smatrao.’ Recite: ‘Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.’ Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravome su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i sve zna” (El-Bekara, 135–137).

Onaj ko pomno razmišlja o Allahovoj Knjizi, iz mnogih ajeta može zaključiti da je Kur’an objavljen da obnovi Ibrahimovu, alejhis-salam, vjeru, pa su čak sljedbenici Knjige nazvani imenom koje mrze, a to je Ibrahimov narod (*milletu Ibrahim*):

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.

“I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri (milletu) pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur’anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi” (El-Hadždž, 78).

SAŽETAK: DVA ZNAČENJA ISLAMA

Dva su značenja islama. Prvo je opće značenje, koje podrazumijeva da je islam vjera svakog naroda koji je slijedio nekog od Allahovih vjerovjesnika koji im je poslan, tako da su pravovjerni muslimani na vjeri (*milletu*) Ibrahimovoj, jer robuju samo Allahu slijedeći vjer zakon onoga ko im je poslan. Sljedbenici Tavrata, prije

nego što je Tevrat derogiran i iskrivljen, bili su pravovjerni muslimani na vjeri Ibrahima, odnosno bili su sljedbenici islama. Kada je Tevrat derogiran i izmijenjen, Allah je poslao Svog vjerovjesnika Isaa, alejhis-selam, i on je ispovijedao islam.

Drugo značenje islama jeste specifično, posebno, i odnosi se na slanje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Naime, Muhammed je poslan kao posljednji poslanik, pečat svih poslanika, sa posebnim vjerozakonom – šerijatom, koji je posljednji vjerozakon, i dokinuo je sve prethodne vjerozakone, a njegova je poslanica pečat ostalim poslanicama i upućena je svim ljudima na Zemlji. Ova univerzalnost Muhammedove poslanice ukazuje na to da je sljedbenicima Knjige i svim ostalim ljudima postala obaveza da slijede Muhammedov šerijat. Ko god se ne odazove Muhammedovom pozivu, taj je nevjernik, ne smatra se ni muslimanom, ni pravovjernim, ni pripadnikom milleta Ibrahimovog, od koristi mu neće biti to što se pridržava propisa kršćanstva ili judaizma, niti će to Allah od njega primiti.

Od trenutka kada je poslan Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa sve dok Allah ne naslijedi Zemlju i sve što je na njoj, naziv islam isključivo se koristi za vjeru Muhammeda i njegove sljedbenike. I ovo je posebno, specifično značenje islama i otuda nijednu drugu vjeru nije dozvoljeno nazivati islamom jer su sve ranije vjere iskrivljene i derogirane. Ako bi sljedbenici Knjige rekli muslimanima:

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا.

Oni govore: “Budite jevreji, odnosno kršćani, i bit ćete na pravome putu!” (El-Bekara, 135), Allah je naredio muslimanima da kažu:

قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“Ti reci: ‘Ne, mi smo vjere Ibrahimove, koji je ispravno vjerovao; on nije nikoga Allahu ravnim smatrao’” (El-Bekara, 135).

Danas se muslimanom, sljedbenikom vjere Ibrahimove, pravovjernim, nazivaju samo sljedbenici islama – vjere koju je Allah objavio pečatu Svojih vjerovjesnika i poslanika – Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada je riječ o različitosti vjerozakona i propisa, o tome Allah Uzvišeni kaže:

لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شَرْعَةً وَمَنْهَاجًا.

“Svima vama smo zakon i pravac propisali” (El-Maida, 48). Riječ “zakon – šir’atu” znači zakon i sunnet (put). Neki učenjaci kažu da se riječ šerijat, upotrijebljena u značenju zakona, koristi da označi izvor sa kojeg ljudi mogu piti čistu vodu zato što se onaj ko prihvati šerijat napojio i očistio.²⁶

Riječ “pravac – menhedž” označava jasan put istine. Oni koji kroče ovim putem postupaju u skladu sa Allahovim propisima, izvršavaju Njegove naredbe i klone se Njegovih zabrana. Ovaj put pravi jasnu razliku između onih koji su Allahu pokorni i onih koji su Mu nepokorni.

Slavljeni Allah kaže:

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا يُنْزِعُ عَنْكَ فِي الْأَمْرِ وَأَدْخُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُسْتَقِيمٍ.

“Svakom ummetu smo načinili obred koji oni obavljaju, zato neka oni nikako ne raspravljaju s tobom o odredbi, a pozivaj Gospodaru svom. Uistinu, ti si na Uputi pravoj” (El-Hadždž, 67). Riječ “obred”, upotrijebljena u ajetu, ukazuje na način na koji se izvršava ibadet, a izraz “koji oni obavljaju” upućuje na njihov ibadet.

O Svom vjerovjesniku i poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni kaže:

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا.

“A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim (šerijat-om), zato ga slijedi” (El-Džasija, 18).

Svim narodima bila je objavljena jedna vjera – vjera u jednoga Boga. Temelj poziva svih Allahovih vjerovjesnika i poslanika bio je jedinstven: pozivali su jednu vjeru, da se samo Allahu upućuju svi vidovi ibadeta, da se potvrđuje Njegova jednoća, da se vjeruje

²⁶ El-Ibtal, str. 53.

u vjerovjesništvo i proživljenje, i da su svi vjerozakoni od Allaha objavljeni. Ovi temelji nisu podložni ni izmjeni ni derogaciji, ni bilo kakvim pravnim tumačenjima ni ograničavanju.

Kada je riječ o vjerozakonu, vjerskim propisima, oni su bili različiti i mnogobrojni, i podložni derogaciji. Vjerozakoni svih poslanika razlikovali su se ili u potpunosti ili djelimično. U jednom vjerozakonu postojali su neki propisi koji su stavljani van snage kad bi bio poslan drugi poslanik, a postojali su i neki propisi u kojima je dolazilo do određenih izmjena u pogledu vremena, načina, obima izvršavanja, dok su neki propisi koji su ljudima predstavljali teškoću olakšani, i obrnuto. Neki su propisi postojali u ranijim vjerozakonima, ali su izostavljeni u kasnijim, i obrnuto.²⁷ U objavljenim vjerozakonima Allah je propise, naredbe, zabrane mijenjao u skladu sa Svojim hti- jenjem i znanjem, koje je oduvijek – ezelije, i u skladu sa Svojom mudrošću u propisivanju onoga što u potpunosti odgovara jednom narodu: vremenu i stanju u kojem živi, prirodom, snagom i slabosti svakog naroda, i na osnovu tih faktora Allah je određivao koliko će trajati određeni vjerozakon i kada će uslijediti njegova promjena ili derogacija. Ovim propisima regulisane su oblasti: ibadat, muamelat – međusobni odnosi, brak, kazneno pravo, zaklinjanje i zavjetovanje, sudstvo i druge oblasti. Sve oblasti islama utemeljene su na jednom principu – principu monoteizma. Islamski vjerozakon – šerijat, kao zadnji objavljeni, razlikuje se od svih ranijih vjerozakona u većini praktičnih i verbalnih propisa, naredbama i zabranama upravo zbog toga što je njegovo temeljno svojstvo konstantnost i nepromjenjivost, i jer je zadnji vjerozakon objavljen od Allaha kojim se derogiraju svi raniji vjerozakoni, i koji kao takav ostaje na snazi sve do Sudnjeg dana.²⁸

²⁷ *El-Ibtal*, str. 57.

²⁸ *El-Ibtal*.

ČETVRTO: SUŠTINA VJEROVJESNIŠTVA

Vjerovjesništvo i poslanstvo odlike su i počasti koje Allah ukazuje onome kome On hoće i na to ljudi nemaju nikakav utjecaj, tu čast ne mogu postići ni svojim trudom niti bilo kakvim djelima. Sve što se ljudima dešava u njihovim životima, to je Allahova odredba i On to sve daje, međutim, to ne znači čovjekovu potpunu pasivnost, nego je Allah odredio i da čovjek na određeni način učestvuje u svim tim dešavanjima. Allah je svakom čovjeku dao različitu sposobnost učenja i inteligenciju, podario mu različitu snagu, a zatim ga zadužio da radi, da ulaže određeni trud u spoznaji i stjecanju znanja i da iskoristi svoje intelektualne potencijale za razvoj čovječanstva u svim poljima. Uzvišeni kaže:

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ ۚ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

“On vam je Zemlju pogodnom učinio, pa hodajte predjelima njezinim i hranite se onim što On daje, Njemu ćete poslije oživljenja odgovarati.”
(El-Mulk, 15)

هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا.

“On vas od Zemlje stvara i daje vam da živite na njoj!” (Hud, 61)

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. عَلَّمَ الْإِنسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ.

“...Koji poučava peru, Koji čovjeka poučava onome što ne zna.”
(El-Alek, 4–5)

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ.

“Allah vas iz trbuha majki vaših izvodi, vi ništa ne znate, i daje vam sluh i vid i razum da biste bili zahvalni.” (En-Nahl, 78)

Sve sposobnosti kojima ga je Allah obdario čovjek može dodatno razvijati ulaganjem napora i trudom. Tako može, naprimjer, da razvija svoju fizičku snagu vježbanjem, intelektualnu snagu može da razvija mentalnim vježbama, učenjem i razmišljanjem, što će ga osposobiti za izvlačenje ispravnih zaključaka, planiranje i naposljetku dovesti

do novih otkrića. Duhovno će se razvijati tako što će sebi uskratiti neka tjelesna uživanja i prohtjeve, posvetiti se dubokom promišljanju, udaljiti se na neko vrijeme od vanjskog svijeta, tako da mu se duša pročisti i dostigne veliku duhovnu snagu. Iako su sva ova djela u osnovi dar od Allaha, to je ono i što ljudi mogu postići svojim trudom i zalaganjem.

Poslanstvo i vjerovjesništvo isključivo su dar i blagodat od Allaha i imaju sasvim drugačiju prirodu. U tome ljudi nemaju nikakvog utjecaja, ne mogu svojim zalaganjem steći tu počast niti sami mogu birati kome će biti ukazana. Za časnu misiju poslanstva i vjerovjesništva Allah odabire onoga koga On hoće i šalje ga ljudima sa uputom.²⁹

Uzvišeni kaže:

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ.

“Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. – Allah sve čuje i sve vidi.” (El-Hadždž, 75)

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا.

“To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali.” (Merjem, 58)

Slavljeni Allah o Ibrahimu, alejhis-selam, kaže:

وَلَقَدْ أَصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا.

“A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali.” (El-Bekara, 130)

Uzvišeni o Musau, alejhis-selam, kaže:

قَالَ يُوسُفُ إِنِّي أَصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَالِي.

“O Musa”, reče On, “Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim.” (El-A’raf, 144)

Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ.

²⁹ El-Ibtal, str. 59.

“Allah je odabrao Adema, i Nuha, i Ibrahimovu porodicu, i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom.” (Ali Imran, 33)

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ.

“Tebe sam izabrao, zato ono što ti se objavljuje slušaj!” (Taha, 13)

Činjenica je da su oni koje je Allah odabrao da budu poslanici i vjerovjesnici najbolji ljudi.

وَأَتَاهُمُ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُضْطَفِّينَ الْآخِثَارِ.

“I oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi.” (Sad, 47)

Međutim, mi nismo u mogućnosti i nemamo nikakvo pravo da kažemo da određeni čovjek zaslužuje vjerovjesništvo i da je preče da njemu bude dato nego nekome drugom, jer to pravo pripada samo Allahu, Koji kaže:

اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ.

“Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje” (El-En’am, 124).

Dakle, vjerovjesništvo je isključivo počast koju Allah ukazuje onome kome hoće i za koje odabire koga On hoće. Mnogobošci su tvrdili da počast vjerovjesništva pripada samo uglednom i bogatom čovjeku, govoreći:

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ.

“I još kažu: ‘Trebalo je da ovaj Kur’an bude objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!’” (Ez-Zuhruf, 31), ali na ove njihove tvrdnje Allah odgovara:

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ.

“Zar oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovome svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepeni da bi jedni druge služili. – A milost Gospodara tvoga bolja je od onoga što oni gomilaju” (Ez-Zuhruf, 32).

Prema tome, oni uopće nemaju nikakav utjecaj na to niti se njihovo mišljenje uzima u obzir – Allah odlučuje kome će ukazati tu

počast i On najbolje zna kome će dati Svoju poslanicu. A, Allah za Svoje poslanike odabire samo one čija su srca i duše najčišći, koji se odlikuju visokim moralnim vrlinama i koji su najčasnijeg porijekla. Pobijajući tvrdnje mnogobožaca, Slavljeni Allah ukazuje na to da je vjerovjesništvo Njegova milost koju daje kome On hoće i da je to visok stepen, počast kojom onoga koji je odabran uzdiže iznad ostalih ljudi. Na koncu, vjerovjesništvo je prekinuto slanjem Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao posljednjeg poslanika i vjerovjesnika, i nakon njega više nema vjerovjesnika, i to je činjenica potvrđena kur'anskim ajetima:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا.

“Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna” (El-Ahzab, 40), tako da više niko, nakon Vjerovjesnika, ne može očekivati da će mu biti ukazana ta počast. Počast vjerovjesništva pripala je Muhammedu i poslanicima prije njega, i više nikome neće pripasti do Sudnjeg dana.³⁰ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ja sam pečat vjerovjesnika”³¹; “...osim što nema vjerovjesnika nakon mene”³². Činjenica da je Muhammed pečat vjerovjesnika i da nema vjerovjesnika nakon njega potvrđena je mnoštvom hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem³³, o čemu će više riječi biti kasnije.

PETO: POTREBA LJUDI ZA POSLANICIMA

Ljudi na temelju svoga razuma nikada nisu mogli da uspostave savršeni sistem. Svaki put kada bi uspostavili određeni sistem i kada bi se pokazalo da u tom sistemu postoji određeni nedostatak, ljudi bi pokušavali da ga isprave, ali bi se na kraju pokazalo da je krajnji

³⁰ Rekaizul-iman, str. 229.

³¹ Muhammed eš-Šelifi, *Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida*, str. 176.

³² *Fethul-Bari*, 6/58; *Tefsiru Ibn Kesir*, 4/128.

³³ *Fethul-Bari*, 6/495.

rezultat tog pokušaja isto tako nedostatak. Do takvog rezultata dolazilo je zbog toga što uspostavljanje ispravnog sistema za ljudski život zahtijeva dosta toga što ljudski um ne može dokučiti. Neke od tih stvari su:

1) Istinsko znanje o suštini ljudskog bića, a čovjek, bez obzira na sva naučna dostignuća, još uvijek grca u velikom neznanju o svom sopstvenom biću, tako da ne može spoznati šta je za njega dobro, a šta štetno.

2) Potpuno znanje o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti ljudske vrste, sva iskustva, uzroke i rezultate tih iskustava. Međutim, čovjek nikada neće moći sve to obuhvatiti znanjem. Dovoljno je navesti da su mu mnogi događaji u prošlosti nepoznati, čak i mnogi događaji u sadašnjem trenutku ostaju izvan njegove spoznaje, a budućnost mu je u domenu gajba, potpuno skrivena.

3) U svemu biti nepristrasan, ne žudjeti za ostvarenjem ličnog interesa, osloboditi se strasti i prohtjeva, a to je u osnovi nemoguće čovjeku, jer po svojoj prirodi stremi ličnoj koristi, povodi se za prohtjevima, izuzev ako se pridržava Allahovih naredbi. Uzvišeni kaže:

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا. إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا.

“Čovjek je, uistinu, stvoren malodušan: kada ga nevolja snađe – brižan je.” (El-Mearidž, 19–20)

4) Onaj ko uspostavlja sistem, da bi osigurao njegovu potpunu djelotvornost i svrhovitost, mora imati potrebno znanje o tome ko će mu se, javno i tajno, pokoravati, mora imati moć da nagradi onoga ko je pokoran i da kazni onoga ko je nepokoran. Međutim, nijedan čovjek to nije u stanju percipirati jer je njegova spoznaja ograničena.

Dok, s druge strane, Allah zna sve što čovjek radi, i dobro i zlo. Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.

“Zar ne znaš da Allah zna što je na nebesima i što je na Zemlji? Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti, niti među petoricom a da On nije šesti, ni kad ih je manje ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili; On će ih na Sudnjem danu obavijestiti o onome što su radili, jer Allah sve dobro zna.” (El-Mudžadela, 7)

Allah ima moć da nagradi onoga ko Mu je poslušan i da kazni onoga ko Mu je neposlušan, bez obzira na to bila to mala ili velika djela, kao što Uzvišeni kaže:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ. وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ.

“Onaj ko bude uradio koliko trun dobra – vidjet će ga, a onaj ko bude uradio koliko trun zla – vidjet će ga” (Ez-Zilzal, 7–8).

Otuda je sasvim razumljivo i nema nikakve sumnje u to da ispravan, funkcionalan i održiv sistem za život ljudi može doći samo sa jednog izvora, a to je Allah Uzvišeni. Samo Allah poznaje suštinu čovjeka jer On je Onaj Koji ga je stvorio, slavljen neka je On:

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ.

“A kako i ne bi znao Onaj Koji stvara, Onaj Koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten” (El-Mulk, 14).³⁴

Allah je onaj koji Svojim znanjem obuhvata svaki detalj ljudskog života i cijelog univerzuma:

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ. وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

“On zna šta u zemlju ulazi, a šta iz nje izlazi, i šta se s neba spušta, a šta se na nj uspinje; On je samilostan i On prašta grijeha. A nevjernici govore: ‘Čas oživljenja nam neće doći!’ Reci: ‘Hoće, tako mi Gospodara moga, Koji zna i ono što je skriveno, zacijelo će vam doći.’ – Njemu ne može ništa, ni trunčica jedna ni na nebesima ni na Zemlji, izmaći, i ne

³⁴ Rekaizul-iman, str. 176.

postoji ništa, ni manje ni veće od toga, što nije u jasnoj Knjizi” (Sebe, 2–3).

Allah je propisao mudri zakon zato što je On Onaj Ko je neovisan i Koji sve može i nema potrebe ni za čim što ljudi posjeduju, On ljudima sve poklanja. Kada bi svi ljudi bili poput najpobožnijeg čovjeka, to nimalo ne bi povećalo Njegovu vlast, a kada bi svi ljudi bili poput najvećeg grešnika, to nimalo ne bi umanjilo Njegovu vlast, kako se to navodi u hadisi-kudsiju.

Do božanske upute, koja je jedini ispravan sistem za ljudski život, moguće je doći isključivo putem poslanika i njihovih poslanica, koje su jedini ključ ispravnog života. Kao što Allah, iz Svoje milosti prema Svojim robovima, brine o svemu što im je potrebno za život, poput hrane, odjeće, mjesta za stanovanje, razuma, isto tako se brine da im pošalje poslanike i objave da bi živjeli ispravno:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ.

“Zaista smo slali poslanike Naše sa dokazima jasnim i objavljivali s njima Knjigu i mjerilo, da svijet postupa po pravdi” (El-Hadid, 25).³⁵

Slanje poslanika i objava prijeko je potrebno ljudima, u tolikoj mjeri da potreba ljudi za poslanicama i poslanicima nadilazi svaku drugu njihovu potrebu. Allahove objave su duša svijeta, njegova svjetlost i život. Kakvu dobrotu očekivati ako svijet nema dušu, život i svjetlost? Dunjaluk je ukleta tama sve dok nad njim ne zasija sunce poslanice. Isto tako je i sa čovjekom: ako njegovo srce i dušu ne obasja sunce objave, on tumara u tami, iako je živ, pripada mrtvima. Uzvišeni kaže:

أَوَمَنْ كَانَ مَيِّتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.

“Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi? A nevjernicima se čini lijepim to što oni rade.” (El-En’am, 122)

³⁵ Rekaizul-iman, str. 224.

U ovom ajetu vjernik je opisan kao mrtvac u tminama neznanja, kojeg je Allah oživio dušom poslanice i svjetlom vjerovanja, i dao mu svjetlo kojim hoda među ljudima, a nevjernik je u tminama, mrtvog srca. Allah je Svoju poslanicu nazvao dušom, a života nema bez duše. Uzvišeni Allah kaže:

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَئِن جَعَلْنَاهُ نُورًا لَّهَدَىٰ بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ.

“I tako smo ti objavili Duh naredbe Naše. Nisi znao šta je Knjiga, niti iman. Ali, učinili smo je svjetlom – upućujemo njime koga hoćemo od robova Naših. I uistinu, ti upućuješ putu pravom.” (Eš-Šura, 52)

U ovom ajetu Allah je spomenuo dva temelja: dušu, koja je život, i svjetlo. Objavu koju šalje ljudima, kao život njihovih srca i njihovo svjetlo, Allah je uporedio sa vodom koju spušta sa neba da omogući život na Zemlji i s vatrom koja daje svjetlo:

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَهُ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حُلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلَهُ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ.

“On spušta kišu s neba, pa rijeke teku koritima s mjerom, i bujica nosi otpatke koji plivaju po površini. I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima također otpatke, slične onima. – Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu; otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na zemlji. Tako, eto, Allah objašnjava primjere” (Er-Ra’d, 17).

Uzvišeni je znanje uporedio sa vodom spuštenom sa neba, zato što znanje predstavlja život za srca, kao što voda znači život za tijela, a srca je uporedio sa riječnim koritima zato što su ona mjesta znanja i spoznaje kao što su riječna korita mjesta za vodu. Isto kao što neka korita mogu primiti mnogo vode, tako i neka srca mogu obuhvatiti mnogo znanja, a i kao što postoje korita kojima teče malo vode, tako ima i srca koja obuhvataju malo znanja. Uzvišeni obavještava da uspijenjena riječna bujica izbacuje otpatke na površinu i na kraju se otpaci u bujičnoj pjeni odbacuju, a ono što koristi ljudima ostaje

na zemlji i zadržava se. Takav je slučaj i sa srcima: u njima se pojave bujice strasti i sumnji, koje čista rijeka fitre odbaci, a u njima ostaju iman i Kur'an koji koriste kako njemu tako i drugim ljudima.

Uzvišeni kaže:

وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُ بَرْدٍ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ.

"I ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima također otpatke, slične onima. Tako Allah navodi primjer za istinu i neistinu" (Er-Ra'd, 17). U tri posljednja navedena ajeta primjeri su za vatru, za život i za svjetlo.

Kako nevjernik živi u tminama kufra i mnogoboštva, tako se i ne može smatrati istinski živim, jer takav život, koji nije zasnovan na duhovnosti i istinskom imanu koji vodi ka uspjehu na oba svijeta, daleko je od života dostojnog čovjeka. Zapravo, takav život više naličuje životu životinja nego ljudi. Slavljeni Allah učinio je poslanike posrednicima između Sebe i Svojih robova kako bi ih upoznali sa svim onim što im koristi u njihovom ovozemaljskom i ahiretskom životu, i svi poslanici i vjerovjesnici poslani su da pozivaju ljude Allahu, da ukažu na put koji vodi do Njega i da pojašne šta ih očekuje kad dođu pred Njega. Kako bi se to ostvarilo, potrebno je poznavati tri temelja:

Prvi temelj: potvrđivanje Allahove jednoće, Njegovih svojstava i Njegovog određenja – kadera, poznavanje kazivanja i primjera u kojima je Allah govorio o tome kako je postupio sa Svojim iskrenim robovima, a kako sa Svojim neprijateljima.

Drugi temelj: poznavanje svih segmenata islamskog vjerzakona – šerijata, što podrazumijeva naredbe, zabrane, dozvole, djela koja Allah voli i djela kojima nije zadovoljan.

Treći temelj: vjerovanje u Sudnji dan, u Džennet i Vatru, nagradu i kaznu.

Ova tri temelja osnova su stvaranja i naredbi, od njih zavise sreća i uspjeh i jedini način na koji se mogu spoznati jeste putem poslanika.

Iako razum ukazuje na potrebu spoznaje ovih temelja, ipak se do potpune spoznaje ne može doći intelektualnim naporima i razumom, i kao primjer može se navesti bolesnik koji je spoznao potrebu za lijekom i liječnikom, ali ne zna detalje bolesti ni lijek koji će mu omogućiti izlječenje.³⁶

ŠESTO: MUDROST SLANJA POSLANIKA

Allahova milost prema Njegovim robovima i ljepota Njegove blagosti i dobrote prema njima ogleda se i u tome što im je poslao vjervjesnike i poslanike, one koji donose radosne vijesti i koji opominju, da budu svjetiljke upute i simboli vrlina, sjajne zvijezde koje svijetu osvjetljavaju put dobra, usmjeravaju ih prema sreći, izbavljaju ih iz tmina mnogoboštva i idolopoklonstva i koji ih uzdižu na stepene ponosa i savršenstva. Allah nikad nije kaznio neki narod sve dok im nije poslao poslanika koji će im ukazati na sve ono što je dobro i što vodi ka bogobožnosti, a odvratiti ih od svega što je loše, kako niko pred Allahom ne bi imao opravdanje. I to je Allahov nepromjenjivi zakon. Uzvišeni kaže:

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا.

“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!”
(El-Isra, 15)

أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ.

...i da ljudi na Sudnjem danu ne bi rekli: “Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!” (El-Maida, 19)

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَىٰ.

“A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: ‘Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali!’” (Taha, 134)

³⁶ Rekaizul-iman, str. 245.

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا.

“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – Allah je silan i mudar.” (En-Nisa, 165)

Iz Svoje mudrosti Allah je ljudima odredio mjerila istine i pravde, ukazao im na put upute i dao dokaze kako bi im postalo jasno koji je jedini pravi put i kako ne bi imali opravdanja.³⁷

SEDMO: ZADUŽENJA POSLANIKĀ

1. Pozivanje ljudi da obožavaju samo Allaha, Jednog, Onoga Koji sve nadvladava

Osnovno zaduženje svih poslanika, i zbog toga su poslani, jeste da upoznaju stvorenja sa Stvoriteljem, Uzvišenim, i da ih usmjere ka vjerovanju u Njegovu jednoću i upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu. Uzvišeni kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ.

“I nismo prije tebe poslali nijednog poslanika, a da mu nismo objavili: ‘Nema boga osim Mene’, zato Mene obožavajte.” (El-Enbija, 25)

أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ.

“Obožavajte Allaha, a klonite se taguta!” (En-Nahl, 36)³⁸

Poslanici su uložili veliki trud na putu pozivanja ljudi Allahu. Kako bi se shvatilo koliki je trud na putu pozivanja ljudi u vjeru uložio Nuh, koji ih je pozivao 950 godina, dovoljno je pročitati suru Nuh: pozivao ih je danju i noću, tajno i javno, koristio je različite metode, od zastrašivanja i prijatni kaznom do ulijevanja nade u Allahovu milost i nagradu, nastojeći na taj način da probudi njihovu svijest i usmjeri

³⁷ Fetava Ibn Tejmijja, 10/93–96; Er-Rusulu ver-risalat, str. 34.

³⁸ Zahir el-Elmei, Dirasatu fit-tefsiril-mevdui, str. 242.

ih na razmišljanje o Allahovim dokazima u kosmosu, međutim, oni su odbili njegov poziv:

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا.

“Nuh reče: ‘Gospodaru moj, oni mene ne slušaju i povode se za onima čija bogatstva i djeca samo njihovu propast uvećavaju’” (Nuh, 21).³⁹

Meleki su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naveli primjer koji objašnjava njegovu ulogu i zaduženja, kao što se navodi u hadisu: “U snu sam vidio Džibrila kod svoje glave, a Mikaila kod svojih nogu. Jedan od njih rekao je drugom: ‘Navedi mu primjer’, pa je on rekao: ‘Pomno slušaj kako bi čule tvoje uši i razumjelo tvoje srce! Zaista je primjer tebe i tvoga naroda kao primjer kralja koji je sebi ogradio posjed i na njemu sagradio kuću, i u njoj pripremio gozbu, zatim je poslao izaslanika koji će pozivati ljude na gozbu, pa su se neki odazvali izaslaniku, a neki nisu. Allah je kralj, posjed je islam, kuća je Džennet, a ti si, o Muhammede, izaslanik. Ko ti se odazove, ušao je u islam, a ko je ušao u islam, ući će u Džennet, a ko uđe u Džennet, jest će ono što je u njemu.’”⁴⁰

2. Dostavljanje čovječanstvu Allahovih naredbi i zabrana

Za dostavljanje Allahovih naredbi potreban je onaj ko će ih dostaviti, a onaj ko ih dostavlja mora da bude čovjek kako bi ljudi mogli prihvatiti od njega i zbog toga je Allah odabirao ljude da budu poslanici. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dostavio je Allahovu poslanicu Njegovim stvorenjima onako kako mu je to naređeno, bez dodavanja ili oduzimanja, bez izmjene ili sakrivanja.

Uzvišeni kaže:

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا.

³⁹ Akidetut-tevhid, str. 228.

⁴⁰ Sahihul-džami, 2/319.

“Za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. – A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati!” (El-Ahzab, 39)⁴¹

Allah Uzvišeni učinio je znakom poslanika dostavljanje poslanice, pa se prvaku svih vjerovjesnika obraća govoreći:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ.

“O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štiti. Allah doista neće ukazati na Pravi put narodu koji neće da vjeruje” (El-Maida, 67).

Poslanici su Allahovi izaslanici Njegovim robovima i nosioci Njegove objave. Njihov zadatak je dostavljanje emaneta objave Allahovim robovima, a to izvršavaju tako što ljudima kazuju tekstove koje je Allah objavio, ništa ne dodajući i ništa ne izostavljajući. Uzvišeni kaže:

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ.

“Kazuj (recitiraj) Knjigu koja ti se objavljuje.” (El-Ankebut, 45)

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا.

“Mi smo vam jednog od vas kao poslanika poslali, da vam riječi Naše kazuje.” (El-Bekara, 151)

Dostavljanjem se smatra i to da poslanik pojasni objavu sa kojom ga je Allah poslao Njegovim robovima, jer je poslanik sposobniji od ostalih da spozna značenja i ciljeve objave, o čemu Uzvišeni Allah kaže:

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ.

“A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili” (En-Nahl, 44).

⁴¹ Er-Rusulu ver-risalat, str. 45.

Ponekad Poslanik pojašnjava Allahovu objavu riječima, kao što je ashabima objasnio mnoga pitanja koja su im bila nejasna, naprimjer pojam “zulma – nepravde” u riječima Uzvišenog:

الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ.

“Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s nepravdom (mnogoboštvom) ne miješaju; oni će biti na Pravome putu” (El-En’am, 82). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je da se u ovom ajetu pod nepravdom podrazumijeva mnogoboštvo – širk, a ne nepravda koja se nanosi samom sebi činjenjem grijeha. Isto tako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, riječima je pojasnio ajete uopćenog značenja, koji govore o namazu, zekatu, hadžu i drugom.

Pored riječi, pojasniti se može i praktičnim primjerom, tj. djelima. Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, postupci u pogledu namaza, udjeljivanja milostinje, hadža i drugog predstavljaju primjer praktičnog pojašnjenja mnogih kur’anskih ajeta. U slučaju da ljudi odbijaju poziv poslanika, tada poslanici nisu zaduženi ničim drugim osim da dostave.⁴²

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ

“A ako odbiju, tvoje je jedino da pozivaš.” (Ali Imran, 20)

Dostavljanje vjere jeste cilj slanja vjerovjesnika i poslanika. Da to nisu izvršili, nama bi ostali nepoznati propisi ibadeta, ne bismo znali šta je naređeno, a šta zabranjeno, ni koje su naše obaveze.⁴³

Naš poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dostavljao je svoju poslanicu dvadeset tri godine i na tom putu podnio je velike teškoće, ali je svoju obaveznu ispunio uspješno, kako to nije bilo omogućeno nijednom ranijem poslaniku. Snaga i ljubav prema Allahu kojima je bilo protkano njegovo dostavljanje vjere vodili su ga ka željenom cilju i blagoslovljenoj završnici.

Na Oproštajnom hadžu, dok je jahao svoju devu, po drugi put je dostavio sve što je bio dužan dostaviti: propise odmazde, otkupa,

⁴² Akidetut-tevhid, str. 229.

⁴³ Er-Rusulu ver-risalat, str. 44.

prava žene, propise kamate, propise međusobnih odnosa i odnosa između naroda i plemena. Sve propise ponovio je više puta pred različitim skupinama vjernika i svaki bi put upitao: “Da li sam dostavio?”, a oni bi mu odgovarali: “Svjedočimo da si uistinu dostavio, i ispunio i posavjetovao.” Tada bi on pokazivao svojim prstom prema nebu, a zatim ga usmjeravao prema ljudima govoreći: “Allahu moj, Ti si svjedok! Allahu moj, Ti si svjedok!”⁴⁴

Istinski je ispunio svoju dužnost i na najbolji način dostavio poslanicu, tako da se, nakon što je prenio Allahovu poslanicu i postigao željeni cilj, čiste savjesti, smirene duše i srca spremio za susret sa svojim Gospodarom.⁴⁵

3. Upućivanje ljudi na put dobra

Dužnosti poslanikā

a) Upućivanje ljudi da spoznaju Stvoritelja i da samo Njemu upućuju sve vidove ibadeta. U ljudsku prirodu utkano je da priznaje da Stvoritelj postoji i želi da samo Njega obožava, ali često zaluta i svome Stvoritelju upućuje ibadete na neispravan način i pridružuje Mu druga božanstva. To je i razlog što Allah šalje poslanike da ljudima ukažu na istinu u pogledu njihovog Stvoritelja i da iz njihovih duša i razuma otklone pogrešne percepcije o Allahu, slavljen neka je On i uzvišen, i razne devijacije u mišljenju u tom pogledu, a posebno kada je riječ o mnogoboštvu, koje je najveća devijacija kojoj su ljudi izloženi u svojoj percepciji Stvoritelja i svom ponašanju.

فَقَالَ يَتَقَوَّمُ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ.

Svi poslanici govorili su svojim narodima: “*Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate?*” (El-A’raf, 59, 65, 73, 85). Allah, slavljen neka je On, jedan je i jedini:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. اللَّهُ الصَّمَدُ. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ.

⁴⁴ Muslim, 147.

⁴⁵ Muhammed Kuln, *En-Nurul-halidu Muhammedun mefherul-insanijeti*, str. 57.

“Reci: ‘On je Allah – Jedan! Allah je Utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!’” (El-Ihlas, 1–4).

Iz ovoga se zaključuje da Allah ni sa jednim čovjekom, džinom ili melekom nije ni u kakvom srodstvu, kako se to predstavlja u mnogim iskrivljenim vjerama, kako onima koje više ne postoje tako i onima koje su se održale i do dan-danas. Također, Allah se ne predstavlja pomoću nekih kipova ili idola, niti Suncem ili Mjesecom ili zvijezdom ili nekim drugim stvorenjem. Sve su to stvorenja, a samo je Allah Stvoritelj:

لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ.

“Ne padajte licem na tle ni pred Suncem ni pred Mjesecom, već padajte licem na tle pred Allahom, koji ih je stvorio” (Fusilet, 37).

Također, Allahu niko nije ravan u Njegovoj vlasti, niti On svoje ovlasti dijeli s bilo kim od stvorenja, niti Mu to iko može nasilu uzeti. Uzvišeni kaže:

اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصَرَ بِهِ وَأَسْمِعَ مَا لَهُمْ مِّنْ دُونِهِ مِّنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا.

“Tajne nebesa i Zemlje jedino On zna. Kako On sve vidi, kako On sve čuje! Oni nemaju drugog zaštitnika osim Njega, a On ne uzima nikoga u odlukama Svojim kao ortaka.” (El-Kehf, 26)

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِن شَرْكَ وَمَا لَهُ مِنْ ظَهِيرٍ.

“Reci: ‘Zovite one koje, pored Allaha, bogovima smatrate. Oni ništa nemaju, ni koliko trun jedan, ni na nebesima ni na Zemlji; oni u njima nemaju nikakva udjela i On nema od njih nikakve pomoći.’” (Sebe, 22)

وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِّنْ دُونِهِ فَذَلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ.

“A onoga od njih koji bi rekao: ‘Ja sam, doista, pored Njega, bog!’ – kaznili bismo Džehennemom, jer Mi tako kažnjavamo mnogobošce (nepravednike).” (El-Enbija, 29)

Isto tako, dužnost poslanika jeste da upoznaju ljude sa njihovim Stvoriteljem i Njegovim lijepim imenima i svojstvima savršenstva.

وَاللَّهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ.

“Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena – kako budu radili, onako će biti kažnjeni!”
(El-A'raf, 180)

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ. هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ. هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

“On je Allah – nema drugog boga osim Njega – On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj Koji je bez nedostataka, Onaj Koji svakoga osigurava, Onaj Koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri.” (El-Hašr, 22–24)

Postizanje ispravne spoznaje Gospodara i otklanjanje svih pogrešnih razumijevanja u pogledu Njega prvi je korak na putu ka ispravnom vjerovanju, i kada to postigne, čovjek treba da nauči kako da na ispravan način robuje Allahu, a mnogi ljudi lutaju u neznanju u pogledu toga.

b) Ispravno robovanje Allahu. Robovanje Allahu, odnosno ibadet, ne podrazumijeva samo priznanje da je Allah jedan i da nema sudruga, niti podrazumijeva samo izvršavanje propisanih obreda pobožnosti: namaza, hadža, upućivanja molbe Allahu, Jedinom, bez činjenja mnogoboštva, nego postoji još nešto, a to se ogleda u riječima Uzvišenog:

اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ.

“Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! – A kako vi malo pouku primajte!” (El-A’raf, 3).

Dakle, dužnost je slijediti ono što Allah objavljuje, u suprotnom će naš ibadet biti poništen jer u tom slučaju ibadet nećemo upućivati Jednome Bogu, nego ćemo obožavati dva božanstva: Allaha, Jednoga, Kojem se upućuju svi vidovi ibadeta, i drugog, koji propisuje zakon i čijim se zakonima pokorava mimo Allaha.

Uzvišeni kaže:

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ.

“Dvojici bogova se ne klanjajte! – samo je jedan Bog!” (En-Nahl, 51)

To je taj veliki zadatak svih poslanika – da upute čovječanstvo, sve ljude da obožavaju Jednoga Boga i da ih poduče kako da Ga ispravno obožavaju, čime će postići da njihov život bude zasnovan na ispravnom temelju, a to je uluhijet – priznanje da samo On zaslužuje da bude obožavan i rububijet – priznanje da je jedino On Stvoritelj, Gospodar, čime se potvrđuje princip monoteizma – da se samo Njemu upućuje ibadet i da se slijedi vjerozakon koji On objavljuje.⁴⁶

4. Biti uzor

Jedan od razloga slanja vjerovjesnika i poslanika jeste da budu dobar primjer i uzor svojim narodima. Uzvišeni Allah riječi:

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَّتْهُمْ أَفْتَدَهُ.

“Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put” (El-En’am, 90), upućuje Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i u njima mu naređuje da slijedi vjerovjesnike koji su bili prije njega, nakon što je naveo sva njihova imena, a zatim se obraća nama:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا.

⁴⁶ En-Nurul-halidu, str. 61.

“Doista vi imate u Poslaniku Allahovom uzor lijep – za onog ko se nada Allahu i Danu posljednjem, i spominje Allaha mnogo” (El-Ahzab, 21).

Vjerovjesnici su nama primjer čestitosti i uzoritosti, oni su naši ispravni predvodnici, imami, pa kao što slijedimo imama u namazu treba da slijedimo vjerovjesnike u svim segmentima života. Otuda je za nas istinski život život kojim su živjeli naš vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i drugi vjerovjesnici, život kojim su živjeli ashabi u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povodeći se u svemu za njim.⁴⁷

5. Osiguravanje skladnosti i ravnoteže između dunjaluka i ahireta

Vjerovjesnici i poslanici poslani su s ciljem osiguranja ravnoteže između dunjaluka i ahireta, kako bi ljudi mogli da, povodeći se za njima, krenu Pravim putem i da se oslobode pretjerivanja, koje se ogleda u povlačenju u samostane i manastire iz želje za odricanjem od dunjaluka, i nemara, koji se ogleda u tome da se potpuno prepuste čarima dunjaluka. U svemu tome najbolje je naći srednji put, a to je jedino moguće posredstvom objave, jer razum i savjest ne mogu nas dovesti do ove ravnoteže. Čovjeka isključivo spoznajne mogućnosti i naučna dostignuća ne mogu dovesti na put ove ravnoteže, zapravo samo ga još više mogu udaljiti od tog stepena. Uzvišeni Allah kaže:

وَأَتَّبِعْ فِيمَا ءَاتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ ۖ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا ۚ وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَتَّبِعْ أَفْسَادَ فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ.

“I nastoj da time što ti je Allah dao stekneš onaj svijet, a ne zaboravi ni svoj udio na ovome svijetu i čini drugima dobro, kao što je Allah tebi dobro učinio, i ne čini nered po Zemlji, jer Allah ne voli one koji nered čine.” (El-Kasas, 77)

Ako na jedan tas ove božanske vage staviš činjenice na koje ukazuje plemeniti ajet:

⁴⁷ Rekaizul-iman, str. 248.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ.

"I o blagodati Gospodara svoga kazuj!" (Ed-Duha, 11), onda na drugi tas treba da staviš upozorenje koje sadrži plemeniti ajet:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ.

"Zatim ćete toga dana za sladak život biti pitani sigurno!" (Et-Te-kasur, 8). Ovo je jedini način očuvanja ravnoteže. Iako su ashabi imali mogućnost da uživaju u dunjalučkim užicima, ipak su u tome imali mjeru, jer im je uzor bio Poslanik, onaj koji je i sam živio uravnoteženo.⁴⁸

6. Upoznavanje ljudi sa pravim vrijednostima kako bi se potrudili da ih dostignu

Ljudi su po svojoj prirodi skloni dunjalučkim užicima, kao što kaže Uzvišeni:

رُئِيَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ
وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْأَرْثِ ذَلِكَ مَتْنِعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا.

"Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovome svijetu" (Ali Imran, 14).

Ljudi imaju potrebu za nekim ko će ih uzdignuti iznad niskih težnji i prohtjeva i ukazati im na uzvišene vrijednosti kojima treba da streme, poput iskrenosti, istinoljubivosti, povjerljivosti, žrtvovanja, nesebičnosti i pravednosti, jer to su vrijednosti koje dolikuju čovjeku, kojem je Allah ukazao čast učinivši ga namjesnikom na Zemlji i dajući mu da ponese najveći emanet. Uzvišeni kaže:

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً.

"A kada Gospodar tvoj reče melekima: 'Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!'" (El-Bekara, 30)

⁴⁸ En-Nurul-halidu, str. 62.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَرْدِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا.

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.” (El-Isra, 70)

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ.

“Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek.” (El-Ahzab, 72)

Svojim životom i primjerom, poslanici i vjerovjesnici potvrđuju da su jedine istinske vrijednosti vjerovanje u Allaha (iman), pozivanje Allahu, borba na Allahovom putu, i da je to bolje, uzvišenije, vrednije od svih zemaljskih uživanja, od zlata i vlasti. Ova činjenica vodi ljude ka tome da u svojim životima promijene vrijednosti i mjerila. Kada vjernici vide svoga poslanika, kojeg slijede, kako podnosi uznemiravanja zbog svoje vjere ne popuštajući ni pod kakvim pritiscima, to im dadne snagu da se i oni strpe u trenucima iskušenja, da podnose uznemiravanja, progone i mučenja radi svoje vjere, koja ih uzdiže iznad zemaljskih užitaka, kao što su se faraonovi sihirbazi uzdigli kada su povjerovali. Uzvišeni kaže:

فَأَلْقَى السِّحْرَ سَجْدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى. قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا قُطْعَانَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا تُصَلِّبُنَا فِي جُذُوعِ النَّخْلِ وَلْتَعْلَمَنَّ أَيْنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى. قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا. إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَنَا وَمَا أَعْزَمْنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى.

“I čarobnjaci se baciše licem na tle govoreći: ‘Mi vjerujemo u Musaova i Harunova Gospodara!’ ‘Vi ste mu povjerovali’, viknu faraon, ‘prije nego što sam vam ja dopustio! On je učitelj vaš, on vas je vradžbini naučio i ja ću vam, zacijelo, unakrst ruke i noge vaše odsjeći i po stablima palmi vas razapeti i sigurno ćete saznati ko je od nas u mučenju strašniji i istrajniji!’ ‘Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam

Onoga Koji nas je stvorio!’, odgovoriše oni, ‘pa čini što hoćeš; to možeš učiniti samo u životu na ovome svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijehe naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije.’” (Taha, 70–73)

Kada ostali ljudi vide vjernike koji, uprkos tome što im je ugrožena sigurnost zbog vjerskih uvjerenja i što ostaju bez mnogih užitaka za kojima žudi većina ljudi, odolijevaju, stameno sve podnose i ne napuštaju svoju vjeru, to ih navede da se postepeno počnu buditi iz nemara u kojem su ogrezli i to ih uči da u životu postoji nešto veće od dunjalučkih užitaka, nešto zbog čega vrijedi žrtvovati sve užitke ovoga svijeta, a to je Allahovo zadovoljstvo, koje će čovjeku osigurati ahiretski užitak. Uzvišeni kaže:

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ.

“Život na ovome svijetu nije ništa drugo do zabava i igra, a samo onaj svijet je – život, kad bi samo oni znali!” (El-Ankebut, 64);

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ.

“Svako živo biće će smrt okusiti! I samo na Sudnjem danu dobit ćete u potpunosti plaće vaše, i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden – taj je postigao šta je želio; a život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje” (Ali Imran, 185). Tada se može očekivati da će promijeniti svoje poglede na svijet i izdići se kao ta skupina vjernika, čvrsto prihvatajući iman.

A oni koji ustrajavaju na neistini i zabludi i daju prednost dunjalučkom životu nad ahiretom i odbijaju božansku uputu, oni će doživjeti uništenje i propast:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ. جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ. وَجَعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ.

“Zar ne vidiš one koji su umjesto zahvalnosti Allahu na blagodatima – nezahvalnošću uzvratili i narod svoj u Kuću propasti doveli, u Džehennem, u kome će gorjeti – a užasno je on prebivalište! – i izmislili

Allahu ortake da bi zavodili s puta Njegova? Reci: 'Naslađujte se, završit ćete, sigurno, u Vatri!'" (Ibrahim, 28–30). Borba koju vode poslanici i njihovi sljedbenici protiv neistine i zablude omogućava da do izražaja dođu prave i istinske vrijednosti. Uzvišeni kaže:

فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً ۖ وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ ۚ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ.

"Otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na zemlji. Tako, eto, Allah objašnjava primjere." (Er-Ra'd, 17)

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ.

"A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao – ali, Allah je dobar svim svjetovima." (El-Bekara, 251)

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَهْذَمَتْ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ.

"A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu – ta Allah je zaista moćan i silan." (El-Hadždž, 40)⁴⁹

7. Upoznavanje, podučavanje i pročišćavanje

Jedna od dužnosti vjerovjesnika i poslanika jeste da dostavljanjem Allahove objave i praktičnom primjenom objavljenog upoznaju ljude sa Pravim putem koji će im omogućiti da lijepo i spokojno žive na dunjaluku i osigurati im Allahovo zadovoljstvo na ahiretu. U tome Allahovi poslanici postupaju poput učitelja prema učeniku sve dok se ne uvjere da su njihovi sljedbenici ispravno shvatili ono što je objavljeno i da to ispravno primjenjuju.

Dužnost poslanika nije ograničena samo na dostavljanje i podučavanje, iako to ima veliku važnost u životu ljudi, nego se proširuje na odgoj i pedagoško usmjeravanje. Jer, Allahova vjera nisu samo informacije koje se iznesu i nauče napamet, nego je to moralno ponašanje

⁴⁹ En-Nurul-halidu, str. 64.

u skladu sa božanskim usmjerenjem⁵⁰ i božanskom objavom kojom Allah iz tmina na svjetlo izvodi koga On hoće. Uzvišeni kaže:

وَاللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ.

“Allah je zaštitnik onih koji vjeruju i On ih izvodi iz tmina na svjetlo.”
(El-Bekara, 257)

Allah je poslao Svoje poslanike sa Svojom uputom da izvedu ljude iz tmina na svjetlo. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ.

“I Musaa smo poslali s dokazima Našim: ‘Izvedi narod svoj iz tmina na svjetlo i opomeni ga Allahovim danima!’” (Ibrahim, 5)

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ.

“On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi.” (El-Džumua, 2)

8. Podsjećanje na suštinu povratka Allahu, na stvaranje i život, na smrt i smrtne tegobe, i na konačno boravište

Uzvišeni kaže:

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ. فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ.

“‘Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete povratiti?’ I neka je uzvišen Allah, Vladar istiniti, nema drugog boga osim Njega, Gospodara Arša veličanstvenog!” (El-Mu’minun, 115–116)

Poslanici su dužni da upoznaju ljude sa suštinom smrti i da im ukažu na to koliku važnost u čovjekovom životu ima podsjećanje na smrt, jer to ga udaljava od grijeha, smekšava gruba srca, i doprinosi lakšem podnošenju nevolja. Onaj ko se mnogo sjeća smrti, manje se

⁵⁰ Rekaizul-iman, str. 254.

raduje dunjalučkim uživanjima, manje zavidi i priprema se za putovanje na drugi svijet.

Poslanici podučavaju ljude da čovjekov život ne završava završetkom dunjalučkog života, nego da je to samo završetak jedne životne etape nakon koje slijede druge, i na kraju taj dugi put završava proživljenjem i ispitom na kojem će jedni biti nagrađeni i počašćeni mjestom vječnog uživanja, a drugi će biti poniženi i kažnjeni mjestom vječnog mučenja. Život ljudi na Zemlji vremenski je ograničen i to je najkraća od svih etapa čovjekovog postojanja, nakon koje slijedi period čiju dužinu ne zna niko osim Allaha, a nakon toga slijedi vječnost.

Kada čovjek svoja razmišljanja i žudnje veže samo za dunjalučki život, pa čak i kada ostvari sve za čim žudi, to je očiti gubitak. Uzvišeni kaže:

أَفَرَأَيْتَ إِن مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ. ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ. مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ.

“Šta ti misliš, ako im Mi dopuštamo da godinama uživaju, i naposljetku ih snađe ono čime im se prijeti zar će imati šta od slatkog života koji su provodili?” (Eš-Šuara, 205–207)

A kakav li tek gubitak čovjeku, koji se predao dunjaluku, predstavlja spoznaja da ne može postići sve što želi, da je i ono u čemu uživa protkano nedostacima i strahom od gubitka blagodati i smrti koja je neminovna! To je dvostruki gubitak: u dunjalučkom i ahiretskom životu. Uzvišeni kaže:

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ.

“Život na ovome svijetu nije ništa drugo do zabava i igra, a samo onaj svijet je – život, kad bi samo oni znali!” (El-Ankebut, 64)

Stoga, sve zemaljsko znanje ne koristi čovjeku ako ga udalji od Allaha i ahireta. Korisno znanje je ono koje koristi ljudima istovremeno u dunjalučkom i ahiretskom životu, pa im donese istinske koristi na dunjaluku i dovede ih do kuće sigurnosti na ahiretu. Uzvišeni kaže:

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ.

“A oni koji su vjerovali i dobra djela činili biće uvedeni, voljom Gospodara njihova, u džennetske bašče kroz koje rijeke teku i u njima će vječno boraviti, u njima će se riječju ‘Mir!’ pozdravljati” (Ibrahim, 23)

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ. لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرَقُ الْعَظِيمُ
وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ.

“Huku njegovu neće čuti, i vječno će u onome što im budu duše željele uživati, neće ih brinuti najveći užas, nego će ih meleki dočekivati: ‘Evo ovo je vaš dan, vama obećan!’” (El-Enbija, 102–103)

Razumijevanjem suštine povratka Allahu dolazi se do istinske spoznaje Allaha i Sudnjeg dana i to usmjerava čovjeka ka slijeđenju onoga što je Allah objavio, čime će osigurati svoju sadašnjost i budućnost. Što se tiče sadašnjosti, ona će biti ispravna i postojana samo uz slijeđenje božanskog puta, a što se tiče budućnosti, bit će uspješna samo ako čovjek uđe u Džennet, koji je Allah obećao Svojim bogoboječnim robovima koji su povjerovali u Njega u životu na dunjaluku i ustrajavali u izvršavanju Njegovih naredbi i klonili se svega što je On zabranio. U tom kontekstu sva ovosvjetska znanja: medicina, inženjering, biologija, matematika, hemija, fizika i druga, koristit će čovjeku jer će mu pomoći da krene putem koji vodi do Allaha i neće ga udaljiti od ahireta. Međutim, ukoliko se te nauke budu koristile za postizanje isključivo ovosvjetske koristi, za odvrćanje ljudi od robovanja njihovom istinskom Gospodaru i udaljavanje od sjećanja na Njegovu nagradu i kaznu i prepuštanje zabludama i strastima, tad će im to znanje donijeti samo štetu.

Vjerovjesnici i poslanici odlikovani su ovim korisnim znanjem i oni ga objavom primaju izravno od Allaha, slavljen neka je On i uzvišen, i čvrsto vjeruju u Njega i pozivaju ljude da vjeruju u Njega kako bi postigli uspjeh i na dunjaluku i na ahiretu.⁵¹

⁵¹ Ibid.

Jedino je korisno znanje kroz historiju osiguravalo ljudima uspjeh i svako ovosvjetsko znanje, da bi predstavljalo izvor dobra ljudima, moralo je ispuniti taj uvjet. Bez ovog znanja, kojim se odlikuju samo vjerovjesnici i poslanici i kojem pozivaju vjernici, ljudi ovosvjetska znanja upotrebljavaju i za ono što im koristi i za ono što im šteti, ali s vremenom⁵² šteta koju uzrokuje to znanje povećava se srazmjerno udaljavanju od nebeske upute i objave.

9. Vjersko i svjetovno vođstvo ummeta

Poslanik je u svom narodu vođa, lider, predsjednik, vladar, sudija, predvodnik u vjerskom i svjetovnom domenu, i zbog toga je Allah naredio sljedbenicima svakog poslanika da se pokoravaju svome poslaniku i propisao je da pokornost poslaniku predstavlja pokornost Njemu, slavljen neka je On. Uzvišeni kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ .

“A Mi smo poslali svakog poslanika zato da bi mu se, prema Allahovom naređenju, pokoravali.” (En-Nisa, 64)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا .

“O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.” (En-Nisa, 59)

Kada je riječ o tome da je poslanik vladar i sudija u svome narodu, to potvrđuju mnogi ajeti Kur’ana, kao što su:

وَأِنْ أَحْكَمُ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ .

“I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim.” (El-Maida, 49)⁵³

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ .

⁵² Rekaizul-imali, str. 364; Ali Sallabi, Imanu bil-jevmi ahiri.

⁵³ Rekaizul-iman, str. 365.

“O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi.” (Sad, 26)

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: ‘Slušamo i pokoravamo se!’ – Oni će uspjeti.” (En-Nur, 51)

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيطًا.

“Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.” (En-Nisa, 80)

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

“Reci: ‘Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!’ – A Allah prašta i samilostan je.” (Ali Imran, 31)

10. Poslanici su svjedoci protiv svojih naroda i tako uspostavljaju dokaz da ljudi nemaju opravdanje kod Allaha Uzvišenog

Uzvišeni Allah kaže:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا
حَكِيمًا.

“O poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. – A Allah je silan i mudar.” (En-Nisa, 165)

Ovu obavezu svjedočenja imaju i sljedbenici poslanika, koji ljudima u svom vremenu i kasnijim naraštajima prenose njegovu poslanicu i pozivaju ih da je prihvate. O tome Uzvišeni Allah, spominjući Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, ummet, kaže:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا.

“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok” (El-Bekara, 143).⁵⁴

⁵⁴ Akidetut-tevhid, str. 230.

Da Allah ljudima nije poslao poslanike, došli bi na Sudnjem danu raspravljajući se i prigovarajući Allahu, govoreći: “Kažnjavaš nas i uvodiš nas u Vatru a nisi nam poslao onoga ko će nas obavijestiti o onome što Ti želiš od nas”, kao što kaže Uzvišeni:

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِن قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنُخْزَى.

“A da smo ih kakvom kaznom prije njega uništili, sigurno bi rekli: ‘Gospodaru naš, zašto nam nisi poslanika poslao, pa bismo riječi Tvoje slijedili prije nego što smo poniženi i osramoćeni postali’” (Taha, 134).

Dakle, da je Allah, zbog njihovog nevjerovanja, na njih poslao kaznu i uništio ih prije nego što im je poslao poslanike, oni bi rekli: “Zašto nam nisi poslao poslanike da znamo šta želiš od nas i da slijedimo Tvoje ajete i da idemo putem kojim Ti želiš?” Na Sudnjem danu, kada Allah sakupi prve i posljednje, sa svakim ummetom doći će njegov poslanik da posvjedoči protiv njega da im je on dostavio poslanicu Gospodara i da je uspostavio dokaz protiv njih. Allah kaže:

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا. يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا.

“A šta će, tek, biti kada dovedemo svjedoka iz svakoga naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih? Tog dana jedva bi dočekali oni koji nisu vjerovali i koji su se protiv Poslanika dizali da je nad njima zemlja poravnana; a od Allaha neće moći nijednu riječ sakriti.” (En-Nisa, 41–42)

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِم مِّنْ أَنفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ.

“A šta će biti onog Dana kad protiv svakog naroda dovedemo po jednog svjedoka, od njega samog, i tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih!” (En-Nahl, 89)

Kada one koji odbijaju da slijede poslanike i okreću se od njihove upute, zadesi kazna na dunjaluku, tada nemaju nikakvo opravdanje osim da priznaju da su činili sebi nepravdu. Uzvišeni kaže:

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ. فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ. لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ. قَالُوا يَبُولْنَا وَإِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ. فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خِلِيدِينَ.

“A koliko je bilo nevjerničkih sela i gradova koje smo uništili i poslije kojih smo druge narode podigli! I čim bi silu Našu osjetili, kud koji bi se iz njih razbježali. ‘Ne bježite, vratite se uživanjima vašim i domovima vašim, možda će vas neko što upitati.’ ‘Teško nama’, oni bi govorili, ‘mi smo, zaista, nevjernici bili!’ I kukali bi tako sve dok ih ne bismo učinili, kao žito požnjeveno, nepomičnim.” (El-Enbija, 11–15)

Kada na Sudnjem danu budu povedeni prema strašnom boravištu, prije nego što budu bačeni u Džehim, vatru užarenu, bit će pitani za svoje grijehe, pa će priznati. Uzvišeni kaže:

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ. قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ. وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ. فَأَعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ.

“Skoro da se od bijesa raspadne. Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: ‘Zar nije niko dolazio da vas opominje?’ ‘Jest, dolazio nam je onaj koji nas je opominjao’, odgovorit će, ‘a mi smo poricali i govorili: Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!’ I reći će: ‘Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo među stanovnicima Džehennema bili!’ I oni će priznati da su bili nevjernici – pa, stanovnici Džehennema ognjenog daleko bili!” (El-Mulk, 8–11)

Kada budu uvedeni u Vatru i kad ih patnja okruži sa svih strana, počet će vikati i dozivati, pa će im čuvari Džehennema reći:

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاؤُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ.

“A zar vam poslanici vaši nisu jasne dokaze donosili?, upitat će oni. ‘Jesu!’, odgovorit će. ‘Molite onda vi!’, reći će oni. Ali će molba onih koji nisu vjerovali uzaludna biti” (Gafir, 50).⁵⁵

⁵⁵ Akidetut-tevhid, str. 230.

11. Donošenje radosnih vijesti i opomena

Dužnost poslanika, uz poziv Allahu, jeste i da donose radosne vijesti i opomene, i to dvoje čvrsto je povezano. U nekim kur'anskim ajetima poslanicima je u dužnost stavljeno samo donošenje radosnih vijesti i opomena:

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ.

“Mi šaljemo poslanike samo zato da donose radosne vijesti i da opominju” (El-Kehf, 56).

Kada je riječ o donošenju radosnih vijesti i opomena, to se odnosi i na dunjaluk i na ahiret, pa tako poslanici vjernicima donose radosnu vijest o tome da će živjeti ugodnim životom na ovom svijetu:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً.

“Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život” (En-Nahl, 97);

فَمَنِ اتَّبَعَ هٰذَا فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ.

“I onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesretan biti” (Taha, 123), a isto tako donose im radosne vijesti o tome da će se uzdići nad drugima, postići sigurnost i moć, o čemu Uzvišeni kaže:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّٰلِحٰتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْاَرْضِ كَمَا اَسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِى ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِّنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ.

“Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati” (En-Nur, 55).

S druge strane, poslanici opominju grešnike i navješćuju im težak i nesretan život na dunjaluku:

وَمَنْ اَعْرَضَ عَن ذِكْرِىٓ فَاِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا.

“A onaj ko okrene glavu od Knjige Moje, taj će teškim životom živjeti” (Taha, 124) i upozoravaju ih na kaznu i dunjalučku propast:

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ.

“A ako glave okrenu, ti reci: ‘Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda” (Fusilet, 13).

Kada je riječ o ahiretu, pokornima navješćuju Džennet i uživanje u njegovim blagodatima:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ.

“A ko posluša Allaha i Poslanika Njegovog, uvešće ga u bašče ispod kojih teku rijeke, vječno će biti u njima; a to je uspjeh veličanstven” (En-Nisa, 13), a nepokornima i grešnicima prijete Allahovom kaznom:

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ.

“A ko ne posluša Allaha i Poslanika Njegova i pređe granice Njegove, uvest će ga u Vatru, vječno će biti u njoj i imat će on kaznu prezrenu” (En-Nisa, 14). Onaj ko izučava suštinu misije svih poslanika, može uvidjeti da su bili zaduženi time da donose radosne vijesti i da opominju.⁵⁶

OSMO: NAJVAŽNIJE OSOBINE VJEROVJESNIKA I POSLANIKA

Učenjaci su naveli mnoge osobine vjerovjesnika, a neke od njih ćemo izdvojiti.

1. Svi poslanici bili su muškarci

Svi poslanici i vjerovjesnici bili su isključivo muškarci i nikad nijednoj ženi nije dato ni poslanstvo ni vjerovjesništvo. Dokaz za to da je Allah svim narodima od početka poslanja kao poslanike i vjerovjesnike slao samo muškarce jeste činjenica da su imena svih

⁵⁶ Er-Rusulu ver-risalat, str. 53.

poslanika bila muška i to se potvrđuje i u ajetima u kojima Allah kaže da je ljudima slao muškarce u svojstvu poslanika:

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.

“Prije tebe smo samo ljude⁵⁷ (muškarce) slali kojima smo objavljivali, zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi!” (El-Enbija, 7);

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ.

“A Mi smo i prije tebe samo ljude (muškarce) slali, građane kojima smo objave objavljivali. Zar ovi ne putuju po svijetu, pa ne vide kako su skončali oni prije njih – a onaj svijet je doista bolji za one koji se budu Allaha bojali – zar se nećete opametiti!” (Jusuf, 109);

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ.

“Mi smo i prije tebe samo ljude (muškarce) kao poslanike slali i objavljivali im – pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate” (En-Nahl, 43).

O riječima Uzvišenog: *“...prije tebe smo samo ljude (muškarce) slali”*, Taberi kaže da znače: “Prije tebe, Muhammede, svakom smo narodu kao poslanike slali muškarce, a ne meleke, i oni su dostavljali Naše naredbe i zabrane. Stoga, ne treba da ih čudi što smo kao poslanika njima poslali tebe, jer ti si muškarac kao i ostali muškarci koji su slani prije tebe svojim narodima.”⁵⁸

Mudrost odabira muškaraca za misiju poslanstva i vjerovjesništva ogleda se u tome što je vjerovjesništvo i poslanstvo teški teret i naporna obaveza koju žena, zbog svoje biološke i psihičke prirode, koja je pripremljena za majčinstvo i odgoj, ne bi mogla podnijeti. Zbog toga što je misija poslanika i vjerovjesnika izuzetno zahtjevna i teška, što iziskuje istrajnost, zahtijeva borbu i mnoštvo putovanja, podnošenje tereta i teškoća, svi poslanici i vjerovjesnici bili su muškarci jer oni su daleko sposobniji da to sve podnesu nego žene. Svi su poslanici na putu dostavljanja Allahove vjere bili izloženi teškim

⁵⁷ U arapskom jeziku izraz “ljudi” odnosi se isključivo na muškarce. (op. prev.)

⁵⁸ Tefsirur-Taberi, 13/380.

kušnjama i podnosili velike patnje od svojih naroda i zbog toga Allah Uzvišeni, obraćajući se najodabranijem Poslaniku, kaže:

فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ.

“Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici!” (El-Ahkaf, 35).

2. Poslanici su bili slobodni ljudi

Svi poslanici, pored toga što su bili muškarci, bili su i slobodni ljudi, a ne robovi, jer da su bili robovi, to bi bilo nedostatak koji bi nevjernici iskoristili za prigovor i odbijanje poziva, i to bi onemogućilo uspješno obavljanje misije poslanstva.⁵⁹

3. Poslanici su imali ljudsku prirodu

Plemeniti Kur'an potvrđuje da su svi poslanici imali ljudsku prirodu. To je zato da se zaštiti princip vjerovanja u Allahovu jednoću, jer samo Stvoritelju pripadaju božanska svojstva, a stvorenja nemaju te osobine. Isto kao što neke slabe ljudske duše uzdižu poslanike kao Allahove odabranike na stepen božanstva, tako i drugima ljudska priroda poslanika pomaže da ostanu ustrajni na ispravnom putu i da se sačuvaju puta zablude. Ljudske osobine poslanika, dakle, usmjeravaju ljude na to da o njima steknu ispravnu predodžbu, a neke od tih osobina ćemo navesti.

1) Poslanici, Allahovi odabranici, su ljudi, Allahova stvorenja. Uzvišeni kaže:

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ.

“Mi jesmo ljudi kao i vi, govorili su im poslanici njihovi.” (Ibrahim, 11)

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.

“Reci: ‘Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini

⁵⁹ Er-Rusulu ver-risalat, str. 48.

dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!” (El-Kehf, 110)

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ.

“Nezamislivo je da čovjek kome Allah da Knjigu i znanje i vjerovjesništvo – poslije rekne ljudima: ‘Klanjajte se meni, a ne Allahu!’” (Ali Imran, 79)

2) Poslanici su Allahovi robovi. Allah Uzvišeni o Nuhu, alejhis-selam, kaže:

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ.

“Prije njih Nuhov narod nije vjerovao i roba Našeg je u laž utjerivao, govoreći: ‘Ludač!’ – i Nuh je onemogućen bio.” (El-Kamer, 9)

O Davudu, alejhis-selam, kaže:

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعَمَ الْعَبْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ.

“Mi smo Davudu poklonili Sulejmana, divan je on rob bio, i mnogo se kajao!” (Sad, 30)

O Ejjubu, alejhis-selam, kaže:

وَإِذْ كَرَّ عَبْدُنَا أَيُّوبَ.

“I sjeti se roba Našeg Ejjuba.” (Sad, 41)

O Isau, alejhis-selam, kaže:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا.

“‘Ja sam Allahov rob’, ono reče, ‘meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti.’” (Merjem, 30)

O Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni kaže:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا.

“Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba...” (El-Isra, 1)

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ.

“Hvaljen neka je Allah, Koji Svome robu objavljuje Knjigu...”
(El-Kehf, 1).⁶⁰

3) Poslanici nemaju nikakve božanske osobine. Poslanici mogu raditi samo ono što im Allah naredi, što znači da nikome ne mogu priskrbiti neku korist niti otkloniti štetu osim uz Allahovu dozvolu. S obzirom na to da je njihova priroda ljudska, to podrazumijeva da nisu ni božanstva i da nemaju nikakvih božanskih osobina. Svi poslanici negirali su da imaju snagu i moć ili bilo kakve božanske osobine, i tražili su zaštitu kod Allaha Jednog Jedinog. Pojašnjavajući da se Isa, alejhis-salam, odriče božanskih osobina koje mu pripisuju, Uzvišeni kaže:

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَىٰ ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَلِقَىٰ إِلَهِينِ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَنَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ ۖ فَقَدْ عَلِمْتَهُ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ۚ مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ ۚ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۚ

“A kada Allah rekne: ‘O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!’, on će reći: ‘Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; samo Ti jedini sve što je skriveno znaš. Ja sam im samo ono govorio što si mi Ti naredio: ‘Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru!’ I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš!’” (El-Maida, 116–117)

Poslanik ne upravlja univerzumom, ne može priskrbiti korist niti otkloniti štetu, niti ima utjecaj na Allahovu volju, ne poznaju skriveno – gajb niti ono što im je Allah odredio. Uzvišeni kaže:

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۚ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سَكَّرْتُ مِنْ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ۚ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۚ

⁶⁰ Akidetut-tevhid, str. 239.

“Reci: ‘Ja ne mogu ni samome sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju.’” (El-A’raf, 188)⁶¹

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ.

“Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti – Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće.” (El-Kasas, 56)

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا.

“Reci: ‘Ja nisam u stanju da od vas kakvu štetu otklonim niti da nekom od vas kakvu korist pribavim.’” (El-Džinn, 21)

قُلْ لَوْ أَنَّنِي عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُضِّي الْأَمْرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ.

“Reci: ‘Da je u mojoj vlasti ono što požurujete, između mene i vas bilo bi svršeno, a Allah dobro zna nevjernike.’” (El-En’am, 58)

4) Poslanicima su svojstvena ljudska stanja, poput: bolesti, gladi, umora, jela, smrti, ljutnje i sličnog. Dakle, oni se opisuju osobinama koje su neodvojive od ljudske prirode: imaju tijela i potrebu za hranom i pićem, obavljaju nuždu jer je posljedica unošenja u tijelo hrane i pića. Uzvišeni kaže:

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رَجَالًا تُوحِي إِلَيْهِمْ فَسَلُّوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ. وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ.

“Prije tebe smo samo ljude slali kojima smo objavljivali, zato pitajte sljedbenike Knjige ako ne znate vi! Mi ih nismo stvarali kao bića koja žive bez hrane, ni oni nisu besmrtni bili” (El-Enbija, 7–8). Usto, rođeni su kao i ostali ljudi, imaju očeve i majke, amidže i tetke, žene se i rađaju im se djeca, kao što Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً.

“I prije tebe smo poslanike slali i žene i porod im davali” (Er-Ra’d, 38). Poslanicima je svojstveno sve ono što je svojstveno i ostalim ljudima: oni spavaju, bude se, razbolijevaju se i umiru.

⁶¹ Muhkemu fil-akida, str. 139.

Milostivi Allah navodi da je Ibrahim, alejhis-selam, prijatelj Milostivog, rekao:

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي. وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي. وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِي.

“...i Koji me hrani i poji, i Koji me, kad se razbolim, liječi, i Koji će mi život oduzeti, i Koji će me poslije oživiti” (Eš-Šuara, 79–81).⁶²

Uzvišeni za Luta, alejhis-selam, kaže:

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيعًا بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ.

“I kad izaslanici Naši dođoše Lutu, on se zbog njih nađe u neprilici i bi mu teško pri duši, pa reče: ‘Ovo je mučan dan!’” (Hud, 77)

Uzvišeni o Jakubu, alejhis-selam, kaže:

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غٰفِلُونَ.

“Bit će mi doista žao ako ga odvedete, a plašim se da ga vuk ne pojede kad vi na njega ne budete pazili”, reče Jakub.” (Jusuf, 13)

O Svome robu i poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni kaže:

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ.

“Ti ćeš, zacijelo, umrijeti, a i oni će, također, pomrijeti.” (Ez-Zumer, 30)

Uzvišeni Allah zatim pojašnjava da je ovo Njegov zakon kada je riječ o svim poslanicima:

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَلْقَلْبَتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ.

“Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi” (Ali Imran, 144).

Za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rečeno je da je bio kao i ostali ljudi, da je krpio svoju odjeću, muzao ovcu i sam sebe služio.⁶³

⁶² Ahmed Dželi, *El-Akidetul-islamijja*, str. 226.

⁶³ *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 74.

Vjerodostojno je preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao Ummu Sulejmi: "O Ummu Sulejm, da li znaš da sam zamolio svoga Gospodara rekavši: 'Zaista sam ja čovjek, budem zadovoljan onako kako su zadovoljni ljudi, ljutim se kao što se ljute ljudi, pa kome god iz svog ummeta uputim riječi koje ne zaslužuje, učini to čišćenjem za njega i zbog toga ga približi Sebi na Sudnjem danu!'"⁶⁴

5) Vjerovjesnici bivaju iskušavani. Vjerovjesnicima ne samo da se dešavaju nevolje nego su oni ljudi koji imaju najviše iskušenja. Musab b. Sa'd prenosi od svoga oca da je rekao: "Upitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Koji ljudi imaju najviše iskušenja?', a on je rekao: 'Vjerovjesnici, zatim najuzorniji vjernici, zatim vjernici koji po uzornosti dolaze odmah nakon njih. Čovjek se iskušava srazmjerno jačini svog imana. Ako mu je iman čvrst, iskušenja su veća, a ako mu je slab iman, tada se iskušava srazmjerno svom imanu. Čovjek će neprestano biti iskušavan sve dok ne bude hodao Zemljom bez ijednog grijeha.'"⁶⁵

Ebu Seid el-Hudri otišao je kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio bolestan, i stavio je svoju ruku na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i preko pokrivača je osjetio vrelinu na svojoj ruci, pa je rekao: "Allahov Poslaniče, kako je teško tvoje stanje!" "Mi smo takvi, nama se iskušenja udvostručavaju i nagrada nam se udvostručava", rekao mu je Poslanik. Ebu Seid je rekao: "Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, koji ljudi imaju najveća iskušenja?', a on je odgovorio: 'Vjerovjesnici, zatim uzorni vjernici. Zaista neki budu iskušani siromaštvom toliko da nemaju ništa drugo osim ogrtača kojim se ogrnu. Zaista se neki od njih raduju iskušenju kao što se neki od vas raduju blagostanju.'"⁶⁶

Neki su vjerovjesnici bili iskušani boravkom u zatvoru, poput Jusufa, alejhis-selam Također, Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem,

⁶⁴ Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 671.

⁶⁵ Ibid., 84.

⁶⁶ *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 143.

naniجلي su povrede u Bici na Uhudu, tako da je krvario i slomili su mu zub. Neke su poslanike njihovi narodi protjerali, tako da su bili prisiljeni napustiti svoje mjesto življenja, poput Ibrahima, alejhis-selam, koji je iz Iraka otišao u Šam, i našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji je učinio hidžru iz Meke u Medinu. A nekada bi ih i ubili:

أَفْكَلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِقًا كَذَبْتُمْ وَفَرِقًا تَقْتُلُونَ.

“I kad god vam je koji poslanik donio ono što nije godilo dušama vašim, vi ste se oholili, pa ste jedne u laž utjerivali, a druge ubijali” (El-Bekara, 87).

Neki su bili iskušani teškom bolešću, kao što je Allah iskušao Svoga vjerovjesnika Ejjubu pa se strpio. Vjerodostojno je preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Allahov vjerovjesnik Ejjub proveo je osamnaest godina u svojoj nedaći, napustili su ga i bližnji i daljnji, osim dva njegova brata.”⁶⁷ Pored kušnje bolešću, Ejjub, koji je imao mnogobrojnu porodicu i obilan imetak, ostao je i bez djece i bez imetka. Uzvišeni kaže:

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ. فَاسْتَجَبْنَا لَهُ ۖ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ ۖ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ ۖ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا عِنْدَنَا ۖ وَذَكَرْنَا لِلْعَالَمِينَ.

“I Ejjubu se, kada je Gospodaru svome zavapio: ‘Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!’, odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju.” (El-Enbija, 83–84)

6) Obavljali su poslove koje rade i ostali ljudi. Poslovi kojima su se poslanici bavili ukazuju na njihovu ljudsku prirodu. Tako se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prije nego što je postao poslanik, bavio trgovinom, a bio je i pastir kao što su to bili i ostali poslanici. Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, kazuje: “Dok smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, brali plodove el-kubasa⁶⁸, Poslanik,

⁶⁷ Ibid., 17.

⁶⁸ Plodovi biljke slične smokvi, jedu ih ljudi, deve i ovce.

sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Berite crne, oni su najukusniji.’ Tada smo upitali: ‘Zar si čuvao ovce?’, a on je rekao: ‘A zar je bilo vjerovjesnika a da ih nije čuvao!’⁶⁹

Jedan od vjerovjesnika za kojeg je u Kur’anu potvrđeno da je čuvao ovce bio je poslanik Musa, alejhis-selam, i to je radio nekoliko godina. Jedan dobri rob rekao je poslaniku Musau:

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَكْهَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حِجَّاجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ. قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ وَكِيلٌ.

“Ja želim da te oženim jednom od ove dvije kćeri moje’, reče on, ‘ali trebaš me osam godina služiti; a ako deset napuniš, biće dobra volja tvoja, a ja ne želim da te na to silim; ti ćeš vidjeti, ako Bog da, da sam dobar.’ ‘Neka bude tako između mene i tebe!’, reče Musa, ‘koji god od ta dva roka ispunim, nema mi se šta prigovoriti, a Allah je jamac za ono što smo utanačili!’” (El-Kasas, 27–28).

Ibn Hadžer je rekao: “Učenjaci su rekli da se mudrost toga što su vjerovjesnici čuvali ovce ogleda u tome da se njihove duše ispune skromnošću, da im se srca naviknu na osamljivanje i da se od brige za stada uzdignu na stepen predvodnika ummeta.”⁷⁰

Vjerovjesnik Davud, alejhis-selam, bio je kovač i pravio je štitove, o čemu Uzvišeni kaže:

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ.

“I naučismo ga da izrađuje pancire za vas da vas štite u borbi s neprijateljem – pa zašto niste zahvalni?” (El-Enbija, 80), a u isto vrijeme bio je vladar i hranio se od onoga što bi privrijedio svojim radom. Allahov vjerovjesnik Zekerija bio je stolar.⁷¹

7) Zašto poslanici nisu bili meleki? Svi poslanici bili su ljudi i iz istog naroda kome su poslani, govorili su jezikom svoga naroda i živjeli su među njima. To je bilo tako zbog mudrosti koja je poznata

⁶⁹ Silsiletul-ehadisis-sahiha, 144.

⁷⁰ Buhari, Fethul-Bari, 6/438.

⁷¹ Ibid., 6/439.

Uzvišenom Allahu, ali mnogima je ta mudrost ostala nedokučiva i iz tog razloga porekli su mogućnost da Allahovi poslanici budu ljudi, a neki su čak negirali da je bilo kome od ljudi ikada poslata objava.

Uzvišeni kaže:

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ ۚ

“Jevreji ne poznaju Allaha kako treba – kad govore: ‘Nijednom čovjeku Allah nije ništa objavio!’” (El-En’am, 91)

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۚ

“A ljude je, kad im je dolazila objava, odvrćalo od vjerovanja samo to što su govorili: ‘Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?’” (El-Isra, 94)

Ovako su razmišljali i postavljali se zato što su smatrali da je primanje objave iznad ljudskih mogućnosti i da bi za tu dužnost bio pogodniji melek. Uzvišeni kaže:

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَائِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ۚ

“Ali su glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, govorile: ‘Ovo je samo čovjek kao i vi, samo hoće da je od vas ugledniji. Da je Allah htio, meleke bi poslao; ovako nešto nismo čuli od naših predaka davnih.’” (El-Mu’minun, 24)

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ۚ

“I oni govore: ‘Šta je ovom ‘poslaniku’, on hranu uzima i po trgovima hoda; trebao mu se jedan melek poslati da zajedno sa njim opominje.’” (El-Furkan, 7)

Kur’an pojašnjava da su oni koji ovako razmišljaju zanemarili nekoliko činjenica, od kojih ćemo navesti neke.

– Meleki nisu stvoreni za život na Zemlji. Uzvišeni kaže:

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۚ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يُمِشُونَ مُظْمِئِينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۚ

“A ljude je, kad im je dolazila objava, odvrćalo od vjerovanja samo to što su govorili: ‘Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?’ Reci: ‘Kad bi na Zemlji meleki smireno hodili, Mi bismo im s neba meleka za poslanika poslali.’” (El-Isra, 94–95)

- Da se melek pojavio na Zemlji, morao bi uzeti lik čovjeka i tada ne bi mogli da spoznaju njegovu istinsku prirodu meleka niti bi ga mogli razlikovati od drugih ljudi. Uzvišeni kaže:

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلِيسُونَ.

“A da ga melekom učinimo, opet bismo ga kao čovjeka stvorili i opet bismo im učinili nejasnim ono što im nije jasno.” (El-En’am, 9)

- Da poslanik nije odabiran iz ljudske vrste, tada do izražaja ne bi mogla doći velika mudrost slanja poslanika, koja se ogleda u tome da poslanici svojim primjerom pokažu da je moguće živjeti u skladu sa Allahovom objavom. Da su za poslanike odabirani meleki, to ne bi bilo moguće i ljudi bi ustvrdili da se kao ljudi ne mogu pridržavati Allahovih propisa jer imaju drukčiju prirodu nego meleki i govorili bi: “Mi smo ljudi, imamo sklonosti i strasti i nismo u mogućnosti da se pridržavamo onoga čega se pridržavaju meleki. Pa, kako da se od nas traži da nam oni budu uzori? Zašto nam nije poslan čovjek poput nas, koji osjeća onako kako mi osjećamo, razmišlja kako mi razmišljamo i osjeća naše potrebe u granicama naših mogućnosti?” To je jasan pokazatelj mudrosti slanja poslanika iz reda ljudi, kako zbog razlike u vrsti ne bi postojala prepreka za slijeđenje poslanika, jer ljudima uzor može biti samo onaj ko je njihove vrste, ko ima istu građu kao i oni, i iste ljudske potrebe, kao što je potreba za hranom, pićem, odjećom, mjestom za stanovanje itd. Poslanici su jeli hranu i hodali po pijacama.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا.

“Mi prije tebe nismo poslali nijednog poslanika koji nije jeo i po trgovima hodao. Mi činimo da jedni druge u iskušenje dovodite, pa izdržite! A Gospodar tvoj vidi sve.” (El-Furkan, 20)

Allah, slavljen neka je On i uzvišen, izabrao je vjerovjesnike i poslanike i podario im posebne sposobnosti da prime božansku objavu, ali su zadržali svoju ljudsku prirodu.⁷²

4. Iskrenost

Iskrenost je najvažnija odlika vjerovjesništva i svi poslanici bili su dužni da govore istinu i ni u kojem slučaju nisu smjeli da zaobilaze istinu, stoga je istina sve što su govorili vjerovjesnici i nikada se ništa što su govorili nije suprotstavljalo činjenicama. Kada plemeniti Kur'an ukazuje na vrline vjerovjesnika, posebno izdvaja iskrenost.⁷³

Allah Uzvišeni Svoje vjerovjesnike opisuje općenito kao istinoljubive, one koji govore istinu, a neke je i imenovao, u više ajeta u Svojoj uzvišenoj Knjizi. O Idrisu, alejhis-selam, rekao je:

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيْسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا.

"I spomeni u Knjizi Idrisa! On je bio istinoljubiv i vjerovjesnik." (Merjem, 56)

O Ismailu, alejhis-selam, kaže:

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا.

"I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik." (Merjem, 54)

O Musau, alejhis-selam, rekao je:

حَقِيقٌ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ.

"Dužan sam da govorim o Allahu samo Istinu." (El-A'raf, 105)

O Jusufu, alejhis-selam, kaže:

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ.

"Jusufe! O iskreni!" (Jusuf, 46), *"On je istinu rekao"* (Jusuf, 51).

O našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

⁷² Ovo je potvrđeno u vjerodostojnom hadisu koji bilježi Muslim u *Sahihu*. Pogledaj: *Miškatul-mesabih*, 3/117; *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 7.

⁷³ *El-Akidetul-islamijja*, str. 226.

وَصَدَّقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ.

“Allah i Poslanik Njegov su istinu govorili!” (El-Ahzab, 22)

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ إِذْ جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ.
وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ.

“Ima li nepravедnijeg od onoga koji o Allahu govori laži i smatra da je laž Istina kada mu ona dolazi? Zar u Džehennemu prebivalište za nevjernike neće biti? A onaj koji donosi istinu i oni koji u nju vjeruju, oni su bogobojažni.” (Ez-Zumer, 32–33)

Uzvišeni Allah nazvao je Istinom Kur'an i sunnet, sve ono što je objavio Svome Poslaniku, i stavivši mu u obavezu da se pridržava propisa objave, i sve ljude zadužio je da njega slijede jer on dolazi samo sa Istinom i samo istinu govori. Poslanik Muhammed bio je poznat po svojoj istinoljubivosti u najranijoj mladosti i to su potvrdili i njegovi neprijatelji i njegovi prijatelji. Poslanikovi neprijatelji ni u jednom trenutku nisu doveli u pitanje njegovu iskrenost. Uzvišeni kaže:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُنَا الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بَيَّاتٍ اللَّهُ
يُحَادِّثُونَ.

“Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi.” (El-En'am, 33)

Poslanikovi neprijatelji, mnogobošci, u različitim situacijama potvrđivali su njegovu iskrenost, što se navodi u brojnim primjerima, od kojih smo neke i naveli. Na to da je Poslanik uvijek govorio samo istinu ukazuje i potvrđuje i Uzvišeni u Svojim ajetima:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۚ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۚ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۚ فَمَا مِنْكُمْ
مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ.

“A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli, i niko ga između vas ne bi mogao od toga odbraniti” (El-Hakka, 44–47), u kojima Allah dokazuje iskrenost Svoga poslanika time što navodi da je nemoguće da On za poslanika odabere lašca i da On ne bi dopustio da o Njemu govori neistine. Ovaj ajet ulijeva potpunu smirenost u duše u pogledu

istinitosti i ispravnosti onoga sa čim je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jer ukazuje na to da ga Uzvišeni Allah nadzire i da ga, ako bi slagao nešto na Njega – a on je daleko od toga – Allah ne bi pomogao mudžizama (nadnaravnostima) koje potvrđuju da je istina ono što govori i čemu poziva. Dakle, ovim se želi ukazati na to da Allah Uzvišeni time kaže: “Istinu govori Moj rob prenoseći Moju objavu, jer da ne govori istinu, ne bih ga pomogao mudžizama.” Na to ukazuje i stanje lažljivaca koji tvrde da su vjerovjesnici, o čemu Uzvišeni kaže:

وَيَمْنَحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُجِئُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ.

“Allah poništava neistinu i utvrđuje istinu riječima Svojim; On dobro zna svačije misli” (Eš-Šura, 24).⁷⁴

Međutim, pošto Uzvišeni Allah pomaže Svoga vjerovjesnika Mustafu, sallallahu alejhi ve sellem, briljantnim čudima, protiv njegovih neprijatelja i osnažuje njegovu vjeru iz dana u dan, to upućuje na to da on donosi istinitu objavu od svoga Gospodara. Uzvišeni Allah to potvrđuje mnogim drugim dokazima, poput riječi Uzvišenog:

وَالْجَمُّ إِذَا هَوَىٰ. مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ. وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ.

“Tako Mi zvijske kad zalazi, vaš drug nije s Pravoga puta skrenuo i nije zalutao! On ne govori po hiru svome. To je samo Objava koja mu se obznanjuje.” (En-Nedžm, 1–4)

Ovim riječima Allah se zaklinje da je ono što govori Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objava od Uzvišenog Allaha i da ne postoji nikakva mogućnost za to da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, donese objavu sam od sebe ili da nešto o tome slaže ili kaže po svom nahođenju.⁷⁵ Uzvišeni kaže:

وَإِذَا تَنَادَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا آتَتْ بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدَّلَهُ أَفَلَا يَكُونُونَ لِي أَنْ أُنَبِّئَهُمْ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ. قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَبُكُمْ بِهِ فَقَدْ

⁷⁴ En-Nurul-halidu, str. 75.

⁷⁵ Ibn Tejmijsa, En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 228–230.

لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ. فَمَن أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ.

“A kad im se uče ajeti Naši, dokazi jasni, govore oni koji se ne nadaju susretu Našem: ‘Donesi nam Kur’an drugačiji od ovog ili ga izmijeni.’ Reci: ‘Nije za mene da ga samovoljno mijenjam. Slijedim samo ono šta mi se objavljuje. Uistinu! Ja se bojim, ako ne poslušam Gospodara svog, kazne Dana strahovitog.’ Reci: ‘Da je htio Allah, ne bih vam ga učio, niti bi (On) dao da ga vi spoznate. Pa doista sam proveo život među vama prije njega; pa zar ne shvatate?’ Pa ko je nepravedniji od onog ko izmišlja protiv Allaha laž ili poriče ajete Njegove? Uistinu to neće uspjeti prijestupnici.” (Junus, 15–17)

وَمَن أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ.

“A ko je nepravedniji od onog ko izmišlja protiv Allaha laž ili kaže: ‘Objavljeno je meni’, a nije mu objavljeno ništa; i ko kaže: ‘Objavit ću slično šta je objavio Allah.’” (El-En’am, 93)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od najranije mladosti bio je poznat po istinoljubivosti i ispunjavanju emaneta da su ga čak i mnogobošci zvali Iskreni, Povjerljivi i imali su neupitno povjerenje u njega. Iako još nije bio poslan kao vjerovjesnik, imali su povjerenje u njega jer se odlikovao svim osobinama koje su bile karakteristične za vjerovjesnika.

Da, vrijednost je ono čemu svjedoče neprijatelji. Tako Ebu Sufjan, najljući neprijatelj Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u to vrijeme svjedoči o njegovoj istinoljubivosti. U predaji Abdullaha b. Abbasa od Ebu Sufjana prenosi se da je Heraklije poslao po njega, dok je sa grupom Kurejšija bio u Iliji u Kudsu, i pozvao ih je u svoj dvor. Kada su došli, oko Heraklija su bili bizantijski dostojanstvenici. Tada ih je Heraklije pozvao da priđu i pozvao je i svog prevodioca i preko njega upitao: “Ko je najbliži srodnik onom čovjeku koji tvrdi da je vjerovjesnik?” Ebu Sufjan kazuje: “Rekao sam: ‘Ja sam mu najbliži po srodstvu.’ Tada je Heraklije rekao: ‘Približite mi ga i približite njegove

drugove tako da stanu iza njegovih leđa.' Zatim je rekao prevodiocu da im kaže: 'Ja ću ga pitati o ovom čovjeku, pa ako mi slaže, vi na to upozorite. 'Tako mi Allaha, da me nije bilo stid da pričaju o meni da sam lažac, ja bih slagao o njemu. Zatim mi je postavio prvo pitanje: 'Kakvo je njegovo porijeklo među vama?' 'On je uglednog porijekla', odgovorio sam, a on je upitao: 'Je li neko od vas prije njega govorio ovo što on govori?' 'Ne', rekao sam, a on je upitao: 'Je li neko od njegovih predaka bio vladar?' 'Ne', rekao sam, a on je upitao: 'Da li ga slijede ugledni ljudi ili slabi?' Rekao sam: 'Slabi', a on je upitao: 'Da li se njihov broj povećava ili smanjuje?' 'Povećava', rekao sam, a on upita: 'Da li neko od njih ostavlja vjeru iz nezadovoljstva njome nakon što je prihvati?' 'Ne', odgovorih, a on upita: 'Da li ste ga optuživali za laž prije nego što je govorio ovo?' 'Ne', odgovorio sam, a on upita: 'Da li ne ispunjava dogovoreno?' Rekao sam: 'Ne, ali mi smo sada sa njim u jednom ugovornom periodu i ne znamo šta će uraditi tokom njega.'” “Ovo je bio jedini odgovor u koji sam mogao dodati nešto sumnjivo”, kasnije je rekao Ebu Sufjan.

Ebu Sufjan dalje kazuje: “Tada me upitao: 'Da li ste ratovali sa njim?' 'Da', odgovorio sam, a on je upitao: 'Kakav je bio ishod vaših bitki?' 'Promjenjiv: nekada bismo pobijedili mi, a nekada on', rekao sam, a on je upitao: 'U šta vas poziva?' 'Da obožavamo samo Allaha Jedinog, da Mu nikoga ne pridružujemo, da ostavimo ono što govore naši preci, naređuje nam namaz, istinoljubivost, čednost, održavanje rodbinskih veza.' Tada je Heraklije rekao prevodiocu: 'Reci mu: Pitao sam te o njegovom porijeklu pa si rekao da je uglednog porijekla. A takav je slučaj sa svim poslanicima: oni su bili iz najuglednije porodice u svom narodu. Pitao sam te da li je neko prije njega govorio ovo što on govori, pa si rekao da nije, stoga ne mogu reći ništa drugo osim: Da je neko govorio ovo što on govori prije njega, rekao bih da se povodi za riječima rečenim prije njega. Pitao sam te da li je neko od njegovih predaka bio vladar pa si rekao da nije. Kažem, da mu je neko od predaka bio vladar, rekao bih da traži vlast svoga oca. Pitao sam te da li ste ga optuživali za laž prije nego što je počeo govoriti ovo što govori,

pa si rekao da niste, i na osnovu toga što nije lagao na ljude znam da ne bi lagao na Allaha.”⁷⁶ Ovo izuzetno dugo predanje prenijeli smo u skraćenoj formi. Najvažnije što skreće pažnju ovdje jeste postojanje dva dokaza istinoljubivosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan se nalazi u riječima Heraklija, bizantijskog imperatora, a drugi u riječima Ebu Sufjana koji je, iako još nije bio musliman, priznao i potvrdio istinoljubivost Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, Heraklije je, zbog ljubavi prema vlasti, propustio zlatnu priliku da postigne istinsku neprolaznu vlast, tako da nije prihvatio islam i nije postao dio odabranog ummeta.⁷⁷

5. Dostavljanje

Prvi zadatak poslanika, kojim ih je Allah obavezao i za koji ih je odabrao, kako bi ljude izveli iz tame u svjetlost, jeste da dostave Njegovu objavu. Poslanici su dužni da dostave i nije im dozvoljeno da bilo šta sakriju, a muslimani su dužni da vjeruju u to da su poslanici izvršili svoju dužnost i da ništa nisu zatajili, potvrđujući Allahovo svjedočenje njima:

فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ.

“A zar su poslanici bili dužni što drugo već da jasno obznane?”
(En-Nahl, 35)

Allahovi poslanici u potpunosti su ispunili ovu obavezu dano-noćno i predano dostavljajući ljudima sve što su bili dužni da dostave kako bi protiv njihovih naroda bio uspostavljen dokaz. Tako su neki povjerovali u njihovu poslanicu, a neki nisu. Na putu dostavljanja Allahove vjere poslanici su doživljavali razna iskušenja i zlostavljanja, ali to su strpljivo podnosili iz samilosti i sažaljenja prema svojim narodima, znajući da će ih zadesiti teška kazna ako odbiju njihov poziv i objavu koju im donose od Allaha.

⁷⁶ Buhari, 1/7.

⁷⁷ En-Nurul-halidu, str. 79.

Svaki poslanik iznimno se zalagao na putu poziva u vjeru kako bi svoj narod privolio da prihvati Allahovu objavu s kojom je došao: obraćao im se blago ne bi li prihvatili ono s čim im dolazi od Allaha, kao što je Nuh, alejhis-selam, rekao:

قَالَ يٰقَوْمَ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ. أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova; poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i savjete vam upućujem; a ja od Allaha znam ono što ne znate vi’” (El-A’raf, 61–62), i kao što je rekao Hud, alejhis-selam, svome narodu Adu:

قَالَ يٰقَوْمَ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ. أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik; dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik’” (El-A’raf, 67–68). Pored ovih, dosta je i drugih ajeta u kojima se ukazuje na to da su se poslanici blago obraćali svojim narodima kad su im dostavljali poslanice i da su prema njima iskazivali samilost.

Poslanici se nisu ograničili samo na to da dostave poslanicu i izvrše svoju obavezu, nego su na tom putu ulagali krajnje napore i predano savjetovali svoje narode, raspravljajući s njima na najljepši način sve dok ne bi prihvatili poziv ili dok ne bi izgubili svaku nadu da će se odazvati kada bi rekli:

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ.

“...i dužni smo samo da jasno obznanimo” (Jasin, 17), kao što je rekao Hud, alejhis-selam, kada je izgubio nadu da će njegov narod prihvatiti Allahovu poslanicu:

قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ. وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ.

“Samo Allah zna kad će to biti!’, on bi govorio, ‘ja vam kazujem ono što mi se objavljuje, a vi ste, vidim, narod u neznanju ogrezao’” (El-Ahkaf, 23);

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ
شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ.

“Pa ako okrenete leđa – a ja sam vam saopćio ono što vam je po meni poslano – Gospodar moj će umjesto vas narod drugi dovesti, i vi Mu ničim nećete nauditi; Gospodar moj zaista bdi nad svim” (Hud, 57), ili kao što je rekao Salih, alejhis-selam:

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ
النَّاصِحِينَ.

“A on ih je već bio napustio i rekao: ‘O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju’” (El-A’raf, 79)⁷⁸, ili kao što je rekao Šuajb, alejhis-selam:

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ ءَاسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ
كَافِرِينَ.

“A on ih je već bio napustio i rekao: ‘O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga, i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!’” (El-A’raf, 93).

Tako nalazimo da su svi poslanici iskreno i otvoreno naglašavali da su dostavili Allahovu poslanicu i da su uputili savjet svom narodu. Čak i pečatu poslanika, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegov Gospodar naređuje da dostavi poslanicu:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ
مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ.

“O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štititi. Allah doista neće ukazati na Pravi put narodu koji neće da vjeruje” (El-Maida, 67).

Svaki poslanik bio je obavezan da dostavi poslanicu koja mu je data i nijednom nije bilo dozvoljeno da bilo šta doda ili oduzme od objavljenog, jer bi time prekršio Allahovu naredbu i pronevjerio

⁷⁸ En-Nurul-halidu, str. 79.

povjereni emanet. Otuda vidimo da neke sure ili plemeniti ajeti počinju riječima Uzvišenog “reci”, kojima se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje da tako dostavi, što je on i učinio, bez dodavanja ili oduzimanja. Kao primjer možemo navesti ajete:

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي.

“Reci: ‘Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi.’” (Jusuf, 108)

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ. لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ.

“Reci: ‘O vi nevjernici, ja se neću klanjati onima kojima se vi klanjate.’” (El-Kafirun, 1–2)

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ.

“Reci: ‘Utječem se Gospodaru svitanja.’” (El-Felek, 1)

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ.

“Reci: ‘Tražim zaštitu Gospodara ljudi.’” (En-Nas, 1)

Poslaniku je bilo dovoljno da dostavi naredbe bez ove riječi “reci” kojom se Allah njemu obraća, međutim, on je povjerljiv u dostavljanju objave, tako da je dostavio sve do posljednjeg slova onako kako je objavljeno, bez mijenjanja, dodavanja ili oduzimanja, što je dokaz vrhunca povjerljivosti i odgovornosti u dostavljanju poziva i poslanice.

Cilj dostavljanja poslanice jeste da Allah uspostavi dokaz protiv ljudi, tako da niko na Sudnjem danu nema opravdanje, jer Allah Uzvišeni plemenit je i milostiv toliko da nijednog čovjeka ne bi kaznio prije nego što mu dostavi poslanicu:

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا.

“A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!” (El-Isra, 15).⁷⁹

Muhammed, prvak vjerovjesnikā, želio je da dostavi poslanicu i toliko je žudio za tim da mu se odazovu da bi osjećao tegobu u duši kada nije nailazio na čisto srce koje prihvata njegov poziv, kao što mi

⁷⁹ Ahlakun-nebiji, 2/1006.

budemo potišteni kada nam budu uskraćeni hrana i piće. Činjenica je da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije veliku pažnju poklanjao hrani i piću: nekad je postio uzastopni post, a nekad je jeo samo koliko je dovoljno da utoli glad. Cijelo njegovo biće bilo je predano i posvećeno pozivanju ljudi u vjeru, tako da na hranu nije ni mislio više nego što je potreba iziskivala. Kao što meleki žive od tesbiha – veličanja Allaha, tako je i naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, živio od davetskog poziva. Kada bi naišao na nekoga čistog srca koji bi prihvatio uputu, Poslanik bi se neizmjereno obradovao i cijelim bićem usmjerio bi se na to da mu prenese poziv istine, o čemu se u Kur'anu kaže:

لَعَلَّكَ بَخِيعٌ نَفْسِكَ إِلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ.

“Zar ćeš ti sebe uništiti zato što ovi neće da postanu vjernici?” (Eš-Šu-ara, 3);

فَلَعَلَّكَ بَخِيعٌ نَفْسِكَ عَلَىٰ آثَرِهِمْ إِنْ لَّمْ يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا.

“Pa zar ćeš ti za njima od tuge svisnuti, ako oni u govor ovaj neće da povjeruju?” (El-Kehf, 6).⁸⁰

6. Inteligencija, mudrost i snaga argumenata

Na ove osobine vjerovjesnika i poslanika jasno se ukazuje u plemenitom Kur'anu. Uzvišeni kaže o Ibrahimu, alejhis-selam:

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّن نَّشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ.

“To su dokazi Naši koje dadismo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući.” (El-En'am, 83)

O Davudu, alejhis-selam, kaže:

فَهَرَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَفَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَعَاتَلَهُ اللَّهُ الْمَلِكُ وَالْحِكْمَةُ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ.

“Tad ih razbiše s dozvolom Allahovom. I ubi Davud Džaluta i dade njemu Allah vlast i mudrost i nauči ga ono šta je htio.” (El-Bekara, 251)

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَعَاتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ.

⁸⁰ Muhammed Ali Sabuni, *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 51.

"I ojačali smo carstvo njegovo, i dali mu mudrost i odlučan govor."
(Sad, 20)

O Jusufu, alejhis-selam, kaže se:

قَالَ أَجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ.

"Postavi me", reče, 'da vodim brigu o stovarištima u zemlji, ja sam zaista čuvaran i znan.'" (Jusuf, 55)

Sve ove osobine moguće je uočiti kroz sljedeće primjere iz Kur'ana i sunneta.⁸¹

1) Ibrahim, alejhis-selam

Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَلِيمِينَ.

"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali."
(El-Enbija, 51)

Naš prvak Ibrahim, alejhis-selam, bio je izuzetno inteligentan i mudar i odlikovao se snagom argumentacije. Ibrahimova genijalnost, mudrost i inteligencija naročito do izražaja dolaze u situacijama kada se raspravlja sa svojim narodom koji se klanjao kumirima. Uzvišeni kaže:

فَجَعَلَهُمْ جُودًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ. قَالُوا مَن فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ. قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُوَ إِبْرَاهِيمُ. قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ. قَالُوا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ. فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ. قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ. أَفِ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ.

"I porazbija ih on u komade, osim onog najvećeg, da bi se njemu obratili. 'Ko uradi ovo sa bogovima našim', povikaše oni, 'zaista je nasilnik!' 'Čuli smo jednog momka kako ih huli', rekoše, 'ime mu je Ibrahim.' 'Dovedite ga da ga ljudi vide', rekoše, 'da posvjedoče.' 'Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahimu?', upitaše. 'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti', reče on. I oni se zamisliše, pa sami

⁸¹ En-Nurul-halidu, str. 171.

sebi rekoše: ‘Vi ste, zaista, nepravedni!’ Zatim glave oboriše i rekoše: ‘Ta ti znaš da ovi ne govore!’ ‘Pa zašto se onda, umjesto Allahu, klanjate onima koji vam ne mogu ni koristiti niti od vas kakvu štetu otkloniti?’, upita on. ‘Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?’” (El-Enbija, 58–67)

Uistinu, vrhunac Ibrahimove inteligencije i mudrosti pokazuje se u njegovim postupcima: svojim je rukama porušio kipove, zatim okačio sjekiru na vrat najvećeg kipa da bi dao argument svome narodu. Kada je došao na suđenje, upitali su ga: “Ko je porušio naša božanstva i razbio kipove? Da li si ti to uradio, Ibrahim?”, a Ibrahim, alejhis-selam, odgovorio im je: “Ja ih nisam porušio, nego je onaj najveći kip taj koji je ih porušio zato što nije zadovoljan da se uz njega robuje drugim kipovima, a dokaz za to jeste što je stavio sjekiru na svoj vrat. A ako ne vjerujete u ove moje riječi, pitajte njih o tome i pitajte njega.” Ovim riječima Ibrahim, alejhis-selam, postigao je svoj cilj i uspostavio dokaz protiv njih, nakon čega ih je ismijao i ukazao na apsurdnost njihovog vjerovanja. Ovakva je logika vjerovjesnika.

U drugoj situaciji Ibrahim se raspravlja sa Nimrudom, tiraninom koji je tvrdio da je božanstvo pored Allaha. Kako se u ovom primjeru manifestirala Ibrahimova genijalnost i inteligencija? Kako je vješto, snagom dokaza, nadgovorio svog tvrdoglavog protivnika? Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ.

“Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: ‘Gospodar moj je Onaj Koji život i smrt daje’, on odgovori: ‘Ja dajem život i smrt!’ ‘Allah čini da Sunce izlazi sa istoka’, reče Ibrahim, ‘pa učini ti da grane sa zapada!’ I nevjernik se zbuni. – A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put.” (El-Bekara, 258)

Tiranin Nimrud tvrdi da on daje život i smrt, ali u tom trenutku Ibrahim mu ne govori da nije u pravu, nego ga iznenađuje neočekivanim pitanjem, koje ga ostavlja zbunjenim. Možemo li pretpostaviti kakav bi bio ishod da je Ibrahim nastavio da se raspravlja s njim o prvom pitanju? Zatim primijeti da drugo pitanje ne ostavlja prostora za raspravu čak ni najarogantnijima. Zamisli da mu je Ibrahim rekao: "Ko je stvorio Sunce?", silnik bi rekao: "Ja", međutim, kada je Ibrahim zatražio od njega da učini da Sunce izađe sa zapada, šta je taj silnik mogao reći i učiniti?⁸²

Svojom izuzetnom pronicljivošću i oštroumnošću Ibrahim, alejhis-selam, uspostavio je nepobitan argument, tako da silnik nije mogao nastaviti raspravu, a na taj način njegovim je sljedbenicima dokazao da on nije u mogućnosti ni da stvori mušicu a kamoli da upravlja nečim i postalo je očigledno da je njegova tvrdnja da je božanstvo čista izmišljotina i laž. Međutim, i pored toga oni nisu krenuli ispravnim putem jer se ljudi u vjerovanju uglavnom povode za svojim vladarima i slijede smutljivce.⁸³

Na pronicljivost i mudrost Ibrahima, alejhis-selam, snagu njegove argumentacije ukazuje i njegova rasprava sa njegovim narodom u pogledu nebeskih tijela koja su obožavali. U toj raspravi Ibrahim je uspio uspostaviti nepobitni dokaz protiv njih i ukazati na to da su lažna božanstva kojima robuju, što nikome ko je iole razuman nije ostavljalo prostora za bilo kakvu sumnju. Ibrahim ih je postepeno navodio da posumnjaju u svoja uvjerenja, da bi na koncu nepobitnim dokazima ukazao na ništavnost njihovog vjerovanja, o čemu Uzvišeni Allah kaže:

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ. فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ. فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْنَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ. فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ

⁸² Sabuni, *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 53.

⁸³ *Muhkem fil-akida*, str. 135–136.

هَذَا رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يٰقَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ. إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي
فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

*"I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjero-
rova. I kad nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: 'Ovo je Gospodar
moj!' A pošto zađe, reče: 'Ne volim one koji zalaze!' A kad ugleda Mjesec
kako izlazi, reče: 'Ovo je Gospodar moj!' A pošto zađe, on reče: 'Ako
me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, biću, sigurno, jedan od onih
koji su zalutali.' A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: 'Ovo je
Gospodar moj, ovo je najveće!' – A pošto zađe, on reče: 'Narode moj, ja
nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate! Ja okrećem lice
svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja
nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju!'" (El-En'am, 75–79)*

Ibrahim, alejhis-selam, prvo im je ukazao na neispravnost i besmi-
slenost obožavanja zvijezda, zatim na neispravnost obožavanja Mje-
seca, koji je svjetliji i ljepši od njih, a onda na neispravnost obožava-
nja Sunca, koje je najveće i najsvjetlije nebesko tijelo, pa je objasnio
da su sva nebeska tijela podređena Allahu i da njima neko upravlja
pa ona ne mogu biti božanstva.⁸⁴ Zatim je ukazao na to da samo
Gospodar upravlja, samo se Njemu sve potčinjava, jedino On daje
korist i štetu, a nebeska tijela ništa od toga nisu u mogućnosti pa tako
i ne zaslužuju da ih se priznaje za božanstva. Ibrahim se odrekao tih
lažnih božanstava i izjavio da iskreno obožava Uzvišenog Allaha:

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

*"Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa
i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju!"
(El-En'am, 79)*

Na taj način ukazao je na besmislenost njihovog vjerovanja u zvi-
jezde, koje ne mogu ni priskrbiti korist ni otkloniti štetu, koje ne daju
ni smrt ni život, niti oživljavaju, i tim dokazima doveo je u pitanje
njihovo vjerovanje. Do ovakvog ishoda došlo je prije svega Allaho-
vom milošću, a zatim zahvaljujući Ibrahimovom mudrom pristupu

⁸⁴ Ahlakun-nebijji, 2/1041.

raspravi: prvo je naizgled prihvatio njihove tvrdnje kako bi ih na taj način postepeno naveo, snagom dokaza, da uvide ništavnost svog uvjerenja. Naravno, on sve ovo ne bi mogao postići bez pronicljivosti kojom ga je Allah obdario da bi mu olakšao obavezu poslanstva.⁸⁵

2) Nuh, alejhis-selam

Svojom pronicljivošću, mudrošću i snagom dokaza Nuh, alejhis-selam, uspio je da protivnike iz svog naroda dovede do toga da uvide i priznaju svoju nemoć u raspravi i tada su oni zatražili da ih stigne kazna kojom im se prijeti:

قَالُوا يَنْبُوحُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَلَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ.

“O Nuhu’, rekoše oni, ‘ti si želio da se s nama raspravljaš i dugo si se raspravljao. Daj neka se ostvari ono što nam prijetiš, ako istinu govoriš!’” (Hud, 32).

Nuh ni u jednom trenutku nije posustao u raspravi s njima i neumorno im je ukazivao na dokaze. Svaki put kada bi došli sa nekom sumnjom, on bi je opovrgnuo snagom dokaza, svaki put kada bi se s njim raspravljali, on bi ih ostavio bez dokaza:

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِیْنَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِیْ مَا نَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا نَنْتَكَ أَتَّبَعُكَ إِلَّا الَّذِیْنَ هُمْ أَرَادُوا بِادِّیِ الرَّأْیِ وَمَا تَرَىٰ لَكُمْ عَلَیْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِیْنَ.

“Glavešine naroda njegova, oni koji nisu vjerovali, rekoše: ‘Koliko mi vidimo, ti si čovjek kao i mi, a vidimo i da te bez ikakva razmišljanja slijede samo oni koji su niko i ništa među nama; ne vidimo da ste vi imalo od nas bolji, štaviše, mislimo da ste lažljivci’” (Hud, 27). Nuh, alejhis-selam, odgovorio im je riječima:

قَالَ یَقَوْمِ اَرَاَیْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰی بَیِّنَةٍ مِّنْ رَبِّیْ وَءَاتَنِیْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِیْ فَعُمِیْتَ عَلَیْكُمْ اَنْتُمْ مُّكْمُوْهَا وَاَنْتُمْ لَهَا كَاْرِهُوْنَ. وَیَقَوْمِ لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَیْهِ مَالًا اِنْ اَجَرِیْ اِلَّا عَلٰی اللّٰهِ وَمَا اَنَاْ بِظَارِدِ الَّذِیْنَ ءَامَنُوْا اِنَّهُمْ مُّلْكُوْا رَبِّهِمْ وَلَکِنِّیْ اَرْسَلْتُكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُوْنَ. وَیَقَوْمِ مِّنْ یَّضُرُّنِیْ مِنَ اللّٰهِ اِنْ طَرَدْتُّهُمْ اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ. وَلَا اَقُوْلُ لَكُمْ عِندِیْ خَزَاۤئِنُ اللّٰهِ وَلَا اَعْلَمُ الْغَیْبَ

⁸⁵ Ibid., 2/1041.

وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَن يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي
أَنفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَّيِّنَ الظَّلِيلِينَ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘da vidimo! Ako je meni jasno ko je Gospodar moj i ako mi je On od Sebe dao vjerovjesništvo, a vi ste slijepi za to, zar da vas silimo da to protiv volje vaše priznate? O narode moj! Za ovo ja od vas ne tražim blaga, Allah će mene nagraditi. I ja neću otjerati vjernike, oni će pred Gospodara svoga izaći; ali, ja vidim da ste vi narod koji ne zna. O narode moj! Ko bi me od Allaha odbranio kad bih ih ja otjerao? Zašto se ne urazumite? Ja vam ne kažem: ‘U mene su Allahove riznice’ – niti: ‘Meni je poznata budućnost’ – niti kažem: ‘Ja sam melek’ – a ne govorim ni o onima koje vaše oči s prezirom gledaju: ‘Allah im nikakvo dobro neće dati’ – ta Allah dobro zna šta je u dušama njihovim – jer bih se tada ogriješio.’” (Hud, 28–31)

Njegov narod raspravljao se s njim na temelju svog ograničenog videnja: smatrali su da on, zato što ne posjeduje imetak, što nema položaj kakav oni imaju i zato što pripada ljudskoj vrsti, nije dostojan časti poslanstva. Smatrali su da čast poslanstva treba da bude data nekome mimo ljudske vrste iako je to vrsta koju je Allah odlikovao i počastio nad mnogim drugim vrstama, kao što kaže Uzvišeni:

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ.

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali” (El-Isra, 70).

S obzirom na to da svojim ograničenim shvatanjem nisu mogli proniknuti u uzroke savršenstva, prigovorili su Nuhu da ga slijede slabi, neugledni i potlačeni ljudi, i na tome su zasnivali svoje dokaze da je Nuh lažac i da su njegovi sljedbenici u zabludi. Na ovakvo njihovo ograničeno shvatanje, Nuh je dao uopćen odgovor, kako bi poništio njihove sumnje, a zatim je, navodeći pojedinačno svaku njihovu sumnju i dajući na nju odgovor, u potpunosti pobio njihove neosnovane tvrdnje.

Kada je riječ o uopćenom odgovoru, Nuh im je ukazao na to da, ako oni ne mogu na primjeru njega i njegovih sljedbenika uvidjeti činjenice koje će ih potaknuti i navesti da spoznaju istinitost njegove

poslanice i da se odazovu njegovom pozivu, onda ih ni on ne može privoliti da shvate sve dokaze koji upućuju na njegovu iskrenost. Isto tako, on ne može zabraniti onima koji su povjerovali u njega da ga slijede i da krenu putem upute s kojom je on došao. Pored toga, ukazao im je na to da on ne tvrdi da je bolji od njih, nego da mu je Allah ukazao čast i podario objavu. Tako su govorili mnogi poslanici: *“Mi jesmo ljudi kao i vi, govorili su im poslanici njihovi, ‘ali, Allah daje poslanstvo samo onim robovima Svojim kojima On hoće’”* (Ibrahim, 11).

Na njihove tvrdnje da je za vjerovjesništvo potrebno da on bude bogatiji od njih ili da poznaje gajb – nevidljivo, Nuh je jasno odgovorio:

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ.

“Ja vam ne kažem: ‘U mene su Allahove riznice’ – niti: ‘Meni je poznata budućnost’” (Hud, 31). To znači: ne tvrdim da posjedujem ono što ne posjedujem pa da me zbog toga proglasite lašcem i poreknete da mi je Allah podario čast vjerovjesništva.

Na njihovu tvrdnju da je on čovjek i da ne zaslužuje da se izdvaja nad njima poslanstvom, on im odgovara riječima:

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ.

“Ja vam ne kažem: ‘U mene su Allahove riznice’ – niti: ‘Meni je poznata budućnost’ – niti kažem: ‘Ja sam melek’” (Hud, 31), nego sam ja čovjek poput vas, poznajete me, međutim, meni je Allah ukazao čast poslanstva, da vam prenesem Njegovu poslanicu.

Njihovu tvrdnju o beznačajnosti njegovih sljedbenika i omalovažavanje zbog toga što su slabi i siromašni pobio je ukazujući na to da je neosnovano i pogrešno smatrati manje vrijednim onoga ko je siromašan i slab, jer to nije nikakva prepreka između ljudi i dobra koje dolazi od Allaha, i nikada ljudima zbog siromaštva i slabosti neće biti uskraćeno da dosegnu velike stepene i blagodati vjere, rekavši:

وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ.

“A ne govorim ni o onima koje vaše oči s prezirom gledaju: ‘Allah im nikakvo dobro neće dati’ – ta Allah dobro zna šta je u dušama njihovim – jer bih se tada ogriješio” (Hud, 31). Ovako je pobio njihove tvrdnje, jednu po jednu, tako da im nije ostavio prostora za rasprave, jer im je time potvrdio istinske činjenice o sebi, koje im nisu nepoznate, i naveo da oni zapravo priznaju da ih na raspravu sa njim podstiču samo oholost i inat. To ih je ostavilo potpuno nemoćnim, na njih je djelovalo tako da više nisu imali ni snage ni strpljenja da raspravljaju sa njim, pa su zatražili da se požuri sa kaznom kojom im prijeti, jer sve njihove lažne i neutemeljene tvrdnje srušile su se pred snagom njegovih jasnih argumenata, pa su rekli:

قَالُوا يَنْتُوخُ قَدْ جَدَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَلَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ.

“O Nuhu’, rekoše oni, ‘ti si želio da se s nama raspravljaš i dugo si se raspravljao. Daj neka se ostvari ono što nam prijetiš, ako istinu govoriš!’” (Hud, 32).

3) Jusuf, alejhis-selam

Uzvišeni kaže:

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٍ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي أَرَنِىْ أَحْصِرُ خَمْراً وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَنِىْ أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِىْ خُبْراً تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبَأٌ بَيْنُنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ. قَالَ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِيهِ إِلَّا نَبَأُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا مِمَّا عَلَّمَنِىْ رَبِّىْ إِنِّىْ تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ. وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِىَ إِبْرٰهِيْمَ وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ. يَصْلِحْ لِىَ السِّجْنَ ءَأَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمْ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ. مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطٰنٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلّٰهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّىْنُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ. يَصْلِحْ لِىَ السِّجْنَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِىْ رَبَّهُ خَمْراً وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ أَلْمَمُ الَّذِى فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ.

“S njim su u tamnicu ušla još dva momka. ‘Ja sam sanjao da cijedim grožđe’, reče jedan od njih. ‘A ja, opet’, reče drugi, ‘kako na glavi nosim hljeb koji ptice kljuju. Protumači nam to, jer vidimo da si zaista dobar

čovjek.’ ‘Nijedan obrok hrane neće vam donesen biti a da vam ja prije ne kažem šta ćete dobiti’, reče Jusuf. ‘To je samo dio onoga čemu me naučio Gospodar moj, ja se klonim vjere naroda koji u Allaha ne vjeruje i koji onaj svijet ne priznaje, i ispovijedam vjeru predaka svojih, Ibrahima i Ishaka i Jakuba; nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim. To je Allahova milost prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi nije zahvalna. O drugovi moji u tamnici, ili su bolji raznorazni bogovi ili Allah, Jedini i Svemoćni? Oni kojima se, mimo Njega, klanjate samo su imena koja ste im nadjenuli vi i preci vaši – Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo Njemu. To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna. O drugovi moji u tamnici, jedan od vas će gospodara svoga vinom poжити, a drugi će raspet biti, pa će mu ptice glavu kljuvati. Ono što ste pitali samo to znači!’” (Jusuf, 36–41)

Jusufova, alejhis-selam, pronicljivost, inteligencija, mudrost i snaga argumenta ogleđa se u tome što je potrebu svojih drugova za njegovim znanjem o tumačenju snova iskoristio kako bi ih upoznao sa ispravnim vjerovanjem, pa im je pojasnio suštinu monoteizma i ukazao na opasnost mnogoboštva. Način na koji se Jusuf, alejhis-selam, obratio svojim drugovima ukazuje na njegovu ljubaznost i pristojnost u ophođenju prema ljudima, blagost u govoru i pronicljivost, jer je njihovu pažnju prvo zadržao na drugim temama prije nego što im je dao odgovor na postavljeno pitanje.⁸⁶ I tek kada je izvršio svoju dužnost dostavljanja poziva, dvojici zatvorenika protumačio je san za koji su ga pitali.

4) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem

Uzvišeni kaže:

نَّ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ. مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

“Nūn. Tako Mi kalema i onoga što oni pišu, ti nisi, milošću Gospodara svoga, lud” (El-Kalem, 1–2). Allah se zaklinje da Njegov Poslanik nije lud, kako su ga nazivali nevjernici i inadžije, kao što kaže Uzvišeni:

⁸⁶ Ahlakun-nebijji, 2/1041.

وَإِنْ يَكَاذُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ.

“Skoro da te nevjernici pogledima svojim obore kad Kur'an slušaju, govoreći: ‘On je, uistinu, lud!’” (El-Kalem, 51). U ovom ajetu ukazuje se na neistinitost njihovih tvrdnji, a i u drugom ajetu Uzvišeni kaže:

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ.

“I nije drug vaš lud” (Et-Tekvir, 22);

فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ.

“Zato opominji – pa nisi ti milošću Gospodara tvog prorok, niti luđak” (Et-Tur, 29). Dakle, time što se negira da je Poslanik lud, potvrđuje se savršenost njegovog razuma i ukazuje na to da je Allahova blagodat prema njemu to što mu je podario razboritost i velikodušnost, čime je dostigao najveći stepen vjerovjesništva. Potpunost Poslanikovog razuma, pored zakletvi, Uzvišeni Allah dokazuje njegovim veličanstvenim moralom – ahlakom:

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ. وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ.

“A uistinu, ti ćeš imati nagradu neprekidnu, I uistinu, ti si naravi uzvišene, divne” (El-Kalem, 3–4).

Veličanstven i savršen moral, ahlak, može imati samo onaj čiji je razum čist i savršen. To je zato što je razum osnova na kojoj se grade sve druge duhovne vrijednosti: pronicljivo razmišljanje, izuzetna oštroumnost i tačnost tvrdnji i zaključaka, iskreno mišljenje, sagledavanje posljedica i ličnih interesa, sustezanje od prohtjeva, sposobnost organiziranja, stjecanje vrlina i udaljavanje od nemorala. Savršenstvo i vrhunac svih ovih vrlina dostigao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i niko ni prije ni poslije njega.⁸⁷

Nakon što je potvrdio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najrazumniji i najinteligentniji čovjek, Kadi Ijad rekao je: “Ko razmisli o tome kako je donosio rješenja za sve ljudske potrebe, i tjelesne i duhovne, kako se postavljao prema ljudima na kolektivnom i pojedinačnom nivou, uz besprijekorne vrline, uz obilno znanje i

⁸⁷ Ahlakun-nebijji, 2/1040.

šerijatske propise koje je ustanovio bez prethodnog znanja ili prakse, bez čitanja knjiga o tome, bez ikakve sumnje zaključit će da se odlikovao izuzetnom inteligencijom, pronicljivošću i sposobnošću zdravog rasuđivanja.”⁸⁸

Neki od primjera Poslanikove pronicljivosti i inteligencije

Poslanik se odlikovao sposobnošću da protivnicima brzo podastre validne dokaze i da pobije njihove neutemeljene tvrdnje, tako da nisu bili u mogućnosti da mu oponiraju, čak im ne bi preostalo ništa osim da mu se pokore ili da se osramočeni povuku. Jedan od primjera za to jeste odgovor koji je Poslanik dao Ebu Sufjanu na dan Uhuda, kada je Ebu Sufjan nakon pobjede mušrika nad muslimanima, oholo povikao: “Velik je Hubel!”⁸⁹ Tada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao ashabima: “Odgovorite mu!” “Šta ćemo mu reći?”, upitali, a on je rekao: “Recite: Allah je najveći i najpoštovaniji!” Tada je Ebu Sufjan rekao: “Mi imamo Uzzaa”⁹⁰, a vi ga nemate”, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Odgovorite mu.” “Šta da kažemo?”, upitali su, a Poslanik je rekao: “Recite: Allah je naš zaštitnik, a vi nemate zaštitnika!” Na to je Ebu Sufjan rekao: “Ovaj dan je za dan Bedra. Rat je promjenjiv: nekada je ishod poraz, a nekada pobjeda. Naći ćete izmasakrirana tijela, nisam to naredio, ali i ne žalim zbog toga.” Poslanik je opet rekao: “Odgovorite mu.” “Šta ćemo reći?”, upitali su, a on je rekao: “Recite: Nije isto. Naši ubijeni će u Džennet, a vaši ubijeni će u Vatru.”⁹¹

Na Poslanikovu savršenu pronicljivost ukazuje i sposobnost da brzo rješava velike probleme, pred kojima bi zbunjeno zastali i u nedoumici se našli najveći intelektualci.

Licemjери su jedanput pokušali da unesu razdor između muhadžira i ensarija, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojom mudrošću

⁸⁸ *Fi zilalil-Kur'an*, 4/1988; *Muhkemu fil-akida*, str. 136.

⁸⁹ Ime najvećeg kipa kojeg su obožavali.

⁹⁰ Naziv njihovog kipa koji se nalazio u Taifu. *Tefsiru garibi lil-hadis*, 166.

⁹¹ *Ibid.*, 1/161.

i oštroomnošću osujetio taj njihov podli pokušaj. Naime, jedan muhadžir udario je jednog ensariju nakon što su se posvađali zbog vode, pa je ensarija povikao: “O ensarije!”, a muhadžir je povikao: “O muhadžiri!” To je čuo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: “Kakav je ovo džahilijetski poziv?!” Oni su mu ispričali šta se dogodilo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ostavite to, zaista je to pogano!” Kad je za taj događaj čuo Abdullah b. Ubejj, vođa licemjera, rekao je: “Jesu li to uradili? Tako mi Allaha, kada se vratimo u Medinu, jači će iz nje istjerati slabije.” To je preneseno Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Omer, radijallahu anhu, rekao: “Allahov Poslaniče, dozvoli mi da odrubim glavu ovom licemjeru.” Na to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Pusti ga! Ne želim da ljudi pričaju kako Muhammed ubija svoje drugove.”⁹² Zatim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio pokret i vojska se nije zaustavljala cijeli dan i cijelu noć, i tek narednog dana, kad je sunce dobro izašlo, Poslanik je naredio da se zaustave i odmore, i čim su se zaustavili, svi su zaspali. Tako je postupio kako bi spriječio da ljudi pričaju o onome što se desilo između muhadžira i ensarija⁹³ i o tome šta je rekao Abdullah b. Ubejj, a sve to prijetilo je jedinstvu muslimanske zajednice. Da nije bilo mudrosti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegove vješte politike i velike pronicljivosti u gašenje džahilijetskog plamena, posljedice bi bile nesagledive i neminovno bi došlo do razdora i sukoba. Naredivši neprekidno kretanje onemogućio je da se upuste u smutnju koju je vođa licemjera želio izazvati kako bi destabilizirao muslimansku zajednicu i utrnuo Allahovo svjetlo. Međutim, Allah je osujetio Ubejjov podli pokušaj podarivši da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tom trenutku postupi mudro, pronicljivo i blago, što su bile osobine kojima ga je njegov Gospodar obdario.

Svojom pronicljivošću i mudrošću Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rješavao je mnoge probleme u najkraćem mogućem roku,

⁹² Buhari, 6/191.

⁹³ *Ujunul-eseri libni sejjidin-nasi*, 2/94; *El-Bidaja ven-nihaja*, 4/158.

što je i njemu i njegovom narodu donijelo pobjedu, sreću, ponos i nadmoć. Primjeri za to su mnogobrojni i stoga ćemo navesti samo nekoliko kako bismo potkrijepili rečeno.

Jedan od prvih primjera jeste to što je svojim protivnicima, iz reda sljedbenika Knjige i mnogobožaca, tokom rasprave iznosio neporecive argumente koji su pobijali njihove zablude i raskrinkavali njihove laži, i dovodili ih do toga da se uvjere da su u zabludi i da ih samo u prihvatanju istine sprečava oholost, tvrdoglavost i nepokolebljiva pristrasnost nevjerstvu.⁹⁴

Ovakvi su bili svi vjerovjesnici i poslanici: Allah ih je odlikovao iznimnom inteligencijom, uputom i oštroumnosću kako bi bili sposobni da uspostave dokaz protiv svoga naroda. Allahova iskonska mudrost ogleda se u tome što je za dostavljanje Svoje poslanice odabirao ljude najpotpunijih intelektualnih i mentalnih sposobnosti, da bi se pokazala jasnoća istine i uzdigao Allahov poziv. Istinu je rekao Veličanstveni Allah:

أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ۚ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ.

“A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika zato što spletkare.”
(El-En'am, 124)

Iako je sasvim prirodno da se kod ljudi pojave određeni nedostaci, da im oslabi mentalna snaga i da u starosti postanu dementni, plemeniti vjerovjesnici do kraja svog života odlikuju se iznimnim mentalnim sposobnostima i snagom razmišljanja. To je zato što se Uzvišeni Allah brine za njih i čuva ih i stoga nije moguće da izgube svoje mentalne sposobnosti. Ovo je Allahova blagodat koju daje kome hoće, a Allah je Onaj Koji posjeduje veličanstvene blagodati.⁹⁵

⁹⁴ Ahlakun-nebiji, 2/1052.

⁹⁵ Sabuni, En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 54.

7. Pouzdanost, ispunjenje emaneta

Pod pouzdanošću i ispunjenjem emaneta podrazumijeva se da su vjerovjesnici u potpunosti ispunjavali obavezu dostavljanja objave ljudima, svih Allahovih naredbi i zabrana bez dodavanja i oduzimanja, bez iskrivljivanja značenja ili zamjene, kao što je Uzvišeni Allah rekao:

الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا.

“Za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati!” (El-Ahzab, 39)

Svi vjerovjesnici bili su pouzdani i povjerljivi kada je riječ o dostavljanju objave: sve što im je objavljeno dostavljali su dosljedno onako kako im je objavljeno i nije bilo moguće da nešto od toga pronevjere ili sakriju, jer svojstvo prevare suprotno je osobini pouzdanosti i emaneta. Da li vjerovjesniku dolikuje da pronevjeri emanet, da ne poziva narod i da ne dostavi Allahovu poslanicu?!⁹⁶

Otuda je pouzdanost, emanet, temeljna osobina svakog vjerovjesnika, i vjernici treba da čvrsto vjeruju u to da su vjerovjesnici ispunjavali povjerene emanete. Uzvišeni Allah pohvalio je Svoje poslanike u mnogim ajetima, i tako je o Hudu, alejhis-selam, rekao:

أُبَلِّغُكُمْ رَّبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ.

“Dostavljam vam poslanice Gospodara mog i ja sam vam savjetnik pouzdani.” (El-A'raf, 68)

O Jusufu, alejhis-selam, rekao je:

قَالَ إِنَّكَ آلْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ.

“Ti ćeš od danas kod nas utjecajan i pouzdan biti.” (Jusuf, 54)

O Nuhu, Hudu, Salihu, Lutu, Šuajbu i Musau, alejhis-selam, Uzvišeni kaže da su svi svojim narodima, pozivajući ih u vjeru, govorili:

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ.

⁹⁶ Ibid., str. 48.

“Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani.” (Eš-Šuara, 107, 125, 143, 162; 168, Ed-Duhan, 18)

Uzvišeni Allah objavio je šta su Šuajbove kćerke rekly o Musau, alejhis-selam:

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ.

“O oče moj’, reče jedna od njih, ‘uzmi ga u najam, najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana.” (El-Kasas, 26)

Pored ovih, i mnogi drugi ajeti opisuju poslanike kao pouzdane, uz njihove druge vrline, a to nedvojbeno ukazuje na vrijednost ove osobine, na plemenitost njihovog morala i njihov visok položaj.⁹⁷

Pouzdanošć i ispunjavanje emaneta osobine su utkane u poslaničke duše, jer da oni nisu bili takvi, Allahove poslanice bile bi izmijenjene i čovjek ne bi mogao biti siguran da je objava koju mu donosi vjerovjesnik zaista božanska. Na ovo je aludirala Aiša, radijallahu anhu, rekavši: “Da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sakrio nešto od onoga što mu je objavljeno, sakrio bi ovaj plemeniti ajet:

وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَى.

‘U sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš’ (El-Ahzab, 37).⁹⁸

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgajan je da govori istinu i da ispunjava preuzeti emanet, tako da mu je bio nepojmljiv bilo kakav drugi obrazac ponašanja. Među svojim sunarodnjacima bio je poznat samo kao El-Emin – Povjerljivi i kad god bi ga ugledali, tako bi ga nazvali.⁹⁹ Kao takav, zauzeo je posebno mjesto u njihovim srcima i zaslužio njihovo poštovanje, na što ukazuje i slučaj obnove Kabe kada su željeli da on donese presudu u pogledu toga ko će postaviti Crni kamen. U tim trenucima sukob među Kurejšijama bio je skoro izvjestan i u zadnji tren dogovorili su se da im presudi prvi ko se pojavi na ulazu u Mesdžidul-haram. I, pojavio se Muhammed,

⁹⁷ Ahlakun-nebiji, 2/536.

⁹⁸ Buhari, 22.

⁹⁹ Siretu Ibn Hišam mea Er-Revdil-unuf, 1/207.

sallallahu alejhi ve sellem, kojim su svi bili zadovoljni. Kad su ga vidjeli, rekli su: "Ovo je El-Emin, ovo je Muhammed! Zadovoljni smo da nam on presudi!" Tada su mu ispričali šta je razlog njihovog spora i on je rekao: "Donesite mi platno" i kada je doneseno, on je uzeo Crni kamen i stavio ga na platno, a zatim rekao: "Neka po jedan čovjek iz svakog plemena uzme jedan kraj platna i zatim ga svi skupa podignite." Tako su i postupili i kada su ga podigli, on je uzeo Crni kamen i postavio ga na njegovo mjesto. Ibn Hišam kaže: "I prije nego što mu je data objava, Kurejšije su Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zvali El-Emin."¹⁰⁰

Tako je moralna vrlina pouzdanosti, povjerenja, ispunjavanja emaneta bila uzrok da ovaj mladić, koji je odrastao kao siročić, riješi problem koji je umalo doveo do sukoba između ogranaka plemena Kurejš, koji bi, da nije bilo njegove iznimne mudrosti, neminovno izazvao nesagledive posljedice i smrt mnogih od njih. Međutim, ova mudrost ne bi došla do izražaja da nije bio poznat po pouzdanosti i povjerljivosti, što je omogućilo da prihvate presudu koju on donese potpuno sigurni da neće nikome neopravdano dati prednost ili preferirati jedne u odnosu na druge.¹⁰¹

Kurejšije su imali toliko povjerenje u njega da su mu povjeravali svoje dragocjenosti na čuvanje u tolikoj mjeri da nije bilo nijednog stanovnika Meke, koji je posjedovao nešto vrijedno, a da, znajući za njegovo poštenje, iskrenost i ispunjavanje emaneta, to nije povjerio Muhammedu na čuvanje. Tako su nastavili postupati čak i kada su postali njegovi otvoreni protivnici, kada ih je pozivao da vjeruju u Uzvišenog Allaha i da ostave obožavanje kipova – ni u jednom trenutku nisu iskazali bojazan ni sumnju u to da će on ispuniti povjereni emanet. Na to ukazuje i činjenica da je Poslanik, krenuvši na put hidžre, u Meki ostavio Aliju b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, da vrati ljudima dragocjenosti koje im je čuvao i da mu se tek onda pridruži.¹⁰²

¹⁰⁰ *Siretu Ibn Hišam mea Er-Revdl-unuf*, 1/28.

¹⁰¹ *Ahlakun-nebijji*, 2/239.

¹⁰² *Siretu Ibn Hišam mea Er-Revdl-unuf*, 2/237.

Dokazi Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdanosti i poštenja

To da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio pouzdan i povjerljiv podjednako su potvrđivali i njegovi neprijatelji i prijatelji, što ukazuje na to da je svima bio poznat po ovoj osobini.

Kada se Ebu Sufjan, jedan od mekanskih uglednika i predvodnika i u to vrijeme mušrik, našao pred Heraklijem, vladarom Rimljana, nije mogao da sakrije i porekne ovu Poslanikovu veličanstvenu osobinu iako je to želio zbog neprijateljstva koje gajio prema njemu. Međutim, kada ga je Heraklije upitao šta im Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje, Ebu Sufjan mu je odgovorio da naređuje namaz, istinoljubivost, čednost, pridržavanje ugovora i ispunjavanje preuzete obaveze.¹⁰³

Kada je riječ o prijateljima koji su mu potvrđivali ove osobine, možemo navesti riječi Hatidže, radijallahu anhu, koja je na početku silaska Objave rekla: "Tako mi Allaha, ti ispunjavaš obaveze, održavaš rodbinske veze i govoriš istinu"¹⁰⁴, i riječi Džafera b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, koje je izgovorio tokom razgovora sa Nedžašijem, vladarom Etiopije. Naime, kada je Nedžaši upitao Džafera o vjeri koju su prihvatili, on je rekao: "...sve dok nam Allah kao poslanika nije poslao jednog od nas, čovjeka čije nam je porijeklo poznato, koji je poznat po istinoljubivosti, pouzdanosti i povjerljivosti i čednosti."¹⁰⁵

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na tom stepenu pouzdanosti i povjerljivosti jer je Uzvišeni Allah htio da on bude pečat svih vjerovjesnika i poslanika, poslan cijelom čovječanstvu, i da ga ljudi slijede i odazivaju se njegovom pozivu, a to je bilo moguće samo uz ove osobine. Osobina pouzdanosti pokazala se u potpunom značenju kod njega nakon njegovog poslanstva kao što se pokazala i prije toga, čak jasnije od toga i veličanstvenije. Uzvišeni Allah

¹⁰³ Buhari, 3/236.

¹⁰⁴ Muttefekun alejhi. *Er-Revdu-l-unuf*, 1/274.

¹⁰⁵ Ekrem Dija el-Umeri, *Es-Siretun nebevijetus-sahiha*, 1/174; *Siretu Ibn Hišam mea Er-Revdu-l-unuf*, 2/87.

povjerio mu je zadatak da dostavi Njegovu Objavu, Njegov vjerozakon, šerijat, i da predvodi ljude, pa je to izvršio na najbolji način, tako da je Allah bio zadovoljan njime i posvjedočio mu je da je ispunio obavezu i dostavio poslanicu onako kako mu je objavljena, tako da je vjera upotpunjena. O tome Uzvišeni kaže:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.

“Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera” (El-Maida, 3).¹⁰⁶

8. Poslanici su sačuvani svih negativnih osobina i nedostataka koji bi mogli djelovati na izvršenje zadaće ili izazvati odbijanje ljudi

Ova osobina jedna je posebnosti plemenitih vjerovjesnika i poslanika, jer njihova dužnost i obaveza jeste sastajanje s ljudima radi dostavljanja upute i predvođenja, tako da je neprihvatljivo da oni mogu imati bilo kakve tjelesne ili moralne nedostatke zbog kojih bi ljudi izbjegavali da se sastaju s njima ili da ih slijede i slušaju njihov poziv. Isto tako, poslanici i vjerovjesnici nisu obolijevali od bolesti poput gube (lepre), leptospiroze¹⁰⁷, nisu imali tjelesne deformitete. Međutim, kako su i oni bili ljudi, pogađale su ih bolesti kao i ostale ljude, ali Allah, džellešānuhu, sačuvao ih je nedostataka koji bi mogli dovesti do toga da ih ljudi izbjegavaju i koji bi bili uzrok odbijanja njihovog poziva.

Kada je riječ o Ejjubu, alejhis-selam, o kojem se kazuje da se toliko razbolio da mu se tijelo raspadalo i da su iz njega izlazili crvi, i da ga je zbog toga i njegova žena zamrzila, to su laži i neistine koje su prenošene u israilijatima i takve priče nije dozvoljeno smatrati istinitima i vjerovati u njih, jer poslanicima ne dolikuje da budu u takvom stanju i to je nespojivo sa osobinama vjerovjesnika, a i plemeniti Kur'an uopće nas ne obavještava o tome. U Kur'anu se kazuje samo da ga je

¹⁰⁶ Ahlakun-nebijji, 2/541.

¹⁰⁷ Bolest koja zahvaća kožu i periferne živce, uzrokujući gubitak makule, zbog čega udovi mogu otpasti. Mu'džemul-meanil-džamii.

zadesila nedaća u njegovom tijelu i da je molio svoga Gospodara da otkloni od njega tu teškoću.

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ ۖ أَلَيْسَ الَّذِي كُنْتُ بِرَحِيمٍ ۚ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ ۖ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ ۚ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَمُنَافَاً ۚ وَكَرَّمْنَا لِعِبَادِنَا

“I Ejjubu se, kada je Gospodaru svome zavapio: ‘Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!’ – odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju.” (El-Enbija, 83–84)

Ejjuba je, kako se navodi u ajetu, zadesila nedaća u tijelu i porodici, a to su kušnje kojima su izloženi svi ljudi, pa tako i poslanici, jer i oni obolijevaju i umiru, i to nije nešto što umanjuje njihovu vrijednost ili ugled. Kao što je nemoguće da vjerovjesnike zadesi bolest koja će izazvati odbojnost ljudi, isto tako je nemoguće da ih zadesi ludilo i duga nesvjestica, da budu u stanju kome, jer to bi onemogućilo da izvršavaju svoj poslanički zadatak.¹⁰⁸

9. Nepogrešivost i sačuvanost od grijeha

1) *Nepogrešivost i sačuvanost od greške u dostavljanju i izvršenju povjerenog zadatka*

Poslanici su sačuvani od toga da pogriješe u dostavljanju objave od Allaha i nije moguće da pogriješe u izvršenju povjerenog zadatka. Allah ih je sačuvao od greške u tome, i to je jedna od njihovih posebnosti:

a) Kada bi poslanici mogli grijешiti u dostavljanju objave, to bi imalo za posljedicu jedan od dva pogubna rezultata:

– da objava ne ukazuje na grešku, a to bi značilo da je Allah htio da dostavi ljudima jedno, a da je onda prihvatio da im se dostavi nešto drugo, a to je nezamislivo i takvo što uopće nije dozvoljeno pomisliti za Allaha Uzvišenog;

¹⁰⁸ Akidetut-tevhid, str. 242.

– da Allah objavi ispravku, pa da se poslanik vrati i kaže ljudima: “Allah mi je naredio da vam dostavim to i to, međutim ja sam pogriješio i sada vam dostavljam ispravku.” Ovo bi bez sumnje dovelo do toga da ljudi izgube povjerenje u poslanike i u ono što im dostavlja od svoga Gospodara, jer bi poslije svaki put osjećali sumnju u to da su možda opet pogriješili u prenošenju objave.

Nezamislivo je da se poslanici nađu u bilo kojoj od ove dvije situacije jer je to u suprotnosti sa istinom s kojom je spuštена objava i sa poštovanjem i veličanjem Allahovog govora i obavezom pokornosti poslanicima.

b) Kada bi poslanici grijeshili u izvršavanju onoga što im je objavljeno, to bi dovelo do sumnji u ispravnost vjere, jer poslanici tada u tome ne bili uzori i vjernici ne bi znali kako da postupaju i izostala bi prijeko potrebna ozbiljnost u pristupu vjerskim propisima. Svaki je vjernik dužan da ulaže maksimalne napore u izvršavanju objavljenih vjerskih propisa i da se povodi za uzorom u tome – Allahovim poslanikom, međutim, u slučaju da poslanik kao uzor bude grijeshio u izvršavanju obaveza, vjernik će osjetiti da mu je dozvoljeno da grijeshi i da mu nije obaveza da čini samo ono što je ispravno, jer on nije bolji od poslanika koji je potpomognut objavom. To bi dovelo do toga da se zapostave vjerski propisi i vjera uopćeno, a to je suprotno od onoga što Allah želi za Svoje robove.¹⁰⁹

Poslanici i vjerovjesnici bili su ljudi koje je za tu zadaću odabrao Allah, o čemu On kaže:

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ.

“Uistinu! Allah je odabrao Adema i Nuha i porodicu Ibrahimovu i porodicu Imranovu, nad svjetovima” (Ali Imran, 33).

2) Sačuvanost od grijeshenja

Uzvišeni Allah sačuvao je vjerovjesnike i poslanike i od malih i od velikih grijeha, kao što kaže:

¹⁰⁹ Rekaizul-iman, str. 279.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُلَّ.

“Nezamislivo je da Vjerovjesnik šta utaji!” (Ali Imran, 161). Podario im je najljepše moralne vrline, poput istinoljubivosti i posvećenosti istini, odabrao ih je i podučio:

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ
كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ.

“I tako te je odabrao Gospodar tvoj i poučio te tumačenju snova, i upotpunio blagodat Svoju nad tobom i na porodici Jakubovoj, kao što ju je upotpunio na precima tvojim prije, Ibrahimom i Ishakom. Uistinu! Gospodar tvoj je Znalac, Mudri” (Jusuf, 6).

Poslanici se odlikuju čistotom, neporočnošću i čednošću; oni su živi primjer ljudskog savršenstva i kao takvi sačuvani su grijeshenja i nezamislivo je da učine bilo šta od onoga što je zabranjeno ili da nemarno obavljaju ono što im je naređeno. Oni se odlikuju najuzvišenijim moralnim vrlinama i kao takvi dostojni su da budu uzori, jer njih je Uzvišeni Allah očistio, odgojio i podučio.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَبِهِدْنُهُمْ أَفْتَدِ.

“Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put.” (El-En’am, 90)

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ
وَيَدْعُونََنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ.

“...odazvasmo i, izlijevši mu ženu, Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni.” (El-Enbija, 90)

Navedeni ajeti ukazuju na to da je Uzvišeni Allah Svojim poslanicima i vjerovjesnicima podario ljudsko savršenstvo, i to je bilo neophodno, jer da nisu bili takvi, izostalo bi poštovanje ljudi prema njima, niko im se ne bi odazivao, a time bi se izgubila i mudrost njihovog slanja da budu predvodnici ljudi na putu istine.¹¹⁰

¹¹⁰ Akidetul-islamija, str. 233.

3) Suština nepogrešivosti i bezgrešnosti

Izraz “el-ismetu” znači zabrana, zaštita. U djelu *Lisanul-areb* navodi se da “el-ismetu” označava zabranu, zaštitu. U tumačenju riječi: “zaštitit će me od vode” u ajetu:

قَالَ سَأُوْتِي إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَحِمَ.

“...reče: ‘Sklonit ću se na kakvo brdo, zaštitit će me od vode.’ ‘Nema zaštitnika danas od naredbe Allahove, izuzev kome se smilovao’” (Hud, 43), Zedžadž je rekao da znače “zaštitit će me od utapanja u vodi”. Allahova zaštita postiže se traženjem utočišta kod Njega, zaštititi se od Allaha znači odustati, Njegovom milošću, od grijeha. Na to značenje ukazuje se i u ajetu u kojem se govori o upravnikovoj ženi:

وَلَقَدْ رَاودَتْهُ رَأْسُهَا عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ.

“I doista, nastojala sam da ga zavedem, pa se uzdržao” (Jusuf, 32).

Što se tiče terminološkog, šerijatskog značenja, “el-ismet” je blagodat, milost od Uzvišenog Allaha koja navodi vjerovjesnika da čini dobro i udaljava se od zla, uz pravo na slobodu izbora, da bi kušnja bila stvarna.

Prema nekim učenjacima, pod ismetom, bezgrešnošću, podrazumijeva se zaštita koju Allah pruža Svojim vjerovjesnicima i poslanicima čuvajući ih tako od svih nedostataka, omogućavajući im da tako postignu duševno savršenstvo, ostvare pobjedu, osjete Njegovu potporu i duševni smiraj. Isto tako, neki su kazali da je ismet Božiji dar koji čovjeka sprečava da čini grijeh i da njemu teži iako ima mogućnost za to. Neki smatraju da je to prirodno stanje čovjekove duše ili tijela koje ga sprečava da čini grijeh. Međutim, Idži smatra da je ovo pogrešno mišljenje, jer da je to tako, da je čovjeku nemoguće da poćini grijeh, onda svakako ne bi zaslužio da bude pohvaljen zbog sustezanja od grijeha. Također, učenjaci su saglasni u tome da je stroga dužnost poslanika i vjerovjesnika da se klone grijeha i da će biti nagrađeni zbog toga, a kada bi bili onemogućeni da čine grijeh, tada ne bi trebali da zasluže nagradu. Također, riječi Uzvišenog:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ.

“Reci: ‘Ja sam čovjek kao i vi, samo – meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog’” (Fussilet, 6) ukazuju na to da su poslanici i vjerovjesnici u svemu poput ostalih ljudi, izuzev što se izdvajaju po tome što su odlikovani poslanicom.¹¹¹

4) Bezgrešnost – osobina poslanika i prije poslanstva

Učenjaci su se razišli u pogledu toga da li su poslanici i vjerovjesnici bili bezgrešni i sačuvani kako malih tako i velikih grijeha prije primanja objave ili su to svojstvo stekli nakon što su postali poslanici. Jedan dio učenjaka smatra da su poslanici bili sačuvani i velikih i malih grijeha i prije primanja objave, kao i poslije, jer, kako su naveli, lično ponašanje prije poslanstva utječe na budućnost vjerovjesnikovog poziva, stoga cijeli njihov život mora biti uzorit, srce čisto, a duša smirena, tako da niko u njihovom životu ne može naći nikakav nedostatak koji bi ga odvratio od toga da prihvati njegov poziv. Kao dokaz za ovaj svoj stav navode činjenicu da je Allah za Svoje poslanike i vjerovjesnike odabirao najbolje ljude i brinuo se o njima odmalena, kao što kaže Uzvišeni o Musau, alejhis-selam:

وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي.

“I Ja sam učinio da te svako voli i da rasteš pod okom Mojim” (Taha, 39).

وَأَنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ.

Isto tako, Allah ih je učinio odabranim: “I oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi” (Sad, 47). Iz toga proizlazi da su poslanici i vjerovjesnici neminovno bili sačuvani grijeha i prije i poslije primanja objave. Međutim, kada je riječ o sačuvanosti poslanika od malih grijeha, u tom pogledu postoji razilaženje učenjaka.¹¹²

¹¹¹ El-Akidetul-islamijja, str. 234; Idži, El-Mevakif, str. 366.

¹¹² Akidetut-tevhid, str. 244.

Pitanje sačuvanosti poslanika od malih grijeha podliježe idžti-hadu¹¹³, dakle jedno je od pitanja u pogledu kojih ne postoje nedvosmisleni dokazi. Većina ehli-sunneta vel-džemata naklonjena je mišljenju da su vjerovjesnici sačuvani od malih grijeha, posebno nakon primanja objave.

Druga skupina učenjaka smatra da su poslanici bili sačuvani od grijeha nakon primanja objave i da u tome nema razlike između malih i velikih grijeha. Kao obrazloženje za svoj stav navode da se neko djelo može smatrati grijehom tek kada bude objavljen propis o tome i da su tek tada dužni da se klone tog djela. Isto tako, ljudi su obavezni da ih slijede tek kada im Allah spusti objavu, a prije primanja objave oni su poput ostalih ljudi. Ali, i pored toga, njihova prirodna čistota i urođena moralnost ne dozvoljavaju im da čine grijehe i nemoral. Usljed Allahove pažnje i poslaničke neporočne prirode, čak i da nisu bili bezgrešni prije primanja objave, poslanici su bili sačuvani od grijeha.

Ispravno je da su poslanici nakon primanja objave bili sačuvani i od malih i od velikih grijeha, i to je jednoglasan stav svih učenjaka – konsenzus, dok postoji mogućnost da su prije primanja objave mogli počinuti neke male propuste i greške, koji nemaju utjecaj na njihov ugled, čast i dostojanstvo.¹¹⁴

Neki učenjaci smatraju da se tvrdnjom o tome da su poslanici prije primanja objave bili podložni činjenju nekih malih grijeha, zapravo obezvređuje njihova poslanica. Svoj stav dokazuju sljedećim:

Prvo: Allah je naredio da se slijede poslanici i da se uzimaju za uzor. Uzvišeni kaže:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا.

“Doista vi imate u Poslaniku Allahovom uzor lijep – za onog ko se nada Allahu i Danu posljednjem, i spominje Allaha mnogo” (El-Ahzab,

¹¹³ Pravna odluka ili tumačenje koje sprovodi naučnik, pravnik (fakih), izvodeći opće odluke iz pravnih dokaza. *Mu'džemul-meanil-džamii*.

¹¹⁴ *Akidetut-tevhid*, str. 244.

21), čime se ukazuje na to da su sva poslanikova uvjerenja, djela i riječi sušta pokornost, i u to nema nikakve sumnje, jer ako bi bilo moguće da su nepokornost ili grijeh, to bi bilo kontradiktornost, jer bi se vjernik istovremeno našao u situaciji da razmišlja da li izvršiti naredbu o slijeđenju poslanika i učiniti nešto što je grijeh ili da to djelo ne učini izvršavajući naredbu da se kloni grijeha i da time ne izvrši naredbu o slijeđenju poslanika. Takvo nešto smatralo bi se jasnim proturječjem, jer ne može se nikako ni uzeti u obzir da Allah naredi robu da čini neko djelo koje mu je istovremeno i zabranio.

Ova tvrdnja bila bi ispravna kada bi grijeh koji bi počinio vjerovjesnik ostao skriven i kada na njega ne bi bilo ukazano, i tada vjernici ne bi znali razlučiti pokornost od onoga što predstavlja grijeh i nepokornost. Međutim, vjerovanje ehli-sunneta temelji se na tome da vjerovjesnici ne ustrajavaju u činjenju malih grijeha i nepokornosti, nego ih Allah objavom upozori da je to grijeh, što rezultira njihovim neodložnim pokajanjem.

Drugo: Onaj ko smatra da su vjernici sačuvani od činjenja malih grijeha svoj stav zasniva na mišljenju da je griješenje nespojivo sa ljudskim savršenstvom, kojim se odlikuju vjerovjesnici, i da predstavlja manjkavost čovjeka čak i kada se pokaje za grijeh. Međutim, to je pogrešno mišljenje, jer tevba – pokajanje briše sve što je učinjeno prije, a pokajnik je poput onoga koji grijeh nije ni učinio. Otuda činjenje malih grijeha ne umanjuje potpunost čovjeka i ne može mu se prigovarati na tome ako ih učini, jer nije rijetkost da čovjek nakon pokajanja postane mnogo bolji čovjek, što je posljedica osjećaja kajanja, straha i strahopoštovanja, koji obuzmu cijelo njegovo biće, i zbog predanosti istigfaru, upućivanju dove i činjenju dobrih djela s nadom da će dobra djela izbrisati loša. Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ.

“Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.”
(El-Bekara, 222)

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا.

“Ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine, Allah će njihova hrđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.” (El-Furkan, 70)

Naposljetku, mali grijesi ne umanjuju dostojanstvo i ugled poslanika i uopće nisu u suprotnosti sa bezgrešnošću poslanika, nego se time zapravo potvrđuje njihova ljudska priroda, da mogu pogriješiti u onome što je vezano za njihov lični život, ali kada je riječ o objavi, i prenošenju i prakticiranju objavljenog, u tome su nepogrešivi i kao takvi dostojni da budu predvodnici i uzori ljudima. Da se poslanici u tome razlikuju od ljudi i da nisu skloni pogreškama, ljudi bi to koristili kao izgovor da ne mogu slijediti poslanike, govoreći: “Ovo su poslanici, nisu poput nas ni u čemu pa kako da ih slijedimo!”¹¹⁵

Poznato je da nijedan poslanik nije počinio grijeh a da se vrlo brzo nije pokajao i zatražio oprost, i na tu činjenicu ukazuje se u Kur'anu: kad god se spominju grijesi vjerovjesnika, istovremeno i neodvojivo spominje se njihovo pokajanje i traženje oprosta.

Kada su Adem i njegova supruga učinili grijeh, požurili su da se pokaju izgovarajući:

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

“Gospodaru naš’, rekoše oni, ‘sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni.” (El-A’raf, 23)

Kada je Musa zadao Koptu smrtonosni udarac, istog je trenutka požurio da se pokaje i zatraži oprost od Allaha:

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

“Gospodaru moj’, reče onda, ‘ja sam sâm sebi zlo nanio, oprosti mi!’ I On mu oprosti, On, uistinu, prašta i On je milostiv.” (El-Kasas, 16)

Čim je Davud shvatio da je pogriješio, požurio je da učini sedždu i zatraži oprost:

¹¹⁵ El-Akidetul-islamijja, str. 238.

وَقَنَّ دَاوُدَ أَنَّمَا فَتَنَّهٗ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ.

“I Davud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tle i pokaja se” (Sad, 24).¹¹⁶ Ova Davudova greška odnosi se na slučaj kada je donio presudu između dvojice parničara na temelju toga što je saslušao samo jednog, ali ne i drugog. O tome Uzvišeni kaže:

وَهَلْ أَتَاكَ نَبُؤُاُ الْخَصِمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ. إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصِمَانِ بَعَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَحْكُم بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ الصِّرَاطِ. إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَلِي نَعَجَةٌ وَحَدَّثَ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ. قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجَتِكَ إِلَى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لِيَبْغِيَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ وَقَنَّ دَاوُدَ أَنَّمَا فَتَنَّهٗ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ.

“A da li je do tebe doprla vijest o parničarima kada su preko zida hrama prešli, kad su Davudu upali, pa se on njih uplašio. ‘Ne boj se’, rekli su, ‘mi smo dvojica parničara, jedan drugom smo našao učinili, pa nam po pravdi presudi; ne budi pristrasan, i na Pravi put nas uputi. Ovaj prijatelj moj ima devedeset i devet ovaca, a ja samo jednu, i on mi reče: ‘Daj ti nju meni!’ – i u prepirci me pobijedi.’ ‘Učinio ti je, doista, krivo!’, reče Davud, ‘time što je tražio da tvoju ovcu doda ovcama svojim; mnogi ortaci čine nepravdu jedni drugima, ne čine jedino oni koji vjeruju i rade dobra djela; a takvih je malo.’ I Davud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tle i pokaja se.” (Sad, 21–24)¹¹⁷

DEVETO: NEJASNOĆE U POGLEDU PITANJA BEZGREŠNOSTI VJEROVJESNIKA

Nejasnoće u pogledu bezgrešnosti vjerovjesnika proizlaze iz toga što se u Kur'anu spominju neki grijesi i nepokornosti koje su počinili

¹¹⁶ Er-Rusulu ver-risalat, str. 111.

¹¹⁷ Rekaizul-iman, str. 279.

određeni poslanici, poput Adema, Nuha, Musaa, alejhis-selam, i drugih. Uzvišeni je rekao o Ademu, alejhis-selam:

وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ.

“Tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s Puta je skrenuo” (Taha, 121), a o Nuhu, alejhis-selam, kaže se:

قَالَ يٰ نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ.

“O Nuhu, on nije čeljade tvoje’, rekao je On, ‘jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznalica ne budeš” (Hud, 46), dok se o najodabranijem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

لَيَعْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا.

“Da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na Pravi put uputio” (El-Feth, 2).

Ove nejasnoće mogu se protumačiti na nekoliko načina:

- To nije nepokornost i grijeh, nego djelo koje je suprotno onome što je preče i bolje.
- To nije nepokornost i grijeh, nego su to greške u pravnim rješenjima – idžtihadu. Prema tome, to nije grijeh, jer grijeh podrazumijeva svjesno činjenje onoga što je haram, zabranjeno, dok se greškom smatra mišljenje i djelo suprotno onome što je ispravno u Allahovom znanju, odnosno greškom se smatra postupak koji je u određenom trenutku suprotan onome što je ispravnije učiniti.

Ako bismo prihvatili da su to grijesi i nepokornost, onda ćemo reći da se to dogodilo prije primanja poslanice¹¹⁸, i to ćemo i obrazložiti.

1) Adem, alejhis-selam

Grijeh Adema, alejhis-selam, o kojem Kur'an jasno govori:

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتَ لَهُمَا سَوْءَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ. ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ وَقَتَابَ عَلَيْهِ وَهْدَىٰ.

¹¹⁸ Akidetut-tevhid, str. 244–245.

“I njih dvoje pojedose s njega i ukazaše im se stidna mjesta njihova pa počеше po njima lišće džennetsko stavljati – tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s Puta je skrenuo. Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na Pravi put ga uputio” (Taha, 121–122) zapravo je prekršaj koji se dogodio prije nego što je Adem postao vjerovjesnik, a što dokazuju riječi Uzvišenog: *“Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio”,* iz kojih je očigledno da se to dogodilo prije nego što je odabran za vjerovjesništvo. Postoji i drugo mišljenje prema kojem je Adem, alejhis-selam, pojeo zabranjeni plod iz zaborava, a dokazuju to riječima Uzvišenog:

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا..

“A Ademu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio” (Taha, 115).

Isto tako, neki učenjaci smatraju da je Adem, alejhis-selam, kada mu je zabranjeno da jede sa drveta, o čemu se govori u ajetima:

وَقُلْنَا يٰۤأَدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ.

“I Mi rekosmo: ‘O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanese!’” (El-Bekara, 35), pomislio da se time ukazuje na tačno određeno drvo, a ne na plod, pa je pojeo taj plod s drugog drveta, i tako počinio prekršaj. To znači da je Adem postupio na osnovu lične procjene – idžtihada, a ne namjerno i želeći da poćini grijeh¹¹⁹, kao što kaže Uzvišeni:

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا.

“Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako zaboravimo ili nehotice pogriješimo!” (El-Bekara, 286). Adem ovaj grijeh nije učinio svjesno i namjerno, a i kad ga je učinio, nije ustrajao u njemu, što dokazuje navedeni ajet: *“ali on je zaboravio, i nije odlučan bio”*. Ovo mišljenje

¹¹⁹ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 71.

preferirali su neki tumači Kur'ana, mufesiri, poput Kurtubija i Ibn Arabija.

Naposljetku, može se kazati da je Adem ovaj grijeh počinio prije nego što je postao vjerovjesnik, što je i mišljenje koje preferira autor tefsira *El-Menar*, koji kaže: "...i mi smatramo da je Adem počinio prekršaj i nepokornost prije nego što je primio objavu i obavezu vjerovjesništva, kao što kaže Uzvišeni: *'ali on je zaboravio, i nije odlučan bio'*. Svi učenjaci saglasni su u pogledu toga da su vjerovjesnici bili sačuvani nepokornosti i grijeha nakon primanja objave. Moguće je da je Adem posegnuo za onim što mu je bilo zabranjeno iz zaborava pa je to nazvano nepokornošću i grijehom kako bi se naglasio značaj tog postupka... a zaborav i propust nisu u suprotnosti sa bezgrešnošću.”¹²⁰

Ebu Bekr b. Arabi el-Maliki preferirao je prvi stav prema kojem je Adem počinio prijestup iz zaborava i u svom djelu *Ahkamul-Kur'an* kaže: "Kada je riječ o odbrani vjerovjesnika u pogledu optužbi neznanica koji im pripisuju da su svjesno činili djela koja ne dolikuju njihovom vjerovjesničkom položaju, o tome je mnogo toga rečeno, a dovoljno je navesti da takva djela ne dolikuju ni običnim čestitim ljudima, a kamoli da takvo što počine vjerovjesnici. Međutim, El-Bari, Onaj Koji divno stvara, Svojim praiskonskim htijenjem, odredio je da Adem počini prijestup, i to je Adem počinio svjesno, svojevoljno, ali iz zaborava, dakle nije bio primoran na to, i o tome je objavljeno: *"I nije poslušao Adem Gospodara svog"*, a o tome da je to počinio iz zaborava rečeno je:

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِن قَبْلِ فَتَسَىٰ وَلَمْ نَحِذْ لَهُ عَزْمًا.

"A Ademu smo odmah u početku naredili; ali on je zaboravio, i nije odlučan bio" (Taha, 115). Kao primjer za to može se navesti situacija kada se čovjek zakune da nikada neće ući u kuću, pa ipak uđe svojevoljno, zaboravivši na zakletvu ili uđe u kuću na osnovu drugačijeg razumijevanja zakletve, što ukazuje na to da je to djelo uradio i svjesno, svojevoljno, i iz zaborava. Djelo koje je učinio svjesno,

¹²⁰ *Tefsirul-menar*, 1/380.

svojevoljno, s ciljanom namjerom ne tretira se isto kao i djelo koje je urađeno iz zaborava... Onaj Koji voli i pomaže Svoje robove može reći da je čovjek to djelo učinio iz nepokornosti i prekoriti ga zbog toga: *‘I nije poslušao’*, a može i da kaže da ga je učinio iz zaborava: *‘pa je zaboravio’*, čime ukazuje da to djelo nije učinjeno iz nepokornosti.” Zatim Ibn Arabi kaže: “U današnjem vremenu nikome nije dozvoljeno da o Ademovom grijehu govori na bilo koji način izuzev kada za to navodi Allahov ili Poslanikov govor o njemu. Uzvišeni je Allah opravdao ovog časnog poslanika, primio njegovo pokajanje i oprostio mu. Imajući ovo u vidu, možemo reći da nam ni u kojem slučaju nije dozvoljeno da govorimo o njegovom grijehu, tim prije jer nam je zabranjeno neopravdano govoriti o grijesima svojih bližnjih i svojih predaka, pa kako je moguće da nam bude dozvoljeno da govorimo o grijehu svoga praoca i prvog vjerovjesnika!”¹²¹

Iz mišljenja učenjaka i mufesira razumije se da Adem, alejhis-selam, nije namjeravao da prekrši Allahovu naredbu, nego je pojeo plod sa zabranjenog drveta ili vodeći se svojim tumačenjem Allahove zabrane ili zbog toga što je zaboravio na Allahovu naredbu. Tada ga je njegov Gospodar, iz Svoje božanske mudrosti, ukorio, protjerao ga iz Dženneta i spustio na Zemlju, stoga nama nije dozvoljeno da ga optužimo za nepokornost i grijeh, jer to je počinio iz zaborava, niti nam je dozvoljeno da o njemu govorimo s omalovažavanjem, posebno nakon što su objavljeni ajeti:

ثُمَّ أَجْتَبَهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ.

“Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na Pravi put ga uputio” (Taha, 122).¹²²

Adem, alejhis-selam, pojeo je plod sa zabranjenog drveta iz zaborava, a ne s namjerom da iskaže nepokornost, tako da riječi: *“i nije odlučan bio”* znače da nije imao namjeru da jede sa zabranjenog drveta i da prekrši Allahovu zabranu. Dakle, taj plod pojeo je iz

¹²¹ *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 72; Ibn Arebi, *Ahkamul-Kur'an*, 3/1249.

¹²² *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 73.

zaborava, a ne s ciljanom namjerom da prekrši Allahovu zabranu i iskaže nepokornost. Prema ovom tumačenju ajeta, Adem je posegnuo za zabranjenim plodom iz zaborava i tako se tretira njegova nepokornost, a da nije zaboravio na svoj zavjet Allahu, sigurno to ne bi učinio. Ovaj zaborav ukazuje na to da nepokornost nije počinio namjerno i smišljeno, a riječi: *“i nije bio odlučan”* pojašnjavaju prirodu Ademovog postupka i predstavljaju svojevrсно opravdanje Ademu i potvrda su da to nije učinio s namjerom da Allahu iskaže nepokornost i da ustraje u onome što je zabranjeno.

Kada se Adem, čim su mu se ukazala njihova stidna mjesta, sjetio zavjeta datog Allahu, znao je da ga je prekršio, da je počinio ono što je zabranjeno i da je time učinio grijeh, pa je požurio da se pokaje, zatraži oprost od Allaha, i On je primio od njega pokajanje i oprostio mu. Na oca čovječanstva, alejhis-selam, u tom postupku, odnose se riječi Uzvišenog: *“Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjetite se, i odjednom dođu sebi”* (El-A'raf, 201).

Čim se Adem sjetio, pokajao se Allahu, pa je Allah primio njegovo pokajanje:

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

“I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On, doista, prima pokajanje, On je milostiv” (El-Bekara, 37).¹²³

2) Nuh, alejhis-selam

Kada je riječ o Nuhu, alejhis-selam, navodi se da je on molio Allaha da sačuva od propasti njegovog sina koji je stradao u potopu zajedno sa ostalim nevjernicima. Nuh je ovako postupio imajući na umu Allahovo obećanje da će on i njegova porodica biti spašeni. U plemenitom Kur'anu kaže se da je Uzvišeni Allah naredio Nuhu da na lađu ukrca svoju porodicu i ostale vjernike. Uzvišeni kaže:

¹²³ Salah Abdulfetah el-Halidi, *Mevakif-ful-enbija minel-Kur'an, tahlil ve tevdžih*, str. 549.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ.

“I kad je zapovijed Naša pala i voda s površine Zemlje pokuljala, Mi smo rekli: ‘Ukrcaj u lađu od svake životinjske vrste po jedan par, i čeljad svoju – osim onih o kojima je bilo govora – i vjernike!’ – a malo je bilo onih koji su s njim vjerovali” (Hud, 40). Zbog toga je Nuh, alejhis-selam, rekao:

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكِمِينَ.
قَالَ يَنْوُحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ. قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

“A Nuh je bio zamolio Gospodara svoga i rekao: ‘Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji!’ ‘O Nuhu, on nije čeljade tvoje’, rekao je On, ‘jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznalica ne budeš.’ ‘Gospodaru moj’, reče, ‘Tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen!’” (Hud, 45–47).

Nuh, alejhis-selam, nije znao da se, zbog toga što je njegov sin bio nevjernik i što je odbio Allahov poziv, prekinula krvna veza sa njegovim sinom, pa ga je Allah podučio da je veza po vjeri i duhovnom usmjerenju jača od veze po krvi, i da se veza po krvi prekida ukoliko se prekine veza po vjeri. Uzvišeni je riječima: “O Nuhu, on nije čeljade tvoje” pojasnio Nuhu da je njegov sin postupio suprotno onome što valja i da je to prekinulo vezu između njega i njegovog sina, i da zbog toga ne može biti član porodice kojoj je obećan spas.¹²⁴ Uzvišeni je pojasnio da sin radi “ono što ne valja”, tj. nevjerstvo, i tim riječima odvojio je djelo od počinioča djela, dakle nije Nuhovog sina nazvao nevjernikom, nego je rekao da čini ono što ne valja i da je to dovelo do prekida veze. Govoreći o svom sinu, Nuh, alejhis-selam, ukazivao

¹²⁴ Akidetut-tevhid, str. 245.

je na krvnu povezanost među njima, dok je Allah negirao njihovu imansku vezu, i s obzirom na to da je izostala imanska povezanost, prekinula se i krvna veza među njima. Iako je bio Nuhov biološki sin, on je umro kao nevjernik i tada je Nuh shvatio stvarno stanje svog sina – da je skončao kao nevjernik. Allah je oštro ukorio Nuha, alejhis-selam, zbog njegove molbe i zbog toga mu je rekao: *“Zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznanica ne budeš!”* i tada je Nuh, alejhis-selam, požurio da se pokaje, zatraži oprost i utočište kod Allaha:

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ.

“Gospodaru moj’, reče, ‘Tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen!’” (Hud, 47)

Nuh, alejhis-selam, nije se usprotivio Allahovom propisu i odredbi njegovom sinu, i čim je saznao istinu, prihvatio ju je, zatražio oprost i pokajao se. Allah ga je ukorio jer je uradio ono što je suprotno onome što je bolje. Bez obzira na to što nije pogriješio u svojoj molbi, bilo je preče i dostojnije da ne traži i da zna stvarno stanje i bez traženja i molbe. Allah želi da Njegovi poslanici uvijek postupaju u skladu s onim što je preče, bolje, potpunije i ljepše, pa ga ovim ukorom usmjerava na ono što je preče i bolje iako je njegov postupak bio ispravan.¹²⁵

3) Ibrahim, alejhis-selam

Kada je riječ o o Ibrahimu, alejhis-selam, i tvrdnji da je on, živeći među narodom koji je vjerovao u zvijezde, u početku sumnjao u Allaha, to nije istina. Naprotiv, Ibrahim je odrastao vjerujući u Allaha. Riječi koje je izgovorio u tom smislu o zvijezdama, Mjesecu i Suncu: *“Ovo je moj gospodar”*, izrečene su s ciljem dokazivanja da Allah postoji, o čemu je vodio raspravu sa svojim sunarodnjacima, želeći na taj način iznijeti dokaz protiv njih. Izgovoriti riječi koje oni

¹²⁵ Mevakiful-enbija fil-Kur'an, str. 76.

razumiju i spustiti se na nivo njihovog razumijevanja bio je jedini način na koji je mogao pobiti njihove tvrdnje i ukazati im na ništavnost i neutemeljenost njihovog vjerovanja u lažna božanstva. Allah je pohvalio Ibrahima zbog ove metode dokazivanja, o čemu kaže:

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ. فَلَمَّا رَأَىٰ الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْسَ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ. فَلَمَّا رَأَىٰ الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُقَوْمُ بِئِي بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ. إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“I kad nastupi noć, on ugleda zvijezdu i reče: ‘Ovo je Gospodar moj!’ A pošto zađe, reče: ‘Ne volim one koji zalaze!’ A kad ugleda Mjesec kako izlazi, reče: ‘Ovo je Gospodar moj!’ A pošto zađe, on reče: ‘Ako me Gospodar moj na Pravi put ne uputi, bit ću, sigurno, jedan od onih koji su zalutali.’ A kad ugleda Sunce kako se rađa, on uzviknu: ‘Ovo je Gospodar moj, ovo je najveće!’ A pošto zađe, on reče: ‘Narode moj, ja nemam ništa s tim što vi Njemu druge ravnim smatrate! Ja okrećem lice svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio, ja nisam od onih koji Njemu druge ravnim smatraju!’ (El-En’am, 76–79).

Ovim riječima Ibrahim, alejhis-selam, Allahov prijatelj, nije izražavao sumnju u Allaha i one nisu plod njegovog neznanja o Stvoritelju, nego je to rekao kako bi uspostavio dokaz protiv svog naroda i nepobitnim argumentima ukazao im na zabludu i ništavnost njihovog vjerovanja.¹²⁶

Onaj ko misli da je Ibrahim sumnjao u Allaha ili obožavao Sunce ili zvijezde, on je daleko od istine, pogrešno je razumio i time pokazuje da ne zna osobine vjerovjesnika i poslanika. Kako neko može tvrditi to za Ibrahima kojem je Allah podario savršenu razboritost i potpunu uputu:

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ.

“Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali” (El-Enbija, 51).

¹²⁶ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 77.

Nebeska i zemaljska prostranstva Allah je pokazao Ibrahimu, alejhis-selam, i obavijestio nas je da je Ibrahim bio iskreni muvehid – onaj koji samo Allahu robuje, potpunog imana i čvrstog ubjeđenja, kojem je Allah podario neoborive argumente koji će biti dokaz za svakoga ko oholo odbija istinu. Ibrahima niko nije mogao pobijediti u raspravi u kojoj je dokazivao postojanje Allaha, Jednog, Jedinog. Uzvišeni u plemenitim ajetima hvali Ibrahima i ukazuje na potpunost njegovog imana:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ عَازَرَ اتَّخِذْ أَصْنَامًا ءَالِهَةً إِنِّي أَرَأَيْتَكَ إِذَا رَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَيْكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ. وَكَذَلِكَ

“A kad Ibrahim reče svome ocu Azeru: ‘Zar kumire smatraš bogovima?! Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi.’ I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao” (El-En’am, 74–75).

S ciljem da svom narodu dokaže postojanje Mudrog Stvoritelja, Allah je dao Ibrahimu, alejhis-selam, ubjedljive argumente i jasne dokaze, koje je on samo primijenio u raspravi sa svojim narodom. U raspravi sa svojim ocem, Ibrahim kaže: *“Zar kumire smatraš bogovima?!”*, ukazujući tim riječima na zabludu u kojoj je ogrezao njegov narod, koji obožava gluhe i slijepe kipove, koji nikakvu korist ne mogu donijeti: *“Vidim da ste i ti i narod tvoj u pravoj zabludi”*, nakon čega Allah svjedoči i potvrđuje da je Ibrahimov iman potpun: *“I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao”*.

Ajeti koji dolaze nakon ovih ukazuju na to da se Ibrahim obraćao svome narodu spuštajući se na nivo njihovog razumijevanja i postepeno ih navodeći da spoznaju istinu, predočavajući im argumente koji potvrđuju postojanje Allaha, koji jasno ukazuju na to da su njihova božanstva lažna i kojima uspostavlja dokaz protiv svog naroda. Otuda Allah ovo kazivanje završava riječima:

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا ءَاتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَأٍ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ.

*“To su dokazi Naši koje dadismo Ibrahimu za narod njegov. Mi više stepene dajemo onima kojima Mi hoćemo. Gospodar tvoj je, uistinu, Mudri i Sveznajući” (El-En’am, 83).*¹²⁷

Kada je riječ o ajetu:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي
قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ أَجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ أَدْعُهُنَّ
يَأْتِيَنَّكَ سَعْيًا وَاعْلَمَنَّ أَنَّهُ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

*“A kada Ibrahim reče: ‘Gospodaru moj, pokaži mi kako mrtve oživljuješ!’, On reče: ‘Zar ne vjeruješ?’ ‘Vjerujem’, odgovori on, ‘ali bih da mi se srce smiri.’ ‘Uzmi četiri ptice’, reče On, ‘i isijeci ih, pa pojedine komade njihove stavi na razne brežuljke, zatim ih pozovi, brzo će ti doći. Znaj da je Allah silan i mudar” (El-Bekara, 260), neophodno je istaći da Ibrahim, nije sumnjao u svoga Gospodara ili u Njegovu moć, nego ga je pitao o načinu stvaranja, kakvoći, a ne o suštini. On nije pitao: “Da li Ti, Gospodaru, možeš da oživiš mrtve?”, nego je, potaknut željom da mu se otkrije tajna božanskog stvaranja, pitao Allaha o kakvoći, načinu na koji to Allah čini.*¹²⁸

To je čežnja i želja da se dokuči tajna božanskog stvaranja. Kada se ova čežnja nastanila u srcu Ibrahima alejhis-selam, osjećajnog, blagog, vjernika, zadovoljnog, pokornog, pobožnog, bliskog, halila (prijatelja), ona nam je otkrila da se ponekad u srcima Njegovih odabranih i bliskih robova javlja želja da dokuče i otkriju tajne božanskog stvaranja.

To što je Ibrahim iskazao ovu želju, ne ukazuje na nedostatak imana ili traženja dokaza da bi se učvrstilo uvjerenje, nego je to nešto potpuno drugo – duhovna želja da se pronikne u tajnu božanskog stvaranja dok se ono praktično dešava, i onda daje posebnu slast ljudskoj duši, slast koja je različita od slasti koja proizlazi iz vjerovanja u gajb. Ova želja Ibrahima Halila, koji je razgovarao sa svojim Gospodarom, ne ukazuje na nedostatak njegovog imana ili na traženje

¹²⁷ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 74–75.

¹²⁸ Akidetut-tevhid, str. 246.

dokaza, nego je Ibrahim htio da vidi Allahovu moć, da osjeti posebnu slast imana, duševni smiraj, koji proizlazi iz toga.¹²⁹

Ibrahim, alejhis-selam, bio je čovjek koji se nije mogao zasititi božanskog znanja, bio je onaj koji je uvijek želio da spozna više: "Da li ima još? Daj mi, Gospodaru moj, još od Tvoga znanja!" U hadisu koji bilježe Buhari i Muslim navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Mi smo preči da sumnjamo od Ibrahima"¹³⁰, što znači: Mi ne sumnjamo u oživljavanje mrtvih, pa je preče da se ta sumnja nikada nije javila kod Ibrahima.¹³¹

Tri Ibrahimove, alejhis-selam, "laži"

O Ibrahimu i o tri situacije u kojima se našao iz kojih se može zaključiti da nije bio sačuvan grijeha, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ibrahim nikada nije izgovorio laž, osim u tri situacije. Dva puta je slagao radi Allaha: prvi put kada je rekao:

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ.

'Uistinu, ja sam bolestan!' (Es-Safat, 89), i drugi put kada je rekao:

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَسَاءُ لَهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْظُرُونَ.

'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti' (El-Enbija, 63). Što se tiče treće laži, radilo se o tome da je jednog dana sa Sarom došao u mjesto u kojem je vladao jedan tiranin, kojem je rečeno: 'Ovdje je došao neki čovjek sa ženom koja je jedna od najljepših žena.' On posla po njega i pošto je on došao, upita ga: 'Ko je ona?', a Ibrahim reče: 'Moja sestra.' Ibrahim se tada vratio Sari i rekao joj: 'Saro! Na Zemlji nema pravog vjernika osim mene i tebe, a ovaj me pitao o tebi, pa sam mu rekao da si mi sestra i ti to nemoj poreći.' Potom je vladar nasilnik poslao po Saru i kada je došla kod njega, on pruži ruku prema njoj, ali ga nešto zaguši i on uzviknu: 'Zamoli Allaha za mene, a ja ti neću ništa učiniti!' Ona zamoli Allaha i vladara prođe stanje u kojem se našao, ali opet pokuša da je dodirne

¹²⁹ Fi zilalil-Kur'an, 1/301-302.

¹³⁰ Buhari, 3372.

¹³¹ Muhammed Fethullah Gulen, *El-Ismetun-nebevijja*, str. 49.

i bi zagušen isto onako, ili još žešće, te opet reče: ‘Zamoli Allaha za mene, a ja ti neću ništa učiniti!’ Ona ponovo zamoli Allaha i on bi pušten, pa pozva nekog od svojih vratara i reče: ‘Vi mi niste doveli ljudsko biće, nego ste mi doveli šejtana.’ Zatim joj on dade Hadžeru za sluškinju, i ona se vrati Ibrahimu kojeg zateče kako klanja, a on je, dok je bio u namazu, išaretom ruke upita: ‘Šta je bilo?’ ‘Allah je spletke nevjernika – ili: razvratnika – osujetio i usmjerio ih protiv njega i dao mi je Hadžeru za sluškinju’, reče ona.” Ebu Hurejra je rekao: “To je vaša majka, o sinovi nebeske vode.”¹³²

U ovom časnom hadisu nijedan od navedenih primjera nije u koliziji sa principom bezgrešnosti poslanikā, jer Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao da je Ibrahim ustvrdio nešto što je u pravom značenju bila laž, nego se samo doimalo kao laž, ali je ustvari sve bilo istina.¹³³

Ove tri prividne laži Ibrahima, alejhis-selam, objasniti ćemo u narednim redovima kako bismo ukazali na njihovu suštinu i na to da ne dovode u pitanje bezgrešnost Ibrahima.

Prva laž: “Uistinu, ja sam bolestan!”

وَأَنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِبَرَاهِيمَ. إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ. أَفَبِكُلِّ عِلَةٍ آلِهَةٌ دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ. فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ. فَتَنَظَّرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ. فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ. فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ.

U plemenitom Kur'anu kaže se: “Iste vjere kao i on bio je i Ibrahim, kad je Gospodaru svome iskrena srca došao, kad je ocu svome i narodu svome rekao: ‘Čemu se to vi klanjate? Zar lažna božanstva umjesto Allaha hoćete? I šta o Gospodaru svjetova mislite?’ I on baci pogled na zvijezde, pa reče: ‘Uistinu, ja sam bolestan (slab)!’ – i oni ga napustiše, uzmaknuvši.” (Es-Safat, 83–90)

Riječima da će se razboljeti, da je slab, Ibrahim, alejhis-selam, aludirao je na to da su glavni uzrok osjećaja slabosti i bolesti upravo

¹³² Buhari, 3358. Hadžera je bila majka Ismaila i svi Arapi vode porijeklo od nje, pa je zato ovdje i rečeno da je to njihova majka. (op. prev.)

¹³³ *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 80.

kipovi koje je obožavao njegov narod. Ibrahim je znao da to stanje neće proći sve dok ih ne poruši, a njegovi sunarodnjaci mislili su da je riječima: *"Uistinu, ja sam bolestan (slab)!"* aludirao na bolest tijela, tako da više nisu insistirali da pođe sa njima na vjersku svetkovinu. Čim su se udaljili, Ibrahim je požurio da poruši kipove pokazujući time šta je stvarni razlog njegove bolesti. U razgovoru s njima Ibrahim je izgovorio rečenicu koja je imala dvosmisleno značenje i njegovi sunarodnjaci razumjeli su da cilja na značenje suprotno od onoga što je on tim riječima doista mislio. To što je Ibrahim rekao bila je istina, samo su oni pogrešno razumjeli. To što su njegovi sunarodnjaci pogrešno razumjeli uopće ne treba da čudi kad se ima na umu da su oni bili narod čije su oči ostale zatvorene pred očiglednom istinom.¹³⁴

Druga laž: "To je uradio ovaj najveći"

Uzvišeni Allah kaže:

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ عَالِمِينَ. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ. قَالُوا وَجَدْنَا ءَابَاءَنَا لَهَا عِبَادِينَ. قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَعَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ. قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِينَ. قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ الشَّاهِدِينَ. وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَن تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ. فَجَعَلَهُمْ جَذْدًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ. قَالُوا مَن فَعَلَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ. قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ. قَالُوا فَاتُّوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ. قَالُوا ءَأَنْتَ فَعَلْتَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ. قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَٰذَا فَسْأَلُوهُمْ إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ.

"Mi smo još prije Ibrahimu razboritost dali i dobro smo ga poznavali. Kad on ocu svome i narodu svome reče: 'Kakvi su ovo kumiri kojima se i dan i noć klanjate?' Oni odgovoriše: 'I naši preci su im se klanjali.' 'I vi ste, a i preci vaši su bili u očitoj zabludi', reče. 'Govoriš li ti to ozbiljno ili se samo šališ?', upitaše oni. 'Ne', reče, 'Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio, i ja ću vam to dokazati. Tako mi Allaha, ja ću, čim se udaljite, vaše kumire udesiti!' I porazbija ih on u komade, osim

¹³⁴ El-Ismetun-nebevija, str. 52.

onog najvećeg, da bi se njemu obratili. 'Ko uradi ovo sa bogovima našim', povikaše oni, 'zaista je nasilnik?' 'Čuli smo jednog momka kako im huli', rekoše, 'ime mu je Ibrahim.' 'Dovedite ga da ga ljudi vide', rekoše, 'da posvjedoče.' 'Jesi li ti uradio ovo s bogovima našim, o Ibrahimе?' upitaše. 'To je učinio ovaj najveći od njih, pitajte ih ako umiju govoriti', reče on." (El-Enbija, 51–63)

Ibrahimove riječi: *"To je uradio ovaj najveći"* nemaju doslovno značenje: Ibrahim im je pokazao na najvećeg kipa želeći im na taj način ukazati na zabludu u kojoj su ogrezli, i ove su riječi zapravo jedna vrsta nepobitnog argumenta i jasnog dokaza koji je Ibrahim, alejhis-selam, predočio svom narodu kad su ga upitali ko je uništio njihove kipove. Ali, kada su pokazali čuđenje zbog tih njegovih riječi, ismijavajući ih i sarkastičnim tonom Ibrahim je rekao: *"...pitajte ih ako umiju govoriti"*.¹³⁵

Treća laž: "Ti si moja sestra"

U ovim Ibrahimovim riječima nema ni traga laži, one su u potpunosti istinite i čak se ne može reći ni da je ovo dvosmislen govor. Ibrahim je svojoj supruzi Sari preporučio da Nimrudu, ako je pita, kaže da je ona njegova sestra, što bi i sam Ibrahim učinio, jer da je rekao da je njegova supruga, Nimrud bi joj nanio zlo¹³⁶, i oboje bi se našli u teškoj situaciji, čak bi Ibrahim možda bio primoran da napusti to mjesto. Ove Ibrahimove riječi sušta su istina jer su vjernici braća i sestre, kao što kaže Uzvišeni:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ.

"Doista su vjernici braća" (El-Hudžurat, 10).

Vjera, iman, najvažnija je spona koja povezuje sve ljude u svim vremenima i na svim mjestima. Svi vjernici jesu braća i sestre na temelju imanske veze i sve ostale veze dolaze tek nakon imanske veze. Ako se muž razvede od svoje supruge, u tom slučaju među njima se

¹³⁵ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 80.

¹³⁶ Prema tadašnjem zakonu, vladar je smio uzeti nečiju ženu i pogubiti njenog muža, s tim što mu nije bilo dozvoljeno da uzme nečiju sestru ili kćerku. (op. prev.)

prekinula bračna veza, ali imanska veza ostaje nedirnuta. Kada je Ibrahim, alejhis-selam, za svoju suprugu rekao da je njegova sestra, što je sušta i neporeciva istina, time je ukazao na imansku vezu.¹³⁷

Ibrahim traži oprost za svoga oca

Nakon što je otac Ibrahima, alejhis-selam, istrajao u svome nevjerstvu i grubo odbio njegov poziv, Ibrahim mu je uzvratilo blagošću i smireno i obećao mu je da će kod Allaha tražiti za njega oprost. Uzvišeni kaže:

قَالَ أَرَأَيْتُ أَنْتَ عَنِ الْهَيْتِ يَابْرَهِيمُ لَيْنَ لَمْ تَنْتَهَ لِأَرْجُمَتَكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا. قَالَ سَلَّمَ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا.

“Otac njegov je rekao: ‘Zar ti mržiš božanstva moja, o Ibrahimе? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena napusti!’” (Merjem, 46–47)

Sušтина Ibrahimovog traženja oprosta za svoga oca ogleda se u tome da će Ibrahim tražiti oprost za oca samo ako on postane vjernik, a ako odbije poziv i ustraje u nevjerovanju, tada neće tražiti da mu Allah oprost, jer zna da Allah neće oprostiti onima koji su ostali vjerni zabludi i nevjerstvu. Ovo je akidetski princip koji su zastupali svi poslanici. Dakle, nema nikakve osnove upućivati prigovor Ibrahimu zbog toga što je rekao da će tražiti oprost, jer Ibrahimovo traženje oprosta za oca unaprijed je uslovljeno imanom, tj. da njegov otac postane vjernik, tako da on tim riječima kao da kaže: “Allahu moj, ako moj otac postane vjernik, oprost mu.” Allah nas obavještava da je Ibrahim molio oprost za svog oca:

وَأَعْفِرْ لِيَّ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ.

“I ocu mome oprost, on je jedan od zalutalih” (Eš-Šuara, 86).

Međutim, Ibrahimov otac nije povjerovao i ustrajao je u svom nevjerovanju, i zbog toga Ibrahim nije ustrajao u traženju oprosta za njega, već ga se odrekao i prekinuo je vezu s njim. Kur’anski ajeti o ovome su jasni:

¹³⁷ El-Ismetun-nebevija, str. 55.

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْحَجِيمِ. وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ.

“Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili i rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici Džehennema biti. A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv.” (Et-Tevba, 113–114)

Kako bi se spriječilo da se ostali ljudi povedu za primjerom Ibrahima i da traže oprost za svoje bližnje koji su nevjernici, kur’anski ajet objašnjava okolnosti toga:

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ.

“A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao” (Et-Tevba, 114). Znači, Ibrahim je tražio oprost za svoga oca zbog obećanja koje mu je dao, o čemu se kazuje u ajetu:

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا.

“‘Mir tebi!’, reče Ibrahim. ‘Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni’” (Merjem, 47). Međutim kada je Ibrahimu postalo jasno da njegov otac neće prihvatiti istinu u koju ga poziva, tada ga se odrekao:

فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ.

“A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv” (Et-Tevba, 114), i iskazao je neprijateljstvo prema njemu i njegovom narodu.¹³⁸

d) Jusuf, alejhis-selam

Jusuf, plemeniti poslanik, čist i neporočan, kojem je Allah podario nesvakidašnju ljepotu, kao takav je predstavljen u kur’anskom

¹³⁸ Mevakiful-enbija fil-Kur’an, str. 106.

kazivanju, i takav je ostao i u trenutku kada se u njega zagledala supruga egipatskog velikodostojnika i pokušala ga zavesti. Jusuf, alejhis-selam, stameno se odupro njenom zavođenju i na njega nikakav utjecaj nisu imale spletke koje je pokušala provesti uz pomoć drugih egipatskih žena. Uzvišeni kaže:

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتْلَهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ. فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكِنًا وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ.

“I žene u gradu počеше govorkati: ‘Upravnikova žena navraćala momka svoga na grijeh, u njega se ludo zagledala! Mi mislimo da jako griješi.’ I kad ona ču za ogovaranja njihova, posla po njih, te im priredi divane, dade svakoj od njih po nož i reče: ‘Izađi pred njih!’ A kad ga one ugledaše, zadiviše se ljepoti njegovoj i po rukama svojim se porezaše: ‘Bože, Bože!’, uskliknuše, ‘ovo nije čovjek, ovo je melek plemeniti!’” (Jusuf, 30–31)

Ovdje je neophodno ukazati na to da su neki ljudi iz neznanja prihvatili lažne predaje o ovom slučaju, israilijate, koje ne treba navoditi ni u djelima tefsira jer su suprotne kur’anskom kazivanju o Jusufovom slučaju i oprečne islamskom vjerovanju u bezgrešnost poslanika.¹³⁹

Riječi koje se u tefsirima pogrešno tumače navode se u ajetu:

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنَّ رَعَا بُرْهَانَ رَبِّهِ.

“I ona je bila poželjela njega, a i on bi nju poželio da od Gospodara svoga nije opomenu ugledao” (Jusuf, 24), odnosno u tumačenju su naveli da je i Jusuf poželio da se odazve upravnikovoј ženi i odlučio da joj priđe, ali mu se u tim trenucima ukazao “burhan – dokaz”, koji tumače tako što navode da mu se prikazala slika njegovog oca Jakuba, alejhis-selam, kako grize jagodice svojih prstiju, pa je Jusuf odustao od tog ružnog djela. Ovo je tumačenje potpuno pogrešno i ni u kom slučaju nije prihvatljivo.

¹³⁹ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 81.

Mnogi mufesiri ukazali su na to da je ova predaja israilijat i objasnili da se ni u kojem slučaju ne može prihvatiti kao validna, želeći na taj način spriječiti da je muslimani prihvate kao pouzdanu predaju.

Ovaj plemeniti ajet ima tačno značenje koje je očigledno onima koji imaju znanje i koji u njegovom tumačenju koriste preciznu metodu analize. Naime, želja upravnikove žena bila je ružna: htjela je sa Jusufom da učini nemoralno djelo, pozvala ga je sebi, zaključala sva vrata i tako ga zatočila u kući, o čemu Uzvišeni kaže:

وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ.

“I poče da ga na grijeh navodi ona u čijoj je kući bio, pa pozaključa sva vrata i reče: ‘Hodi!’ ‘Sačuvaj Bože!’, uzviknu on, ‘vlasnik me moj lijepo pazi; a oni koji dobro uzvrate zlim neće nikad uspjeti’” (Jusuf, 23).

S druge strane, to što je osjećao Jusuf u tom trenutku, a što se u ajetu iskazuje riječju “hemmm – žudnja”, uopće ne ukazuje na to da je Jusuf imao želju da s njom počini razvrat i da je imao namjeru da postupi izdajnički prema svom vlasniku. Dakle, on nije želio učiniti ništa od onoga što tvrde neke neznalice. Jedina Jusufova želja, ono za čim je žudio u tim trenucima, bila je da se riješi tih spletki kojima ga je izložila upravnikova žena i da se žestoko odupre, što dolazi do izražaja u njegovim riječima: *“‘Sačuvaj Bože!’, uzviknu on, ‘vlasnik me moj lijepo pazi’”*. Iz toga proizlazi da se, kako navode neki mufesiri, želja upravnikove žene temeljila na nečasnoj namjeri – žudjela je za tim da počini zlo, a da se Jusufova želja, žudnja, ogledala u tome da od sebe odvрати to zlo.

Drugi mufesiri, kao što je Nesefi, smatraju da je postojala obostrana želja, žudnja, ali da je želja upravnikove žene bila da počini razvrat: *“I ona je bila poželjela njega”*, a da je Jusufova želja zapravo bila prirodna naklonost: *“a i on bi nju poželio”*, ali bez ikakve želje da počini nemoral. Prirodna naklonost bez poduzimanja koraka koji će dovesti do realizacije želje ne smatra se grijehom jer čovjek nije grešan zbog želje ili pomisli sve dok to ne ostvari.

Neki mufesiri smatraju da riječi:

لَوْلَا أَن رَّءَا بُرْهَانَ رَبِّهِ.

“...da od Gospodara svoga nije opomenu ugledao” (Jusuf, 24) ukazuju na vjerovjesničku bezgrešnost, kojom ga je Allah sačuvao od nemorala i spriječio da se u njemu javi želja za razvratom.¹⁴⁰ I ovo je najodabranije mišljenje.

Dokazi Jusufove bezgrešnosti

Kao dokaz Jusufove nedužnosti i sačuvanosti od grijeha koji mu pripisuju oni koji ne znaju kakav je značaj poslanika i vjerovjesnika, možemo navesti sljedećih deset primjera:

Prvi primjer: Jusuf se stameno i odlučno suprotstavio upravnikovoj ženi: “Sačuvaj Bože!”, uzviknu on, ‘vlasnik me moj lijepo pazi; a oni koji dobro uzvrate zlim neće nikad uspjeti’”.

Drugi primjer: Kada je upravnikova žena zaključala sva vrata odlučna da ga prisili na grijeh, Jusuf je počeo bježati, a da je žudio za razvratom, ne bi pobjegao od nje, jer onaj ko želi počiniti razvrat hrli prema njemu, a ne bježi od njega.

وَأَسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ.

“I njih dvoje prema vratima potrčase – a ona razdera straga košulju njegovu – i muža njezina kraj vrata zatekoše.” (Jusuf, 25)

Treći primjer: Rođak upravnikove žene predložio je da se, kao dokaz o nevinosti Jusufa, alejhis-salam, pregleda njegova košulja, pa ako bude razderana naprijed, to ukazuje da je on nasrnuo na nju, a da se ona branila, a ako bude razderana straga, to znači da je ona njega napala, a da je on bježao.

قَالَ هِيَ رَوَدَّتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ. وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ. فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ.

¹⁴⁰ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 84.

“Ona je pokušala mene na grijeh navesti’, reče Jusuf. ‘Ako je košulja njegova sprijeda razderana, onda ona istinu govori, a on neistinu’, primijeti jedan rođak njezin, ‘a ako je košulja njegova straga razderana, onda ona laže, a on govori istinu.’ I kada on vidje da je košulja njegova straga razderana, reče: ‘To je jedno od vaših lukavstava, vaša su lukavstva zaista velika!’” (Jusuf, 26–28)

Četvrti primjer: Jusufu je bilo draže da bude u zatvoru nego da poćini nemoralno djelo.

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ.

“Gospodaru moj’, zavapi on, ‘draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju. I ako Ti ne odvратиš od mene lukavstva njihova, ja mogu prema njima naklonost osjetiti i lahkomislen postati.’” (Jusuf, 33)

Ovo je jedan od najvećih dokaza njegove nevinosti, jer kako je moguće da neko više voli zatvor od nećega što priželjkuje i tome se nada. Da se Jusuf odazvao i prihvatio poziv upravnikove žene, on ne bi proveo u zatvoru nekoliko godina zbog optužbe koju je iznijela protiv njega, stoga je očita laž i neistina tvrdnja da je Jusuf, alejhis-salam, osjećao požudu prema upravnikovoj ženi. To je jasno svakome ko objektivno izučava život ovog plemenitog vjerovjesnika i koji razumije znaćenja Kur’ana.¹⁴¹

Peti primjer: Uzvišeni je Allah u mnogim ajetima pohvalio Jusufa plemenitog.

كَذَلِكَ لِيَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِن عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ.

“Da odvratimo od njega izdajstvo i blud, jer je on uistinu bio Naš iskreni rob.” (Jusuf, 24)

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ. وَرَوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ.

¹⁴¹ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 85.

“I kad on stasa, Mi ga mudrošću i znanjem obdarismo; tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine. I poče da ga na grijeh navodi ona u čijoj je kući bio, pa pozaključa sva vrata i reče: ‘Hodi!’ ‘Sačuvaj Bože!’, uzviknu on, ‘vlasnik me moj lijepo pazi; a oni koji dobro uzvrate zlim neće nikad uspjeti.’” (Jusuf, 22–23)

Uzvišeni Allah obavještava da je Jusuf bio dobročinitelj, Njegov iskreni rob, kojeg je On odabrao za Svoje vjerovjesništvo i podario mu iskrenost u ibadetu i pokornosti Njemu. Allah ne hvali osim onoga čija je duša čista od svake loše namjere i da je daleko od svakog ružnog djela, a to znači da je Jusuf jedan od onih koji su Allahu bliski.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, također je posvjedočio da je Jusuf bio čestit, bogobojazan, odlučan i ustrajan. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Jusuf b. Jakub b. Ishak b. Ibrahim: plemeniti, sin plemenitog, sin plemenitog, sin plemenitog”¹⁴², a to je dovoljna čast i vrlina.

Šesti primjer: Upravnikova žena javno je priznala, pred ženama gradskih uglednika, da je Jusuf nedužan i čedan.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَءَاتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ. قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاودْنَاهُ عَنِ نَفْسِهِ فَأَسْتَعْصَمَ وَلَئِن لَّمْ يَفْعَلْ مَا ءَامَرُهُ لَيُجْزَى وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّغِيرِينَ.

“I kad ona ču za ogovaranja njihova, posla po njih, te im priredi divane, dade svakoj od njih po nož i reče: ‘Izađi pred njih!’ A kad ga one ugledaše, zadiviše se ljepoti njegovoj i po rukama svojim se porezaše: ‘Bože, Bože!’, uskliknuše, ‘ovo nije čovjek, ovo je melek plemeniti!’ ‘E to vam je onaj zbog koga ste me korile’, reče ona. ‘Istina je da sam ga htjela na grijeh navratiti, ali se on odupro. Ako ne učini ono što od njega tražim, bit će, sigurno, u tamnicu bačen i ponižen.’” (Jusuf, 31–32)

Ovo je jasno svjedočenje i priznanje upravnikove žene, koja je svom mužu optužila Jusufa da je htio s njom počiniti djelo razvrata, i potvrđuje Jusufovu čednost i nevinost. Izraz: *“...ali se on odupro”*

¹⁴² Buhari, 3382.

upućuje na žestoko opiranje: iako je sačuvan od toga, nastoji se još dodatno zaštititi. Ovo je dovoljan dokaz da su netačne tvrdnje onih koji smatraju da je Jusuf želio da se odazove upravnikovoj ženi.

Sedmi primjer: Želeći sakriti sramotu svoje supruge i zavarati ljude, upravnik Egipta zatvorio je Jusufa, alejhis-selam, iako je njegova nevinost dokazana pred svim svjedocima.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِن بَعْدِ مَا رَأَوْا الْآيَاتِ لَيْسَ جُنُنَهُ حَتَّىٰ حِينٍ.

“Poslije im na pamet pade, iako su se bili uvjerali da je nedužan, da ga za neko vrijeme bace u tamnicu.” (Jusuf, 35)

Osmi primjer: Allah Uzvišeni uslišio je dovu Jusufa u kojoj je molio da ga zaštititi spletki i lukavstva upravnikove žene i njenih prijateljica. Da je Jusuf osjećao želju za upravnikovom ženom, ne bi molio Allaha da ga zaštititi od njenih lukavstava i spletki. O tome kaže Uzvišeni:

فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ وَفَصَّرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

“I Gospodar njegov usliša molbu njegovu i spasi ga lukavstva njihova; On, uistinu, sve čuje i zna.” (Jusuf, 34)

Deveti primjer: Na to da je bio čedan i neporočan, i izuzetno častan, ukazuje činjenica da je Jusuf, alejhis-selam, odbio da izađe iz zatvora sve dok se javno ne obznani i ne potvrdi da je nevin i dok svima ne postane jasno da je on nedužan, jer da nije bio takav, ne bi odbio izaći iz zatvora, iako je u njemu u teškim uvjetima proveo sedam ili devet godina.

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُتُونِي بِهِ؟ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ أَرْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ فَسَأَلَهُ مَا بَالَ الْإِسْوَةِ الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ.

“I vladar reče: ‘Dovedite mi ga!’ I kad Jusufu izaslanik dođe, on reče: ‘Vrati se gospodaru svome i upitaj ga: ‘Šta je s onim ženama koje su svoje ruke porezale – Vlasnik moj dobro zna spletke njihove!’” (Jusuf, 50)

Deseti primjer: Jusufovu čast, čednost i neporočnost bez ikakve sumnje potvrđuje i javno priznanje gradskih žena i upravnikove žene, koja ga i jest optužila. Kada je vladar pozvao žene koje su sudjelovale

u tim događanjima i upitao ih o Jusufu, one su dale iskren odgovor, o čemu Uzvišeni kaže:

قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ
قَالَتْ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ النَّحْنُ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ.
ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْخَائِبِينَ.

“Šta se dogodilo kad ste Jusufa na grijeh navraćale?’, upita vladar. ‘Bože sačuvaj!’, rekoše one, ‘mi o njemu ništa ružno ne znamo!’ ‘Sad će istina na vidjelo izaći’, reče upravnikova žena, ‘ja sam njega na grijeh navraćala, on je istinu rekao. Isto tako on neka zna da ga ja nisam, dok je bio odsutan, iznevjerila jer Allah ne dâ da se ostvare lukavstva pod-muklih’” (Jusuf, 51–52).¹⁴³

5) Junus, alejhis-selam

Uzvišeni kaže:

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْتَضِبًا فَظَنَّ أَن لَّنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
سُبْحَنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمِّ وَكَذَلِكَ نُصَيِّحُ الْمُؤْمِنِينَ.

“I Zunnunu se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti – pa poslije u tminama zavapi: ‘Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!’ – odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike.” (El-Enbija, 87–88)

Junus je nazvan Zunnun i Sahibul-hut – Drug kita, u riječima Uzvišenog:

فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ.

“Pa strpi se radi presude Gospodara tvog, i ne budi kao Saputnik ribe, kad je povikao, a on je bio očajan” (El-Kalem, 48), a tako je nazvan jer je određeno vrijeme proveo u utrobi kita i ostao živ, Allahovom dozvolom.

Kako je ovaj Junusov boravak u utrobi ribe lijepo u Kur'anu opisan kao druženje Junusa i kita, tako da se stječe dojam da je kit, time što je progutao Junusa, postao njegov drug i pomagač, čime se aludira na

¹⁴³ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 88.

to da je riba progutala Junusa kako bi ga zaštitila od drugih riba, kao što prijatelj štiti svog prijatelja među ljudima, i zato se može govoriti o uspostavljanju drugarstva između Junusa i ribe.¹⁴⁴

Allah nas obavještava da je Zunnun, alejhis-selam, otišao ljutit, srdit: *"I Zunnunu se, kada srdit ode"*. Izraz "srdit", koji je upotrijebljen u ovom ajetu, u arapskom jeziku označava obostranu srdžbu, dakle srdžbu dvije strane. Poznato je da je jedna strana bio Junus, ali postavlja se pitanje ko je ta druga strana. U nekim israilijatima navodi se da je druga strana Allah, odnosno da je Junus, alejhis-selam, napustio svoj narod i otišao od njih srdit na svoga Gospodara, a kao razlog što je bio srdit na Gospodara navodi se to što Allah u roku od tri dana nije dao da se kazna spusti na njegov narod, tako da je Junus pred njima ispaio lažac. Tada se Allah naljutio na njega jer ih je napustio bez Njegove dozvole, a takvo ponašanje ne dolikuje ni časnom vjerniku, a kamoli da dolikuje plemenitom vjerovjesniku.

Ali, to nije ispravno, nego se srdžba desila između Junusa, alejhis-selam, i njegovog nevjerničkog naroda: Junus se rasrdio na njih zato što su odbili njegov poziv i što su ustrajali u nevjerovanju, a oni su bili srditi na njega zato što ih je upozorio na kaznu i obavijestio ih da će se sručiti na njih u roku od tri dana.¹⁴⁵

Dakle, Junus se rasrdio na svoj narod zbog toga što su uporno odbijali njegov poziv, a Allah je ukorio Junusa zbog nedostatka strpljenja i što je napustio svoj narod bez Njegovog odobrenja. Zbog ovoga je Allah naredio svome plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da strpljivo podnosi to što mušrici obijesno odbijaju njegov poziv, da se zbog toga ne žalosti i da ne bude nestrpljiv poput Junusa, alejhis-selam, čiji mu primjer Allah i navodi:

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْخُوْتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ. لَوْلَا أَن تَدْرَكُهُ
نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ. فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ وَفَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ.

¹⁴⁴ Mevakiful-enbija fil-Kur'an, str. 349.

¹⁴⁵ Ibid., str. 350.

“Ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga i ne budi kao Zunnun koji je u ogorčenju zavapio. I da ga nije stigla Allahova milost, na pusto mjesto bi izbačen bio i prijekor bi zaslužio, ali, Gospodar njegov ga je odabrao i učinio ga jednim od onih koji su dobri” (El-Kalem, 48–50).

Riječi Uzvišenog: *“I da ga nije stigla Allahova milost”* znače: da se Allah nije smilovao Junusu, odnosno da mu nije ukazao Svoju milost tako što je uslišao njegovu dovu, prihvatio njegovo pokajanje i opravdanje, on bi bio izbačen na pusto ostrvo i prekoren: *“na pusto mjesto i on bi bio prekoren”*, ali kako mu je Allah ukazao Svoju milost, izbačen je na pusto ostrvo, ali nije prekoren ni kažnjen.¹⁴⁶

Allahove riječi:

فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ.

“Tad je mislio da nećemo imati nad njim moć” (El-Enbija, 87) znače da je Junus mislio da ga Allah neće ostaviti u njegovom narodu koji je čekao Njegovu kaznu i da je mislio da će ga Allah poslati drugom narodu.

Ibn Abbas, radijallahu anhu, kazuje: “Muavija b. Ebu Sufjan, radijallahu anhu, poslao je po mene i rekao mi: ‘Zapljusnuli su me talasi Kur’ana.’ Upitao sam: ‘Kako?’, a on je rekao: “Riječi Uzvišenog: *‘Tad je mislio da nećemo imati nad njim moć’* – zar Allahov rob, posebno vjerovjesnik, može pomisliti da Allah nema nad njim moć?’ Na to sam mu rekao: ‘Ne radi se o tome da Allah nema moć nad njim, da ga kazni, nego o tome da Allah neće nad njim ispoljiti Svoju moć i kazniti ga, odnosno uskratit će mu Svoju kaznu, kao što se kaže u ajetu:

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ.

‘A kad ga iskušava, pa mu uskrati opskrbu njegovu’ (El-Fedžr, 16), znači, ograniči mu njegovu opskrbu. Junus je postupio suprotno od onoga kako je bilo preče da postupi i uradio je ono zbog čega je zaslužio prijekor od Allaha, i zato je Uzvišeni rekao:

¹⁴⁶ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 91.

فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ.

‘Tad ga je progutala (velika) riba, i on je bio zaslužio prijekor’ (Es-Saffat, 142).“

Postoji razlika između prijekora i kazne. Čovjek kaznu zasluži ako uradi grijeh, ili ne izvrši ono što mu je obaveza, ili učini djelo koje mu je zabranjeno, a prijekor zaslužuje kada uradi suprotno od onoga što je bolje.

Ovo iskušenje za Junusa bilo je ispit na koji ga je stavio Allah, koji su prolazili i raniji poslanici, ali to nije bilo iskušenje zbog grijeha, nego zbog toga da Allah uzdigne spomen na njega i da bude pouka za vjernike nakon njega. Allah nas u Kur’anu obavještava o njemu da bismo razmislili o njegovom iskušenju i uzeli pouku, da bismo naučili lekciju iz akide i imana, da bismo shvatili da se samo na Allaha trebamo oslanjati i kod Njega tražiti utočište u trenucima iskušenja i nevolja.¹⁴⁷

Junus, alejhis-selam, kaže da je sam sebi nanio nepravdu

Kada se Junus, alejhis-selam, našao u tminama ribe, obratio se Allahu, spominjući Ga i slaveći Ga, moleći ponizno. Njegovo slavljenje i molba bili su uzrok njegovog spasa, odnosno do spasa ga je dovelo to što je slavio i veličao Allaha u utrobi kita, a da nije slavio Allaha, postao bi hrana te ribe, kao što Uzvišeni kaže:

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ. لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ.

“I da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale, sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživljeni” (Es-Saffat, 143–144).

Uzvišeni kaže:

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ.

“I Zunnunu se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti – pa poslije u tminama zavapi: ‘Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!’” (El-Enbija, 87). Junus je za sebe

¹⁴⁷ Mevakiful-enbija fil-Kur’an, str. 351–352.

rekao da je samom sebi nanio nepravdu, zulum: “...a ja sam se zaista ogriješio prema sebi”, a to znači da je u utrobi ribe shvatio da je pogriješio što je napustio svoj narod prije nego što mu je to Allah naredio i da ga Allah zbog toga kori i određuje mu tu tešku kušnju. U tom trenutku, Junus priznaje da je pogriješio i obraća se Allahu moleći Ga da mu oprost. Ovaj Junusov postupak u utrobi ribe ukazuje na to da je shvatio da nije ispoštovao Allahovo pravo i da je osjećao stid pred Allahom zbog toga. Junus je ponizno molio Allaha da mu olakša i izbavi ga iz nevolje u kojoj se našao, a sve to predstavlja vid spominjanja Allaha i približavanja Njemu pokornošću.¹⁴⁸

*6) Bezgrešnost vjerovjesnika Muhammeda,
sallallahu alejhi ve sellem*

Dokazi Poslanikove bezgrešnosti

Tekstovi Kur’ana i sunneta ukazuju na bezgrešnost, sačuvanost od grijeha, našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u dostavljanju Allahovog vjerzakona.

Bezgrešnost vjerovjesnikā definiše se kao Allahova dobrota i milost koja podstiče vjerovjesnika da čini dobra djela i udaljava ga od činjenja zla, s tim da ima pravo na slobodu izbora, da bi iskušenje bilo stvarno.¹⁴⁹

DOKAZI IZ PLEMITOG KUR’ANA

a) Uzvišeni kaže:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ.

“On ne govori po hiru svome – to je samo Objava koja mu se obznajuje.” (En-Nedžm, 3–4)

Ovaj ajet jasno ukazuje na to da je Vjerovjesnikov govor lišen bilo kakve pogreške i da ne govori po svom nahođenju, odnosno da govori samo ono što mu se objavljuje i što mu Allah naređuje, i sve

¹⁴⁸ Mevakiful-enbija fil-Kur’an, str. 355.

¹⁴⁹ Mevakiful-enbija fil-Kur’an, str. 356–357

objavljeno u potpunosti dostavlja ljudima, bez dodavanja ili oduzimanja. U ovom ajetu Uzvišeni Allah svjedoči da Njegov vjerovjesnik i poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u potpunosti dostavlja ljudima Allahov vjer zakon, sve ono što On propisuje.

b) Riječi Uzvišenog:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ. لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ. ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ. فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ.

“A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli, i niko ga između vas ne bi mogao od toga odbraniti” (El-Hakka, 44–47) ukazuju na to da Allah ne podržava onoga ko laže na Njega, da će takvoga razotkriti i kazniti. Kada bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, iznosio laži na Allaha – za što su ga optuživali nevjernici:

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا.

“Zar govore: ‘Izmislio je o Allahu laž?’” (Eš-Šura, 24) – Allah bi na njega spustio kaznu kakva je spomenuta u navedenom ajetu. Pošto se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije desilo ništa od toga: Allah ga nije usmrtio i nije ga kaznio, to znači da on o Allahu nije iznosio laži i da ništa nije izmislio. Sve to jasan je dokaz da je Poslanik bio bezgrešan u svemu što je dostavljao od svoga Gospodara.¹⁵⁰

Nakon što je protumačio ove ajete, Ibn Kesir je rekao: “Ovo znači da je Poslanik iskren i upućen na ispravno zato što Allah potvrđuje da je istina ono što dostavlja od Njega i pomaže ga zadivljujućim nadnaravnim djelima – mudžizama i nepobitnim dokazima.”¹⁵¹

c) Uzvišeni kaže:

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ خَلِيلًا. وَلَوْلَا أَنْ تَبَيَّنَّاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا. إِذَا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا.

¹⁵⁰ Kadi Ijad, Lil Hafadži, *Nesimur-rijadi fi šerhiš-šifa*, 4/39.

¹⁵¹ *Tefsir Ibn Kesir*, 4/417

“I zamalo da te oni odvrte od onoga što ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni smatrali prijateljem. A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio, i tad bismo ti doista dali da iskusiš dvostruku muku u životu i dvostruku patnju poslije smrti; tada ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao.” (El-Isra, 73–75)

U ovom ajetu Uzvišeni nas obavještava da je pružio podršku Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, učvrstio ga i sačuvao od zla zlobnika i lukavstva grešnika, da On vodi brigu o njemu i pomaže ga, i da ga neće prepustiti nikome od stvorenja, nego da je On njegov zaštitnik, čuvar, Onaj Ko ga pomaže i podržava, Koji uzdiže i njega i njegovu vjeru nad onima koji se bore protiv njega i koji mu se suprotstavljaju i na istoku i na zapadu.¹⁵²

DOKAZI IZ VJEROVJESNIKOVOG SUNNETA

a) Talha b. Ubejdullah prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Međutim, ako vam govorim nešto o Allahu, prihvatite to od mene jer ja zaista neću slagati na Allaha.”¹⁵³

b) Abdullah b. Amr kazuje: “Zapisivao sam sve što bih čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, želeći to naučiti napamet, pa su mi Kurejšije to zabranili i rekli su mi: ‘Ti zapisuješ sve što čuješ od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a Poslanik je čovjek, govori i kad je ljut i kada je smiren’, pa sam prestao zapisivati. To sam ispričao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mi je rekao: ‘Zapisuj, jer tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ja govorim samo istinu.’”¹⁵⁴

d) Ebu Hurejra prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ja govorim samo istinu.” Neki od ashaba na to rekoše: “Ti se nekada sa nama šališ”, a Poslanik reče: “Ja govorim samo istinu.”¹⁵⁵

¹⁵² Ibid., 1/131.

¹⁵³ Muslim, 2361.

¹⁵⁴ Ebu Davud, 3646; Ahmed, 6802.

¹⁵⁵ Tirmizi, 1990; Ahmed, 8481.

▪ Poslanikova bezgrešnost prije primanja objave

Vjerodostojni tekstovi ukazuju na to da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio sačuvan nevjerstva i širka odmalena: nikada kipu nije iskazao neki vid veličanja niti je učinio bilo koje drugo djelo širka koje je bilo karakteristično za njegove sunarodnjake. Allah je podario da odrasta duboko uvjeren u postojanje Allaha i da se obraća samo Njemu, što se može zaključiti iz njegovog životopisa. Navest ćemo neke tekstove koji to dokazuju.

Enes b. Malik, radijallahu anhu, kazuje da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok se igrao sa dječacima, došao Džibril, pa ga je uzeo i oborio i rasporio njegova prsa i izvadio srce, iz kojeg je izvadio ugrušak i rekao je: "Ovo je šejtanov udio u tebi." Zatim je Džibril oprao Poslanikovo srce u zlatnom laboru zemzem-vodom i onda ga je sastavio i vratio na njegovo mjesto. Dječaci su trčeći otišli do njegove majke, to jest majke po mlijeku¹⁵⁶, i rekli su: "Muhammed je ubijen." Kada su došli kod njega, vidjeli su da mu je lice promijenilo boju. Enes kaže: "Na Poslanikovim prsima vidio sam ožiljak od tog šivenja."¹⁵⁷

Hadis ukazuje na to da je Džibril izvadio udio šejtana iz Poslanikovog srca i očistio ga, tako da šejtan nije mogao da ga zavodi, jer nije imao načina za to. Ovo je dokaz da je Poslanik bio sačuvan od mnogoboštva još od najranije dobi.¹⁵⁸

Zabilježeno je mnogo ovakvih tekstova i sabrali su ih učenjaci koji su pisali o dokazima vjerovjesništva, poput Hafiza Ebu Neima el-Isfehania, koji je svojoj knjizi *Delailun-nubuvva / Dokazi vjerovjesništva* jedno poglavlje naslovio: "O tome na koji je način Allah sačuvao Poslanika od grijeha i od prakticiranja predislamske vjere" i u ovom je poglavlju u vezi s tim naveo mnoge hadise i dokaze.¹⁵⁹ Isto tako, Bejheki je u svom djelu *Delailun-nubuvva* jedno poglavlje

¹⁵⁶ Halima Sa'dija.

¹⁵⁷ Muslim, 1/101–102.

¹⁵⁸ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 1/134.

¹⁵⁹ Isfahani, *Delailun-nubuvva*, str. 143–147.

naslovio: “Predaje o tome kako je Allah sačuvao Svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovoj mladosti, od svih nedoličnosti predislamskog doba jer je želio da ga počasti Svojom poslanicom”.¹⁶⁰ Također, Sujuti u svom djelu *Hasaisul-kubra / Posebne karakteristike* navodi poglavlje: “Poglavlje o tome kako je Allah sačuvao Poslanika, dok je još bio mladić, od svega što su činili ljudi predislamskog doba (džahilijeta)”.¹⁶¹

▪ **Mišljenje o tome da Poslanik nije bio monoteist prije primanja objave i dokazi koji ukazuju da je to mišljenje zablude**

Postoje neke predaje iz kojih bi se moglo zaključiti da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio vjernik prije poslanstva. Navest ćemo neke od tih predaja.

a) Uzvišeni kaže:

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ.

“Tako Mi tebi objavljuemo Kur'an iz odredbe naše. Nisi znao šta je Knjiga, niti iman.” (Eš-Šura, 52)

Čitajući ovaj ajet neko može pomisliti da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije primanja objave nije znao za iman, odnosno da nije bio vjernik. Međutim, ovo razumijevanje je pogrešno, jer ajetom se ukazuje na to da Poslanik prije primanja objave nije imao znanje o tome u šta treba vjerovati, koje propise treba izvršavati i čime su vjernici zaduženi, što mu je kasnije objavljeno. Dakle, u ovom ajetu ne ukazuje se na to da Poslanik nikako nije znao šta je to iman, nego da nije znao detalje vjere, imana. Prije primanja objave, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mrzio je idolopoklonstvo i vjerovao je u Allaha Jedinog, a kada su mu objavljeni vjerski propisi, koje nije znao prije objave, povjerovao je u njih i primijenio ih. Ovo je ispravno značenje ajeta, kao što to navode mufesiri.¹⁶² U tumačenju ovog ajeta, Ibn Kesir kaže da se odnosi na “pojediniosti koje su propisane

¹⁶⁰ Bejheki, *Delailun-nubuvva*, 2/30–42.

¹⁶¹ Sujuti, *Hasaisul-kubra*, 1/148–152.

¹⁶² *Hukukun-nebijji ala ummetihi*, 1/140.

u Kur'anu"¹⁶³, dok Ševkani kaže da se riječima: "niti si znao šta je iman" ukazuje na to da Poslaniku nisu bili poznati detalji vjerovanja, odnosno vjerski propisi, a iman je spomenut jer je on osnova vjere.¹⁶⁴

b) Uzvišeni kaže:

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ.

"I našao te zalutalim, pa uputio." (Ed-Duha, 7)

Iz ovoga ajeta neko bi mogao shvatiti da je naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prije poslanstva bio u zabludi. Ovo je pogrešno i neispravno razumijevanje, što potvrđuju i ranije navedene predaje u kojima se kazuje da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od rođenja pa do primanja objave bio sačuvan idolopoklonstva, obožavanja kipova i paganskih nedoličnosti, koje su bile karakteristične za grešnike i one ogrezle u nemoralu.

U tumačenju ovog ajeta Kurtubi je ukazao na neispravnost ovog razumijevanja: "Što se tiče širka, Poslanik nikada nije učinio nijedno takvo djelo."¹⁶⁵

Na ispravno značenje ovog ajeta, odnosno na to da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada prije poslanstva nije počinio nevjerstvo ili širk, ukazali su mnogi učenjaci i u pojašnjenju su naveli sljedeće:

U ovom se ajetu riječ "zabluda – dalal" odnosi se na nemarnost, kao što riječ "dalal" ima značenje u ajetima:

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى.

"Gospodaru mome ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja" (Taha, 52);

وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْغَفْلِينَ.

¹⁶³ Tefsiru Ibn Kesir, 4/122.

¹⁶⁴ Fethul-Kadir, 4/530.

¹⁶⁵ Tefsirul-Kurtubi, 20/99.

“*Iako si prije njega sigurno bio od nemarnih*” (Jusuf, 3), što znači: Nisi znao da ćeš biti odabran da budeš vjerovjesnik.¹⁶⁶

Neki kažu da izraz “dalen – zalutalim” znači: Nisi znao šta je Kur'an i nisi znao vjerske propise, pa te Allah uputio na Kur'an i propise islama. To je u značenju riječi Uzvišenog: “*Nisi znao šta je Knjiga, niti iman*”. Shodno ovom tumačenju, značenje bi bilo: “Nisi znao ništa o vjerozaku koji ti je objavljen, pa te je Allah uputio i tada si spoznao vjerske propise”.¹⁶⁷ Neki kažu da ovaj ajet znači: “Živio si s narodom koji je bio ogrezao u zabludi, pa ih je Allah posredstvom tebe uputio”.¹⁶⁸

Učenjaci navode nekoliko značenja ovog ajeta, u prenesenom značenju i doslovnom, i sva su lijepa i prihvatljiva.¹⁶⁹

c) Uzvišeni kaže:

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْغَافِلِينَ.

“*Mi ti kazujemo najljepše kazivanje time što ti objavljujemo ovaj Kur'an iako si prije njega sigurno bio od nemarnih.*” (Jusuf, 3)

U ovom ajetu pod nemarnošću se ne misli na širk i zabludu u pogledu Allahovih propisa, nego na to da nije znao kazivanje o Jusufu i njegovom ocu i braći, kao što to pojašnjava kontekst ajeta. Ovo kazivanje, i njemu slično, prema mišljenju mufesira, može se saznati samo putem objave od Allaha i otuda se to njegovo neznanje ne smatra nedostatkom.¹⁷⁰ Ševkani kaže: “Znači, prije nego što smo ti objavili ovo kazivanje, ti o njemu nisi ništa znao.”¹⁷¹

¹⁶⁶ Tefsirul-Kurtubi, 20/96; Fethul-Kadir, 5/458.

¹⁶⁷ Tefsirul-Kurtubi, 20/96-97.

¹⁶⁸ Fethul-Kadir, 5/458; Tefsirul-Kurtubi, 20/97.

¹⁶⁹ Tefsirul-Kurtubi, 20/97; Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/142.

¹⁷⁰ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/142.

¹⁷¹ Fethul-Kadir, 3/4.

- **Poslanik se odlikovao bezgrešnošću u svemu, a ne samo u pitanju objave i njenog dostavljanja.**

Iz Poslanikovog životopisa poznato je da je on i prije i poslije primanja objave slovio kao moralna osoba, koju su krasili istinoljubivost, povjerenje, bogobožnost, lijep odnos prema rodbini, dobročinstvo, darežljivost i sve druge vrline koje mu je Allah podario od najranije dobi. Uopće ne treba da čudi što se odlikovao ovim vrlinama, jer Uzvišeni Allah odabrao ga je da ponese veličanstveni emanet – da ponese poslanicu i dostavi Allahovu Objavu. A, da bi ispunio povjereni emanet, bilo je neophodno da bude pripremljen za ovaj časni zadatak i zbog toga ga je Allah obdario ovim plemenitim i čestitim vrlinama, pa je bio poznat kao El-Emin, Povjerljivi.

Dokazi koji ukazuju na Poslanikovu istinoljubivost i prije primanja objave

a) Kada se Vjerovjesnik uplašen vratio iz pećine Hira, u kojoj mu je došao melek Džibril, rekao je Hatidži bint Huvejlid, radijallahu anha: “Strahovao sam za sebe”, ona mu je na to rekla: “Ne, ne brini se, već se raduj! Kunem se Allahom da te Allah nikada neće poniziti ni osramotiti, jer ti održavaš rodbinske veze, govoriš samo istinu, olakšavaš slabima, gostoljubiv si, udjeljuješ siromasima, i pomažeš istinu u svim prilikama.”¹⁷²

b) Kada je Poslanik pozvao Kurejšije želeći ih javno pozvati u islam, svi su jednoglasno povrdili da je Poslanik istinoljubiv. Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: “Kada je objavljeno:

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ.

‘I opominji rodbinu svoju najbližu’ (Eš-Šuara, 214), Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, popeo se na Safu i počeo vikati: ‘O Benu Fihri, o Benu Adi’, a pozvao je i ostale ogranke Kurejša, da se okupe, a oni koji nisu mogli doći, poslali su izaslanika da vidi šta se događa. Kada su se Kurejšije okupili, a među njima i Ebu Leheb, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Kad bih vas obavijestio da su

¹⁷² Buhari, 4953; Fethul-Bari, 8/715,

konjanici u dolini i da žele da vas napadnu, da li biste mi povjerovali?’ Rekli su: ‘Nikad nismo čuli da govoriš išta drugo osim istinu.’ ‘Ja sam došao da vas opomenem prije nego što se na vas sruči teška kazna’, rekao im je Poslanik.”¹⁷³

Dakle, Kurejšije su riječima: “Nikad nismo čuli da govoriš išta drugo osim istinu” potvrdili Poslanikovu istinoljubivost i da je uvijek govorio samo istinu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svjestan da će poreći njegov poziv kada ih pozove u islam, prvo je želio da od njih dobije ovo priznanje – da govori samo istinu i da nije poznat kao lažac.¹⁷⁴

Ali, i pored toga što su Kurejšije odbili Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, poziv i porekli da je vjerovjesnik, ipak se niko od njih nije usudio da ustvrdi da je prije primanja objave bio lažac. Ebu Džehl je rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: “Mi tebe ne smatramo lašcem, međutim mi poričemo ono sa čim si došao”, pa je Allah objavio:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ.

“Mi znamo da tebe zaista žalosti to što oni govore. Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi” (El-En’am, 33).

Na dan Bedra, Ahnes b. Šurejk ostao je nasamo sa Ebu Džehlom pa ga je upitao: “Ebu Hakeme, reci mi da li je Muhammed iskren ili lažljivac? Ovdje nema nijednog Kurejšije osim mene i tebe da može čuti naš razgovor.” Na to je Ebu Džehl rekao: “Teško tebi, tako mi Allaha, zaista je Muhammed iskren i nikada nije lagao. Međutim, ako Benu Kusaj preuzmu zastavu, čuvanje Kabe, napajanje hadžija i vjerovjesništvo, šta će onda ostati za ostale Kurejšije!”¹⁷⁵ Ovo su neki primjeri koji ukazuju na to da je Poslanik i prije i poslije primanja

¹⁷³ Buhari, 4770.

¹⁷⁴ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 1/148.

¹⁷⁵ *Tefsiru Ibn Kesir*, 2/130.

objave bio poznat po istinoljubivosti i po tome da nikada nije izrekao riječ neistine. Učenjaci su zabilježili sve detalje Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, života i ne postoji ni jedan jedini primjer o tome da je Poslanik nešto slagao, a da je bilo kad izgovorio neku laž, to ne bi ostalo skriveno.¹⁷⁶

Da li je Poslanik činio greške

Kada je riječ o tome da je Poslanik znao pogriješiti u ovomsvjetskim pitanjima, kao dokaz navodi se hadis Rafija b. Hadidža, radijallahu anhu, koji kaže: “Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, njeni stanovnici oprašivali su palme, pa ih je upitao: ‘Šta to radite?’, a oni su rekli: ‘To smo uvijek radili.’ Na to im je Poslanik rekao: ‘Možda bi bilo bolje kada to ne biste radili.’ Tada su to oni prestali raditi i urod je bio manji, pa kada su mu to ispričali, on je rekao: ‘Ja sam čovjek, ako vam naredim nešto od vjere, to uradite. A, ako vam naredim nešto po svom mišljenju, pa ja sam zaista samo čovjek.’”¹⁷⁷

U predaji koju prenosi Enes kaže se: “Vi bolje znate svoje svakodnevnne poslove.”¹⁷⁸ U predaji koju prenosi Talha navodi se: “Ako vam to koristi, onda to radite. Ja sam to rekao na osnovu svog mišljenja i nemojte me koriti zbog toga. Međutim, ako vam budem govorio o Allahu, to prihvatite, jer ja zaista ne lažem na Allaha.”¹⁷⁹

U pogledu međuljudskih sporova i donošenja presude o tome, Poslanik presuđuje na osnovu svog mišljenja i procjene. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Vi mi dolazite da vam presudim i prilikom izlaganja situacije možda neko bude uvjerljiviji pa ja presudim u njegovu korist, stoga kome presudom dodijelim ono što pripada njegovom bratu, neka to ne uzima, jer time sam mu dosudio komad Vatre.”¹⁸⁰

¹⁷⁶ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/150.

¹⁷⁷ Muslim, 7/95.

¹⁷⁸ Muslim, 7/95.

¹⁷⁹ Muslim 7/95.

¹⁸⁰ Buhari, 2680.

Uzvišeni je Allah iz Svoje mudrosti odredio da Poslanik ne bude nepogrešiv u ovim pitanjima, kako bi se za njegovim presudama povele nadolazeće generacije i kako bi im on bio uzor u donošenju presuda u međuljudskim sporovima.¹⁸¹

Kadi Ijad kaže: “Poslanik je donosio presude na osnovu vanjskih pokazatelja, prevladavajućeg mišljenja, svjedočenja i izjava svjedoka, zakletvi onih koji su se zaklinjali, na osnovu onoga što je bilo poznato i na osnovu onoga što se moglo indirektno zaključiti, i na osnovu drugih sličnih validnih dokaza.”¹⁸²

Postupanje prema onome što je suprotno prečem, boljem i vrednijem

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sačuvan je Allahovom pažnjom i zaštitom, i nije moguće da prekrši Allahovu naredbu ili da učini grijeh za koji zasluži da bude kažnjen. Međutim, i Poslanik nekada procijeni i uradi drugačije od onoga što je preče, vrednije i bolje, pa ga njegov Gospodar opomene i uputi mu ukor, ali to nije ukor zbog grijeha, nego mu time skreće pažnju i usmjerava ga na djelo koje je potpunije i bolje.

Ajeti u kojima Allah upućuje ukor Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem

1) Ukor Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog zarobljenika Bedra

Ibn Abbas, radijallahu anhu, kazuje: “Kada su na dan Bedra dovedeni zarobljenici, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu Bekru i Omeru: ‘Šta vi mislite o tome kako treba da postupimo s ovim zarobljenicima?’ Ebu Bekr je rekao: ‘Allahov Poslaniče, oni su naša rodbina, porodica, i smatram da od njih treba da uzmemo otkupninu, da se tim sredstvima pomognemo u borbi protiv nevjernika, a

¹⁸¹ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/159.

¹⁸² *Eš-Šifa*, 2/875.

možda će ih Allah i uputiti u islam.’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita Omera: ‘Šta ti misliš, sine Hattabov?’ Omer je odgovorio: ‘Ne, Allaha mi! Allahov Poslaniče, ne dijelim Ebu Bekrovo mišljenje. Ja smatram da ih sve trebamo pogubiti! Predaj Aliji njegovog rođaka Akila pa neka mu odrubi glavu, a meni predaj tog i tog’, pa je naveo ime nekog svog rođaka, ‘pa ću mu glavu odrubiti. Jer, to su predvodnici nevjerstva.’ Omer je kazivao: ‘Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, više se svidjelo Ebu Bekrovo mišljenje nego moje. Kada sam sljedećeg dana došao, zatekao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekra kako plaču, pa sam rekao: ‘Allahov Poslaniče, reci mi zašto plaćete ti i tvoj drug, pa da i ja plaćem ako je za plakati, a ako nije, onda da nastojim da plaćem zato što vi plaćete.’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Plaćem zbog prijedloga tvojih drugova da uzmem otkupninu, a objavljeno mi je da kaznim zarobljenike, tu ispod ovog drveta’, pa mu je pokazao na drvo u blizini. Tada je Allah objavio ajete:

مَا كَانَ لِإِنِّي أَنْ يَكُونَ لَهُدَّ أَسْرَى حَتَّى يُنْخَنَ فِي الْأَرْضِ ثُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ. لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.
فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

‘Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno držati sužnje dok ne izvojuje pobjedu na zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli. Sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo i bojte se Allaha – Allah zaista prašta i milostiv je’ (El-Enfal, 67–69), kojima im je dozvolio ratni plijen.”

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, kazuje: “Kada su na dan Bedra dovedeni zarobljenici, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: ‘Kako da postupimo sa zarobljenicima? Šta predlažete?’ Ebu Bekr je rekao: ‘Allahov Poslaniče, oni su tvoj narod i tvoja porodica, ostavi ih i pobrini se za njih, nadati se da će im Allah oprostiti.’ Omer je rekao: ‘Allahov Poslaniče, optužili su te da lažeš i istjerali su te, stoga ih poredaj i sve ih pogubi.’ Abdullah b. Revaha rekao je: ‘Allahov Poslaniče, potraži dolinu s puno drveća i uvedi ih

u nju, a zatim zapali vatru.’ Abbas je rekao: ‘Zar će prekinuti rodbinske veze?!’ Tada se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povukao u svoju odaju ništa ne rekvši. Neki su ljudi počeli govoriti: ‘Prihvatit će mišljenje Ebu Bekra’, drugi su govorili: ‘Prihvatit će Omerovo mišljenje’, a neki su rekli: ‘Prihvatit će mišljenje Abdullaha b. Revahe.’ Utom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao među njih i rekao: ‘Zaista Allah omekšava srca nekih ljudi, zbog Njega, tako da budu mekša i nježnija od mlijeka i zaista Allah daje da neka srca očvrsnu radi Njega toliko da budu tvrđa od kamena. Tvoj primjer, Ebu Bekre, poput je primjera Ibrahima, alejhis-selam, kada je rekao:

فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

‘Onaj ko bude mene slijedio – moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao – pa, Ti, uistinu, praštaš i samilostan si’ (Ibrahim, 36), i uistinu je tvoj primjer, Ebu Bekre, poput primjera Isaa, alejhis-selam, koji je rekao:

إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

‘Ako ih kazniš – pa uistinu, oni su robovi Tvoji; a ako im oprostiš – pa uistinu, Ti, Ti si Moćni, Mudri’ (El-Maida, 118). Tvoj primjer, Omere, je kao primjer Musaa, alejhis-selam, kada je rekao:

وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ.

‘I Musa reče: Gospodaru naš! Ti si dao faraonu i glavešinama njegovim bogatstva da u raskoši žive na ovome svijetu, pa oni, Gospodaru naš, zavode s puta Tvoga! Gospodaru naš, uništi bogatstva njihova i zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nenasnosnu!’ (Junus, 88).’ Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Vi ste danas u potrebi, i zato neka nijedan od njih ne bude oslobođen, osim uz otkupninu ili će u protivnom biti ubijen.’¹⁸³

Ajeti koji su objavljeni u vezi sa zarobljenicima Bedra jesu sljedeći:

¹⁸³ Muslim, 1763.

مَا كَانَ لِإِنِّي أَنْ يَكُونَ لَهُدَّ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
 الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ. لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ.
 فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ. يَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي
 أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ
 وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ. وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ
 مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ.

“Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. – Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli. Sada jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha. Allah zaista prašta i milostiv je. O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim: ‘Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, dat će vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprost će vam.’ – A Allah prašta i milostiv je. A ako te htjednu prevariti – pa oni su i prije Allaha varali, i zato ti je On omogućio da ih pobijediš. A Allah sve zna i mudar je!” (El-Enfal, 67–71)

Ovim ajetima Allah je ukorio Svoga Poslanika kako bi ga na taj način usmjerio prema boljem, prečem i ispravnijem.¹⁸⁴

Ovaj ukor upućen Poslaniku, koji ni u jednom trenutku svog života nije priželjkivao dunjalučka dobra, predstavlja trajnu pouku za muslimane, kako bi im to bilo vodilja i božanska smjernica u tom pogledu.¹⁸⁵

Kako je lijepo u pogledu ovog pitanja rekao Ibn Kajjim: “Ljudi su razmatrali koje je mišljenje ispravnije: jedna skupina smatrala je ispravnijim stav Ebu Bekra zato što je Poslanik donio konačnu odluku na temelju njegovog mišljenja i zato što je to bilo u saglasnosti sa propisom koji je Allah ranije objavio, i što se takvim postupkom daje prednost milosti nad srdžbom, kao i zbog toga što bi veliko dobro bilo kad bi ti zarobljenici prihvatili islam, što se kasnije i dogodilo, i što su izrodili mnoge generacije muslimana, i zbog toga što

¹⁸⁴ Ahmed, 3452.

¹⁸⁵ Er-Resulu fil-Kur'an, str. 53.

je otkup koji su uzeli ojačao muslimane, i zbog toga što se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, složio sa Ebu Bekrom, i što je na kraju rezultiralo time da Allah objavi propis u skladu sa mišljenjem Ebu Bekra, i zbog toga što je to dovelo do toga da milost nadvlada kaznu. To što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, plakao, bilo je iz samilosti prema onima koji su na taj način željeli steći prolazna dunjalučka dobra i za što im je naviještena kazna, a to nisu željeli ni Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni Ebu Bekr, radijallahu anhu, ali je moguće da su to željeli neki ashabi, i u tom slučaju kazna bi bila opća i ne bi pogodila samo one koji su to željeli.”¹⁸⁶

*2) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekima
dozvoljava da izostanu iz Pohoda na Tebuk*

Uzvišeni kaže:

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّى يَتَّبِعَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَذِبِينَ.

“Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu.” (Et-Tevba, 43)

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objavio da će krenuti u Pohod na Tebuk, neki munafici, navodeći svoja opravdanja, zatražili su od njega da im dozvoli da izostanu, pa im je Poslanik dozvolio iz dva razloga:

1. Allah mu o tome nije objavio nikakvu naredbu niti zabranu.
2. Kako o tome ništa nije objavljeno, Poslanik nije želio da ih primora na polazak, jer prisilni polazak mogao bi biti štetan za vojni pohod.

Međutim, Uzvišeni Allah objavio je da je bilo preče da im ne dozvoli da izostanu, jer bi se tada razotkrilo čija su opravdanja istinita, a čija lažna. Gospodar slave ajet o ovom slučaju počeo je rečeničnom konstrukcijom koja je bila uobičajena među Arapima: “Neka ti Allah oprosti!”, ili: “Allah ti oprostio”, ili: “Neka budem žrtva za tebe” ili sličnom konstrukcijom kojom se iskazuje poštovanje onome kome

¹⁸⁶ El-Ismetun-nebevija, str. 84.

se obraća.¹⁸⁷ Da je Gospodar slave ajet počeo riječima “što si dozvolio da izostanu”, usljed toga bi se Poslanikovo srce moglo raspući od strahopoštovanja. Međutim, Uzvišeni Allah iz Svoje milosti prvo mu se obratio riječima “neka ti Allah oprostí”, kako bi umirio njegovo srce i obavijestio ga da mu je oprostio, a onda mu je rekao “što si dozvolio da izostanu” ukazujući mu time da im to nije trebao dozvoliti sve dok se ne uvjeri čiji su izgovori opravdani, a čiji su lažni. Ovaj ajet ukazuje na posebno mjesto koje je Poslanik imao kod Allaha, što je očigledno svakome ko razuma ima.

Čast i milost koju je Allah ukazao Svome Poslaniku izaziva divljenje u srcu svakog muslimana i stoga neka svaki vjernik razmisli o ovoj iznimnoj ljubaznosti i obzirnosti koja se krije u pitanju Gospodara svih svjetova, Onoga Koji daje svaku blagodat, Onoga Ko je neovisan od svih, i neka uzme pouke iz toga. Prije nego što ga je ukorio, Uzvišeni je Poslaniku uputio riječi poštovanja. Da li ste ikada čuli za pažljivije upućen ukor od ovoga, ako se to uopće i može nazvati ukorom, i za to da se izreknu riječi oprosta prije nego što se ukaže na grijeh, ako je to uopće i bio grijeh. Upućujući mu riječi ukora, Allah zapravo potvrđuje njegovu nevinost, a dok ga zastrašuje, daje mu sigurnost i iskazuje mu poštovanje.¹⁸⁸ Dakle, riječi Uzvišenog: “što si dozvolio da izostanu” ukazuju na to da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije postupio po onome što je preče i bolje, a već smo pojasnili da to nije grijeh.¹⁸⁹

3) Ukor Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog Abdullaha b. Ummu Mektuma

Mufesiri i muhadisi saglasni su u pogledu toga da je Allah početak sure Abese objavio kao vid ukora Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog njegovog odnosa prema ashabu Abdullahu b. Ummu

¹⁸⁷ Ibn Kajjim, *Zadul-mead*, 3/111.

¹⁸⁸ Imad eš-Šurejni, *Reddu šubuhât havle ismetin-nebijj*, str. 181.

¹⁸⁹ *Reddu šubuhât havle ismetin-nebijj*, str. 182.

Mektumu, radijallahu anhu. Ajeti koji su objavljeni povodom toga jesu:

عَبَسَ وَتَوَلَّى. أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى. وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَتَكَبَّرُ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى. أَمَّا مَنْ
 اسْتَعْنَى. فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى. وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا يَنْبَغُ. وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى. وَهُوَ يَخْشَى. فَأَنْتَ عَنْهُ
 تَلَهَّى. كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ. فَمِنْ شَاءَ ذَكَرَهُ. فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ. مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ. بِأَيْدِي سَفَرَةٍ
 كِرَامٍ بَرَرَةٍ

“On se namrštio i okrenuo zato što je slijepac njemu prišao. A šta ti znaš – možda on želi da se očisti, ili pouči pa da mu pouka bude od koristi. Onoga koji je bogat, ti njega savjetuješ, a ti nisi kriv ako on neće da vjeruje; a onoga koji ti žureći prilazi i strah osjeća, ti se na njega ne osvrćeš. Ne čini tako! Oni su pouka – pa ko hoće, poučit će se – na listovima su cijenjenim uzvišenim, čistim, u rukama pisara časnih, čestitih.”
 (Abese, 1–16)

Abdullah b. Ummu Mektum prišao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on razgovarao sa Utbom b. Rebijom, Ebu Džehlom, Abbasom b. Abdulmuttalibom, Ubejjom b. Halefom i Umejjom b. Halefom, pozivajući ih u islam i nadajući se da će prihvatiti njegov poziv. Abdullah b. Ummu Mektum obratio se Poslaniku: “Allahov Poslaniče, poduči me onome čemu te je Allah podučio”, i, ne znajući da on razgovara s drugim ljudima, nastavio mu se tako obraćati sve dok se Allahov Poslanik, kojem se na licu primjećivalo da mu smeta što ga Ibn Ummu Mektum ometa, nije namrštio, okrenuo se od njega i nastavio razgovor sa tim ljudima, pa je Uzvišeni Allah objavio ove ajete. Nakon toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazivao mu je poštovanje i kada bi ga god vidio, rekao bi: “Dobro došao onaj zbog kojeg me je ukorio moj Gospodar.”¹⁹⁰

Povod objave ovih ajeta jeste to što je Allahov Poslanik dao prednost izlaganju principa islama kurejšijskim uglednicima jer je znao da bi se, ako oni prihvate islam, za njima povelili i ostali ljudi, i to je bio razlog što je Poslanik zanemario slijepog čovjeka, smatrajući da je

¹⁹⁰ Vahidi, *Esbabun-nuzul*, str. 254.

preče i važnije da kurejšijskim uglednicima predstavi učenje islama. Allah ga je ukorio zbog ovoga i objasnio mu šta je vrednije i bolje.¹⁹¹

4) Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, postojanost pred mušričkim pozivima na nagodbu

Allah je učvrstio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na istini i učinio da odlučno odbije sve nevjerničke pozive na nagodbu. To što je ostao postojan na istini u koju je pozivao bila je Allahova blagodat koju mu je ukazao, jer da nije bilo Njegove milosti, on se ne bi mogao oduprijeti nevjerničkim pozivima, i otuda Allah kaže:

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَةً وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ خَلِيلًا. وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا. إِذَا لَا أَذَقْنَاكَ ضَعْفَ الْحَيَاةِ وَضَعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا. وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ إِلَّا قَلِيلًا. سُبْحَانَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا.

*“Zamalo da te oni odvrte od onoga što ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni smatrali prijateljem. A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio, i tad bismo ti doista dali da iskusiš dvostruku muku u životu i dvostruku patnju poslije smrti; tada ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao. A oni su te toliko na zemlji uznemiravali da bi te iz nje istjerali, ali, tada ni oni u njoj ne bi dugo, poslije tebe, ostali, jer tako je bilo sa svima onima koji su poslanike protjerali, koje smo prije tebe poslali, i ni ti nećeš naići na odstupanje od zakona Našeg” (El-Isra, 73–77).*¹⁹²

U tumačenju ovih ajeta Muhammed et-Tahir b. Ašur lijepo je rekao: “Popustljivost koju bi pokazao – da te nismo zaštitili od toga da pogriješiš i da ti nismo pokazali da odlučnost i nepokolebljivost vjernika, čak i slabih, pred ponudama nevjernika nije u suprotnosti sa ciljem pridobijanja mnogobožaca – navela bi ih da zahtijevaju još više, tako da to ukazuje na to da su nepokolebljivost i neprihvatanje njihovih zahtjeva daleko korisniji od popustljivosti i ispunjavanja

¹⁹¹ *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 99.

¹⁹² *Itabur-resuli fil Kur'an*, str. 90.

njihovih zahtjeva. Da nije svega toga, ti bi im se pomalo priklonio, da bi im se približio. To znači da bi ispunio neke njihove zahtjeve smatrajući da bi – zato što nisu tražili mnogo u odnosu na ono što su obećavali u pogledu vjerovanja u Allaha – to bilo korisno, ali bi istovremeno zanemario ono što je korisnije.

Do toga da im se Poslanik prikloni nikada nije došlo, i na to se ukazuje ovim ajetom: *‘A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio’*, u kojim se riječima: *‘a da te nismo učvrstili’* jasno negira bilo kakav vid priklanjanja i popustljivosti; riječima: *‘gotovo da bi’* ukazuje se na to da se približio tome, ali da to ipak nije učinio; a i da je došlo do priklanjanja, riječ *‘nešto’* ukazuje se na njegovu beznačajnost, a riječ *‘malo’* na neznatnost. To znači: Da ti Mi nismo pomogli da razumiješ šta je istina i ispravno, postajala bi bojazan da bi im se malo priklonio, ali do toga nije došlo jer smo te Mi učvrstili.”¹⁹³

Uzvišeni Allah obavijestio nas je da je Svom Poslaniku pružio podršku, da ga je On učvrstio, zaštitio od grijeha, da ga je spasio od zla zlobnika i lukavstava grešnika, da je On njegov zaštitnik, čuvar, Onaj Koji mu daje pobjedu i Ko ga podržava, Onaj Koji izdiže njegovu vjeru nad svima onima koji se bore protiv nje i koji joj se suprotstavljaju, i da ga neće prepustiti nikome od stvorenja.¹⁹⁴

5) Uzvišeni kaže:

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُ مِنَ الْمُمْتَرِينَ.

“Ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenju. Tebi Istina od Gospodara tvoga dolazi, i nikako ne budi od onih koji su u sumnji.” (Junus, 94)

Ništa ne ukazuje na to da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao bilo kakvu sumnju u pogledu objave koja mu se objavljuje, nego je to jedna od formulacija u arapskom jeziku kojom se pretpostavkom

¹⁹³ Tefsiru Ibn Ašur, 15/175–176.

¹⁹⁴ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 100.

o sumnji zapravo u potpunosti negira mogućnost da sumnja postoji. Kao primjer možemo navesti rečenicu: “Ako si moj sin, onda nemoj da budeš škrt.” Prema tome, ovaj ajet ima sljedeće značenje: “Ako bi se kod tebe i javila sumnja u kazivanja o prijašnjim poslanicima koja ti objavljujemo, poput Nuha i Ibrahima, pitaj o tome učenjake od sljedbenika Knjige jer oni to znaju.” Dakle, ovim ajetom ukazuje se na to da učenici sljedbenici Knjige znaju ta kazivanja, a ne želi se kazati da Vjerovjesnik sumnja, a to je bio povod da Ibn Abbas, radijallahu anhu, kaže: “Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije posumnjao ni koliko je treptaj oka, niti je pitao ikoga od njih.”¹⁹⁵

6) Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ أَتَى اللَّهَ وَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا. وَأَتَّبِعْ مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا.

“O Vjerovjesniče, Allaha se boj, a nevjernike i licemjere ne slušaj – Allah, uistinu, sve zna i mudar je – i slijedi ono što ti Gospodar tvoj objavljuje – Allah dobro zna ono što vi radite.” (El-Ahzab, 1–2)

Ovaj ajet ničim ne ukazuje na to da je Poslanik počinio grijeh. Iako se u ajetu Allah obraća Poslaniku, on zapravo ovu poruku upućuje njegovim sljedbenicima, svim muslimanima. To je potpuno isto kao kad vladar kaže zapovjedniku svoje vojske: “Ne povlači se pred neprijateljem, bori se protiv njih sve dok ih ne pokoriš i ne ostvariš pobjedu. Ne ubijaj djecu, žene i starce. Ne pokazuj pred neprijateljem strah i strepnju...” Iako se vladar obraća zapovjedniku, ova naredba upućena je svim vojnicima. Jedan od dokaza da u ovom ajetu Allah poruku upućuje svim muslimanima, a ne samo Poslaniku, jeste to što se ajet završava u množini: “Allah dobro zna ono što vi radite”. Dakle, Allah nije rekao: “zna ono što radiš”. Primjer kojim to možemo potkrijepiti jeste ajet u kojem Allah kroz obraćanje Poslaniku propis objavljuje cijelom ummetu:

¹⁹⁵ Mustafa el-Adevi, *Sahihu Tefsir Ibn Kesir*, 2/659.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ.

“O Vjerovjesniče, kada htjednete žene pustiti, vi ih u vrijeme kada su čiste pustite” (Et-Talak, 1). Međutim, ako bismo i prihvatili da je u ovom ajetu poruka upućena Poslaniku, to ničim ne ukazuje na to da je Poslanik namjeravao da posluša nevjernike i licemjere ili da učini grijeh, pa da mu Allah zbog toga naređuje bogobojaznost. Kako bi Poslanik bio na oprezu od njih i kako ga ne bi uspjeli zavarati svojim slatkorječivim govorom, Allah ovim ajetom Poslanika želi upozoriti na lukavstva nevjernika i prevare licemjera i otkriti im šta njihove duše kriju.¹⁹⁶

7) Allah naređuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ostane uz slabe i potlačene vjernike

Uzvišeni kaže:

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَةِ وَالْعَشيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ.

“I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu – ti nećeš za njih odgovarati, a ni oni neće odgovarati za tebe, jer bi, ako bi ih otjerao, nasilnik bio.” (El-En’am, 52)

U ovom ajetu Poslaniku se upućuje upozorenje da se ne odaziva Kurejšijama koji traže od njega da od sebe otjera potlačene i slabe muslimane. To je zapravo bio prijedlog kurejšijskih nevjernika, međutim, nema dokaza da ih je Poslanik otjerao. Ovim riječima Allah ga je samo upozorio da ne smije prihvatiti njihov prijedlog.

Muslim bilježi od Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, da je rekao: “Nas šesterica bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa su mnogobošci rekli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Otjeraj ove dok se nisu počeli uzdizati nad nama.’ Među ovih šest, bio sam ja, Ibn Mesud, čovjek iz Huzejla, Bilal i dva čovjeka čija sam imena zaboravio. Poslaniku, sallallahu alejhi ve

¹⁹⁶ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 101.

sellem, pojavile su se misli koje su se pojavile i što je Allah htio, pa je Allah objavio:

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ.

‘I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu’ (El-En’am, 52).¹⁹⁷

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, rekao je: “Skupina Kurejšija prolazila je pored Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa kojim su sjedili Habbab, Suhejb, Bilal, Ammar i drugi neugledni i slabi muslimani, pa su rekli: ‘Muhammede, zar si zadovoljan da te oni slijede? Otjeraj ih, jer ako ih otjeraš, možda ćemo te mi slijediti.’ Tada je Uzvišeni Allah objavio Svoje riječi:

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ.

‘I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći naklonost Njegovu’ (El-En’am, 52).¹⁹⁸

Nakon što je Allah zabranio svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ispuni ovaj zahtjev nevjernika i da otjera vjernike, naredio mu je da iskaže dodatno poštovanje vjernicima tako što će prvi početi razgovor s njima i prvi im nazvati selam kada mu dođu i prenijeti im radosnu vijest o tome da je Allah zadovoljan s njima, da im je oprostio i ukazao im Svoju milost, kako bi povećali svoje ibadete i pokornost Allahu, kajanje i istigfar. Uzvišeni kaže:

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ
مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

“A kada ti dođu oni koji u riječi Naše vjeruju, ti reci: ‘Mir vama! Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv: ako neko od vas kakvo ružno djelo iz lahkomištenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi – pa, Allah će doista oprostiti i samilostan biti.’” (El-En’am, 54)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije napravio grešku, nije pogrešno postupio, odnosno on nije poslušao nevjernike,

¹⁹⁷ Muslim, 2413.

¹⁹⁸ Tefsiru Ibn Kesir, 2/138–139.

mnogobošce i nije ispunio ono što su tražili, tj. nije otjerao neugledne muslimane iz svoga društva. Sve što se desilo jeste da su mu se, usljed razmišljanja o njihovim riječima, javile neke primisli i da mu se u srcu našlo ono što je Allah htio, kao što kaže Sa'd b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu. Možda je pomislio da prihvati njihov zahtjev iz želje da oni postanu vjernici i prihvate njegov poziv, međutim Allah je to preduhitrio i objavio mu spomenute ajete iz sure El-En'am da mu to zabrani i potvrdio ih je ajetima sure El-Kehf:

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا.

“Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže, i ne skidaj očiju svojih s njih iz želje za sjajem u životu na ovome svijetu, i ne slušaj onoga čije smo srce nehajnim prema Nama ostavili, koji strast svoju slijedi i čiji su postupci daleko od razboritosti” (El-Kehf, 28). Allah je htio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, najbolje i najpotpunije i usmjerio ga je prema tome, i Poslanik se pridržavao božanskih smjernica u pogledu davanja prednosti ljudima koje se temelje na ajetu:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ.

“Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji” (El-Hudžurat, 13).

Muslim bilježi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zaista Allah ne gleda u vaša tijela i vaše imetke, nego gleda u vaša srca i u vaša djela.”¹⁹⁹

7) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ženi se Zejnebom, kćerkom Džahša

Uzvišeni kaže:

¹⁹⁹ Muslim, 2564.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي
نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ.

“A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: ‘Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!’ – u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš.”
(El-Ahzab, 37)

Kada je riječ o Poslanikovom braku sa Zejnebom, koja je bila udata za Zejda, Poslanikovog oslobođenog roba i posinka, neki ljudi žele da izazovu sumnje u vezi sa tom ženidbom i taj primjer navode kao dokaz za svoje tvrdnje da Poslanik nije bio bezgrešan. Oni smatraju da je Muhammed vidio Zejnebu i da se zaljubio u nju, ali to je krio, da bi naposljetku obznanio svoju ljubav i poželio da se oženi Zejnebom, tako da se tada Zejd razveo od nje i Poslanik je stupio u brak s njom. Oni navode da se ukor koji je u ovom ajetu upućen Poslaniku odnosi na to što je skrivao svoju ljubav prema Zejnebi.

Jedna od bezočnih laži jeste da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio pored kuće Zejda dok on nije bio kod kuće, pa je vidio Zejnebu i toliko mu se svidjela da je uzviknuo: “Slavljen neka je Onaj Koji okreće srca!” Zejneba je to čula i ispričala Zejdu, koji je, shvativši što ih je Poslanik izgovorio, odlučio da se razvede od nje kako bi se njome oženio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ovakve i mnoge druge izmišljotine prenose orijentalisti i njihovi sljedbenici, koji se usuđuju govoriti o časti plemenitog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i predstavljati ga u svjetlu u kakvom ne dolikuje ni da bude predstavljen običan čovjek. U tome se povode za lažnim predajama koje su se našle u tefsirskim djelima. Ebu Bekr b. Arebi²⁰⁰ kaže: “Oni koji zastupaju ovaj stav i tumače ajete tako da Poslanika stavljaju u nedoličan položaj, koji ne dolikuje vjerovjesniku ni onome ko je bio bezgrešan, oslanjaju se na slabe predaje, čiji su lanci prenosi-laca potpuno neprihvatljivi. Takav njihov stav izazvao je neobuzdane nasrtae na Poslanikov sunnet i njegove sljedbenike, doveo je do toga

²⁰⁰ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 106.

da Poslanika, najčasnijeg čovjeka, koji je tokom cijelog života bio nedostižna moralna veličina i uzor, optužuju za moralnu manjkavost i da nije bio bezgrešan.”²⁰¹

Navedeni ajet ni na koji način, ni u doslovnom ni u prenesenom smislu, ne ukazuje na stavove koje oni zastupaju, a ni predaje na koje se pozivaju ne mogu poslužiti kao dokaz jer su neispravne iz nekoliko razloga.

Prvi razlog: U ajetu nema ništa što ukazuje na to da je u ovom događaju Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postupio neprimjereno, a ni Allah ga nije ukorio zbog toga niti je spomenuo da je učinio grijeh ili pogriješio, niti je Vjerovjesniku naredio da traži oprost niti je Poslanik priznao da je pogriješio, a da je učinio nešto pogrešno, to bi sasvim sigurno učinio.

Drugi razlog: U plemenitom Kur'anu rečeno je:

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ.

“Vjerovjesniku nije teško da čini ono što mu Allah odredi...” (El-Ahzab, 38) i ovim riječima negira se da je Poslanik učinio bilo šta sramotno, nedolično niti grijeh, čime se licemjerima daje jasan dokaz da Poslanik sklapanjem braka sa Zejnebom, koja je prethodno bila supruga Poslanikovog oslobođenog roba i posinka, nije učinio nikakav grijeh i da taj brak ni u kojem slučaju ne ukazuje na Poslanikovu manjkavost.²⁰²

Treći razlog: Uzvišeni je spomenuo mudrost i razlog Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, stupanja u brak sa Zejnebom, radijallahu anha:

فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِنْهَا وَطْرًا زَوَّجْنَاهَا لِأَنَّهَا لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطْرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا.

“I pošto je Zejd s njoj živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka

²⁰¹ Reddu šubuhati havle ismetin-nebijji, str. 195.

²⁰² Reddu šubuhati havle ismetin-nebijji, str. 197.

svojih kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba biti” (El-Ahzab, 37).

Četvrti razlog: Uzvišeni je rekao: “*Mi smo je za tebe udali*”, dakle, Allah je Zejnebu udao za Poslanika, što je jasan dokaz da Poslanik nije učinio nikakvu nedoličnost ili grijeh, jer da jeste, to bi onda ukazivalo na propust Allaha.

Peti razlog: Da su njihove tvrdnje tačne, to bi značilo da je Poslanik licemjerno postupio kada je Zejdu rekao:

أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ.

“*Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!*” (El-Ahzab, 37), jer bi tad Poslanik rekao suprotno onome što misli i želi. Međutim, Allah je sačuvao Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, od toga.

Šesti razlog: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dotad je mnogo puta vidio Zejnebu, zapravo znao ju je od rođenja, dok je bila djevojčica i kad je stasala u djevojku, i znao je kako izgleda, jer ona je bila kćerka njegove tetke, tako da nema nikakvog smisla tvrditi da se iznenadio zbog njenog izgleda kasnije, kako se to navodi u izmišljenoj predaji. Da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjećao bilo kakvu naklonost prema Zejnebi, on bi je zaprosio, što su zapravo i očekivali Zejneba i njen brat kada je Poslanik došao da je zaprosi za Zejda. Međutim, kada im je rekao da Zejnebinu ruku traži za Zejda, oni su oboje odmah odbili, pa je Uzvišeni Allah objavio:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا.

“*Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svom nahođenju postupiti. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta*” (El-Ahzab, 36). Tada su oboje rekli: “*Zadovoljni smo naredbom Allaha i Njegovog Poslanika. Ovaj ajet bio je uvod za objavu šerijatskog propisa, u narednim ajetima, koji će vjernici biti dužni u potpunosti prihvatiti i primjenjivati sa zadovoljstvom u duši, smirenog srca.*”

Sedmi razlog: Ono što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krio, a Allah Uzvišeni otkrio jeste Njegova naredba Poslaniku da se oženi Zejnebom, kako bi se poništio propis usvajanja, odnosno posinovljavanja, i to je jasno naglašeno u ajetu:

فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاهَا لِيَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرَ.

“I pošto je Zejd s njoj živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu” (El-Ahzab, 37).

Potpuno je nevjerovatno kako ne žele da uoče ono što je u ajetu jasno istaknuto, i kako se povode za neutemeljenim i izmišljenim predajama. U tome što je to Poslanik skrivao ništa nije sporno, jer bi u suprotnom to bilo grijeh za koji je obaveza pokajati se, a u ajetu se ničim na to ne ukazuje. Zapravo, Poslanikovo skrivanje vrhunac je razboritosti, jer je to bila tajna između njega i njegovog Stvoritelja i On mu nije naredio da to otkrije dok ne dođe vrijeme za to, i otuda je takav Poslanikov postupak u potpunosti ispravan.

Kao primjer koji će to potkrijepiti možemo navesti i predaju u kojoj se kazuje kako je Džibril prenio Poslaniku da će se oženiti Aišom, radijallahu anha, i to mnogo prije nego što će do tog braka i doći. Naime, Džibril je došao u san Poslaniku, donoseći mu komad svilenog platna na kojem je bio lik Aiše, i rekao mu je: “Ovo je tvoja supruga.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sigurno je znao da je to ona i nije sumnjao u to da će ona biti njegova žena, ali to nikome nije otkrio jer je to bila tajna između njega i njegovog Gospodara, i rekao je: “Ako je ovo od Allaha, On će dati da se ispuni.”²⁰³ Znači, to je od Allaha i mora biti, i o tome nikome neću govoriti dok ne dođe vrijeme kada će biti ostvareno. Kada je došlo to vrijeme, Uzvišeni Allah to je otkrio i desilo se ono što je On htio.

Ovdje dolazimo do najispravnijeg tumačenja u slučaju Poslanikovog sklapanja braka sa Zejnebom, radijallahu anha, a to je da je Allah

²⁰³ Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 9/8.

Uzvišeni obavijestio Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da će ona biti jedna od njegovih supruga. Stoga je Poslanik, kada se Zejd požalio na nju i zatražio savjet o tome da li da se razvede od nje, Zejdu uputio iskren savjet i opomenu: “Zadrži svoju ženu i boj se Allaha”, što znači da se boji Allaha u pogledu toga što je optužuje za loše ponašanje i uzdizanje nad njim.²⁰⁴

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije otkrio da ga je Allah obavijestio da će Zejneba biti njegova supruga, i to nakon što se Zejd razvede od nje.²⁰⁵

Ovaj stav potvrđuje se u tumačenju riječi Uzvišenog:

وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا.

“Kako Allah odredi, onako treba biti” (El-Ahzab, 37), što znači da se to moralo desiti, a isto tako potvrđuje se da je Allah Poslaniku otkrio to da će se on oženiti Zejnebom i da se ono što je Poslanik skrivao odnosi na to.

Mišljenje o tome da je Poslanik skrivao da ga je Allah obavijestio da će Zejneba biti njegova supruga nakon što se razvede od Zejda, zastupa većina ispravnih prethodnika, pouzdanih mufesira onih koji su dobro upućeni u nauku, poput Ibn Arebija, Kurtubija²⁰⁶, Kadi Ijada²⁰⁷, Kastelanija u djelu *Mevahib*, Zerkanija u djelu *Šerhiha*²⁰⁸ i drugih velikih učenjaka.²⁰⁹

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dao prednost strahu od ljudi nad strahom od Allaha. Dakle, Poslanik iz straha od ljudi nije propustio da izvrši ono čime ga je Allah zadužio. Kada mu je naredio da se oženi Zejnebom, povinovao se Allahovoj naredbi. Da to nije uradio bojeći se šta će ljudi reći, što je nezamislivo, bilo bi rečeno: “Bojao se ljudi više nego Allaha”, pa bi ga Allah opomenuo i ukorio

²⁰⁴ Bejheki, *Sunenul-kubra*, 7/138.

²⁰⁵ *Reddu šubuhati havle ismetin-nebijj*, str. 199.

²⁰⁶ *El-Džamii li ahkamil-Kur'an*, 14/190–191.

²⁰⁷ *Eš-Šifa*, 2/191.

²⁰⁸ *Šerhuz-Zerkani alel-mevahib*, iz: *Reddu šubuhat*, str. 199.

²⁰⁹ *Reddu šubuhati havle ismetin-nebijj*, str. 199.

i rekao mu: “Na tebi je da se više bojiš Allaha nego ljudi zato što je On preči da Ga se bojiš.”²¹⁰

Bilježi Muslim od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: “Da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sakrio nešto od onoga što mu je objavljeno, sakrio bi ovaj ajet:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ.

‘A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: ‘Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!’ – u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš’ (El-Ahzab, 37).²¹¹

Udaja Zejnebe za Zejda na početku je bila teška kušnja za nju i njenog brata, ali i za Vjerovjesnika jer je njemu naređeno da sklopi brak između svog oslobođenog roba Zejda i Zejnebe iako je on znao kako će se to sve okončati. Mudrost svega toga, prema slovu Kur’ana, ogledala se u tome što je na taj način dokinuta predislamska praksa prema kojoj je bilo zabranjeno stupati u brak sa ženom posinka, koja je dotad bila zastupljena među arapskim narodom i na istom stepenu kao i zabrana sklapanja braka sa ženom rođenog sina:

لَكَي لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا.

“Kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba biti” (El-Ahzab, 37).²¹²

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao je da se Zejd i Zejneb neće slagati u braku zato što ga je o tome Allah obavijestio, kao što ga je obavijestio da će se on oženiti Zejnebom nakon što se Zejd od nje razvede, ali Poslanik je to krio, čvrsto uvjeren da će to Allah otkriti i obznaniti kada za to dođe vrijeme. Poslanik je to

²¹⁰ Itabur-resuli fil-Kur’an, str. 118.

²¹¹ Muslim, 177.

²¹² En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 108.

skrivao jer je znao kako bi ljudi reagirali na to i osjećao je nelagodu zbog prigovora koje bi mu uputili, govoreći da se oženio ženom svog posinka, ali trebalo je da ne osjeća nelagodu zbog ljudi, jer je Allah preči da Ga se boji.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pogriješio što je zauzeo takav stav niti je uradio nešto za što bi bio ukoren. U Allahovim riječima: “...u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojavao, a preče je da se Allaha bojiš”, ne nazire se ništa za što bi se Poslaniku moglo prigovoriti, jer Allah mu nije naredio da obavijesti ljude da će se Zejd razvesti od Zejnebe i da će se on njome oženiti. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stupio je u brak sa Zejnebom jer mu je to Allah naredio. Ovim ajetom Allah ukazuje na to kako se Poslanik postavio u cijelom tom događaju, a njegov stav bio je ispravan. A Allah najbolje zna.²¹³

8) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uskraćuje sebi ono što mu je dozvoljeno kako bi udovoljio svojim suprugama

Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَتَّبِعِي مَرْضَاتِ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ. قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَأَنِي الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. إِنْ تَوْبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَعَتْ قُلُوبُكُمْ وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ. عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَنَاطَاتٍ تَطِيعَتِ عِدَّتِ سَبِيحَتِ تَبَيَّنَتْ وَأَبْكَارًا..

“O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio – u nastojanju da žene svoje zadovoljiš? A Allah traži i samilostan je. Allah vam je propisao kako da svoje zakletve iskupite; Allah je vaš Gospodar; On sve zna i mudar je. Kada je Vjerovjesnik jednoj od svojih žena jednu tajnu povjerio pa je ona odala – a Allah je to njemu otkrio – on joj je bio jedan dio kazao, a ostalo prešutio. I kad je on s tim nju upoznao, ona je

²¹³ Itabur-resuli fil-Kur'an, str. 122.

upitala: 'A ko ti je to kazao?', on je rekao: 'Kazao mi je Onaj Koji sve zna i Kome ništa nije skriveno.' Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa – vi ste bile učinile ono zbog čega ste se trebale pokajati. A ako se protiv njega udružite, pa – Allah je zaštitnik njegov, i Džibril, i čestiti vjernici; najposlije, i svi meleki će mu na pomoći biti. Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu dati umjesto vas boljih žena od vas; odanih Allahu, vjernica, poslušnih Allahu, pokajnica, koje se Allaha boje, koje poste, udovica i djevojaka." (Et-Tahrim, 1–5)

Kada je riječ o povodu objave ovih ajeta, u vjerodostojnim predajama navode se dva povoda.

Prvi povod: Zejnebin med

Buhari i Muslim bilježe od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je običaj boraviti kod Zejnebe bint Džahš i kod nje jesti med, pa smo se Hafsa i ja dogovorile da mu, kada dođe kod bilo koje od nas, kažemo: 'Osjećam pri tebi miris megafira'²¹⁴! Da li si jeo megafir?' Tako se zaista i desilo, pa, nakon što mu je jedna od nas dvije rekla to što smo se dogovorile, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ne, nisam jeo megafir, već sam kod Zejnebe bint Džahš jeo med, ali ga više neću jesti!'", pa je Uzvišeni Allah objavio:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ.

"O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio..." (Et-Tahrim, 1) sve do riječi:

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا.

"Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa – vi ste bile učinile ono zbog čega ste se trebale pokajati..." (Et-Tahrim, 4), koje se odnose na Aišu i Hafsu. A riječi u ajetu:

وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ.

²¹⁴ Vrsta bodljikave ljepljive pustinjske biljke koja ima bodlje, a zove se i argat; slatkog je okusa i ružne boje.

“Kada je Vjerovjesnik jednoj od svojih žena jednu tajnu povjerio pa je ona odala...” (Et-Tahrim, 3) objavljene su povodom toga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “Ja sam kod Zejnebe jeo med.”²¹⁵

U drugoj verziji koju bilježi Buhari navodi se da je Aiša, radijallahu anha, rekla: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dok je boravio kod Zejnebe bint Džahš, jeo je med, pa smo se Hafsa i ja dogovorile da, kojoj god od nas prvo dođe, kažemo: ‘Da li si jeo megafir? Ja osjetim od tebe miris megafira.’ Poslanik je rekao: ‘Ne, nego sam jeo med kod Zejnebe bint Džahš i više ga neću jesti, zakleo sam se, ali nemoj to nikome reći.’”²¹⁶

Žena s kojom je Poslanik vodio ovaj razgovor najvjerojatnije je bila Hafsa i ona se nije pridržavala onoga što joj je Poslanik rekao i o svemu je obavijestila svoju saučesnicu u ovom događaju Aišu. Hafsa je tako postupila jer je vjerovatno samo željela da Aišu obraduje da je njihov plan uspio i da se Poslanik zakleo da više neće jesti med kod Zejnebe, a nije željela da širi tajnu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allah je ajete objavio kao ukor Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog toga što se zakleo da će sebi uskratiti nešto što mu je dozvoljeno i pozvao ga je da je prekrši zakletvu i obavijestio ga je da je Hafsa prenijela Aiši šta je rekao. U nastavku ajeta Allah je ukorio Hafs i Aišu, radijallahu anhum, i zaprijetio im je kaznom i pozvao ih da se pokaju i zatraže oprost, i obavijestio ih je da su uz Poslanika Allah, Džibril i vjernici.²¹⁷

Drugi povod: Marija, radijallahu anha

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao robinju. Aiša i Hafsa neprestano su ga odvrćale od nje i zahtijevale da se suzdrži od intimnog odnosa sa njom, pa je Allah objavio:

²¹⁵ Buhari, 5267; Muslim, 1474.

²¹⁶ Buhari, 4912.

²¹⁷ *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str. 138.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

“O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio – u nastojanju da žene svoje zadovoljiš? A Allah prašta i samilostan je” (Et-Tahrim, 1).²¹⁸

Taberi bilježi od Zejda b. Eslema da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio sa Ummu Ibrahim (Marijom) u kući neke od svojih žena pa je Hafsa rekla: “Allahov Poslaniče, zar u mojoj kući i na mojoj postelji?”, i tada se Poslanik zakleo da više s Marijom neće imati intimni odnos. Hafsa mu je rekla: “Allahov Poslaniče, kako ćeš sebi zabraniti ono što ti je dozvoljeno?”, pa joj se on zakleo da joj više neće prilaziti i tada je Allah objavio:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

“O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio – u nastojanju da žene svoje zadovoljiš? A Allah prašta i samilostan je” (Et-Tahrim, 1).

Ummu Ibrahim je Marija Koptkinja, robinja, koju mu je sedme godine po Hidžri poklonio Mukavkis, vladar Egipta, i bila je njegova robinja. Ona mu je rodila sina Ibrahima, koji je umro u drugoj godini svoga života.²¹⁹

Mnogi mufesiri smatrali su da je povod objave ajeta slučaj sa robinjom Marijom iako su predaje koje govore o zaklinjanju u vezi sa medom ispravnijeg lanca prenosilaca.

Moguće je usaglasiti obje predaje na sljedeći način: Prvo su se Aiša i Hafsa dogovorile da Poslaniku, kada se vrati od Zejnebe i dođe kod bilo koje od njih dvije, kažu da osjećaju neprijatan miris megafira, pa kada je došao Hafsi, ona mu je to rekla i on se zakleo da više neće jesti Zejnebin med, ali da o tome nikome ne kazuje, što Hafsa nije ispunila i sve je ispričala Aiši. Nakon toga, dok je Hafsa bila odsutna, Poslanik je u Hafsinoj kući imao intimni odnos sa Marijom. Kada se Hafsa vratila, naljutila se zbog toga i Poslanik se zakleo da više

²¹⁸ Fethul-Bari, 9/288.

²¹⁹ Tefsirut-Taberi, 28/174.

neće prilaziti u postelji Mariji, da bi Hafsa bila zadovoljna, i tražio je od nje da o tome nikome ne kazuje, ali je Hafsa opet ispričala Aiši, pa je Allah objavio ajete u kojima kori Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog njegove zakletve i traži da se iskupi za zakletvu, i prijeti kaznom njegovim ženama, koje ga nisu poslušale.²²⁰

Pojašnjenje u vezi sa Poslanikovom zabranom sebi onoga što mu je dozvoljeno

Kako bismo razumjeli ovaj slučaj, potrebno je da objasnimo Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, zakletvu i kakva je to zabrana kojom je sam sebi zabranio ono što mu je dozvoljeno, a zbog čega ga je Allah ukorio riječima: *“Zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio...”*.

Sasvim je očekivano da će se neki zapitati: Kako je moguće da Poslanik sebi zabrani nešto što mu je dozvoljeno kad samo Allah ima pravo da određuje dozvoljeno i zabranjeno? Postoje dva značenja zabrane:

Prvo, opće jezičko značenje zabrane, a to je značenje suzdržavanja ili uskraćivanja. Ako se čovjek suzdržava od nečega, kaže se da je to sebi zabranio.

Drugo, specifična šerijatska zabrana, a to podrazumijeva da se musliman suzdrži od toga da učini nešto zato što mu je Allah to zabranio i zaprijetio mu kaznom ako to uradi.

Suzdržavanje od nečega jezički se naziva zabranom, a to znači da suzdržavanje nije šerijatska zabrana osim ako to šerijat zabrani i naredi suzdržavanje ili da onaj kome je nešto zabranjeno tvrdi da je to šerijat zabranio. To što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sebi zabranio med ili intimni odnos sa svojom robinjom jeste zabrana u jezičkom značenju, dakle, suzdržavanje od činjenja onoga što je dozvoljeno, i to nije zabrana u specifičnom šerijatskom značenju. To je činjenica na koju je ukazao i Allahov Poslanik rekavši da

²²⁰ *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str. 138.

samo Allah ima pravo da zabranjuje i da njemu nije dozvoljeno da zabrani nešto što je Allah dozvolio.

Riječi Uzvišenog o Musau, alejhis-selam, dok je bio dojenče koje je pronašla faraonova porodica:

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ.

“A Mi smo mu već bili zabranili dojilje” (El-Kasas, 12) ukazuju na zabranu u jezičkom značenju. Dakle, to znači da je Allah zabranio Musau da kao dojilju prihvati bilo koju drugu ženu, osim svoje majke, što znači da se to dojenče sustegnulo od dojenja, i to sustezanje u ajetu je nazvano zabranom.²²¹

Također, primjer ove vrste zabrane jeste slučaj Allahovog vjerovjesnika Israila, odnosno Jakuba, alejhis-selam, koji je sebi zabranio određenu hranu. Uzvišeni kaže:

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ ۚ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا ۖ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ.

“Svaka hrana je bila dozvoljena sinovima Israilovim, osim one koju je Israil sam sebi zabranio prije nego što je Tevrat objavljen bio. Reci: ‘Donesite Tevrat pa ga čitajte, ako istinu govorite!’” (Ali Imran, 93)

Jakubu, alejhis-selam, kao vjerovjesniku, bilo je znano da pravo na dozvoljavanje i zabranjivanje nečega pripada samo Allahu, što znači da on nije sebi zabranio nešto što je zabrana u šerijatskom značenju, nego je zabranio nešto što je zabrana u jezičkom značenju. Znači, samoinicijativno se odrekao te hrane.

Isto tako se i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, samoinicijativno suzdržao od jedenja meda i od intimnog prilaska svojoj robinji, što predstavlja vid ličnog odricanja, a ne vid eksplicitnog zabranjivanja onoga što je Allah učinio halalom, jer iako se on sustegao od toga, i dalje je smatrao da je to što je sebi zabranio dozvoljeno, dakle sustegao se od dozvoljenog kako bi udovoljio Hafsi. Dakle, ovo Poslanikovo

²²¹ Ibid., str. 146.

suzdržavanje bilo je u smislu jezičke zabrane, a to podrazumijeva lično odricanje od nečega što je Allah dozvolio.²²²

Allah je ukorio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali ne zbog toga što je on učinio grijeh ili grešku, nego ga je time usmjerio ka onome što je bolje i preče, jer Poslanik je uradio ono što je dozvoljeno, međutim bilo mu je preče i bolje da tako ne postupi i da se ne zaklinje na ono što se zakleo. Allah Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, želi ono što je bolje i potpunije, i zbog toga ga je blago ukorio, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je razumio.²²³ Na koncu se Poslanik iskupio za svoje zakletve i ponovo počeo jesti med kod Zejnebe i intimno prilaziti svojoj robinji.²²⁴

*g) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,
klanjao je dženazu vođi licemjera*

Abdullah b. Ubejj b. Selul bio je vođa licemjera i žestoki protivnik Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg je smatrao krivim za to što nije postavljen za vladara u Medini. Prije Poslanikovog dolaska u Medinu, Ubejj je bio predvodnik svoga plemena Hazredž, a Evs i Hazredž dogovorili su se da ga krunišu za svoga zajedničkog kralja kako bi okončali svoje dugogodišnje neprijateljstvo. Dok su se oni pripremali za proslavu njegovog krunisanja, Allah je nekima od njih otvorio prsa za islam pa su dali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, prvu i drugu prisegu na Akabi, što je rezultiralo hidžrom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu i time je Abdullah b. Ubejj izgubio svaku nadu u to da će postati vođa ova dva plemena. Abdullahovo srce zbog toga se ispunilo mržnjom i zavisti prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je, zajedno sa ostalim licemjerima, od druge do devete godine po Hidžri, pomno smišljao spletke i zavjere protiv njega.²²⁵

²²² *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str. 141–142.

²²³ *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str. 147.

²²⁴ *Ibid.*, str. 150.

²²⁵ *Ibid.*, str. 68–69.

Nakon što se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vratio sa Tebuka devete godine po Hidžri, Abdullah b. Ubejj smrtno se razbolio i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao mu je u posjetu. Kada je Abdullah umro, njegov sin Abdullah, koji je bio dobar musliman, došao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o smrti svoga oca i zamolio ga da mu dadne svoju košulju da ga u nju zamotaju, da mu bude ćefin. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odazvao se i dao mu je svoju košulju, tako da je Abdullah b. Ubejj, licemjer, nevjernik, umotan u košulju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.²²⁶

Buhari i Muslim bilježe od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, da je rekao: "Kada je umro Abdullah b. Ubejj, njegov sin došao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, daj mi svoju košulju da ga u nju umotam i klanjaj mu džezazu i traži oprosta za njega', pa mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao svoju košulju."²²⁷

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao je svoju košulju da se u njoj ukopa licemjer, nevjernik, kako bi se Abdullahu b. Ubejju odužio za jednu uslugu koju mu je učinio. Buhari bilježi od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, da je rekao: "Poslije Bitke na Bedru doveli su zarobljenike među kojima je bio Abbas. Kako Abbas nije imao odjeću na sebi, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je da mu donesu košulju za njega i donijeli su mu košulju Abdullaha b. Ubejja, koja mu je odgovarala, i Poslanik mu je dao da je obuče. To je bio razlog da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, skine svoju košulju i dadne da u nju umotaju Abdullaha." Ibn Ujejna je rekao: "On je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, učinio dobro, pa je Poslanik želio da mu se oduži."²²⁸

Buhari bilježi od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, da je rekao: "Kada je umro Abdullah b. Ubejj b. Selul, Poslanik, sallallahu alejhi

²²⁶ *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str. 75.

²²⁷ Buhari, 1269; Muslim, 2774.

²²⁸ Buhari, 4671.

ve sellem, pozvan je da mu klanja dženazu, pa kada je stao da mu klanja, prišao sam mu i rekao: 'Allahov Poslaniče, zar ćeš klanjati Ibn Ubejju iako je on tog i tog dana rekao to i to?', i nabrojao sam mu šta je sve rekao i uradio. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmijao se i rekao: 'Smiri se, sine Hattabov.' Kako sam bio uporan, rekao je: 'Dato mi je da izaberem i ja sam izabrao. Da znam da će mu biti oprošteno kada bih molio više od sedamdeset puta, tako bih i postupio.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao mu je dženazu i otišao. Nedugo nakon toga Allah je objavio:

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ.

'I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati' (Et-Tevba, 84), pa sam se čudio svojoj odvažnosti prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem."²²⁹

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije pogriješio što je tražio oprost za Abdullaha b. Ubejja, vođu licemjera, jer on tako postupio iz samilosti, blagosti i saosjećanja. Allah mu nije strogo i jasno zabranio da traži oprosta za licemjere, tako da je on razumio da mu je ostavljen izbor, pa je izabrao ono što je u skladu s njegovom milostivom prirodom iako je znao da im neće koristiti to što će za njih tražiti oprost jer su oni nevjernici, licemjeri.

Kada je riječ o Poslanikovom klanjanju dženaze licemjerima, ajet koji to zabranjuje Allah je objavio nakon što je on klanjao dženazu Abdullahu. Ajet koji je objavljen prije njegovog klanjanja dženaze Abdullahu b. Ubejju, a iz kojeg je Poslanik zaključio da mu je Allah dao izbor da moli oprost za njih ili da ne moli, govori o traženju oprosta, a ne o namazu:

أَسْتَغْفِرُ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ.

"Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti" (Et-Tevba, 80), a namaz je vrsta molitve kojom se traži oprost. To što je klanjao dženazu Abdullahu b. Ubejju, Poslanik je učinio na osnovu svog razumijevanja ajeta: izabrao je da mu

²²⁹ Buhari, 4671.

klanja dženazu jer to je bilo u skladu sa Poslanikovom milostivom prirodom. S obzirom na to da je postupio u skladu sa svojom procjenom i da nije imao dotad nikakve jasne upute u tom pogledu, ne zaslužuje nikakav ukor. Kada je Allah objavio ajet u kojem mu zabranjuje da klanja licemjerima i da stoji nad njihovim kaburovima, Vjerovjesnik se pridržavao tog božanskog usmjerenja i više nikada nije klanjao dženazu licemjerima. Kada bi umro neko od licemjera, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi mu klanjao dženazu, niti bi pratio njegovu dženazu, niti bi stajao nad njegovim mezarom, pridržavajući se u tome Allahovih smjernica. Prije nego što je umro, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povjereniku svoje tajne Huzejfi b. Jemanu, radijallahu anhu, otkrio je imena licemjera, da ne bi nijednom od njih klanjao dženazu.²³⁰

Nakon svega rečenog, potpuno je jasno da su vjerovjesnici bezgrešni, jer ih je El-Aziz, Onaj Kome pripadaju sva snaga i ponos, i El-Gaffar, Onaj Koji mnogo prašta, odabrao da dostave Njegovu poslanicu, a da bi to ispunili, potrebno je da budu bezgrešni.

DESETO: LJUDI U POGLEDU KOJIH POSTOJI RAZILAŽENJE DA LI SU BILI VJEROVJESNICI ILI NE

Postoje dobri ljudi koji su spomenuti u Kur'anu, ali za koje nije jasno naglašeno da li su vjerovjesnici ili ne, pa su se učenjaci razišli u pogledu toga jesu li oni vjerovjesnici. Oni su:

1. Lukman

Nema dokaza da je Lukman bio vjerovjesnik. Allah je o njemu rekao samo da mu je podario mudrost i naveo je neke njegove mudre savjete koje je uputio svom sinu.²³¹ Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ.

²³⁰ *Itabur-resuli fil-Kur'an*, str.76.

²³¹ Muhammed Kendu, *Menhedžul-Hafiz Ibn Hadžer fil-akida*, str. 3/1236.

“A Mi smo Lukmanu mudrost darovali: ‘Budi zahvalan Allahu.’”
(Lukman, 12)

Većina učenjaka smatra da je on bio mudrac i da nije bio vjerovjesnik.²³² Neki navode konsenzus učenjaka o tome, tako da se mišljenje onih koji smatraju suprotno ne uzima u obzir.²³³

2. Zulkarnejn i Tubba

O Zulkarnejnu se govori u suri El-Kehf:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا. إِنَّا مَكَنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا. فَاتَّبَعَ سَبَبًا. حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا. قَالَ أَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا. وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ الْحُسْنَىٰ وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا. ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا. حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا. كَذَلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا. ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا. حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا. قَالُوا يَذَا الْقَرْنَيْنِ إِنْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلْ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا. قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا. ءَاتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ ءَاتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا. فَمَا اسْطَظَعُوا أَنْ يُظْهِرُوهُ وَمَا اسْتَظْلَعُوا لَهُ نَقْبًا. قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا.

“I pitaju te o Zulkarnejnu. Reci: ‘Kazat ću vam o njemu neke vijesti.’ Mi smo mu dali vlast na Zemlji i omogućili mu da izvrši ono što želi. I on pođe. Kad stiže do mjesta gdje Sunce zalazi, učini mu se kao da zalazi u jedan mutan izvor i nađe u blizini njegovoj jedan narod. ‘O Zulkarnejne’, rekosmo Mi, ‘ili ćeš ih kazniti ili ćeš s njima lijepo postupati?’ ‘Onoga ko ostane mnogobožac’, reče, ‘kaznit ćemo, a poslije će se svome Gospodaru vratiti, pa će ga i On teškom mukom mučiti. A onome ko bude vjerovao i dobra djela činio – nagrada najljepša, i s njim ćemo blago postupiti.’ I on opet pođe. I kad stiže do mjesta gdje Sunce izlazi,

²³² Muhammed eš-Šajju, Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i'tikadijja, str. 428.

²³³ Šerhu Sahihi Muslim, 2/144; Tefsirul-Begavi, 6/286.

on nađe da ono izlazi iznad jednog naroda kome Mi nismo dali da se od njega bilo čime zakloni. I on postupi s njima isto onako kako je s onima prije postupio. I on pođe. Kad stiže između dvije planine, nađe ispred njih narod koji je jedva govor razumijevao. 'O Zulkarnejne', rekoše oni, 'Jedžudž i Medžudž čine nered po Zemlji, pa hoćeš li da između nas i njih zid podigneš, mi ćemo te nagraditi.' 'Bolje je ono što mi je Gospodar moj dao', reče on. 'Nego, samo vi pomozite meni što više možete, i ja ću između vas i njih zid podići. Donesite mi velike komade gvožđa!' I kad on izravna dvije strane brda, reče: 'Pūšite!' A kad ga usija, reče: 'Donesite mi rastopljen mjed da ga zalijem.' I tako oni nisu mogli ni da ga pređu niti su ga mogli prokopati. 'Ovo je blagodat Gospodara moga!', reče on. 'A kada se prijetnja Gospodara moga ispuni, On će ga sa zemljom sravniti, a prijetnja Gospodara moga će se, sigurno, ispuniti!'" (El-Kehf, 83–98)

U ovim ajetima kaže se:

قُلْنَا يٰذَا الّٰفَرْنَٰيْنِ اِمَّا اَنْ تُعَذِّبَ وَاِمَّا اَنْ تَتَّخِذَ فِيْهِمْ حُسْنًا.

"'O Zulkarnejne', rekosmo Mi, 'ili ćeš ih kazniti ili ćeš s njima lijepo postupiti?'" (El-Kehf, 86), što navodi na razmišljanje da li se Allah direktno obraćao Zulkarnejnu, kao Svom vjerovjesniku, ili posredstvom nekog vjerovjesnika koji je bio s njim.

Fahr er-Razi u svom tefsiru kategorično tvrdi da je Zulkarnejn bio vjerovjesnik, kao što to prenosi hafiz Ibn Hadžer u *Fethu-Bariju*²³⁴ i kaže nakon toga: "Kada je riječ o Zulkarnejnu, postoji razilaženje. Neki kažu da je bio vjerovjesnik, kao što sam naveo, i ovo mišljenje također se prenosi od Abdullaha b. Amra b. Asa i na to ukazuje doslovno značenje kur'anskih ajeta. Hafiz je naveo mnoge predaje koje ukazuju na razilaženje u ovom pitanju.²³⁵ Većina učenjaka smatra da Zulkarnejn nije bio vjerovjesnik.²³⁶

U pogledu toga da li su Zulkarnejn i Tubba bili vjerovjesnici, najbolje je suzdržati se i ne tvrditi to, jer se vjerodostojno prenosi

²³⁴ *Fethul-Bari*, 6/382.

²³⁵ *Menhedžul-Hafiz Ibn Hadžer fil-akida*, 3/1237.

²³⁶ *Tefsirul-Begavi*, 6/198; *Tefsiru Ibn Atijja*, 3/538.

od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Ne znam da li je Tubba bio vjerovjesnik ili ne i ne znam da li je Zulkarnejn bio vjerovjesnik ili ne.”²³⁷ Ako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne zna, onda smo mi preči da ne znamo.²³⁸

U plemenitom Kur'anu Tubba se spominje u riječima Uzvišenog:

أَهِمَّ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ.

“Da li su silniji oni ili narod Tubba i oni prije njega? – njih smo uništili jer su nevjernici bili” (Ed-Duhan, 37);

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّيْسِ وَتَمُودُ. وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ. وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدُ.

“Prije njih poricali su narod Nuhov, i stanovnici Ressa, i Semud i Ad, i narod faraonov, i narod Lutov, i stanovnici Ejke i narod Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili” (Kaf, 12–14).

3. Hidir

Hidr se ne spominje po imenu u Kur'anu, nego se kazuje o njegovom susretu sa Allahovim vjerovjesnikom Musaom, alejhis-selam. Međutim, Hidir se po imenu spominje u sunnetu, u hadisu u kojem kazivanje o Hidru prenosi Ibn Abbas od Ubejja b. Ka'ba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²³⁹

U pogledu toga da li je Hidir bio vjerovjesnik, postoji razilaženje među učenjacima, s tim da većina učenjaka smatra da je bio vjerovjesnik, ali se i oni razilaze u pogledu toga da li je bio poslanik. Kurtubi je rekao: “Većina učenjaka smatra da je Hidir bio vjerovjesnik i ajet to potvrđuje.”²⁴⁰ Međutim, neki učenjaci smatraju da je Hidir bio evlija, dobri čovjek.²⁴¹

²³⁷ Bilježe ga Hakim i Bejhaki, pogledaj: *Sahihu džamiis-sagir*, 5/121.

²³⁸ *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 22.

²³⁹ Buhari, 74.

²⁴⁰ *Fethul-Bari*, 6/434.

²⁴¹ *Ibid.*, 6/434.

Ispravan je stav koji zastupa većina učenjaka, a to je da je Hidr bio vjerovjesnik i da nije bio ni evlija ni poslanik.²⁴² Učenjak Alusi kaže: "...većina učenjaka smatra da je Hidr bio vjerovjesnik, a dokaz za to jesu ajeti i predaje, čiji je broj toliki da ne ostavljaju prostora za sumnju u to."²⁴³

Iz kazivanja se može zaključiti da je Hidr bio vjerovjesnik, a navest ćemo nekoliko činjenica koje to potvrđuju.

Prva, riječi Uzvišenoga:

فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا ءَاتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا.

"...i nadoše jednog Našeg roba kome smo milost Našu darovali i onome što samo Mi znamo naučili" (El-Kehf, 65). Najispravnije je da je ova milost vjerovjesništvo, a da je znanje ono što mu se objavljuje.

Druga, riječi koje mu je uputio Musa, alejhis-selam:

قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَن تُعَلِّمَني مِمَّا عَلَّمْتَ رُسُدًا. قَالَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا. وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَىٰ مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا. قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا. قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا.

"'Mogu li da te pratim', upita ga Musa, 'ali da me poučiš onome čemu si ti ispravno poučen?' 'Ti sigurno nećeš moći sa mnom izdržati', reče onaj, 'a i kako bi izdržao ono o čemu ništa ne znaš?' 'Vidjet ćeš da ću strpljiv biti, ako Bog da!', reče Musa, 'i da ti se neću ni u čemu protiviti.' 'Ako ćeš me već pratiti', reče onaj, 'onda me ni o čemu ne pitaj dok ti ja o tome prvi ne kažem!'" (El-Kehf, 66–70). Da Hidr nije bio vjerovjesnik, Musa, koji je veliki i bezgrešni vjerovjesnik, plemeniti poslanik, ne bi tako silno želio da uči od nekoga ko je evlija i ko nije bezgrešan. Kada je Musa odlučio da ga potraži i kada se sastao s njim, pred njim je iskazao poniznost i ukazao mu poštovanje i krenuo za njim kako bi od njega učio i okoristio se njegovim znanjem. Sve to ukazuje na činjenicu da je Hidr bio vjerovjesnik poput Musaa i da je Allah i njemu slao objavu kao i Musau, da je odlikovan posebnim znanjima

²⁴² Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i'tikadija, str. 419.

²⁴³ Ruhul-meani, 15/320.

i vjerovjesničkim tajnama, što Allah nije otkrio Musau, s kojim je razgovarao.

Treća, Hidir je ubio dječaka, a to je mogao učiniti samo na osnovu objave od Vladara, Koji sve zna. Ovo je zaseban dokaz o njegovom vjerovjesništvu i očiti dokaz njegove bezgrešnosti.²⁴⁴ Jer, evliji nije dozvoljeno da ubije nekoga samim time što mu dođe u misli ili što osjeti da to treba uraditi, jer njegovo razmišljanje može biti i pogrešno i moguće je da napravi grešku, što je jednoglasan stav svih učenjaka. Kada je Hidir ubio tog maloljetnog dječaka, znajući da će, ako postane punoljetan, biti nevjernik i da će svoje roditelje navesti na nevjerstvo zbog silne ljubavi koju su osjećali prema njemu, tolike da bi ga slijedili na putu nevjerstva. Otuda je njegovo ubistvo bilo korisnije od toga da dječak ostane u životu, jer će se tako njegovi roditelji sačuvati od nevjerstva, a i dječaka će sačuvati od neposlušnosti roditeljima. To je dokaz da je Hidir bio vjerovjesnik i da ga je Allah sačuvao od grijeha.²⁴⁵

Četvrta činjenica najjasniji je dokaz da je Hidir bio vjerovjesnik, a to su riječi Uzvišenog:

وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي.

“I nisam to učinio po svome rasuđivanju” (El-Kehf, 82).

Dakle, obaveza je vjerovati da je Hidir bio vjerovjesnik jer se time jasno ukazuje na to da nisu validne i ispravne tvrdnje onih koji smatraju da je evlija bolji od vjerovjesnika.²⁴⁶ Hidrove riječi: *“I nisam to učinio po svome rasuđivanju”* znače da to nije uradio proizvoljno, nego da mu je to naređeno i objavljeno.²⁴⁷

Što se tiče pitanja da li je Hidir još uvijek živ ili je umro, ispravan je stav učenjaka koji kažu da je umro.²⁴⁸

²⁴⁴ *Er-Rusulu ver-risalat*, str.23.

²⁴⁵ *Ibid.*, str. 23.

²⁴⁶ *Menhedžul-Hafiz ibn Hadžer el-Askalani*, 3/1240.

²⁴⁷ *Er-Rusulu ver-risalat*, sr. 24.

²⁴⁸ Ibn Kajjim, *El-Menarul-munif*, str. 72; *Fethul-Bari*, 6/ 434; *Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i'tikadijja*, str. 419.

Dokazi iz Kur'ana i sunneta koji ukazuju na to da je Hidr umro i učenjaci koji zastupaju to mišljenje

Dokazi iz plemenitog Kur'ana

Uzvišeni kaže:

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ الْخُلَّةَ.

“Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtn” (El-Enbija, 34). S obzirom na to da je Hidr bio čovjek, ovo se odnosi i na njega, jer bez validnog dokaza nije dozvoljeno reći da se on izuzima iz ovog općeg pravila, a ni u jednoj vjerodostojnoj predaji ne navodi se dokaz koji bi ukazivao na to da se ovaj ajet ne odnosi na Hidra.

U tumačenju riječi Uzvišenog:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِّن كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِءَ وَلَتَنْصُرُنَّهُ.

“Allah je od svakog vjerovjesnika kome je Knjigu objavio i znanje dao – obavezu uzeo: ‘Kad vam, poslije, dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati?’” (Ali Imran, 81), Ibn Abbas kaže: “Allah nije poslao vjerovjesnika a da nije od njega uzeo zavjet da će, ako bude živ kad bude poslan Muhammed, povjerovati u njega i da će ga pomoći.”²⁴⁹ Otuda se i na Hidra, i kao vjerovjesnika i kao evliju, odnosi ovaj zavjet. Da je Hidr bio živ za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, najveća čast bila bi mu da stane pred Vjerovjesnika i izjavi da vjeruje u ono što mu je Allah objavio, da ga pomogne i zaštiti od neprijatelja, ali kako nije potvrđeno da se Hidr sastao sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, to je dokaz da je umro.²⁵⁰

²⁴⁹ Tefsirut-Taberi, 3/330.

²⁵⁰ El-Bidaja vel-nihaja, 1/312.

Dokazi iz čistog sunneta

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Da li vidite ovu noć u kojoj ste sada? Za stotinu godina na Zemlji neće biti živ niko ko je sada u životu.”²⁵¹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Pitate me o Sudnjem danu, a znanje o njemu je kod Allaha. Kunem se Allahom, u ovom trenutku na Zemlji nema čovjeka koji diše a da će biti živ nakon stotinu godina.”²⁵²

Ibn Dževzi je rekao: “Ovi vjerodostojni hadisi negiraju svaku mogućnost da je Hidr živ.”²⁵³

4. Da li se riječju esbat – unuci, potomci, aludira na Jusufovu braću

Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da izraz *esbat*, unuci, potomci, u riječima Uzvišenog:

قُلُوا ءَامَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ.

“Recite: ‘Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima’” (El-Bekara, 136);

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ.

“A objavljivali smo i Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu i unucima” (En-Nisa, 163), odnosi na rođene sinove Jakuba, alejhis-selam, a razili su se u pogledu toga da li se misli na unuke, potomke njegovih rođenih sinova, ili na dalje potomke, koji su se izrodili od potomaka sinova Israilovih.²⁵⁴

Učenjaci koji zastupaju mišljenje da se ovim izrazom misli na Jakubove dalje potomke, smatraju da Jusufova braća nisu bili vjerovjesnici. S druge strane, učenjaci koji smatraju da se ovaj izraz odnosi

²⁵¹ Buhari, 116; Muslim, 2537.

²⁵² Muslim, 2538.

²⁵³ Od njega je ovo prenio Ibn Kesir u djelu *El-Bidaja ven-nihaja*, 1/313.

²⁵⁴ *Tefsiru Ibn Kesir*, 1/200; *Tefsirul-Kurtubi*, 2/141; *Tefsirut-Taberi*, 1/618.

na Jakubove rođene sinove, time potvrđuje da su Jusufova braća bili vjerovjesnici, ali se razilaze u pogledu pojašnjenja postupka Jusufove braće. Neki su rekli da su njihovi postupci bili greške koje su im oprostene zbog njihovog pokajanja i zbog toga što je i njihov otac molio Allaha da im oprost. Ovi učenjaci smatraju da je sasvim moguće da vjerovjesnik posrne.²⁵⁵ Na ovo se odgovara da su vjerovjesnici sačuvani od velikih grijeha.

Drugi učenjaci smatraju da oni nisu bili vjerovjesnici u trenutku kada su sa Jusufom postupili kako je poznato, nego da su postali vjerovjesnici nakon što su se pokajali.²⁵⁶ Kao odgovor na ovaj stav može se reći da su vjerovjesnici sačuvani od grijeha i prije vjerovjesništva i nakon njega.²⁵⁷

Prevladavajuće mišljenje, a Allah najbolje zna, jeste mišljenje da Jusufova, alejhis-selam, braća nisu bili vjerovjesnici. Ibn Kesir kaže: “Znaj da nema dokaza da su Jusufova braća bili vjerovjesnici, a i iz kazivanja o njima jasno se ukazuje na to da nisu bili vjerovjesnici. Neki ljudi tvrde da im je objava data nakon slučaja sa Jusufom, ali za to je potrebno navesti validan dokaz, a oni navode samo riječi Uzvišenog:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ.

‘Recite: Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima’ (El-Bekara, 136). Međutim ove riječi mogu se protumačiti na više načina. Naime, ogranci plemena Benu Israil nazivaju se ‘esbat – plemena’ isto kao što se za Arape kaže ‘kabail – plemena’ i kao što se za nearape kaže ‘šuub – narodi’. Allah kaže da je On objavio vjerovjesnicima koji su ‘esbat, potomci’ Benu Israila i spomenuo ih je uopćeno jer ih je bilo mnogo, međutim, od potomaka svakog od Jusufove braće bilo je vjerovjesnika, ali ne navodi se dokaz o tome kome je od njih, poimenice, konkretno data objava, a Allah najbolje zna.”²⁵⁸

²⁵⁵ Tefsirul-Kurtubi, 9/133.

²⁵⁶ Tefsiru Ibn Atijja, 3/220; Tefsirus-Sa’di, str. 363.

²⁵⁷ Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i’tikadijja, str. 424.

²⁵⁸ Tefsiru Ibn Kesir, 2/514.

TREĆE POGLAVLJE

OBILJEŽJA VJEROVJESNIČKOG POZIVA

PRVO: OBILJEŽJA POZIVA VJEROVJESNIKA

Temelj svih nebeskih objava je univerzalan zato što dolaze sa istog izvora i što im je cilj isti. Navest ćemo neka najvažnija obilježja nebeskih objava.

1. Božanstvenost

Prvo i najvažnije čime se odlikuje poziv vjerovjesnika jeste da je sve čemu pozivaju objava od Allaha, a ne potječe od njih samih i nije rezultat društvenih prilika njihovog vremena, poput nepravde i nasilja. Isto tako, vjerovjesnički poziv nije ni rezultat njihovog dubokog promišljanja i saosjećanja zbog teškog stanja u kojem žive ljudi, niti je plod njihovih osjećajnih srca ili velikog životnog iskustva. Vjerovjesnički poziv isključivo je objava i obaveza od Allaha. Uzvišeni kaže:

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ.

“Reci: ‘Da Allah nije htio, ja vam ga ne bih kazivao niti bi vas On s njim upoznao. Ta ja sam prije poslanstva dugo među vama boravio – zar ne shvaćate?’” (Junus, 16)

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَٰكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ.

“Na takav način Mi i tebi objavljujemo ono što ti se objavljuje. Ti nisi znao šta je Knjiga niti si poznavao vjerske propise, ali smo je Mi učinili

svjetlom pomoću kojeg upućujemo one robove Naše koje želimo. A Ti, zaista, upućuješ na Pravi put.” (Eš-Šura, 52)

U plemenitom Kur'anu ukazuje se na prirodu poslanice za koju su izabrani poslanici, i na njen izvor:

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ.

“On šalje meleke s objavom, po volji Svojoj, onim robovima Svojim kojima hoće: ‘Opominjite da nema boga osim Mene i bojte Me se!’” (En-Nahl, 2)

Iz tog razloga poslanici ne podliježu psihičkim faktorima ili društvenim događajima, niti dopuštaju da na njihovu poslanicu utječu bilo kakve društvene okolnosti. O tome Allah kaže:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ.

“Vaš drug nije s Pravoga puta skrenuo i nije zalutao! On ne govori po hiru svome, to je samo Objava koja mu se obznanjuje.” (En-Nedžm, 3-4)

Nedopustivo je da Poslanik u poslanici koja mu je objavljena napravi bilo kakve izmjene. O tome Allah kaže Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ.

“Reci: ‘Nezamislivo je da ga ja sam od sebe mijenjam, ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, ja se bojim – ako budem neposlušan svome Gospodaru – patnje na Velikom danu.’” (Junus, 15)

Ovo je osnovno obilježje po kojem se vjerovjesnici razlikuju od političkih lidera i državnika. Naime, političke vođe svoje djelovanje zasnivaju na stanju društva u kojem žive, na kulturnim odrednicama i na svojim emocijama, uvijek pažljivo prate društvena dešavanja i okolnosti, vode se u svemu ličnim interesima i političkim procjenama, u odnosu sa drugim političkim subjektima, kada nađu

zajednički interes, prave brojne ustupke. U svemu tome vode se izrekom: Okreći se kako vjetar puše!²⁵⁹

2. Potpuna iskrenost i lišenost ličnih interesa

Allahovi vjerovjesnici i poslanici dosljedno su se pridržavali principa istine i neumorno radili na njenom širenju. Bili su iskreni u svojoj poslaničkoj misiji, lišeni bilo kakvih ličnih interesa, bez želje da steknu materijalnu korist ili nagradu, jer oni su nagradu očekivali samo od Allaha, što se potvrđuje ajetom u kojem Hud, alejhis-selam, kaže:

يَقُومُ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي.

“O narode moj, ja ne tražim od vas nagrade za ovo; mene će nagraditi Onaj Koji me je stvorio!” (Hud, 51), i ajetom u kojem Pečat vjerovjesnika kaže:

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ.

“Reci: ‘Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvlašten’” (Sad, 86);

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا.

“Reci: ‘Za ovo od vas ne tražim druge nagrade, već da onaj koji hoće pođe Putem koji vodi njegovu Gospodaru’” (El-Furkan 57).

Iskrenost je bila temeljna odlika svih vjerovjesničkih postupaka i oni za svoje savjete i smjernice nisu priželjkivali ni nagrade ni pohvale, nego su žudjeli za ahiretskom nagradom i Allahovim zadovoljstvom:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَىٰ أَتَمَّا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.

“Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!” (El-Kehf, 110).²⁶⁰

²⁵⁹ Ebu Hasen en-Nedevi, *En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an*, str. 3.

²⁶⁰ Akidetut-tevhid, str. 236; Sabuni, *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 37.

3. Skromnost na dunjaluku i davanje prednosti ahiretu

Poziv poslanika na davanje prednosti ahiretu nad dunjalukom i njegovim užicima nije bio samo verbalnog karaktera, nego je to bio princip na kojem su temeljili svoj život, i ne samo da su svoj narod pozivali tome, nego su to prvi primjenjivali, to je bio njihov način života. Šuajb, alejhis-selam, govoreći u ime svih vjerovjesnika, rekao je:

وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْتَهُكُمْ عَنْهُ.

“Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem” (Hud, 88).

Bili su skromni na dunjaluku, posvećeni ahiretu, nisu priželjkivali visoke položaje. Iako su, kao izuzetno inteligentni, časni i uzorni ljudi, čije su porodice bile ugledne i bliske vladarskim porodicama, mogli imati prosperitetnu budućnost i uživati u blagodatima dunjaluka, odabrali su ahiret i žrtvovali su dunjalučke užitke kako bi dosljedno ispunili svoju vjerovjesničku misiju. O tome govori Salihov narod:

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا.

“O Salihu’, govorili su oni, ‘ti si među nama prije ovoga cijenjen bio’” (Hud, 62). A, ne samo da su vjerovjesnici bili posvećeni ahiretu, nego su to tražili i od svojih porodica. U tom smislu predvodniku svih poslanika Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, objavljeno je:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُمْ تُرِيدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا. وَإِن كُنْتُمْ تُرِيدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا.

“O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: ‘Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, dat ću vam pristojnu otpremu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha, i Poslanika Njegova, i onaj svijet – pa, Allah je, doista, onima među vama koje čine dobra djela pripremio nagradu veliku’” (El-Ahzab, 28–29). Život sa Poslanikom utjecao je na njegove supruge u tolikoj mjeri da su sve izabrale Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i dale prednost skromnom

životu sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, nad obiljem i ugodnim životom sa nekim drugim.²⁶¹

Dajući prednost vječnom nad prolaznim, čvrsto ubijedjeni da

وَمَا أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَّعُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيَّنْتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ.

“sve što vam je darovano samo su naslade i ukrasi u životu na ovome svijetu; a ono što je u Allaha bolje je i trajno je. Zašto se ne opametite?” (El-Kasas, 60), svi poslanici bili su skromni na dunjaluku i posvećeni ahiretu. Obraćajući se našem plemenitom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Allah kaže:

وَلَا تُمَدِّدْ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ.

“I nikako ne gledaj dugo ljepote ovoga svijeta koje Mi kao užitak raznim sortama nevjernika pružamo, da ih time na kušnju stavimo, ta nagrada Gospodara tvoga je bolja i vječna” (Taha, 131).

4. Fokusiranje na širenje principa tevhida i važnost vjerovanja u gajb

Govoreći u plemenitom Kur'anu o vjerovjesnicima, Allah ukazuje na to da su prvo pozivali ljude u tevhid, odnosno da potvrde Allahovu jednoću.

Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِلَىٰ لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ. أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ إِلِيمٍ.

“I Nuha poslasmu narodu njegovu. ‘Ja sam tu’, govorio je on, ‘da vas otvoreno opominjem, da se ne klanjate nikome drugom osim Allahu; ja se, zaista, plašim za vas patnje na Nesnosnom danu.’” (Hud, 25–26)

وَالْإِلَٰهَ غَيْرُهُ إِنَّا أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ.

“I Adu – brata njihova Huda. ‘O narode moj’, govorio je on, ‘Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate.’” (Hud, 50)

²⁶¹ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 46.

وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَتَقَوْمَ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ.

“I Semudu – brata njihova Saliha. ‘O narode moj’, govorio je on, ‘klanjate se samo Allahu, vi drugog boga osim Njega nemate!’” (Hud, 61)

وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوْمَ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ.

“I Medjenu – brata njihova Šuajba. ‘O narode moj’, govorio je on, ‘Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate.’” (Hud, 84)

Poziv svih vjerovjesnika temeljio se na potvrđivanju jednoće Allaha Uzvišenog, na potvrđivanju postojanja Stvoritelja, Onoga Koji upravlja svim i Koji je mudar, i na tome da se svi vidovi ibadeta upućuju samo Allahu Uzvišenom, i na borbi protiv svih oblika mnogoboštva.

Usto, izniman trud ulagali su u to da pojasne važnost vjerovanja u gajb, nevidljivo, i da je to jedan od uvjeta ispravnosti imana i obilježje bogobojaznih.

الْمَ ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ. الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ. وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ. أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

Uzvišeni kaže: *Elif-lām-mīm. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; onima koji u nevidljivi svijet budu vjerovali i molitvu obavljali i udjeljivali dio od onoga što im Mi budemo davali; i onima koji budu vjerovali u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe, i onima koji u onaj svijet budu čvrsto vjerovali. Njima će Gospodar njihov na Pravi put ukazati i oni će ono što žele ostvariti.*” (El-Bekara, 1–5)

U ranijim nebeskim objavama, a i u samom plemenitom Kur'anu, navodi se mnogo mudžiza, nadnaravnih stvari, događaja koji prevazilaze uobičajeno, osjetilno, koje potvrđuje i prihvata samo onaj koji istinski vjeruje u nevidljivo, gajb, u Allahovu apsolutnu moć i volju, koji je u potpunosti uvjeren u vjerodostojnost nebeskih objava, da dolaze od Allaha, i koji vjeruje u sve Njegove poslanike po kojima je On slao Svoje objave.

Ali, onaj koji mudžize i pojave koje prevazilaze uobičajeno tumači na osnovu razumskih pojašnjenja i naučnih činjenica, takav će ili u potpunosti odbiti da povjeruje u mudžize, ili će oklijevati i dvoumiti se, izražavati sumnju, ili će ih tumačiti u prenesenom značenju. O takvima Uzvišeni kaže:

بَلِ آدَارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ.

“Zar oni o onome svijetu da što znaju! Ništa! – oni u nj sumnjaju, oni su slijepi prema njemu.” (En-Neml, 66)

U Kur'anu se jasno ukazuje na razliku između onih koji istinski vjeruju u gajb i čija je srca Allah otvorio za ljubav prema islamu, i onih čija su srca i razum stisnuti kada je riječ o mnogo čemu što je Allah objavio. Uzvišeni kaže:

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَعُدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ.

“Onome koga Allah želi uputiti – On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi u zabludi ostaviti – On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi.” (El-En'am, 125)

U Kur'ani-kerimu, i u drugim nebeskim objavama, kazuje se o Allahovim svojstvima, Njegovim djelima, o raznim događajima, Allahovih blagodatima i darovima, kazuje se o ranijim poslanicima i mudžizama i dokazima kojima ih je Allah pomogao u njihovoj misiji, kao što su: razdvajanje mora Musau, alejhis-selam, i njegovom narodu, izviranje dvanaest vrela iz kamena usljed Musaovog udarca, podizanje brda iznad jedne skupine Benu Israila, koje im je predstavljalo zaštitu, i njihovo oživljavanje nakon što su usmrćeni, pretvaranje jedne njihove skupine u majmune prezrene, oživljenje ubijenog čiji je ubica bio nepoznat, a oživljen je tako što je udaren jednim dijelom zaklane krave, postajanje vatre hladnom i spasonosnom Ibrahimu, Sulejmanovo, alejhis-selam, razgovaranje sa pticama i razumijevanje govora mrava, pokoravanje vjetrova Sulejmanu, koji su mu bili poslušni i nosili ga kamo je htio, prenošenje prijestolja kraljice od

Sabe u jednom treptaju oka, kazivanje o Zunnunu i kako se izbavio iz utrobe kita, rođenje Isaa na neuobičajen način, uništenje vojske sa slonom na koje je bacano kamenje od pečene gline, Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, noćno putovanje od Svetog mesdžida do Mesdžidul-aksaa i uzdizanje na nebesa, kao i drugi čudesni događaji u koje vjeruje samo onaj koji istinski vjeruje u nevidljivo, gajb, onaj koji vjeruje u Allaha, Koji Svojom moći sve obuhvata.²⁶²

Vjerovanje koje se zasniva na čulnom, iskustvenom, poznatom, koje se ograničava na kosmička i prirodna pravila i zakonitosti, na historijske događaje, koje za sve pojave traži razumsko pojašnjenje, utemeljeno na pet čula, na matematičkim i prirodnim zakonitostima – takvo vjerovanje je ograničeno, uslovljeno, i usmjereno samo na pojavni svijet. Takvo vjerovanje nema utemeljenje u objavljenim vjerama niti se u pozivu ijednog poslanika moglo naći bilo šta što bi upućivalo na takvo vjerovanje – svi poslanici pozivali su da se apsolutno i istinski vjeruje i u vidljivo i u nevidljivo, da se nimalo ne oklijeva u pokornosti i da se istinski posveti džihadu i žrtvuje na tom putu. Zapravo, vjerovanje koje se zasniva na opipljivom, razumskom, ne može se nazvati vjerovanjem u pravom smislu, to je poimanje zasnovano na naučnim činjenicama, logici, na čulnom i iskustvenom, i to nije istinska vjera, jer svaki čovjek vjeruje u ono što je iskusio, u ono što može spoznati čulima i razumom.²⁶³

Ali, čovjek koji vjeruje u nevidljivo, u Allahovu apsolutnu moć i volju, koji potvrđuje sve ono sa čim su došli vjerovjesnici, sve što su govorili i o čemu su obavijestili od Allaha – takav vjernik je smiren i staložen, i njegovo vjerovanje u potpunosti se podudara sa svim nebeskim objavama. Ovakav je vjernik u razmišljanju o Allahu našao smiraj, pa je povjerovao i u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u njegovu nepogrešivost u onome što prenosi od Njega, kao što Allah kaže:

²⁶² *Akidetut-tevhid*, str. 236; *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 40.

²⁶³ *En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an*, str. 49. Sve se jasno navodi u mnogim surama.

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى. وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ.

“Vaš drug nije s Pravoga puta skrenuo i nije zalutao! On ne govori po hiru svome” (En-Nedžm, 2–3), i potvrdio je da je istina sve sa čim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i što je vjerodostojno preneseno od njega, u tome je našao smiraj i tome se potpuno predao.

Allah jasno ukazuje na razliku između vjernika koji je svoj razum potčinio objavi i onome što je vjerodostojno preneseno i potvrđeno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i čovjeka koji pokušava da Kur'an i sve u što su pozivali poslanici potčini svom ograničenom razumu i znanju i neutemeljenim tumačenjima. Uzvišeni kaže:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ. رَبَّنَا لَا تَجْعَلْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهْبَ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.

“On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena – željni smutnje i svog tumačenja – slijede one što su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah. Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: ‘Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!’ – A samo razumom obdareni shvaćaju. ‘Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kada si nam već na Pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost; Ti si, uistinu, Onaj Koji mnogo daruje!’” (Ali Imran, 7–8)

Uzvišeni Allah, ukazujući i na čovjeka koji je navikao da ne vjeruje u vjerske istine, koji nije religiozan, koji samo vjeruje u ono što je uobičajeno, poznato, u skladu sa njegovim razumom, strastima i interesima, kaže:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ.

“Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja; ako ga prati sreća, on je smiren, a ako zapadne i u najmanje iskušenje, vraća se

nevjerstvu, pa tako izgubi i ovaj i onaj svijet. To je, uistinu, očiti gubitak” (El-Hadždž, 11).²⁶⁴

5. Iskreno ispovijedanje vjere Allahu i upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu

Jedno od temeljnih obilježja misije svih poslanika jeste ispravljanje pogrešnih uvjerenja u pogledu akide, vjerovanja u Allaha Uzvišenog, uspostavljanje ispravnog odnosa između roba i njegovog Gospodara, pozivanje u iskreno ispovijedanje vjere, poziv na upućivanje svih vidova ibadeta samo Allahu Jedinom, ukazivanje na to da samo On daje korist i štetu, i da samo On zaslužuje da mu se upućuje dova i da se utočište traži samo kod Njega, da se svi obredi, kao što su hadž i klanje kurbana, čine samo u ime Njega. U svom pozivu poslanici su se najviše posvećivali borbi protiv širka, koji se tada manifestirao u obožavanju idola, kipova, dobrih ljudi, svetaca, živih i mrtvih, za koje su ljudi u predislamskom dobu vjerovali da im je Allah dao svojstva božanstvenosti i odredio da mogu upravljati nekim božanskim pitanjima, i da prima njihovo zagovorništvo, i da ih je stavio na položaj vladara svih vladara, i da je za svaku oblast odredio po jednog od njih da upravlja u svemu, osim u onome što je toliko krupno da time može upravljati samo Allah.²⁶⁵

Svako ko ima vezu sa Kur'anom, a to je knjiga koja bdije nad ranijim objavama, zna da je dokidanje idolopoklonstva, njegovo poricanje, borba protiv njega, izbavljanje ljudi iz njegovih okova i tmina, bio osnovni cilj vjerovjesništva, svrha slanja vjerovjesnika, osnova njihovog poziva i krajnji rezultat njegovih djela, krajnji rezultat njihove borbe, temelj njihovog života i poziva. To je bio princip od kojeg su počinjali svoj poziv i s kojim su ga završavali. Uzvišeni o tome govori nekada općenito, kao u ajetima:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ.

²⁶⁴ Zakoni vidljivog svijeta odgovaraju samo za vidljivi svijet, a što se tiče nevidljivog, način da se spozna jeste obavijest od Allaha. *En-Nubuvvetu vel-enbija*, str. 50.

²⁶⁵ *En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an*, str. 36.

“Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili: ‘Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!’” (El-Enbija, 25), a nekada detaljno, tako što spominje ime svakog vjerovjesnika.²⁶⁶

Iskreno ispovijedanje vjere Allahu i upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu najuzvišeniji je cilj kome su pozivali svi vjerovjesnici, u svakom vremenu i u svakom mjestu. Cilj vjerovjesnikā bio je da usmjere slabašno stvorenje ka njegovom Veličanstvenom Stvoritelju, Koji sve može, i da ljude odvraća od robovanja stvorenjima i usmjeri ka robovanju Gospodaru stvorenja, potvrđujući riječi Uzvišenog:

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ.

“A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da molitvu obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je – ispravna vjera” (El-Bejjina, 5).

6. Jednostavnost u pozivu i udaljavanje od izvještačenosti i otežavanja

Jedna od karakteristika vjerovjesnika jeste udaljavanje od izvještačenosti u njihovom svakodnevnom životu, a to je posebno izraženo kada je riječ o njihovoj poslaničkoj misiji, govoru i iznošenju dokaza. Uzvišeni Allah objavio je Svom posljednjem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ.

“Reci: ‘Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen’” (Sad, 86), i time mu ukazuje na to da je to bila odlika i ranijih poslanika i vjerovjesnika. Poziv svih poslanika bio je upućen ljudskoj fitri, urođenoj vjeri, zdravom razumu, na takav način da za razumijevanje poziva nije bila potrebna posebna inteligencija ili iznimno znanje, genijalnost i briljantnost, široka naobrazba, poznavanje društvenih i prirodnih nauka. Poziv poslanika mogli su razumjeti i obični ljudi, i neuki i učenici, svako u skladu sa svojim intelektualnim

²⁶⁶ Ibid.

sposobnostima; i narodi koji nisu dosegli potreban nivo civilizacijskog razvoja, kao i narodi koji su ostvarili vrhunska dostignuća. Vjerovjesnici se nisu bavili pretpostavkama i nejasnim pitanjima, nego su svoj poziv temeljili na govoru koji je bio pitak poput bistre tekuće vode, koja je svakome potrebna.²⁶⁷

Uzvišeni kaže:

أَذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ.

“Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s puta Njegova, i On zna one koji su na Pravome putu.” (En-Nahl, 125)

Najbolji primjer za to jeste Ibrahim, alejhis-selam, koji je svom tvrdoglavom oponentu iznio neoborive, snažne i ubjedljive argumente, kojima mu je na briljantan način onemogućio dalju raspravu. Uzvišeni kaže:

فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ.

“Allah čini da Sunce izlazi sa istoka”, reče Ibrahim, ‘pa učini ti da grane sa zapada!’ I nevjernik se zbuni. A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put.” (El-Bekara, 258)

Ovo nam kazuje da je najuspješniji način za poziv u Allahovu vjeru slijeđenje puta vjerovjesnika, koji su se obraćali ljudskoj fitri i udaljavali od izvještačenosti i apologetičarskih metoda.²⁶⁸

Imam dva harema Džuvejni kaže: “Zagazio sam u duboko more sumnji, ostavljajući iza sebe ono čemu su naučavali učenjaci islama. Duboko sam ogrezao u ono od čega su me oni odvrćali. Ako me ne stigne Allahova milost, teško mi se! Evo, umirem na vjerovanju svoje majke.”²⁶⁹

²⁶⁷ En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an, str. 92.

²⁶⁸ Akidetut-tevhid, str. 337.

²⁶⁹ Ali es-Sallabi, Akidetul-muslimine fi sifati rabbil-alemin, str. 159.

Fahr er-Razi lijepo je rekao:

*Na kraju pregnuća razuma svakog osta nejasnost,
najveće dosegnuće do kojeg razum dovede jeste zabludnost.*

*Naše su duše u tijelu zatočenice,
a dunjalučki život tegobe i nesretnice.*

*Cijeli život što izučavamo beskorisno nam bi,
najveći doseg "rekla-kazala" bi.*

*A koliko je samo visova koje ljudi osvojiše,
oni davno u zaborav padoše, a visovi ostaše.*

Razi dalje kaže: "Pomno sam razmišljao o metodama apologetičara i filozofa i došao sam do zaključka da su potpuno beskorisne. Ono što je očigledno jeste da je pravi put samo put Kur'ana. Kada je riječ o potvrđivanju, čitaj:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى.

'Milostivog, na Aršu uzdignutog' (Taha, 5);

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ.

'Njemu se uzdiže riječ lijepa' (Fatir, 10). A o negaciji čitaj:

وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا.

'A oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti' (Taha, 110). Onaj ko iskusi ovo što sam ja iskusio, spoznat će ono što sam ja spoznao."²⁷⁰

Ebu Hamid el-Gazali rekao je: "Ashabi, radijallahu anhum, bili su primorani da ulaze u rasprave sa jevrejima i kršćanima kako bi dokazali istinitost Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesništva, ali svoju argumentaciju zasnivali su isključivo na kur'anskim dokazima. U potpunosti su izbjegavali svoje rasprave temeljiti na razumskim i logičkim pretpostavkama i zaključcima, jer su dobro znali da je to put koji vodi do sumnji i nejasnoća. Onaj kome nisu dovoljni kur'anski dokazi i koga ne uvjere, takav razumije samo zakon

²⁷⁰ Akidetul-muslimine fi sifati rabbil-alemin, str. 159.

sile, jer dokazi i pojašnjenja koja iznosi Allah u Kur'anu iznad su svih drugih pojašnjenja i dokaza.”²⁷¹

7. Jasnoća cilja i svrhe u pozivu

Jedno od obilježja vjerovjesničkog poziva jeste jasnoća cilja i svrhe poziva. Vjerovjesnici su ljude pozivali jasnom cilju, predstavljali im jasnu ideju u kojoj nema nejasnoća niti neodređenosti. Obraćajući se Pečatu vjerovjesnika i poslanika, Uzvišeni kaže:

قُلْ هَذِهِ سَبِيلُ أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَنَ اللَّهُ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“Reci: ‘Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim’” (Jusuf, 108).

Plemeniti vjerovjesnici pozivali su ljude da krenu putem božanske, jasne upute, poslanice u kojoj nema nejasnoća niti tajni. Na jasnoću vjerovjesničke poslanice ukazuje to što su oni slati svojim narodima i što su im se obraćali na njihovom maternjem jeziku, tako da mogu razumjeti poslanicu koju im dostavljaju. Isto tako, jasnoća poslanice ogleda se i u tome što je spuštana postepeno, tako da oni koji pitaju mogu razumjeti, da se može uvjeriti onaj koji se raspravlja i da svima bude olakšana primjena, ali jasnoća se jasno očituje i u tome što su poslanici na početku govorili ljudima samo o temeljima svoga poziva, vjere u koju pozivaju, a nakon toga dokazivali su utemeljenost i ispravnost onoga u što su pozivali.²⁷²

8. Mudrost i olakšavanje – principi misije vjerovjesnika

Obilježja vjerovjesničke misije, između ostalih, jesu i mudrost i ostvarenje koristi uopćeno, pridavanje pažnje prirodi ljudi i njihovoj spremnosti da nešto prihvate, upućivanje poziva u odgovarajuće vrijeme i na pravom mjestu, vođenje računa o sklonosti duše i srca, o principu postepenosti i olakšavanja. Sve to zapravo je temelj islamskog učenja, odraz Allahove velike mudrosti i urođene mudrosti

²⁷¹ Gazali, *Ildžamul-avam an ilmil-kelam*, str. 89–90.

²⁷² *Da'vetut-tevhid*.

vjerovjesnika, i na to ukazuju historijski događaji i činjenice, a potvrđuje i historijat islamskog zakonodavstva i život Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni kaže:

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا.

“I kao Kur’an, sve dio po dio ga objavljujemo da bi ga ti ljudima malo-pomalo kazivao, i prema potrebi ga objavljujemo.” (El-Isra, 106)

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِيُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا.

“Oni koji ne vjeruju govore: ‘Trebalo je da mu Kur’an bude objavljen čitav, i to odjednom!’ A tako se objavljuje da bismo njime srce tvoje učvrstili, i Mi ga sve ajet po ajet objavljujemo.” (El-Furkan, 32)

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ.

“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.” (El-Bekara, 185)

هُوَ أَجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ.

“On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao.” (El-Hadždž, 78)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao je ashabima da olakšavaju i da ljudima prenose radosne vijesti. Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Muazu i Ebu Musau, radijallahu anhum, kada ih je poslao u Jemen, rekao: “Olakšavajte, a ne otežavajte! Razveseljavajte, a nemojte rastjerivati!”²⁷³

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Zaista ste vi poslani da olakšavate, a niste poslani da otežavate.”²⁷⁴

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekada ne bi učinio nešto od čega bi korist bila djelimična kako bi postigao ono u čemu je korist potpuna, opća, što je na većem stepenu važnosti. To se najbolje ogleda u njegovim riječima koje je uputio Aiši, radijallahu anha:

²⁷³ Buhari, 2/622.

²⁷⁴ Buhari, 1/215.

“Da tvoj narod donedavno nije bio u nevjerstvu, srušio bih Kabu i ponovo bih je sagradio na temeljima Ibrahima, alejhis-selam.”²⁷⁵

Ibn Mesud, radijallahu anhu, rekao je: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podučavao bi nas samo određenim danima ne želeći da nam dosadi.”²⁷⁶

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, kazuje: “Muaz b. Džebel klanjao bi sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, zatim bi se vratio i predvodio bi svoje sunarodnjake u namazu. Tako ih je jednom predvodio na jacija-namazu učeći suru El-Bekara, pa je jedan čovjek napustio namaz i Muaz se naljutio na njega. To je došlo do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je triput rekao: “Ti si onaj koji dovodi u iskušenje!”²⁷⁷

Ibn Mesud prenosi da je neki čovjek rekao: “Allahov Poslaniče, ja izostavljam sabahski namaz u džematu zbog toga što nam ga taj i taj oduži.” Čuvši to, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, toliko se rasrdio da ga nikad dotad, dok nas je podučavao, nisam vidio tako srditog, pa je rekao: “O ljudi, zaista među vama ima onih koji rastjeruju džemat! Onaj koji ljude predvodi u namazu, neka klanja umjerenost, jer iza njega ima slabih, starih i onih koji imaju neku potrebu.”²⁷⁸

U vezi s ovim pitanjem postoje brojni tekstovi²⁷⁹, a o svemu ovome detaljno se govori u biografiji Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i u biografijama ranijih vjerovjesnika, koje je Allah odlikovao mudrošću, kao što kaže:

وَأَتَيْنَهُ الْحِكْمَةَ وَفَضَّلَ الْخِطَابَ.

“I dali mu mudrost i odlučan govor” (Sad, 20);

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالنَّبُوءَةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ.

²⁷⁵ Buhari, 1585.

²⁷⁶ Muslim, 2821.

²⁷⁷ Buhari, 701; Muslim, 465.

²⁷⁸ Buhari, 704.

²⁷⁹ *En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an*, str. 35.

“To su oni kojima smo dali Knjigu i sud i vjerovjesništvo. Pa ako takvi ne vjeruju u nju, pa doista ćemo je povjeriti ljudima koji neće u nju biti nevjernici” (El-En’am, 89).

Međutim, olakšavanje, postepenost, mudrost, uzimanje u obzir većih koristi i pridobijanje ljudi propisano je s ciljem podučavanja i odgoja i odnosi se samo na pojedinačna pitanja, a ne na temelje vjere.

Kada je riječ o onome što pravi razliku između vjerovanja – imana i nevjerovanja – kufra, tevhida – monoteizma i širka – mnogoboštva, i što je obilježje islama i Allahovih granica, svi vjerovjesnici u tome su bili čvršći od čelika i postojaniji od stijene, ni u jednom trenutku nisu pokazali da u vezi s tim postoji mogućnost za nagodbu ili popuštanje.²⁸⁰

9. Podareno im je korisno i spasonosno znanje

Odlika svih vjerovjesnika na putu poziva u Allahovu vjeru bilo je korisno znanje, bez kojeg nema sreće ni spasa, znanje koje čovjeku omogućava da spozna svoga Stvoritelja, Onoga Ko je stvorio ovaj univerzum, Onoga Koji upravlja ovim svijetom, da spozna Njegova svojstva savršenstva, da učvrsti vezu sa svojim Gospodarom, da shvati svoju ulogu na ovom svijetu, da spozna svoje mjesto spram svog Gospodara, i da spozna svoj početak i završnicu. Pomoću tog znanja čovjek spoznaje ono čime je Allah zadovoljan i šta izaziva Njegovu srdžbu, šta je to što će ga dovesti do propasti na ahiretu, a šta je to što će mu osigurati sreću i uspjeh. To znanje čovjeku omogućava da spozna detalje vjerovanja, djela, morala i nagrade, da spozna kakve ga nagrade i kazne očekuju za njegove riječi, djela i vjerovanje, i kakve posljedice može za to očekivati. S obzirom na to, ovo se znanje s pravom može nazvati spasonosnim znanjem.²⁸¹

²⁸⁰ *En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an*, str. 35.

²⁸¹ *Ibid.*

10. Vjerovanje u ahiret

Jedna od karakteristika vjerovjesničkog poziva odnosi se na ahiret, što podrazumijeva ukazivanje na ahiretski život, podsticanje na razmišljanje o ahiretu, ukazivanje na vrijednost čestog podsjećanja na ahiret. Pažnja koju su vjerovjesnici posvećivali ahiretu i način na koji su kazivali o njemu ukazuje na to da je poziv na vjerovanje u ahiret bila suština njihovog poziva. U svom pozivu toliko su bili posvećeni ahiretu da su oni koje su pozivali imali osjećaj kao da im je pred očima, da gledaju ahiretske užitke i patnje, a žudnja za Džennetom i strah od Džehennema preplavili su njihova srca i obuzeli njihove misli. Kur'an nam tako lijepo kazuje o Ibrahimu, koji je, kada su ga obuzele emocije usljed prisjećanja na ahiret i njegove strahote, rekao:

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ. رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ.
وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ. وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ. وَأَغْفِرْ لَائِي إِنَّهُ كَانَ مِنَ
الصَّالِحِينَ. وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ. يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ. إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ.
وَأَرْسَلْتُ الْجَنَّةَ لِلْمُتَّقِينَ. وَبُرَزْتُ الْجَحِيمَ لِلْغَاوِينَ.

“I koji će mi, nadam se, pogreške moje na Sudnjem danu oprostiti! Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri. i učini da me po lijepom spominju oni što će poslije mene doći, i učini me jednim od onih kojima ćeš džennetske blagodati darovati – i ocu mome oprosti, on je jedan od zalutalih – i ne osramoti me na Dan kad će ljudi oživljeni biti, na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu srca čista dođe spašen biti.’ I Džennet će se čestitima približiti, a Džehennem zalutalima ukazati” (Eš-Šuara, 82–91).

Vjerovanje u ahiret i u ahiretsku vječnu sreću i patnju, u nagrade koje je Allah pripremio Svojim pokornim robovima, vjernicima, i kazne koje čekaju nevjernike grešnike, to je bio istinski poticaj na njihovom putu pozivanja u vjeru i savjetovanja. Usljed svjesnosti o ahiretu bili su toliko brižni da su noći provodili bez sna, osjećali su uznemirenost i to je snažnije djelovalo na njihove duše nego bilo koje poremećeno društveno stanje i opasnosti koje su posljedica smutnji raširenih u društvu. Poziv na vjerovanje u ahiret bilo je temelj

njihove poslaničke misije, na to su upozoravali i zbog toga su osjećali zabrinutost i sažaljenje prema ljudima.

Vjervanje u ahiret vjerno su predstavili svojim sljedbenicima, vjernicima, tako da su oni postali svjesni kratkoće i bezvrijednosti života na dunjaluku i vječnosti i vrijednosti ahiretskog života, koji je postao cilj njihovog života, ono najbolje za čim vrijedi žudjeti i za što se vrijedi natjecati. Vjernik iz faraonove porodice rekao je:

يَقُومُ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَّعَ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ. مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ.

“O narode moj, život na ovome svijetu samo je prolazno uživanje, a onaj svijet je, zaista, Kuća vječna. Ko učini zlo, bit će prema njemu kažnjen, a ko učini dobro – bio muškarac ili žena, a vjernik je – u Džennet će; u njemu će imati u obilju svega, bez računa.” (Gafir, 39–40)

Kada su faraonovi čarobnjaci povjerovali u Musaa, alejhis-selam, i kad im je faraon zaprijetio teškom kaznom – da će im odsjeći ruke i noge unakrst i da će ih razapeti na palme, oni su rekli:

قَالُوا لَنْ نُؤْفِكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرْنَا فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا. إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِنَغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ. إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ. وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ. جَدَّتْ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَن تَزَكَّىٰ.

“Mi nećemo tebe staviti iznad jasnih dokaza koji su nam došli, tako nam Onoga Koji nas je stvorio!’, odgovoriše oni, ‘pa čini što hoćeš; to možeš učiniti samo u životu na ovome svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da bi nam grijeha naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije.’ Onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik izađe čeka Džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti; a one koji pred Njega izađu kao vjernici, a koji su dobra djela činili – njih sve čekaju visoki stepeni, edenski vrtovi kroz koje

rijeke teku, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili" (Taha, 72–76).²⁸²

Vjerovjesnici nikada svoje narode nisu pozivali da se bore za vlast i dunjalučke koristi i da to bude cijena njihovog vjerovanja ili nagrada za to što su prihvatili vjerovjesnički poziv. Naprotiv, vjerovjesnici su svoje sljedbenike pozivali da se ne odaju ljubavi i žudnji za visokim položajima, da im cilj ne bude ostvarenje ličnih i nacionalnih težnji. Uzvišeni kaže:

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

"Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj" (El-Kasas, 83). Svi vjerovjesnici podsticali su svoje sljedbenike da žude za Allahovom milošću, da strahuju od Njegove kazne, i da u svemu što rade budu svjesni nagrade i kazne na ahiretu; podsjećali su ih da istinsko vjerovanje, pokornost, traženje oprost a vode ka Allahovoj milosti, da povećavaju opskrbu, uzrok su da Allah daje kišu i sačuva ih suše i nedaća. U Kur'anu se navodi da je Nuh, alejhis-selam, rekao:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا. يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا.

"...i govorio: 'Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta; On će vam kišu obilnu slati i pomoći će vas imanjinima i sinovima, i dat će vam bašče, i rijeke će vam dati" (Nuh, 10–11).

Uzvišeni kaže:

وَيَقُومِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ.

"O narode moj, molite Gospodara svoga da vam oprost i, pokajte Mu se, a On će vam slati kišu obilnu i dat će vam još veću snagu, uz onu koju imate, i ne odlazite kao mnogobošci!" (Hud, 52). To je snaga imana i istigfara, koji djeluju poput lijekova u skladu sa prirodnim zakonitostima.²⁸³

²⁸² En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an, str. 35.

²⁸³ Ibid.

11. Misija s ciljem utemeljenja božanske civilizacije

Vjerovjesnici, alejhimus-selam, nisu samo pozivali u ispravnu vjeru i na primjenu ispravnog vjerzakona, nego su bili nosioci civilizacijskog i kulturnog razvoja, utemeljivači novog načina življenja, dostojnog da bude nazvan božanskom civilizacijom. Ova civilizacija ima svoje temelje, obilježja po kojima se jasno, suštinski, izdvaja u odnosu na druge civilizacije, koje se nazivaju paganskim.²⁸⁴

Ibrahim Halil, pravovjerni, alejhis-selam, bio je predvodnik ove civilizacije pravovjernih, utemeljene na tevhidu, vjeri u jednoga Boga i upućivanju ibadeta samo Njemu, na fitri – urođenoj prirodi, čistom srcu, na ispravnom odnosu prema Allahu, pokajanju, samilošti, pažnji i saosjećanju prema ljudima. Ibrahimov moral bio je utkan u ovu civilizaciju. Uzvišeni kaže:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ.

“Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv.” (Et-Tevba, 114)

Ibrahim, alejhis-selam, prvi je osnivač ove civilizacije, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njegov unuk, obnovitelj je ove civilizacije: on ju je upotpunio, udahnuo joj dušu, osigurao joj trajnost učvrstivši njene temelje i dajući joj globalni karakter.²⁸⁵

Ova ibrahimovsko-muhamedanska civilizacija ne zna za idolopoklonstvo i mnogoboštvo niti ga dozvoljava u bilo kojem obliku, na bilo kojem mjestu i vremenu. Najveća Ibrahimova molba i njegova najveća briga bila je:

وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ.

“Sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima” (Ibrahim, 35), a njegova najvažnija oporuka i poziv svim narodima ogleda se u riječima:

فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ. حُفَّاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ.

²⁸⁴ Ibid.

²⁸⁵ En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an, str. 44.

“Pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti, budite iskreno Allahu odani, ne smatrajte nikoga Njemu ravnim!” (El-Hadždž, 30–31).

Ljudi koji žive u okrilju ove civilizacije ne odaju se pogubnim strastima i prolaznim dunjalučkim blagodatima, ne sukobljavaju se zbog materijalnog, pozicija i vlasti. Temelj ove civilizacije jesu neprolazne riječi:

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

“Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj” (El-Kasas, 83).

To je civilizacija u kojoj su svi jednaki, u kojoj se ljudi ne vrednuju na osnovu boje kože i nacionalnosti, nego je to civilizacija utemeljena na riječima: “Svi ljudi su od Adema, a Adem je od zemlje. Nema prednost Arap nad nearapom niti nearap nad Arapom osim po bogobožnosti”, i riječima:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىكُمْ.

“O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji” (El-Hudžurat, 13).²⁸⁶

U trenutku kada su ensarije počeli dozivati ensarije, a muhadžiri muhadžire, Vjerovjesnik im se obratio rekavši: “Ostavite se toga, zaista je to pogano!”²⁸⁷²⁸⁸

To je civilizacija prepoznatljiva po vjerovanju u jednoga Boga, po društvenom uređenju u kojem vlada princip jednakosti i u kojem se jednako poštovanje ukazuje svim ljudima. Kada je riječ o moralnim normama, princip bogobožnosti, stid i skromnost prepoznatljive su odlike ove civilizacije, dok se na polju borbe prepoznaje po težnji za ahiretom i borbi na Allahovom putu, a na bojnom polju

²⁸⁶ Ibid, str. 45.

²⁸⁷ Muslim, 2584; Sahihu Ibn Hibana, 5990.

²⁸⁸ En-Nubuvvetu vel-enbija, str. 23.

po samilosti, osjećajnosti i ljudskosti. U ovoj civilizaciji, u domenu vladavine, upućivanju ljudi na Pravi put daje se prednost u odnosu na postizanje materijalnog kroz oporezivanje, i tome da je vlast u službi podanika, a ne da ih iskorištava. U domenu historije, prepoznatljiva je po iskrenom služenju čovječanstvu, izbjavljanju iz tmina neznanja i zabludjelog vjerovanja. Vrijedna ostavština i brojni haj-rati ove civilizacije, utemeljene u ime Allaha i na principima vjere u Njega, rašireni su diljem svijeta. Ova civilizacija čvrsto je povezana neraskidivim nitima imana.²⁸⁹

DRUGO: OSOBINE VJEROVJESNIKA

Vjerovjesnici, alejhimus-selam, najbolji su ljudi i svi potječu od Adema, što znači da su ljudska bića, sa svim ljudskim osobinama, ali se od drugih ljudi razlikuju u tome što ih je Allah odabrao i podario blagodat da budu poslanici ljudima. Usto, odlikovao ih je nekim posebnostima i osobinama koje nije dao ostalim ljudima, ali to nisu božanska svojstva, tako da su oni samo Allahovi robovi. Na to se jasno ukazuje u Kur'anu u kojem se navodi kako su poslanici, raspravljajući sa svojim narodima, govorili:

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ.

“Mi jesmo ljudi kao i vi”, govorili su im poslanici njihovi, ‘ali, Allah daje poslanstvo samo onim robovima Svojim kojima On hoće; mi vam ne možemo donijeti čudo bez Allahove volje – a vjernici neka se samo u Allaha uzdaju” (Ibrahim, 11).

Najvažnije karakteristike vjerovjesnika

1. Allah ih je odabrao da budu nosioci Njegove poslanice

Uzvišeni kaže:

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ.

²⁸⁹ En-Nubuvvetu vel-enbija fi dav'il-Kur'an, str. 64.

“Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. – Allah sve čuje i sve vidi.” (El-Hadždž, 75)

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهُ وَاحِدٌ.

“Reci: ‘Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog.’” (El-Kehf, 110)

2. Oči vjerovjesnika spavaju, ali su im srca budna

Enes, radijallahu anhu, kazujući o Israu, rekao je: “Vjerovjesnikove oči spavaju, ali mu je srce budno. Tako je i sa ostalim vjerovjesnicima: spavaju im oči, ali im srca ne spavaju.”²⁹⁰

U vjerodostojnoj predaji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nama, skupini vjerovjesnika, oči spavaju, ali naša srca ne spavaju.”²⁹¹

3. Na samrtnom času daje im se prilika da izaberu između dunjaluka i ahireta

Aiša, radijallahu anha, rekla je: “Čula sam Allahovog Poslanika sallallahu alejhi ve sellem da je rekao: ‘Nema vjerovjesnika koji se razboli a da mu ne bude dato da izabere između dunjaluka i ahireta.’”²⁹²

Dok je bolovao od bolesti od koje će i umrijeti, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: “Sa onima kojima se Allah smilovao: vjerovjesnicima, iskrenim, šehidima i bogobojaznima.”²⁹³

4. Vjerovjesnik se ukopava na mjestu na kojem umre

U vjerodostojnoj predaji navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Vjerovjesnik se ukopava na mjestu na kojem umre.”²⁹⁴ To je bio razlog što su ashabi, radijallahu anhum, ukopali

²⁹⁰ Musnedu imam Ahmed, 5/ 411.

²⁹¹ Buhari, 3570.

²⁹² Buhari, 4586.

²⁹³ Abdulaziz el-Dželil, *Vekafatu terbevije fi dav'il-Kur'anil-kerimi*, 3/33.

²⁹⁴ *Sahihul-džamii*, 5201.

Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u sobi Aiše, radijallahu anha, gdje je umro.²⁹⁵

5. Zemlja ne uništava tijela vjerovjesnika

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Zaista je Allah zabranio zemlji da jede tijela vjerovjesnika.”²⁹⁶

6. Vjerovjesnici su živi u svojim kaburovima

Vjerodostojno je preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Vjerovjesnici su živi u svojim kaburovima i klanjaju.”²⁹⁷

Također, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “U noći Israa prošao sam pored Musaa kod Kesibil-ahmerija²⁹⁸, a on je klanjao u svom kaburu.”²⁹⁹

Kada je riječ o kakvoći zagrobnog života – berzeha, to je u domenu gajba i razumu je nedokučivo. Sve što je u vezi s tim životom vjerodostojno preneseno od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obaveza je u to vjerovati ne propitujući kakav je to život, uz čvrsto uvjerenje u to da se taj život u potpunosti razlikuje od života kojim su živjeli na dunjaluku. Otuda nije dozvoljeno nikakve molbe upućivati pored njihovih kabura niti tražiti pomoć od njih, jer oni ne mogu ni pribaviti koristi ni otkloniti štetu. Uzvišeni kaže:

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ.

“I, pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio bio bi, uistinu, nevjernik.” (Junus, 106)

²⁹⁵ Vekafat-terbeviye, 3/34.

²⁹⁶ Albani, *Sahihu Ebi Davud*, 925. Odnosno, tijela vjerovjesnika ne truhnu. (op. prev.)

²⁹⁷ *Es-Silsiletus-sahiha*, 621.

²⁹⁸ Naziv mjesta.

²⁹⁹ Muslim, 2375.

7. Kada umru, vjerovjesnici se ne nasljeđuju

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Mi, vjerovjesnici, ne nasljeđujemo se. Sve što ostane, poslije isplaćivanja mog radnika i izdvajanja sredstava za izdržavanje mojih supruge, to je sadaka.”³⁰⁰

U predaji koju bilježe Buhari i Muslim ne navode se riječi: “Mi, vjerovjesnici”, nego se bilježi: “Ne nasljeđujemo se, a ono što ostavimo je sadaka.”³⁰¹

8. Allah ih je pripremio za Svoju poslanicu

Uzvišeni Allah odlikovao je svoje vjerovjesnike i poslanike, ukazao im posebnu pažnju, podario im Svoju pomoć i tako visok moral kakvim nije odlikovao druge ljude. Pripremajući ih da budu vođe svojih naroda, Allah ih je posebno odlikovao uzvišenim moralom, plemenitim ponašanjem, velikom mudrošću, odlučnošću i ispravnim vjerovanjem.

Kao primjer možemo navesti vjerovjesnika Musaa, kojem je Allah ukazao posebnu pažnju i prije nego što ga je poslao kao vjerovjesnika, pripremajući ga da ponese teret poslanice, a nakon što je primio objavu, pružio mu je Svoju pomoć, o čemu se kazuje u ajetima:

وَلِصْنَعِ عَلَى عَيْنِي.

“I da rasteš pod okom Mojim” (Taha, 39).

Cijeli život Musaa, alejhis-selam, jasan je dokaz da je Allah Svoje poslanike i vjerovjesnike pripremao da ponesu Njegovu poslanicu. Navest ćemo neke dokaze iz života Musaa, alejhis-selam.

– Allah je spasio Musaa od smrti koja je zadesila drugu mušku djecu njegovog naroda, ali spas je došao na način da se to ljudima činilo kao da je samouništenje, o čemu se govori u ajetima:

³⁰⁰ Nesai fil-kubra, 6309; Musnedu Ahmed, 9973. Sened je vjerodostojan.

³⁰¹ Buhari, 6730; Muslim, 1757.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ إِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۗ إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ۚ فَالْتَقَطَهُ ءَالُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۖ إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ.

“I Mi nadahnusmo Musaovu majku: ‘Doji ga, a kad se uplašiš za njegov život, baci ga u rijeku, i ne strahuj i ne tuguji, Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i poslanikom ga učiniti.’ I nađoše ga faraonovi ljudi, da im postane dušmanin i jad; – zaista su faraon i Haman i vojske njihove uvijek griješili” (El-Kasas, 7–8).

– Allah je odredio da Musa živi sretnim životom, poput vladara, u kući onoga od koga je trebao strahovati za svoj život.

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنٍ لِّي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ.

“I žena faraonova reče: ‘On će biti radost i meni i tebi! Ne ubijte ga, možda će nam od koristi biti, a možemo ga i posiniti.’ A oni ništa ne predosjetiše.” (El-Kasas, 9)

– Allah je odredio da Musa odbija sve dojilje izuzev svoje majke, i to je bila Allahova kosmička odredba. To što Musa nije prihvatao dojilje ljudi su smatrali nevoljom i iskušenjem, ali to je istovremeno bila Allahova blagodat jer se na taj način Musa vratio svojoj majci, a da ljudi toga nisu bili svjesni. Na taj način Allah je Musau pružio sigurnost i spas, osigurao mu da raste u okrilju majčinske brige i u kraljevskoj raskoši:

وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِيحُونَ. فَرَدَدْنَاهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَىٰ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَسَيْنَا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ.

“A Mi smo mu već bili zabranili dojilje, pa ona reče: ‘Hoćete li da vam ja pokažem porodicu koja će vam se o njemu brinuti i koja će mu dobro željeti?’ I vratismo ga majci njegovoj da se raduje i da ne tuguje, i da se uvjeri da je Allahovo obećanje istinito; ali većina njih ne zna” (El-Kasas, 12–13).

Pored ovog, postoje i brojni drugi dokazi iz Musaovog života koji potvrđuju da je Allah pripremao Musaa za Svoju poslanicu prije nego što ga je poslao kao poslanika. Naime, Allah je Musau podario obilno znanje, mudrost, lijepo ponašanje, podario mu da pomaže drugima, da stane na stranu onoga kome se čini nepravda i da spriječi činjenje nepravde, odlikovao ga je blagošću prema slabima, jačinom vjerovanja u Allaha, podario mu da traži utočište samo kod Njega, da se oslanja samo na Njega, da daje prednost skromnosti nad uzdizanjem, i odlikovao ga je drugim plemenitim vrlinama, što je i više nego dovoljna potvrda da ga je na taj način pripremao da ponese Njegovu poslanicu i da bude predvodnik svog naroda. Sve navedeno možemo sažeti u sljedećim segmentima:

– Allah je zaštitio Musaa sačuvavši čistotu njegove duše i ne dozvolivši da bilo šta naruši njegovo ispravno vjerovanje. Iako je živio u društvu u kojem su vladali nepravda i tiranija, to se nije odrazilo na njegov moral i ponašanje, kao što to bude slučaj sa onim ko od rođenja odrasta u pokvarenoj sredini, u kojoj dominiraju tiranija i nepravda. Musa, alejhis-selam, nije se odao nemoralu i porocima kojima se obično odaju mladići koji odrastaju u bogatstvu. Allah ga je sačuvao od svega što bi mu narušilo ugled i podario mu je korisno znanje, veliku mudrost i zdravo razmišljanje i prosuđivanje, kao što mu je ranije sačuvao tjelesnu snagu:

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ.

“I kad se on opasa snagom i stasa, dadismo mu mudrost i znanje; tako Mi nagrađujemo one koji dobra djela čine” (El-Kasas, 14).

– Allah je Musau, alejhis-selam, dao odlučnost i pronicljivost, i da, koristeći fizičku snagu, staje u odbranu onih kojima je učinjena nepravda, što je očigledno iz događaja kada je došlo do sukoba između čovjeka iz Benu Israila i Egipćanina. Ovaj slučaj potvrdio je Musaovu pravičnost i ukazao na to da je uvijek stajao na stranu obespravljenih.

Musaove urođene osobine bile su i blagost i samilost prema slabome, i pomaganje nemoćnima, koje su do izražaja posebno došle u situaciji kada je kod međjenske vode zatekao dvije djevojke, koje su čekale po strani i svoju stoku sprečavale da pride vodi, dok su drugi ljudi napajali svoju stoku. Musa im je prišao i upitao ih zašto to čine, a one su rekle da ne poje svoju stoku dok pastiri ne odu i spomenule su da imaju veoma starog oca, i Musa je napojio njihovu stoku. Navedeni primjeri kazuju da je Allah Uzvišeni dao da se u ličnosti Musaa spoje strogoća u kažnjavanju nepravednika i potpuna blagost spram slabih.

– Jedan od znakova Allahove pažnje prema Musau, alejhis-selam, i Njegove zaštite jeste to što mu je podario snažnu svijest o vjeri, što je dovelo do toga da u svakom trenutku ima svijest o svom Gospodaru, i o tome šta On voli, a šta ne voli, tako da je i Musa volio ono što i Allah voli, poput pravde i poštenja, i mrzio je ono što i Allah mrzi, poput nepravde i nasilja. Snažna svijest o Gospodaru, u trenutku kada je udario jednog Egipćanina, koji je umro od siline Musaovog udarca, izazvala je u Musaovom srcu strah od Njega, pa se Musa odmah pokajao i zatražio oprost od svog Gospodara. Allah mu je oprostio i tada se Musa, iz zahvalnosti Allahu na blagodatima i oprost, zavjetovao da više neće više pomagati zločincima:

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ.

“Gospodaru moj’, reče onda, ‘ja sam sâm sebi zlo nanio, oprosti mi!’ I On mu oprosti, On, uistinu, prašta i On je milostiv. ‘Gospodaru moj’, reče, ‘tako mi blagodati koju si mi ukazao, više nikada nevjernicima neću biti od pomoći!’” (El-Kasas, 16–17).

– Musaovo srce bilo je preplavljeno imanom, vjerom u Allaha, povjerenje u Njega bilo je veliko, pa se, kada se osjetio izgubljenim, Njemu obratio, nadajući se da ga uputi na ispravan put:

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَن يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ.

“I kad se uputi prema Medjenu, on reče: ‘Gospodar moj će mi pokazati Pravi put!’” (El-Kasas, 22).

U trenutku kada ga je savladala velika glad, Musa se obratio svome Gospodaru moleći Ga da mu podari iz Svog obilja. Njegov ponos nije mu dopustio da se za svoju potrebu obrati nekome drugom osim svome Gospodaru niti da od djevojaka kojima je napojio stoku zatraži neku naknadu.

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ.

“I on im je napoji, a onda ode u hladovinu i reče: ‘Gospodaru moj, ma kakvu mi hranu dao, zaista mi je potrebna!’” (El-Kasas, 24)

Allah je uslišao njegovu molbu i podario mu da živi u dobrom okruženju. Naime, dobri čovjek, otac djevojaka kojima je napojio stoku, uvidjevši da je Musa snažan i pouzdan, ponudio mu je da se oženi jednom od njegove dvije kćeri, a da mu zauzvrat služi osam godina, i još dvije, ako želi, iz svoje dobre volje. Musa je prihvatio ponudu nimalo ne osjećajući nelagodu da, poslije života u raskoši i obilju, sada živi kao najamnik i hrani se zaradom vlastitih ruku. To Allah i potvrđuje u ajetima:

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ.

“Neka bude tako između mene i tebe!”, reče Musa, ‘koji god od ta dva roka ispunim, nema mi se šta prigovoriti, a Allah je jamac za ono što smo utanačili’” (El-Kasas, 28). Musa, alejhis-selam, ispunio je duži rok, što ukazuje na to da je u njegovu dušu bila utkana ljubav prema činjenju dobra.³⁰²

³⁰² El-Hikmetu min irsalir-rusul, str. 78–80; Abdurrezzak Afifi, Vekafatu terbevija, 3/40.

ČETVRTO POGLAVLJE

ASPEKTI SLIJEĐENJA UPUTE VJEROVJESNIKA I VREDNOVANJE MEĐU NJIMA

PRVO: SPOZNAJA ALLAHA I ISKRENO SVJEDOČENJE NJEGOVE JEDNOĆE – TEMELJI UPUTE VJEROVJESNIKA

Ljudi koji najviše znaju o Allahu jesu Njegovi vjerovjesnici i poslanici, alejhimus-selam. Znanje o Allahu jeste znanje o Njegovim lijepim imenima i svojstvima savršenstva, koje rezultira bogobojaznošću, iskrenim vjerovanjem i potvrđivanjem potpune jednoće Allahu. Kada čovjek stekne više znanja o Allahu i bolje Ga spozna, to u njegovom srcu izazove veći strah od Njega, rezultira time da Ga više veliča i obožava, i da to čini još iskrenije. Ovim najboljim i najčišćim znanjem Allah je posebno obdario Svoje poslanike i vjerovjesnike. Dokazi koji ukazuju na to da je ovo najvrednije znanje i da su poslanici i vjerovjesnici njime posebno odlikovani³⁰³ jesu sljedeći:

– Riječi Uzvišenog o Ibrahimu, alejhis-selam:

يَسْأَلُنِي فَإِيْدِي مَا لَمْ يَأْتِكْ فَاْتَبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا.

“O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti” (Merjem, 43).

– Riječi Uzvišenog o Jakubu, alejhis-selam:

وَإِنَّهُ لَدُوْ عَلِيْمٍ لِّمَا عَلَّمْتَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ.

³⁰³ Vekafatu terbevija, 3/53.

“A on je, uistinu, veliki znalac bio, zato što smo ga Mi naučili, ali većina ljudi ne zna” (Jusuf, 68). Također, Uzvišeni Allah navodi da je Jakub, alejhis-selam, rekao svojim sinovima:

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْفَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ.

“A kad glasonoša radosne vijesti dođe, on stavi košulju na lice njegovo i on progleda. ‘Zar vam ne rekoah’, reče, ‘da ja znam od Allaha ono što vi ne znate?’” (Jusuf, 96). Ove riječi Jakub je izgovorio kada mu je donesena Jusufova košulja, pa mu se vratio vid, i ovim ih je obavijestio da on od Allahove blagosti i milosti zna onoliko koliko ga štiti od očaja i ulijeva mu nadu. Takvo stanje Jakuba bilo je plod njegovog znanja o Allahu i spoznaje Njegovih imena svojstava, a to znanje i spoznaju nisu posjedovali Jakubovi, alejhis-selam, sinovi, koji su ga stalno korili što se nada povratku Jusufa, alejhis-selam.

– Riječi Uzvišenog o Nuhu, alejhis-selam, koji je rekao svome narodu:

أُبَلِّغُكُمْ رَّبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ.

“Poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i savjete vam upućujem; a ja od Allaha znam ono što ne znate vi” (El-A'raf, 62), što znači: Znam od Allaha ono što vi ne znate, i znam o Allahovim svojstvima i Njegovoj zadivljujućoj moći i snazi kojom kažnjava Svoje neprijatelje ono što vama nije poznato; znam da lijepa završnica pripada bogoboja-znima i da od Njegove kazne neće biti sačuvan narod nevjernički.³⁰⁴ Također, Uzvišeni nas obavještava o onome što je Nuh, alejhis-selam, rekao svome narodu:

قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَآتَانِي رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِهِ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمْوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘da vidimo! Ako je meni jasno ko je Gospodar moj i ako mi je On od Sebe dao vjerovjesništvo, a vi ste slijepi za to, zar da vas silimo da to protiv volje vaše priznate?’” (Hud, 28).

³⁰⁴ Vekafatu terbevija, 3/54.

– Riječi Uzvišenog o Salihu, alejhis-selam, koji je rekao:

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَآتَانِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘da vidimo: ako je meni jasno ko je Gospodar moj i ako mi je On sâm vjerovjesništvo dao, pa ko će me od Allaha odbraniti ako Ga ne budem slušao, ta vi biste samo uvećali propast moju’” (Hud, 63).

– Riječi Uzvišenog o Šuajbu, alejhis-selam, koji je rekao:

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْهَيْكُمْ عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘shvatite da je meni jasno ko je Gospodar moj i da mi je On dao svega u obilju. Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem; jedino želim učiniti dobro koliko mogu, a uspjeh moj zavisi samo od Allaha; u Njega se uzdam i Njemu se obraćam’” (Hud, 88).

– Riječi Uzvišenog upućene vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem:

قُلْ إِنِّي عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنْ أَحْسَنْتُمْ إِلَّا لِلَّهِ يَقْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ.

“Reci: ‘Meni je doista jasno ko je Gospodar moj, a vi Ga ne priznajete. Nije u mojoj vlasti ono što vi požurujete; pita se samo Allah, On sudi po pravdi i On je sudija najbolji’” (El-En’am, 57).

Također, kada su se neki ashabi suzdržali da urade ono što je uradio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to je preneseno Vjerovjesniku, pa se on obratio ljudima, tako što se prvo zahvalio Allahu, a zatim je rekao: “Šta je sa onima koji se suzdržavaju od nečega što ja radim? Tako mi Allaha, ja zaista znam o Allahu više od njih i više Ga se bojim od njih.”³⁰⁵

³⁰⁵ Buhari, 6101; Muslim, 2356.

Znanje o Allahu i o Njegovim lijepim imenima i svojstvima savršenstva donosi blagoslovljene plodove vjerovanja, a neki od njih jesu sljedeći:

1. Neprestano veličanje Allaha i strah od Njega

Ono što posebno privlači pažnju u kazivanjima o vjerovjesnicima i poslanicima jeste da su bili posvećeni veličanju Allaha i da su osjećali veliki strah od Njega. Primjeri za to su mnogobrojni, a neke ćemo izdvojiti:

1) *Nuh, alejhis-selam, obraća se svome Gospodaru u vezi sa svojim sinom*

Uzvišeni kaže:

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَكِمِينَ.
قَالَ يَنْتُحِ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ. قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

“A Nuh je bio zamolio Gospodara svoga i rekao: ‘Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji!’ ‘O Nuhu, on nije čeljade tvoje’, rekao je On, ‘jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznalica ne budeš.’ ‘Gospodaru moj’, reče, ‘Tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen.’” (Hud, 45–47)

Ovi ajeti ukazuju na to da je Nuh, alejhis-selam, imao veliko znanje o svom Gospodaru, čiji je plod bio veličanstveni edeb, ponašanje prema svome Gospodaru i strah od Njega. Nuh doziva svoga Gospodara i moli za svoga sina, koji je uništen u potopu zajedno sa ostalim nevjernicima, i svoju dovu završava riječima: *“...i Ti si od mudrih najmudriji!”*, a nije rekao: *“Ti si od milostivnih najmilostiviji”*, što ukazuje na to da je Nuh imao potpuno znanje o Allahovim lijepim imenima i svojstvima savršenstva i ovo je bila situacija u kojoj je odgovaralo da Allaha doziva Njegovim imenom Mudri, i tako se

Nuh u potpunosti prepustio Allahovoj neizmjernoj mudrosti, iz koje je proizašla Njegova odredba da Nuhov sin bude sa onima koji su uništeni i da ne bude sa onima koji su se spasili. Svjestan toga, Nuh, alejhis-selam, svoju je dovu završio riječima: “...i Ti si od mudrih najmudriji”.

U ovim ajetima do izražaja dolazi i Nuhov strah od njegovog Gospodara i da sebe optužuje govoreći da je sam sebi nepravdu učinio, i da zbog toga traži oprost od svog Gospodara: “Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen”. Allah je najveći! Ovo je izgovorio Nuh koji je svoj narod pozivao 950 godina, koji je u toj misiji pokazao izvanrednu strpljivost na svim uznemiravanjima kojima je bio izložen, da bi svoju poslaničku misiju završio traženjem oprosta i milosti od svoga Gospodara:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَرِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا.

“Gospodaru moj, oprosti meni, i roditeljima mojim, i onome koji kao vjernik u dom moj uđe, i vjernicima i vjernicama, a nevjernicima samo propast povećaj!” (Nuh, 28).³⁰⁶

2) Šuajbova, alejhis-selam, rasprava sa svojim narodom i odgovor koji im je uputio kad su mu dali izbor ili da izađe iz njihovog mjesta ili da se vrati u njihovu vjeru

Uzvišeni Allah kaže:

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَنَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أُولَؤُ كُنَّا كَارِهِينَ.
قَدْ أَفْتَرْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنَّا عُودُنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهَ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ.

“Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: ‘Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati.’ ‘Zar i protiv naše volje?’, reče on.

³⁰⁶ Vekafatu terbevija, 3/57.

‘A nije za nas da se u njega vraćamo, izuzev ako htjedne Allah, Gospodar naš. Gospodar naš obuhvata svaku stvar znanjem. U Allaha se uzdamo. Gospodaru naš! Presudi između nas i između naroda našeg s Istinom (pravedno), a Ti si Najbolji od sudaca.’” (El-A’raf, 88–89)

Ove riječi znače: “Ne postoji nikakva mogućnost da se mi vratimo u vašu vjeru.” Tim riječima Šuajb, alejhis-selam, uništio im je svaku nadu i jasno naznačio da ne postoji nikakva mogućnost da postignu dogovor i usaglase se, i to sa više aspekata:

- Jasno im je stavio na znanje da i on i vjernici koji ga slijede osjećaju prezir prema njihovoj vjeri i mnogoboštvu koje prakticiraju.

- Otvoreno im je rekao da je njihova vjera lažna i da bi i oni, kad bi prihvatili njihovu vjeru, postali lažljivci.

- Šuajb i vjernici koji su ga slijedili priznali su da im je Allah ukazao milost time što ih je spasio od te lažne vjere.

- S obzirom na trenutno stanje u kojem se nalaze vjernici, čija su srca preplavljena veličanjem Allaha i koja Ga priznaju kao jedinog Kojem ibadet upućuju i kao jedinog Boga, Koji zaslužuje da Mu se upućuju svi vidovi ibadeta, Šuajb je ukazao da je nemoguće da se vrate u njihovu vjeru i jasno im je naznačio da su njihova božanstva lažna. Sve to vjernici spoznaju jer im je Allah ukazao počast time što im je podario zdrav razum kojim razlučuju istinu od neistine i uputu od zablude.

S obzirom na Allahovu volju i na to da je Njegova odredba izvršna, i da niko ne može izbjeći ono što mu je On odredio Svojim htijenjem i voljom, čak i ako se poduzmu potrebni koraci i osiguraju sredstva, vjernici su svjesni da ne mogu ništa ni sami uraditi ili nešto ostaviti, tako da je u tom kontekstu i rekao: *“A nije za nas da se u njega vraćamo, izuzev ako htjedne Allah, Gospodar naš”*, što znači: “Ni mi niti bilo ko drugi ne možemo izaći iz okvira Njegove volje koja je dio Njegove odredbe i mudrosti”. Uzvišeni kaže: *“Gospodar naš obuhvata svaku*

stvar znanjem", dakle zna šta je dobro za robove i kako da upravlja s njima.³⁰⁷

U plemenitim ajetima primjećujemo da Šuajb, koliko god uzdiže glavu pred mnogobožskim tiranima i uglednicima svog naroda i koliko god podiže svoj glas suprotstavljajući im se, toliko pokazuje poniznosti i skrušenosti pred svojim Veličanstvenim Gospodarom, Koji obuhvata sve Svojim znanjem. Šuajb se ne uzdiže pred Gospodarom, ništa ne tvrdi kategorički, skrušen je pred Njegovom moći, Njemu prepušta da ga vodi, Njemu izjavljuje svoju pokornost i predanost: *"...izuzev ako htjedne Allah, Gospodar naš. Gospodar naš obuhvata svaku stvar znanjem"*. Tim riječima Šuajb priznaje da samo Allah, njegov Gospodar, zna šta će se u budućnosti desiti sa njim i sa vjernicima koji su s njim. Šuajb, alejhis-selam, može reći mnogobožskim tiranima da odlučno odbija prihvatiti njihovu vjeru i da to isto tako odbijaju i vjernici koji ga slijede i izjavljuje da u potpunosti odbacuje njihovu vjeru i samu pomisao da bi je mogli prihvatiti, međutim, Šuajb ništa od toga kategorički ne tvrdi, jer njemu nije poznato kakva je Allahova odredba i volja u pogledu njega i vjernika koji su s njim, nego kaže da Allahova volja obuhvata i njega i vjernike i da će se sve odvijati u skladu sa Njegovim određenjem. Allah ima znanje o svemu tome, a on i vjernici to ne znaju. Stoga se Šuajb predaje Njegovom znanju i volji.

Ovakvo se ponaša Allahov dobri rob, evlija, prema Allahu. Allah traži ovakvo ponašanje: ponašanje kojim čovjek iskazuje pokornost i predanost Njemu i ne uzdiže se nad Njegovim naredbama i ne protivi se bilo kojoj Njegovoj odredbi.

Naposljetku, Šuajb ostavlja tirane svoga naroda, ne osvrće se na njihove prijetnje i zastrašivanja, i okreće se svome Zaštitniku, potpuno se predajući Njemu i moleći Ga da presudi između njega i njegovog naroda.

3) Musaovo veličanje njegovog Gospodara i strah od Njega

³⁰⁷ *Vekafatu terbevija*, 3/60; *Tefsirus-Sa'di*, 89. ajet sure El-A'raf.

Uzvišeni kaže:

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَنِي وَلَٰكِنْ أَنظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَنِي فَلَمَّا تَخَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ ثُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ.

"I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: 'Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!' 'Ne možeš Me vidjeti', reče, 'ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjet ćeš Me!' I kad se Gospodar njegov onome brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: 'Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!'" (El-A'raf, 143)

U riječima Uzvišenog: "...ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu vidjet ćeš Me!", kada mu se Allah pokazao: "I kad se Gospodar njegov onome brdu otkri", tj. kad se Allah pokazao tom čvrstom brdu koje ne govori, "On ga sa zemljom sravni", tj. postalo je smrvljeno, zdrobljeno, kao pijesak, iz straha od viđenja Allaha i nije ostalo čvrsto. "...a Musa se onesviješćen strovali...", tj. kada je vidio to što je vidio, onesvijestio se. "...čim se osvijesti", tj. tada mu je postalo jasno da ni on neće moći podnijeti viđenje Allaha, pa je zatražio oprost od svoga Gospodara zbog svog postupka i onda "reče: 'Hvaljen neka si!'", tj. izgovorio je to veličajući Allaha i ukazujući na to da je Allah iznad svega što ne dolikuje Njegovoj veličini. "...kajem Ti se", tj. tražim oprost za sve grijehe i nedolično ponašanje prema Tebi. "...ja sam vjernik prvi", tj. Musa ponovo potvrđuje svoje vjerovanje preplavljen spoznajom onoga što prije nije znao, kojom ga je Allah počastio.

4) *Isaovo, alejhis-selam, veličanje Gospodara i njegovo učtivo ponašanje prema Njemu*

Ovo je vidljivo iz pitanja koje će Allah postaviti Isau na Sudnjem danu, iako On najbolje zna:

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰبُعِیْسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَلِیًّا إِلَٰهَیْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ.

“A kada Allah rekne: ‘O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: *Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha?*’” (El-Maida, 116).

Uzvišeni kaže:

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَآلِيَ الْهَيْمَنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ. مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مِمَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ. إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبْدُكَ وَإِنْ تُغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ. قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ. لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

“A kada Allah rekne: ‘O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: *Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha?*’, on će reći: ‘Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; samo Ti jedini sve što je skriveno znaš. Ja sam im samo ono govorio što si mi Ti naredio: ‘Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru!’ I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš. Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si.’ Allah će reći: ‘Ovo je Dan u kome će iskrenima od koristi iskrenost njihova biti; njima će džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, pripasti, vječno i zauvijek će u njima ostati. Allah će zadovoljan njima biti, a i oni Njim. To će veliki uspjeh biti!’ Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji i nad onim što je na njima; On sve može!” (El-Maida, 116–120)

Iz ovih plemenitih ajeta izviru prelijepe poruke i značenja, o kojima je potrebno razmišljati. U odgovoru Isaa, alejhis-selam, do izražaja dolazi veličanje Allaha, priznavanje Njemu svega što Mu dolikuje, a to ukazuje na Isaovu spoznaju Plemenitog Stvoritelja.

Ako pomno razmislimo o stanju poslanika, alejhimus-selam, i njihovom odnosu prema Allahu, o tome kako su Mu se obraćali i

upućivali dove, uvidjet ćemo da su to činili s posebnim edebom i učtivošću.

Mesih, alejhis-selam, govorio je: *“Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo”*, a nije rekao: *“Nisam ja to rekao”*, i na taj način, u razlici između ova dva odgovora, do izražaja dolazi iznimna učtivost koju je Isa iskazao tim riječima, da bi naposljetku ukazao na to da njegovo stanje i tajne Allah već zna: *“Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš”*. Zatim je porekao da on išta zna o Allahovom gajbu i tajnama, i to znanje pripisao je samo Njemu: *“Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš”*, a onda Ga je pohvalio i opisao da On jedini zna sve što je skriveno: *“...samo Ti jedini sve što je skriveno znaš”*. Potom je porekao da im je rekao bilo šta osim onoga što mu je naredio njegov Gospodar, a to je čisti tevhid: *“Ja sam im samo ono govorio što si mi Ti naredio: ‘Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru!’”* Nakon toga, obavijestio je da je nad njima bdio dok je boravio među njima i da je tada mogao utjecati na njih, a kada ga je Allah uzdigao Sebi, to više nije mogao i njemu više nije bilo poznato šta oni rade i da je Allah jedini koji ih je nadgledao: *“I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao!”*. Zatim je rekao da je Allahovo svjedočenje iznad svih svjedočenja: *“Ti nad svim bdiš”*, da bi nakon toga izgovorio riječi koje su vrhunac učtivosti i lijepog ponašanja prema Allahu: *“Ako ih kazniš, robovi su Tvoji”*, a to znači: Svaki vlasnik je samilostan i dobročinitelj prema svojim robovima, a oni su Tvoji robovi i nisu robovi nekoga drugog, pa ako ih kazniš, a oni su Tvoji robovi, to je Tvoja pravda, jer da nisu od najgorih i najneposlušnijih robova, Ti ne bi ih kaznio. Ako rob čini dobra djela i obožava svoga Gospodara, to iziskuje da On bude samilostan prema njemu, jer zašto bi Najmilostiviji, Najdarežljiviji, Najveći Dobročinitelj kažnjavao Svoje robove ako nisu iskazali neposlušnost i oholost i zaslužili da ih kazni. Zatim je Isa rekao: *“...a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si”*, a nije rekao: *“Ti si Onaj Koji prašta i Koji je milostiv”*. Ovo je vrhunac lijepog ponašanja prema Allahu Uzvišenom. Isa je to rekao u vrijeme kada je Gospodar izrazio Svoju

srdžbu prema njima, što znači da su osuđeni na boravak u Vatri, i više nema prostora da se za njih zauzima i traži milost i oprost, nego je vrijeme da se ogradi od njihovih postupaka i da ih prepusti onome što su činili. Da je Isa rekao: “Ti si Onaj Koji prašta i Koji je milostiv”, u ovoj situaciji to bi djelovalo kao da pokazuje saosjećanje prema Njegovim neprijateljima u situaciji kada je Allah na njih srdit. Situacija je zahtijevala da pokaže da se slaže sa svojim Gospodarom u trenutku kad je On ispoljio Svoju srdžbu prema njima i zato Isa ne spominje dva Allahova svojstva kojima se traži Njegova blagost, milost i oprost, nego spominje Njegova svojstva koja ukazuju na Njegovu potpunu moć i znanje.

Otuda ove Isaove riječi znače: Ako im oprostiš, Tvoj oprost ukazivat će na Tvoju savršenu moć da ih kazniš, a ne na to da nisi kadar da ih kazniš ili da ti je nepoznata razmjera njihovog nedjela, kao što je slučaj sa ljudima koji oproste jedni drugima zbog nemogućnosti da se osvete ili zbog toga što im nije dovoljno poznata razmjera nepravde koja im je nanesena. Savršenstvo podrazumijeva da oprosti onaj koji ima moć i znanje, koji je silan i mudar. Spominjanje ovih svojstava u ovoj situaciji vrhunac je lijepog edeba i učtivosti u obraćanju Allahu.³⁰⁸

5) *Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, veličanje Gospodara i strah od Njega*

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Tako mi Allaha, ja bolje poznajem Allaha od njih i više Ga se bojim od njih.”³⁰⁹

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik sallallahu alejhi ve sellem rekao: “Da vi znate ono što ja znam, rijetko biste se smijali, a često biste plakali.”³¹⁰

Aiša, radijallahu anha, kazuje da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi počeo puhati jak vjetar, rekao: “Allahu moj, Tebe molim za dobro ovog vjetra i dobro koje je u njemu i dobro s kojim je poslan, a utječem Ti se od njegovog zla, i od zla koje u njemu, i

³⁰⁸ Ibn Kajjim, *Medaridžus-salikin*, 2/378–379.

³⁰⁹ Buhari, 6101; Muslim, 2356.

³¹⁰ Buhari, 6486.

od zla s kojim je poslan.” Aiša, radijallahu anha, rekla je: “Kada bi se nebo naoblačilo, na licu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, moglo bi se prepoznati da je uznemiren. Išao bi čas naprijed, čas nazad. Kada bi kiša počela padati, to bi ga obradovalo i nestala bi dotadašnja uznemirenost.” Aiša, radijallahu anha, rekla je: “Upitala sam ga o tome pa je rekao: ‘Bojim se da ne bude kazna koja će pogoditi moj ummet, da ne bude kao što je rekao narod Ad:

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُمِطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ.

‘I kad ugledaše na obzorju oblak, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: ‘Ovaj nam oblak kišu donosi!’ ‘Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi’ (El-Ahkaf, 24).^{311»312}

2. Velika predanost i posvećenost zikru i dovi

Navest ćemo neke primjere za to.

1) Ponizno upućivanje dove Allahu da ispuni njihove potrebe

Uzvišeni kaže:

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَلَيْسَ الَّذِي وَالَّتِ الْأَرْضُ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ. فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرَى لِلْعَابِدِينَ. وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ. وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ. وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغْلَبًا فَقَبِضَ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُصَيِّحُ الْمُؤْمِنِينَ. وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ. فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَاهُ وَرَوْحَهُوَ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْحَيَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ.

“I Ejjubu se, kada je Gospodaru svome zavapio: ‘Mene je nevolja snašla, a Ti si od milostivih najmilostiviji!’ – odazvasmo i nevolju mu koja ga je morila otklonismo i vratismo mu, milošću Našom, čeljad njegovu i uz njih još toliko i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju. I Ismailu, i Idrisu, i Zulkiflu, a svi su oni bili strpljivi. I obasusmo ih milošću

³¹¹ Muslim, 899.

³¹² Vekafatu terbevija, 3/67.

Našom, oni doista bijahu dobri. I Zunnunu se, kada srdit ode i pomisli da ga nećemo kazniti – pa poslije u tminama zavapi: ‘Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!’ – odazvasmo i tegobe ga spasismo; eto, tako Mi spašavamo vjernike. I Zekerijau se – kada zamoli Gospodara svoga: ‘Gospodaru moj, ne ostavljaj me sama, a Ti si jedini vječan!’ – odazvasmo i, izljevajući mu ženu, Jahjaa mu poklonismo. Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni.” (El-Enbija, 83–90)

Istinski tevhid, monoteizam, potpuna predanost i ovisnost o Gospodaru, užitek u obraćanju Njemu, priznavanje Allahu svojstva milosti i da je On od milostivih najmilostiviji, približavanje Njemu putem Njegovih svojstava, i velika potreba roba za Gospodarom – sve to zastupljeno je u ovoj dovi. Kada se sve to nađe kod onoga ko je iskušan, tada mu budu otklonjene kušnje.³¹³

Allahove riječi: “...i da bude pouka onima koji se Nama klanjaju” znače: u strpljenju Ejjuba, alejhis-selam, i dovi koju je uputio pouka je za sve one koji obožavaju Allaha nakon njega, kako bi se u svemu tome povelili za njim. U ovim ajetima također se spominju Ismail, Idris, Zulkifl, za koje je rečeno da su bili strpljivi i da ih je Allah nagradio za to i opisao kao bogobožne robove.³¹⁴

Ove vjerovjesnike, alejhimus-selam, Allah je opisao kao strpljive, a to ukazuje na to da su Mu dali Njegovo pravo i istinski ispunili ono što je od njih tražio, tako da su u toj osobini dostigli najviši stupanj. Također, Uzvišeni ih je opisao kao bogobožne, a to podrazumijeva čisto srce koje je spoznalo Allaha i ispunjeno je ljubavlju prema Njemu³¹⁵, srce koje je preplavljeno pokajanjem i vraćanjem Njemu, ispravnost jezika tako što će stalno spominjati Allaha – zikr Mu činiti, ispravnost udova tako što će biti zaokupljeni pokornošću Allahu i udaljeni od grijeha. Zbog njihove strpljivosti i bogobožnosti Allah ih je uveo u okrilje Svoje milosti, podario da su sa svojom braćom

³¹³ Ibn Kajim, *Bedaiut-tefsir*, 3/189.

³¹⁴ *Vekafat terbevija*, 3/70.

³¹⁵ *Tefsirus-Sa'di*, 3/295.

poslanicima, nagradio ih nagradom i na dunjaluku i na ahiretu. A da im je jedina nagrada bila to što ih je Allah izdvojio među svim ljudima i podario da budu spominjani po dobru, to bi im bila dovoljna čast i blagodat.³¹⁶

O riječima Uzvišenog:

فَنَادَىٰ فِي الظُّلُمَاتِ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ.

“...pa poslije u tminama zavapi: ‘Nema boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!’” (El-Enbija, 87), Ibn Kajjim kaže: “Zaista se se u ovim riječima ogleda vrhunac izražavanja Allahove jednoće – tevhida, slavljenja i veličanja Gospodara Uzvišenog, priznanje roba da je sam sebi učinio nepravdu, što je najbolji način liječenja teškoće, brige i tuge, i približavanja Allahu, što dovodi do toga da Allah Svome robu ispuni potrebe. Priznanje jednoće Allahu – tevhid i slavljenje i veličanje Allah sadrže potvrdu savršenstva Allahu i ukazuju da je On iznad svake manjkavosti i nedostatka. Priznanje da je samom sebi nanio nepravdu podrazumijeva vjerovanje roba u šerijat, nagradu, kaznu, podstiče ga da se pokajnički vrati Allahu i zatraži Njegov oprost, navodi ga da prizna da samo Njemu robuje i da zavisi samo od Allaha. Dakle, ovim se ukazuje na to da se Allahu približava putem četiri stvari: iskazivanjem Allahove jednoće – tevhida, slavljenjem i veličanjem Allaha, obožavanjem Allaha i priznavanjem svog grijeha.”³¹⁷

Slavljeni Allah opisao je Svoga vjerovjesnika Junusa, alejhis-selam, kao onoga koji slavi i veliča Allaha u blagostanju:

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ. لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ.

“...i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale (slave), sigurno bi ostao u utrobi njenoj do Dana kad će svi biti oživiljeni” (Es-Safat, 143–144). Riječi: “...i da nije bio jedan od onih koji Allaha hvale (slave)” ukazuju na to da je Junus, alejhis-selam, prije tog događaja, mnogo ibadetio

³¹⁶ Ibid., 3/295.

³¹⁷ Bedaiut-tefsir, 3/190.

svome Gospodaru, slavio Ga i zahvaljivao Mu, a tako je postupao i kada ga je riba progutala.³¹⁸

Vjerovjesnici, alejhimus-selam, najljepše su se ophodili prema Allahu: mnogo su Ga spominjali, slavili Ga i hvalili i u blagostanju, i u teškoći, i u svakom stanju, dove su upućivali samo Njemu, i priznavali da su sami sebi nepravdu učinili.

U prethodnim ajetima Zekerijja i Jahja, alejhimes-selam, opisani su riječima:

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُۥ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْحَيَرَاتِ
وَيَدْعُونَ رَغَبًا وَرَهَبًا ۖ وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ.

“Oni su se trudili da što više dobra učine i molili su Nam se u nadi i strahu, i bili su prema Nama ponizni” (El-Enbija, 90). Riječi: “Oni su se trudili da što više dobra učine” znače da su prednjačili i žurili da čine dobra djela, kad god bi im se ukazala prilika za to, posebno u odabranim vremenima, i izvršavali su ih na propisan način. Riječi: “...i molili su Nam se u nadi i strahu” znače: usrdno i sa željom molili su Nas za sve ono što će im donijeti korist na dunjaluku i tražili su utočište kod Nas svega što može biti štetno za njihov dunjaluk i ahiret, i u tome nisu bili nemarni. “....u strahu”, tj. pobožno, pokorno; “...i bili su prema Nama ponizni”, tj. pokorni, a takvi su bili jer su u potpunosti spoznali svoga Gospodara.³¹⁹ Veza vjerovjesnika sa njihovim Gospodarom ogleda da se u: spominjanju – zikru, slavljenju – tesbihi i molbi – dovi.³²⁰

2) Skrušenost i plač kad se spomene Allah

Nakon što je Allah spomenuo skupinu vjerovjesnika u suri Merjem, pohvalio ih je riječima:

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِن ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِن ذُرِّيَّةِ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا.

³¹⁸ Tefsirus-Sa'di, 4/272.

³¹⁹ Tefsirus-Sa'di, 3/297; Vekafatu terbevijja, 3/73.

³²⁰ Ibid., 3/73.

“To su ti vjerovjesnici koje je Allah milošću Svojom obasuo, potomci Ademovi i onih koje smo sa Nuhom nosili, i potomci Ibrahimovi i Israilovi, i onih koje smo uputili i odabrali. Kad bi im se ajeti Milostivog čitali, oni bi licem na tle padali i plakali” (Merjem, 58).

Ovo su bile najbolje kuće na svijetu, koje je Allah odabrao. Kada bi im se učili ajeti Milostivog u kojima se kazuje o nepoznatom, o Sudnjem danu, nagradi i kazni, svojstvima Onoga Koji zna skriveno, *“oni bi licem na tle padali i plakali”*, i ovi ajeti u njihovom srcu izazvali bi skrušenost i još više pobudili slast vjerovanja, imana, i želje za onim što je kod Allaha, i tako bi plakali, kajali se i činili sedždu svome Gospodaru. Nisu bili od onih koji bi ostajali gluhi i slijepi kada bi čuli Allahove ajete:

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا.

“I oni koji – kad budu opomenuti znakovima Gospodara svog – ne padaju pred njima gluhi i slijepi” (El-Furkan, 73). S obzirom na to da je za ajete rečeno da su ajeti Milostivog, to znači da su Njegovi ajeti sušta milost i dobrota prema Njegovim robovima, jer ih je On tim ajetima uputio na istinu, vratio im je vid nakon sljepila, izbavio ih je iz zablude i podučio ih nakon neznanja.³²¹

3) Dova u kojoj vjerovjesnici mole Gospodara da ih učvrsti na istini i usmrti na tevhidu i islamu

Na to se ukazuje u riječima koje je izgovorio Ibrahim, alejhis-selam:

وَأَجْنِبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ إِلَّا صَنَامًا.

“I sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima” (Ibrahim, 35);

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّقْ بِي الصَّلَاحِينَ.

“Gospodaru moj, podari mi znanje i uvrsti me među one koji su dobri” (Eš-Šuara, 83);

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

³²¹ Tefsirus-Sa'di, 3/209.

“Ne dopusti, Gospodaru naš, da nas nevjernicima staviš u iskušenje i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri” (El-Mumtehina, 5).

Allah navodi da je Musa, alejhis-selam, kada je njegov narod zadesio potres, rekao:

وَأَخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَتُهْلِكُهُنَّ بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ. وَاصْطَبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابِ أَصِيبَ بِهِ مَن أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ.

“I Musa odabra iz naroda svoga sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres, on reče: ‘Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije. Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na Pravi put ukazuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše; I dosudi nam milost na ovome svijetu, i na onome svijetu – mi se vraćamo Tebi!’ ‘Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću’, reče On, ‘a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali.” (El-A’raf, 155–156)

Uzvišeni Allah kazuje da je Sulejman, alejhis-selam, molio:

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَلَدِي وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

“Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojim, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!” (En-Neml, 19)

Uzvišeni Allah obavještava nas da je Jusuf, alejhis-selam, rekao:

رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تُوفِّني مُسْلِمًا وَآلِ حَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ.

“Gospodaru moj, Ti si mi dao dio vlasti i naučio me tumačenju nekih snova! O Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti si Zaštitnik moj i na ovome i na onome svijetu; daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri!” (Jusuf, 101)

Iz dove Jusufa, alejhis-selam, zaključuje se da čovjek treba da stalno ponizno traži od Allaha postojanost u vjerovanju, imanu, i da poduzima sve što će dovesti do željenog rezultata; da traži od Allaha lijep završetak i potpunu blagodat, da mu se približava Njegovim blagodatima i moli Ga da mu ih upotpuni, da mu podari lijepu smrt. Ovo ne znači da Jusuf, alejhis-selam, priželjkuje smrt, kao što su neki pomislili, nego je to molio Allaha da mu, kada dođe smrtni čas, podari lijepu završnicu i da umre u okrilju islama, za što svaki vjernik treba moliti svoga Gospodara u svakom vremenu.³²²

U ovoj dovi potvrđuje se da je Allah jedino božanstvo, odriče se od odanosti bilo kome drugom mimo Njega, ukazuje se na to da je smrt u okrilju islama najveličanstveniji cilj roba i da to zavisi od Allaha, a ne od roba, i priznaje se povratak Allahu, oživljenje, i moli se da bude od sretnih.³²³

4) Snaga u pokornosti Allahu i obožavanju samo Njega

Uzvišeni kaže:

وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ.

“I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih.” (Sad, 45)

Riječi: *“...sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih”* znače da su oni bili snažni u vjeri i da su dobro poznavali Allahove propise. Katada je rekao: *“Data im je snaga u ibadetu i razumijevanje, dalekovidnost u vjeri.”*³²⁴

Dokazi o ibadetu vjerovjesnika, alejhimus-selam, mnogobrojni su, a navest ćemo neke:

Uzvišeni Allah obavještava nas da je Ibrahim, alejhis-selam, rekao:

³²² Tefsirus-Sa'di, 2/452; Vefejatu terbevija, 3/75.

³²³ Bedaiut-tefsir, 2/476.

³²⁴ Medžmuul-fetava, 19/170; Vekafatu terbevija, 3/77.

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ.

“Gospodaru moj, daj da ja i neki potomci moji obavljamo molitvu; Gospodaru naš, Ti usliši molbu moju!” (Ibrahim, 40)

Uzvišeni je pohvalio Ismaila, alejhis-selam, riječima:

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا.

“...i tražio je od čeljadi svoje da molitvu obavljaju i da milostinju udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljan.” (Merjem, 55)

Uzvišeni Allah pohvalio je Ishaka i Jakuba, alejhis-selam, riječima:

وَجَعَلْنَاهُمْ أَيْمَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَبِيدِينَ.

“...i učinismo ih vjerovjesnicima da upućuju prema zapovijedi Našoj, i objavismo im da čine dobra djela, i da molitve obavljaju, i da milostinju udjeljuju, a samo su se Nama klanjali” (El-Enbija, 73)

Govoreći o Davudovom, alejhis-selam, ibadetu i njegovom pokajanju, mnoštvu njegovog zikra i njegovoj skrušenosti, da su čak i brda i ptice ponavljali sa njim, Uzvišeni je rekao:

أَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَادْخُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ. إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعُشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ. وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ.

“Ti otrpi ono što oni govore i sjeti se roba Našeg Davuda, čvrstog u vjeri, koji se uvijek Allahu obraćao. Mi smo brda potčinili da zajedno s njim hvale Allaha prije nego što sunce zađe i poslije pošto grane, a i ptice okupljene – svi su oni zbog njegova hvaljenja hvalu ponavljali.” (Sad, 17–19)

Njegovo pokajanje opisao je riječima:

وَقَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ.

“I Davud se uvjeri da smo Mi baš njega na kušnju stavili, pa oprost od Gospodara svoga zamoli, pade licem na tle i pokaja se.” (Sad, 24)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao nam je na samo jedan dio Davudovog raznovrsnog ibadeta i na snagu kojom ga je izvršavao, riječima: “Allahu najdraži namaz jeste Davudov namaz i najdraži

post Allahu jeste Davudov post. On bi spavao pola noći, a klanjao bi trećinu, pa spavao šestinu. I postio bi jedan a drugi dan ne bi postio. I nije bježao sa bojnog polja.”³²⁵

Kada je riječ o našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, mnogobrojne su predaje u kojima se govori o mnoštvu i snazi njegovog ibadeta. I to ne treba da čudi, jer njegovo je srce bilo ispunjeno spoznajom o njegovom Gospodaru, ljubavi prema Njemu i veličanjem Njega. Muhammedu je njegov Gospodar rekao:

يَا أَيُّهَا الْمُرْسَلُ. فَمِ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا. نِصْفَهُ أَوْ أَنْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا. أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا.

“O ti, umotani! – probdij noć, osim maloga dijela; polovinu njezinu ili malo manje od nje; ili malo više od nje, i izgovaraj Kur’an pažljivo” (El-Muzzemmil, 1–4);

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا.

“I u jednom dijelu noći radi Njega molitvu obavlja, i dugo Ga noću hvali!” (El-Insan, 26);

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَيًّا.

“On je Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih, zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! Znaš li da ime Njegovo ima iko?” (Merjem, 65).

Primjeri Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, ibadeta

Huzejfa, radijallahu anhu, kazuje: “Jedne noći klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on je počeo učiti suru El-Bekara. Pomislio sam: ‘Učinit će rukū kad prouči stotinu ajeta’, ali on je nastavio. Zatim sam pomislio: ‘Ovaj će rekat klanjati proučivši dvije stotine ajeta’, ali on je nastavio učiti. Pomislio sam: ‘Klanjat će ovaj rekat proučivši na njemu cijelu suru El-Bekara’, ali on je počeo učiti suru En-Nisa i proučio je, pa je počeo učiti suru Ali Imran i proučio je. Učio je polahko i razgovijetno, kad bi proučio ajet u kojem se nalazi slavljenje Allaha, slavio bi Allaha, kad bi proučio ajet u kojem se traži

³²⁵ Buhari, 1131; Vekafat terbevija, 3/78.

od Allaha, on bi zatražio od Allaha, kad bi proučio ajet u kojem se traži zaštita od Allaha, zatražio bi zaštitu od Allaha. Zatim je učinio rukū i počeo govoriti: ‘Subhane Rabbijel-Azim! – Slavljen neka je moj Gospodar Veličanstveni!’, tako da mu je rukū trajao isto koliko i stajanje na kijamu. Zatim je rekao: ‘Semiallahu limen hamideh! – Allah je čuo onoga koji Mu zahvaljuje!’, a potom je stajao dugo skoro koliko i na rukūu, pa je otišao na sedždu i izgovarao: ‘Subhane Rabbijel-A’la! – Slavljen neka je moj Gospodar Uzvišeni!’, tako da mu je sedžda trajala skoro kao stajanje na kijamu.”³²⁶

Mugira b. Šu’ba, radijallahu anhu, kazuje: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, toliko je dugo stajao u namazu da su mu noge otekle pa mu je rečeno: ‘Tebi je Allah oprostio prijašnje i buduće grijeh’, a on je rekao: ‘Zar da ne budem zahvalan rob!’”³²⁷

3. Potpuno pouzdanje u Allaha – tevekkul

Navest ćemo nekoliko primjera za to.

Allah Uzvišeni rekao je o Svome vjerovjesniku Nuhu, alejhis-salam:

وَأَنذِرْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يٰقَوْمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقْعَدٌ وَتَذَكَّرِ بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ أَقْضَوْا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ.

“Kaži im povijest o Nuhu! Kad on reče narodu svome: ‘O narode moj, ako vam je dodijao moj boravak među vama i moje opominjanje Allahovim dokazima – a ja se stalno uzdam u Allaha – onda se, zajedno sa božanstvima svojim, odlučite, i to ne krijte; zatim to nada mnom izvršite i ne odgađajte!’” (Junus, 71)

Allah nam kazuje o Svome vjerovjesniku Hudu, alejhis-salam, dok je raspravljao sa svojim narodom:

³²⁶ Muslim, 772.

³²⁷ Buhari, 4836; Muslim, 2819.

إِنْ تَقُولُ إِلَّا أَعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ إِنْ أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ. مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ. إِنْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

“Mi kažemo samo to da te je neko božanstvo naše zlom pogodilo.” Ja pozivam Allaha za svjedoka’, reče on, ‘a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge Njemu ravnim smatrate, pored Njega; i zato svi zajedno protiv mene lukavstvo smislite i nimalo mi vremena ne dajte, ja se uzdam u Allaha, u moga i vašega Gospodara! Nema nijednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno.” (Hud, 54–56)

Kada je Allahov vjerovjesnik Hud, alejhis-selam, spoznao da Allah pravedno postupa prema Svojim stvorenjima u svemu: kada naređuje i zabranjuje, nagrađuje i kažnjava, i određuje, kada daje blagodati i iskušenja, kada daje uspjeh i neuspjeh, i da se sve to odvija u skladu sa Njegovim savršenstvom koje proizlazi iz Njegovih imena i svojstva: pravednosti, mudrosti, milosti, dobročinstva, davanja prednosti, nagrađivanja i kažnjavanja prema zasluži, davanja uspjeha i neuspjeha, darivanja i uskraćivanja, upute i zablude – sve to Allah daje u skladu sa Svojim savršenim znanjem, tako da Mu zbog toga pripada potpuna zahvala i svaki vid veličanja – Hud, alejhis-selam, stamenog srca, predanog samo Allahu, pozvao je uglednike svoga naroda:

قَالَ إِنْ أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ. مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ. إِنْ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

“Ja pozivam Allaha za svjedoka’, reče on, ‘a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge Njemu ravnim smatrate, pored Njega; i zato svi zajedno protiv mene lukavstvo smislite i nimalo mi vremena ne dajte, ja se uzdam u Allaha, u moga i vašega Gospodara! Nema nijednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno” (Hud, 54–56).

Ovim riječima Hud, alejhis-selam, kao da im poručuje: “Kako da se bojim onoga koji je i sâm u vlasti nekoga drugog, a to je jedini

Stvoritelj! Kad bih bio takav, zar ne bih bio najveći neznalica i nepravednik?!”³²⁸

Na hrabrost, postojanost i lijepo mišljenje o Gospodaru, Allah ukazuje u kazivanju o Musau, alejhis-selam, i njegovom narodu, u trenutku kada su ih na putu prema moru slijedili faraon i njegova vojska. Uzvišeni kaže:

فَلَمَّا تَرَاءَا الْجُمُعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ. قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ. فَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَأَنْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ.

“...pa kad jedni druge ugledaše, drugovi Musaovi povikaše: ‘Samo što nas nisu stigli!’ ‘Neće!’, reče on, ‘Gospodar moj je sa mnom, On će mi put pokazati.’ I Mi objavismo Musau: ‘Udari štapom svojim po moru!’ – i ono se rastavi i svaki bok njegov bijaše kao veliko brdo.” (Eš-Šuara, 61–63)

Na ove vrline ukazuje se i u kazivanju o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio u pećini Sevr. Uzvišeni kaže:

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

“Ako ga vi ne pomognete – pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kada su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: ‘Ne brini se, Allah je s nama!’, pa je Allah spustio smirenost na druga njegova, a njega pomogao vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je – gornja. Allah je silan i mudar.” (Et-Tevba, 40)

³²⁸ Vekafat terbevija, 3/96.

4. Lijepo mišljenje o Allahu i zadovoljstvo Njegovim određenjem

Ove osobine plod su iskrenog oslonca na Allaha – tevekkula koji proizlazi iz znanja o Allahu, spoznaje Njegovih lijepih imena i svojstava savršenstva i njihovog utjecaja na život čovjeka.

Uzvišeni je o Svome poslaniku Ibrahimu Halilu, alejhis-selam, rekao:

فَبَشِّرْنَاهُ بِعُلْمٍ حَلِيمٍ. فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَؤُا إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبُحُكَ فَانظُرْ
مَاذَا تَرَى قَالَ يَبْنَؤُا أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ. فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ
لِلْجَبِينِ. وَتَدَيَّنَهُ أَنْ يَبْأَبْرَاهِيمَ. قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ. إِنَّ هَذَا لَهُوَ
الْبَلَاءُ الْأَمِينُ.

“Mi smo ga obradovali dječakom blage naravi. I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: ‘O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?’ ‘O oče moj’, reče, ‘onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.’ I njih dvojica poslušase, i kad ga on čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnusmo: ‘O Ibrahim, ti si se Objavi u snu odazvao; – a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine – to je, zaista, bilo pravo iskušenje!’” (Es-Safat, 101–106)

Uistinu je ovo bila velika kušnja i ispit povjerenja u Allaha, zadovoljstva Njegovom odredbom i prihvatanja Njegove naredbe. Allah opisuje njihovo stanje: *“I njih dvojica poslušase, i kad ga on čelom prema zemlji položi”*, što znači da su se i otac i sin povinovali Allahovoj naredbi. Allah je najveći! Kako su veličanstvene ove duše, najplemenitije, kako je samo čisto i veličanstveno vjerovanje u Allaha i Njegovu jednoću (tevhid)!³²⁹

Allah nam kazuje i o drugom primjeru Ibrahimovog veličanstvenog oslonca na Allaha i postojanosti – o primjeru kada je bačen u vatru:

³²⁹ Vekafat terbevija, 3/97.

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلَهُتَكُمْ إِن كُنْتُمْ فَعِلِينَ. قُلْنَا يَنْتَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ.
وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ.

“*Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!*”, povikaše. ‘*O vatro!*’, rekosmo Mi, ‘*postani hladna, i spas Ibrahimu!*’ I oni mu htjedoše postaviti zamku, ali ih Mi onemogućismo” (El-Enbija, 68–70).

Buhari bilježi od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da je rekao: “Dovoljan nam je Allah i divan je On pomagač, riječi su koje je izgovorio Ibrahim kada je bačen u vatru i ove riječi izgovorio je Muhammed kada mu je rečeno:

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

‘*Neprijatelji se okupljaju zbog vas, trebate ih se pričuvati!*’ – to učvrstilo vjerovanje, pa su rekli: ‘Dovoljan je nama Allah i divan je On Gospodar!’ (Ali Imran, 173).”

U suri Jusuf Allah kazuje o Jakubu, alejhis-selam, i njegovom lijepom mišljenju o Allahu, njegovom zadovoljstvu Allahovim savršenim određenjem, o njegovoj iskrenosti, osloncu, povjerenju u Allaha. Opisujući Jakubovu nadu i lijepo mišljenje o njegovom Gospodaru, nakon što je izgubio drugog sina, a prije toga i Jusufa, alejhis-selam, Uzvišeni kaže:

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. وَقَالَ يَبَاسُفَىٰ عَلَىٰ يُونُسَفَ وَأَبْيَضْتُ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزَنِ فَهُوَ كَظِيمٌ. قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتَوْا تَذْكُرُ يُونُسَفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ. قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ. يَبْنِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُونُسَفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْتِسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْفُؤُومُ الْكَافِرُونَ.

“*Nije tako*’, reče Jakub, ‘*u dušama vašim ponikla je zla misao, i ja se neću jadatai, nadam se da će mi ih Allah sve vratiti; uistinu On sve zna i mudar je.*’ I okrenu se od njih i reče: ‘*O Jusufe, tugo moja!*’ – a oči su mu bile pobijeljele od jada, bio je vrlo potišten. ‘*Allaha nam*’, rekoše oni, ‘*ti toliko spominješ Jusufa da ćeš teško oboljeti ili umrijeti!*’ ‘*Ja tugu svoju i jad svoj pred Allaha iznosim, a od Allaha znam ono što vi ne znate*’,

reče on. *‘O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jusufa i brata njegova, i ne gubite nadu u milost Allahovu; samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.’*” (Jusuf, 83–87)

Jakubova veličanstvena nada u svoga Gospodara, lijepo mišljenje o Njemu, njegovo prepuštanje Njegovoj odredbi zrcale se u njegovim riječima: *“nadam se da će mi ih Allah sve vratiti”* (Jusuf, 83). Jakub, alejhis-selam, molio je svoga Gospodara posredstvom Njegovih imena El-Alim – Sveznajući, i El-Hakim, Mudri, jer su mi bila dobro poznata imena njegovog Gospodara i njihov utjecaj. Tim riječima Jakub kao da govori: *“On je Sveznajući – zna moje stanje u tuzi i žalosti, Onaj Koji je mudar i Koji me iskušao jer se u tome krije neka mudrost i korist.”*

Jakubova nada u Allaha i potpuno uvjerenje u Njegovu milost pokazuju se u riječima Uzvišenog:

يَبْنَى أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ وَلَا تَأْيَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيَسُ مِنْ رَوْحِ
اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ.

“O sinovi moji, idite i raspitajte se za Jusufa i brata njegova, i ne gubite nadu u milost Allahovu; samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.” (Jusuf, 87)

5. Traženje pomoći od Allaha i priznanje da snagu i moć samo On daje

Ova osobina jedan je od najvećih plodova spoznaje Allaha, Njegove jednoće – tevhida, i oslonca na Njega – tevekkula, tako da je cijeli život vjerovjesnika u potpunosti bio zasnovan na traženju pomoći jedino od Allaha i traženju utočišta kod Njega, i nikada nisu smatrali da bilo kakvu vrijednost ili snagu mogu ostvariti bez Njegove pomoći, podrške i nadahnuća. Ovo je istaknuta osobina svih poslanika i vjerovjesnika. U vezi s tim navest ćemo neke primjere.

– Riječi Allaha o dovi Nuha, alejhis-selam, nakon što ga je njegov narod u laž utjerao i nakon što je poduzeo sve što je mogao da ih uputi:

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ.

"I on je Gospodara svoga zamolio: 'Ja sam pobijeđen, Ti se osveti!'"
(El-Kamer, 10).

– Riječi Uzvišenog o Ibrahimu, alejhis-selam:

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ. رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَآغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

"Divan uzor za vas je Ibrahim i oni koji su uz njega bili kada su narodu svome rekli: 'Mi s vama nemamo ništa, a ni sa onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate; mi vas se odričemo, i neprijateljstvo i mržnja će između nas ostati sve dok ne budete u Allaha, Njega jedinog, vjerovali!' – ali nisu riječi Ibrahimove ocu svome: 'Ja ću se moliti da ti oprosti, ali te ne mogu od Allaha odbraniti.' – Gospodaru naš, u Tebe se uzdamo i Tebi se obraćamo i Tebi ćemo se vratiti. Ne dopusti, Gospodaru naš, da nas nevjernicima staviš u iskušenje i oprosti nam, Gospodaru naš! Ti si, zaista, Silni i Mudri." (El-Mumtehina, 4–5)

– Uzvišeni Allah prenosi nam dvije oporuke Musaa svom narodu:

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

"Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, Zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali" (El-A'raf, 128);

وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِن كُنتُمْ ءَامَنُتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُسْلِمِينَ.

"I Musa reče: 'O narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!'" (Junus, 84), kao i riječi koje je Musa, alejhis-selam, izgovorio kada mu je faraon prijetio smrću:

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِّنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ.

“Musa reče: ‘Molim Gospodara svoga i Gospodara vašega da me zaštititi od svakog oholog koji ne vjeruje u Dan u kome će se račun polagati!’” (Gafir, 27).

– Također, Uzvišeni Allah kazuje nam o tome šta je rekao Jusuf, alejhis-selam, kada je bio izložen spletkama žena:

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ. فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

“‘Gospodaru moj’, zavapi on, ‘draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju. I ako Ti ne odvратиш od mene lukavstva njihova, ja mogu prema njima naklonost osjetiti i lahkomislen postati.’ I Gospodar njegov usliša molbu njegovu i spasi ga lukavstva njihova; On, uistinu, sve čuje i zna” (Jusuf, 33–34).³³⁰

DRUGO: POSLANICI KAO UZORI U PONAŠANJU I MORALU

Allah je Svojim vjerovjesnicima podario ljudsko savršenstvo u moralu i ponašanju, pa su u tome bili uzor onima koji su došli nakon njih, kao što su bili uzori i u pogledu vjerovanja u Allaha i spoznaje Gospodara. Uopće ne treba da čudi što su vjerovjesnici dostigli tako visok stepen morala i plemenitih osobina – to je plod njihove ispravne percepcije i snažnog imana. Veza između vjerovanja i ponašanja je snažna veza, i između njih postoji odnos proporcionalnosti, što potvrđuju dokazi i iskustva: kada je vjerovanje ispravno, i moral je na visokom stepenu, i obrnuto.

Uzvišeni moral smekšava srca, probuđuje odlučnost i moguće ga je postići samo ugledajući se na odabrane ljude čiji su moral i ponašanje besprijekorni, i ovo je potrebno naročito u ovom našem vremenu u kojem je i više nego očigledna kriza morala i loše i nepriлично ponašanje među ljudima. Ako istinski volimo vjerovjesnike, treba da se ugledamo na njihov moral i da se u tome povodimo za

³³⁰ *Vekafat terbevija*, 3/97.

njima, kao što nam je i Allah naredio da se povodimo za njihovim primjerom u svim segmentima života.

Neke moralne vrline vjerovjesnika

1. Samilost i saosjećanje prema ljudima zbog Allahove kazne

Govoreći o tome kako je Nuh, alejhis-selam, pozivao svoj narod, Uzvišeni Allah kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ.

“Mi smo poslali Nuha narodu njegovu. ‘O narode moj’, govorio je on, ‘Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate! Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!’” (El-A’raf, 59)

Nuh, alejhis-selam, straši ih da će, ako mu se ne odazovu, iskusiti Allahovu kaznu: *“Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!”* Ove riječi uputio im je kao vid savjeta i iz saosjećanja, jer se plašio da će ih zadesiti vječna kazna i nesreća. Ovakvi su bili i ostali vjerovjesnici, koji su prema ljudima imali više saosjećanja i milosti nego njihovi roditelji.³³¹

Svi vjerovjesnici i poslanici strahovali su od toga da će Allah kazniti ljude i osjećali su sažaljenje prema njima. Na to se ukazuje u Allahovim riječima o Šuajbu, alejhis-selam, koji upozorava svoj narod:

وَيَقَوْمُ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ.

“O narode moj, neka vas neslaganje sa mnom nikako ne dovede do toga da vas zadesi ono što je zadesilo Nuhov narod ili Hudov narod ili Salihov narod. A i Lutov narod nije mnogo prije vas živio.” (Hud, 89)

Uzvišeni Allah opisao je Svoga vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:

³³¹ Tefsirus-Sa’di, 2/122; Vekafat terbevija, 3/99.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ.

“Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da Pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv.” (Et-Tevba, 128)

2. Savjetovanje ljudi

Uzvišeni o Svom vjerovjesniku Nuhu, alejhis-selam, kaže:

قَالَ يٰقَوْمُ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ. أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova; poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i savjete vam upućujem; a ja od Allaha znam ono što ne znate vi.’” (El-A’raf, 61–62)

O vjerovjesniku Hudu, alejhis-selam, Uzvišeni kaže:

قَالَ يٰقَوْمُ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ. أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ.

“O narode moj’, govorio je on, ‘nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik; dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik.’” (El-A’raf, 67–68)

Uzvišeni o Svome vjerovjesniku Salihu, alejhis-selam, nakon što je uništen njegov narod, kaže:

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰقَوْمُ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِن لَّا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ.

“...a on ih je već bio napustio i rekao: ‘O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju.’” (El-A’raf, 79)

O Svome vjerovjesniku Šuajbu, alejhis-selam, nakon uništenja njegovog naroda, Uzvišeni kaže:

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَوْمَ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آتَيْتُ عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ.

"A on ih je već bio napustio i rekao: 'O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga, i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!'" (El-A'raf, 93)

Vjerovjesnik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, osjećao je toliko sažaljenje i samilost prema svom narodu da se to počelo negativno odražavati na njegovo zdravlje, pa mu se Allah obraća:

لَعَلَّكَ بَخِعٌ نَّفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ.

"Zar ćeš ti sebe uništiti zato što ovi neće da postanu vjernici?" (Eš-Šu-ara, 3). Iz sažaljenja prema ljudima i želeći da krenu putem spasa, Poslanik je mnogo tugovao zbog toga što nisu htjeli da prihvate vjeru.³³²

Takav je bio i Ibrahim, alejhis-selam, na što ukazuje dova koju je uputio za svog oca, koja je prožeta željom da uputi savjet, saosjećanjem i samilosti, uz predivan bonton, vrhunsko ponašanje, blagost i ljubaznost sina vjernika prema ocu nevjerniku. Uzvišeni kaže:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْبَتُ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا. يَأْبَتُ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا. يَأْبَتُ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا. يَأْبَتُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا. قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِيًّا. قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا.

"Spomeni u Knjizi Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. Kada je rekao ocu svome: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti? O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti; o oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; o oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug' – otac njegov je rekao: 'Zar ti mržiš božanstva moja, o Ibrahimu? Ako se ne okaniš, zbilja ću te kamenjem potjerati, zato me za dugo vremena

³³² Vekafat terbevija, 3/100.

napusti!’ ‘Mir tebi!’, reče Ibrahim. *‘Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni.’*” (Merjem, 41–47)

Iako je nesretni otac odbio savjet Ibrahima, alejhis-selam, zastrašivao ga, zaprijetio mu da će ga kazniti kamenovanjem, zahtijevao od njega da ih napusti i prekine kontakt s njima, sin dobročinitelj, koji strahuje da će njegovog oca zadesiti kazna Milostivoga, kaže: *“‘Mir tebi!’*, reče Ibrahim. *‘Molit ću Gospodara svoga da ti oprosti, jer On je vrlo dobar prema meni.’*” Kada je Ibrahim izgubio svaku nadu da će njegov otac prihvatiti uputu, odrekao ga se i napustio ga, i prestao je da traži oprosta za njega. I pored toga Ibrahim, alejhis-selam, pokušat će da se zauzme za svog oca i na Sudnjem danu, međutim bit će ispunjena Allahova riječ prema kojoj nevjernici kaznu neće moći izbjeći.³³³

Na to ukazuju i riječi Uzvišenog o Ismailu, alejhis-selam:

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا.

“...i tražio je od čeljadi svoje da molitvu obavljaju i da milostinju udjeljuju, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljan” (Merjem, 55).

Značenje ovog ajeta jeste da je izvršavao Allahove naredbe i svojoj porodici naređivao obavljanje namaza, koji je srž iskrenosti prema Gospodaru, davanje zekata, koji iskazuje dobročinstvo prema ljudima, i tako je upotpunio i sebe i druge, a posebno svoju porodicu, zato što su oni najpreči da ih poziva.³³⁴

3. Strpljivost

Strpljivost je osobina koja mora krasiti svakog predvodnika u vjeri. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَنظَرْنَاهُمْ نَصْرًا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبَائِ الْمُرْسَلِينَ.

“A doista su poricani poslanici prije tebe, pa su se strpili nad (tim) što su poricani i mučeni, dok im nije došla pomoć Naša. I nema tog

³³³ Vekafat terbevija, 3/100.

³³⁴ Vekafat terbevija, 3/107.

وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ.

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَرْشِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَّغٌ فَعَلْ يُهْلِكَ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ.

وَأَخَذَ بِيَدِكَ ضِعْفًا فَأَضْرَبَ بِهِ ۖ وَلَا تَحْنُطُ^ط إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ.

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَن يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ.

Ajeti koji opisuju strpljenje vjerovjesnikā, alehimus-selam, njihovu bogobožnost i strah od Allaha, mnogobrojni su i ne mogu se svi ovdje spomenuti. Ali, neophodno je napomenuti da je najvažniji cilj kazivanja o vjerovjesnicima u plemenitom Kur'anu – uzimanje pouke iz njihovog strpljenja, žrtvovanja, teškoća koje su podnosili u suočavanju sa mnogoboštvom (širkom) i vraćanju ljudi obožavanju Allaha, kako bi se oni koji pozivaju u vjeru i reformatori ugledali na

njih u pogledu strpljenja, kako bi pokazali čvrstinu i ne popuštali, kako bi bili optimistični i ne gubili nadu. Uzvišeni kaže:

وَكَلَّا تَقْصُ عَلَيكَ مِنْ أَثْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُنَبِّئُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ
وَذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ.

"I sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena." (Hud, 120)

Teške kušnje kojima je bio izložen: kada je bačen u vatru, kada mu je naređeno da zakolje svoga sina, kada mu je naređeno da ga ostavi u pustoj i неплоdnoj dolini, kada je napustio svoju domovinu i ostavio svoga oca i rodbinu – Ibrahim, alejhis-selam, podnio je strpljivo kako to može podnijeti samo muvehid – onaj ko iskreno i predano vjeruje samo u Allaha, Onoga Koji ispunjava Svoja obećanja.

Musa, alejhis-selam, strpljivo je podnio uznemiravanja i prijetnje faraona i njegovih sljedbenika, uznemiravanja i tvrdoglavost svoga naroda Benu Israila. Na stepen Musaove strpljivosti ukazao je čak i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: "Allah da se smiluje Musau. Uznemiravan je više od ovoga pa se strpio."³³⁵

Teška uznemiravanja i nepravedne optužbe Benu Israila, koji su čak skovali zavjeru da Isaa, alejhis-selam, ubiju i razapnu na krst, on je strpljivo podnio i Allah ga je uzdigao Sebi.³³⁶

Međutim, svi vjerovjesnici i poslanici nisu na istom stepenu strpljivosti. Iako se Jusuf, alejhis-selam, odlikovao iznimno velikim saburom, to ne znači da je u strpljenju i bogobojznosti dostigao stepen ulul-azma, odabranih poslanika. Iz kazivanja o Nuhu, Ibrahimu, Musau, Isau i Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, uviđamo da su imali veći stepen sabura od Jusufa. To možemo sagledati sa dva aspekta. Ulul-azm poslanici pozivali su svoje narode da vjeruju u jednoga Boga i da samo Njemu upućuju sve vidove ibadeta, ukazivali su na Allahove dokaze stvaranja, na Njegove naredbe i zabrane,

³³⁵ Buhari, 6100; *Vekafat terbevija*, 3/108.

³³⁶ *Vekafat terbevija*.

obećanja i prijetnje, borili su se protiv onih koji su ih utjerivali u laž, i u svemu tome strpljivo su podnosili njihova uznemiravanja, tako da je stepen njihovog sabura veći od Jusufovog i vredniji kod Allaha, i zbog toga su oni bolji od Jusufa, neka je spas i selam na sve njih, a ono zbog čega su trpjeli veće je i važnije od onoga što je strpljivo podnosio Jusuf, alejhis-selam. Njihov ibadet, pokornost, bogobožnost i strpljivost na iskušenjima veći su od Jusufovog ibadeta, pokornosti, bogobožnosti i strpljivosti na iskušenjima. To su ulul-azm poslanici, koje je Allah spominje u Svojim riječima:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ ۚ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا.

“Mi smo od vjerovjesnikā zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina, čvrst smo zavjet uzeli” (El-Ahzab, 7);

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ.

“On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: ‘Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!’” (Eš-Šura, 13). Ovo su poslanici od kojih će narodi na Sudnjem danu tražiti da se zauzimaju za njih.³³⁷

U kazivanju o Jusufu, alejhis-selam, do izražaja dolazi više aspekata njegovog sabura, iz čega možemo zaključiti koje je to najveće iskušenje na kojem je Jusuf, alejhis-selam, pokazao strpljenje. Iz riječi Jusufa, alejhis-selam:

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُن مِّنَ الْجَاهِلِينَ.

“‘Gospodaru moj’, zavapi on, ‘draža mi je tamnica od ovoga na što me one navraćaju. I ako Ti ne odvратиš od mene lukavstva njihova, ja

³³⁷ Medžmuul-fetava, 15/130-135.

moгу prema njima naklonost osjetiti i lahkomislen postati” (Jusuf, 33), uzimamo dvije pouke:

prva, odabrao je zatvor i nevolje nad grijesima i nepokornošću;

druga, molio je Allaha da mu učvrsti srce u Svojoj vjeri i da ga uputi na pokornost Njemu, jer ako srce ne bude postojano i pokorno, okrenut će se prema grijешenju. U ovim riječima do izražaja dolaze Jusufov oslonac na Allaha, traženje pomoći od Njega da mu učvrsti srce u vjeri u Njega i pokornosti.

Ove Jusufove riječi poput su riječi Musaa, alejhis-selam, koji je rekao svom narodu:

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

“Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, Zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali” (El-A’raf, 128), i riječi koje je izgovorio kada je faraon rekao:

قَالَ سَنُقْتِلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ. قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

“On reče: ‘Ubijati ćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo njima.’ Musa reče narodu svome: ‘Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, Zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali’” (El-A’raf, 127–128), i poput riječi:

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ أَكْبَرَ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ. الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ.

“One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili progonjeni, Mi ćemo još na ovome svijetu na lijepo mjesto smjestiti; a nagrada na onome svijetu bit će još veća – kad bi oni samo znali! – onima koji budu trpjeli i u Gospodara svoga se uzdali” (En-Nahl, 41–42).

Neophodno je biti bogobožan tako što ćemo izvršavati ono što je naređeno i strpljivo podnositi ono što nam je određeno, kao što je

to uradio Jusuf, alejhis-selam, koji je pokazao visok stepen bogoboja-
znosti kada je izabrao čednost nad nemoralom, kada je pokazao str-
pljenje na uznemiravanju žena i utamničenju zbog njihovih spletki,
tražeći pomoć od Allaha i moleći Ga da sačuva njegovu čednost, osla-
njajući se na Njega da će ga izbaviti iz njihovih spletki i strpljivo pod-
noseći zatočeništvo. Onome ko odabere pokornost Allahu, svjestan
da će se time izložiti ponižavanju i uznemiravanju, nad poštovanjem i
ugledom u griješenju Allahu, kao što je to uradio Jusuf, alejhis-selam,
i drugi dobri i bogobojažni – takvome će pripasti lijepa završnica i na
dunjaluku i na ahiretu, a iskušenja i uznemiravanja koja je podnosio
pretvorit će se u blagodati i sreću, isto kao što će se užici onih koji su
se odali griješenju pretvoriti u tugu i propast.

Jusuf, alejhis-selam, iz straha od Allaha nije činio grijehe i nije
zbog pokornosti Allahu strahovao od uznemiravanja ljudi i zatvora.
Naprotiv, dao je prednost tamnici i uznemiravanju uz pokornost
Allahu nad poštovanjem, ugledom, zadovoljavanjem strasti, visokim
položajem i imetkom koje bi ostvario da se odao nepokornosti i grije-
šenju. Da je Jusuf prihvatio poziv velikodostojnikove žene, zadovoljio
bi strasti i ona bi ga nagradila imetkom i položajem, međutim, on je
odabrao poniženje i zatvor i odbacio je strasti i postizanje imetka
i položaja, dajući tako prednost pokornosti Allahu nad ugledom,
položajem, imetkom, zadovoljavanjem strasti u griješenju. Strahu
od Stvoritelja dao je prednost nad strahom od stvorenja, koji su ga
izložili potvorama i utamničili, jer velikodostojnikova žena potvorila
je Jusufa da ju je nagovarao na grijeh, što je dovelo do toga da završi
u tamnici.³³⁸

Strpljivost koju je Jusuf iskazao na navođenju upravnikove žene
na grijeh bila je veća od strpljivosti na tome kada su ga braća bacila
u bunar, prodala i odvojila od oca. Jusuf u svemu tome nije imao
mogućnost izbora, jedino što mu je preostalo u tim situacijama jeste
da se strpi, ali u pogledu kušnje sa upravnikovom ženom i grijehom
na koji ga je nagovarala, samovoljno je odabrao strpljenje u odnosu

³³⁸ *Medaridžus-salikin*, 2/156.

na grijehenje. Sabur koji je Jusuf pokazao u slučaju sa upravnikovom ženom na posebnom je stepenu sabura, jer treba uzeti u obzir da je on bio neoženjen mladić, a porivi strasti kod mladih su izuzetno jaki, a kako je bio neoženjen, strast nije mogao zadovoljiti na dozvoljen način, a bio je i stranac, a stranac se u tuđini osjeća nesputanije i slobodnije nego u svojoj sredini, među svojim drugovima, poznanicima i porodicom, a bio je i rob, a rob nema isti obrazac ponašanja kao slobodan čovjek, a i žena koja ga je pozivala na grijeh bila je iznimno lijepa i ugledna, njegova vlasnica i nije bilo nikoga ko bi ih vidio, a uz sve to zaprijetila mu je, ako joj se ne odazove, da će ga utamničiti. Ali, pored svega toga, Jusuf se strpio svojevolumno i dajući prednost onome što je kod Allaha, tako da se sabur u ovoj situaciji ne može porediti sa saburom kada je bačen u bunar i kada nije imao drugog izbora osim da se strpi.³³⁹

Isto tako, strpljenje Nuha, Ibrahima, Musaa, Isaa, alejhimus-selam, na iskušenjima koja su ih zadesila, proizašlo je kao plod njihovog izbora i volje, kao plod želje da se suprotstave svojim narodima, i otuda je njihov sabur na većem stepenu nego sabur Ejjubu, jer Ejjub nije imao izbora u tome. Isto tako, sabur Ismaila, koji je trebao da bude zaklan, i sabur njegovog oca Ibrahima, alejhis-selam, koji su pokazali u izvršenju Allahove naredbe na većem je stepenu nego sabur Jakuba zbog gubitka sina Jusufa.³⁴⁰

Ovo su primjeri strpljenja vjerovjesnika, alejhimus-selam, i njihovog žrtvovanja.

Ako želimo da se ugledamo na njih u ovom veličanstvenom moralu i da nam koristi kao što je koristio njima, treba da ispunimo ova tri uslova:

1) Da naše strpljenje bude uz Allaha, a to podrazumijeva traženje pomoći od Allaha, spoznaju da On daje da čovjek bude strpljiv, i da strpljivost roba nije plod njegovih ličnih napora, nego isključivo Allahov dar i rezultat Njegove pomoći robu, kao što kaže Uzvišeni:

³³⁹ Ibid., 2/169.

³⁴⁰ *Medaridžus-salikin*, 2/157.

وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ.

“Strpljiv budi! Ali, strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć” (En-Nahl, 127).

2) Da naše strpljenje bude radi Allaha, a to podrazumijeva da strpljenje temeljimo na ljubavi prema Allahu, želji za Njegovim zadovoljstvom i približavanjem Njemu, a ne da bismo pokazali svoju čvrstinu i postojanost i dobili pohvale ljudi, i drugi ciljevi.

3) Da strpljenje bude sa Allahom, a to podrazumijeva da čovjek izvršava sve ono što mu je Allah naredio i da mu izvršavanje Allahovih naredbi i ljubav prema Njemu budu vodilja u životu.³⁴¹

4. Plemenitost i darežljivost

Kao primjer za plemenitost i darežljivost možemo navesti plemenitost Ibrahima, alejhis-salam, prema njegovim gostima melekima. Uzvišeni kaže:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ. إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ. فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ.

“Da li je doprla do tebe vijest o uvaženih gostima Ibrahimovim kada mu oni udoše i rekoše: ‘Mir vama!’, i on reče: ‘Mir vama, ljudi neznani!’ I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele” (Ez-Zarijat, 24–26);

فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ. فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ.

“I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele, i primače im ga: ‘Zar nećete da jedete?’, upita” (Ez-Zarijat, 26–27). Ove Ibrahimove riječi ukazuju na kulturu ugošćavanja i čašćenja gosta.

U riječima Uzvišenog: “I on neprimjetno ode ukućanima svojim”, koristi se izraz “regaven” koji ukazuje na to da se prilikom dočeka gosta treba pokazati ažurnost i odmah ga ugostiti, a ne treba odugovlačiti i odgađati ugošćavanje, dok se izrazom “neprimjetno” ukazuje se na to da se to treba činiti neupadljivo, kako bi se izbjeglo da se gost

³⁴¹ Medaridžus-salikin, 2/157.

dovede u neugodnu situaciju i da se zastidi. Osjećaj stida i ustručavanja kod gosta može izazvati kada domaćin pred njim daje novac da se kupi nešto čime će ga počastiti, kako bi gost vidio koliko će potrošiti, ili kada pred njim iznosi namirnice za pripremu jela i slično. Izraz “raga – neprimjetno” ukazuje na to da je Ibrahim prilikom ugošćavanja izbjegao oba postupka koja bi u gostu mogla izazvati ružne osjećaje: i odgađanje ugošćavanja i sve ono što bi moglo izazvati stid i ustručavanje.

Riječima Uzvišenog: “*ukućanima svojim*” ukazuje se na drugi Ibrahimov pohvalni postupak ugošćavanja: hranu su pripremili članovi njegove porodice i Ibrahim nije imao potrebu da pozajmljuje kod komšija ili kod nekog drugog, mimo svoje porodice.

Allahove riječi: “*i donese debelo tele*” ukazuju na Ibrahimova tri pohvalna postupka: (1) sam je poslužio svoje goste, lično im donijevši tele, (2) donio im je čitavo tele, kako bi oni mogli izabrati dio koji im je najukusniji, (3) zaklao je debelo tele, a ne mršavo, što znači da ih je počastio onim što je vrijedno, i da nije žalio da zakolje takvo tele.

Riječi: “*i primače im ga*” ukazuju na još jedan pohvalan postupak Ibrahima, alejhis-selam, i na pravila lijepog ugošćavanja.

Zatim im je ponudio da jedu riječima: “*Zar nećete da jedete?*”, što predstavlja jedan od najučtivijih oblika izražavanja u tom pogledu i uvelike se razlikuje od svih načina na koji se gostu nudi jelo.

Uzvišeni Allah kao primjer navodi Jusufa, alejhis-selam, koji je svojoj braći rekao:

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُنْتُونِي بِأَخٍ لَّكُم مِّنْ أَبِيكُمْ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوْفِي الْكَفِيلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ.

“I kad ih namiri hranom potrebnom, reče: ‘Dovedite mi svoga brata koji je ostao s ocem vašim, zar ne vidite da punu mjeru dajem i da goste ne može biti bolje primam’” (Jusuf, 59), a ovim riječima želio je reći da najbolje ugošćava goste.³⁴²

³⁴² Muslim, 2312.

A, na nenadmašnost darežljivosti i plemenitosti poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje se u riječima beduina, koji je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i našao kod njega plemenitost i darežljivost koji zapanjuju um: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao mu je ovaca koliko je između dva brda, tako da je, vrativši se svom narodu, izgovorio poznate riječi: “O narode, primite islam. Zaista Muhammed udjeljuje obilno, poput onoga koji se ne boji siromaštva.”³⁴³

5. Odanost, ispunjavanje zavjeta i izvršavanje obaveza

Osobina koja posebno dolazi do izražaja u životu vjerovjesnika jeste ispunjavanje obaveza. Poslanici su dostavili poslanicu, ispunili obavezu i istinski se borili radi Allaha.

Takav je bio Ibrahim, alejhis-selam, za kojeg njegov Uzvišeni Gospodar kaže:

وَابْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى.

“I Ibrahimovim – koji je obaveze potpuno ispunjavao” (En-Nedžm, 37), a što znači: “koji je ispunio sve što mu je naređeno”. U tumačenju riječi: “*potpuno ispunjavao*”, Ibn Abbas je rekao da je ispunjavao ono što mu je bilo naređeno, dok je Katada rekao da je bio pokoran i da je prenio Njegovu poslanicu. Ibn Džerir je preferirao mišljenje Katade.³⁴⁴

Slavljeni Allah pohvalio je svoga vjerovjesnika Ismaila, alejhis-selam, riječima:

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا.

“I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao dato obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik” (Merjem, 54). U tumačenju ovih riječi Ibn Kesir je rekao: “Neki učenjaci rekli su da je Ismail opisan kao onaj koji ispunjava dato obećanje zato što je ispunio ono što je rekao svome ocu:

³⁴³ Muslim, 2312.

³⁴⁴ Tefsiru Ibn Kesir, 37. ajet sure En-Nedžm.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيُ قَالَ يَبْنَئُ إِنِّي أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَٰأَبَتِ
أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ.

*“I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: ‘O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?’ ‘O oče moj’, reče, ‘onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati’” (Es-Saffat, 102).*³⁴⁵

Musa, alejhis-selam, dostavio je Benu Israilu Allahovu poslanicu i ispunio je obavezu, strpljivo podnoseći njihovo uznemiravanje, inat i ružno ponašanje. I prije nego što je primio objavu, Musa, alejhis-selam, pokazao je da ispunjava obavezu kada je ispunio ugovor na koji se obavezao starcu iz Medjena, ocu dvije kćerke, od kojih se Musa jednom oženio. Naime, Musa, alejhis-selam, obavezao se da će ostati u službi ovog starca osam ili deset godina, pa je Musa ostao deset godina, što je potpuniji rok.

Seid b. Džubejr, radijallahu anhu, rekao je: “Jedan jevrej iz Hire upitao me je: ‘Koji je od dva roka Musa ispunio?’, pa sam rekao: ‘Ne znam, ali ću upitati velikog učenjaka Arapa.’ Tada sam otišao Ibn Abbasu i upitao ga, a on je rekao: ‘Ispunio je duži i bolji rok. Kada Allahov poslanik nešto kaže, on to i ispuni.’”³⁴⁶

Ljudski um i pero ne mogu ni približno opisati veličanstveni moral odabranih Allahovih poslanika, tako da smo ukazali samo na neke plemenite vrline Allahovih odabranika, na osnovu kojih se može doći i do drugih vrлина koje nismo naveli.

TREĆE: KAKO SU SE VJEROVJESNICI ODNOSILI PREMA NEPRIJATELJIMA KOJI SU IH UZNEMIRAVALI I ODVRAĆALI OD ALLAHOVOG PUTA

Na putu pozivanja ljudi u vjeru vjerovjesnici su neminovno bili izloženi uznemiravanju ljudi, posebno onih koji nered čine, koji su

³⁴⁵ Tefsiru Ibn Kesir, 54. ajet sure Merjem.

³⁴⁶ Buhari, 2684.

ih željeli spriječiti da dostave poziv i nanosili im štetu u raznim oblicima. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِن نَّبَائِ الْمُرْسَلِينَ.

“A poslanici su i prije tebe lažnim smatrani, pa su trpjeli što su ih u laž ugonili i mučili sve dok im ne bi došla pomoć Naša – a niko ne može Allahove riječi izmijeniti – i do tebe su doprle o poslanicima neke vijesti.” (El-En’am, 34)

Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao Vereki b. Nevfelu, amidži Hatidže, radijallahu anha, i obavijestio ga o onome šta je doživio u pećini Hira i da je primio Objavu, Vereka mu je rekao: “To je isti melek koji je dolazio Musau. Kamo sreće da sam mlad, kamo sreće da budem živ kada te tvoj narod bude protjerao!” Na to ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: “A zar će me oni protjerati?”, a Vereka je rekao: “Da, nikad niko nije došao sa onim sa čim si ti došao a da nije bio uznemiravan. Ako dočekam taj dan, pomoći ću te i podržati.”³⁴⁷

Neki primjeri uznemiravanja Allahovih vjerovjesnika, alejhimus-selam

1. Ismijavanje i potvaranje za sahir, da su ljudi i maloumni, da lažu i da su u zabludi

Za to se u Kur'anu navode brojni primjeri, a neke ćemo navesti.

Uzvišeni Allah kaže o narodu Nuha, alejhis-selam:

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرْنَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ.

“A glavešine naroda njegova su odgovarale: ‘Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi.’” (El-A’raf, 60)

إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فُتِرَبِّصُوا بِهِ حَتَّىٰ حِينٍ.

“On je lud čovjek, pa pustite ga neko vrijeme!” (El-Mu’minun, 25)

³⁴⁷ Buhari, 3.

Uzvišeni je o narodu Huda, alejhis-selam, rekao:

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرُّكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظُنُّكَ مِنَ الْكَذِبِينَ.

“Glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, odgovarale su: ‘Mi smatramo da si ti doista neznalica i mi mislimo da si ti zaista lažac.’”
(El-A'raf, 66)

O narodu Saliha, alejhis-selam, Uzvišeni kaže:

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ.

“Rekoše oni: ‘Ti si samo opčinjen’” (Eš-Šuara, 153). Isto ovo rekao je narod Šuajba svome vjerovjesniku:

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ.

“Rekoše oni: ‘Ti si samo opčinjen’” (Eš-Šuara, 185).

Uzvišeni je rekao o faraonovom narodu:

فَلَمَّا جَاءَهُمْ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لِسِحْرٌ مُبِينٌ.

“...kad im je od Nas došla Istina, rekli su: ‘Ovo je doista prava čarolija!’” (Junus, 76)

O arapskim mnogobošcima i o tome kako su se odnosili prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Allah kaže:

بَلْ قَالُوا أَضَعُتْ أَحْلِمُ بَلْ أَفْتَرْتَهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ.

“Oni, čak, govore: ‘To su samo smušeni snovi; on ga izmišlja; on je pjesnik; neka nam donese kakvo čudo kao i prijašnji poslanici!’”
(El-Enbija, 5)

Allah obavještava da su svi mnogobošci imali jedinstven stav prema vjerovjesnicima, alejhimus-selam:

كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجُنُونٌ. أَتَوَصَّوْا بِهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ.

“I tako je bilo, ni onima prije ovih nije došao nijedan poslanik a da nisu rekli: ‘Čarobnjak je!’, ili: ‘Lud je!’ Zar su to jedni drugima u amanet ostavljali? Nisu, nego su oni ljudi koji su u zlu svaku mjeru bili prevršili”
(Ez-Zarijat, 52–53).³⁴⁸

³⁴⁸ Vekafat terbevija, 3/163.

2. Ubijanje, zatvaranje i protjerivanje iz zemlje

Uzvišeni kaže:

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَنُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ.

“Ako se ne okaniš, o Nuhu!”, rekoše oni, ‘bit ćeš sigurno kamenovan!’
(Eš-Šuara, 116)

O narodu Ibrahima, alejhis-selam, Uzvišeni kaže:

قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ.

“Spalite ga i bogove vaše osvetite, ako hoćete išta učiniti!”, povikaše.”
(El-Enbija, 68)

Allah obavještava o prijetnji koju je Šuajbov narod uputio svom vjerovjesniku:

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعِيبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَاهِنِينَ.

“Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: ‘Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati.’ ‘Zar i protiv naše volje?’, reče on.” (El-A’raf, 88)

O tome šta je narod Luta govorio svom vjerovjesniku i njegovoj porodici, Uzvišeni kaže:

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ.

“Odgovor naroda njegova je glasio: ‘Istjerajte Lutovu porodicu iz grada vašeg, oni su ljudi-čistunci!’” (En-Neml, 56)

Allah nas je obavijestio o narodu Nuha, Huda i Saliha i njihovom odnosu prema poslanicima, zatim je u suri Ibrahim rekao:

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا.

“Nevjernici su govorili poslanicima svojim: ‘Ili ćete vjere naše biti ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati!’” (Ibrahim, 13)

Uzvišeni nas obavještava o tome da je faraon prijetio Musau, alejhis-selam, ubistvom:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ.

“Pustite vi mene’, reče faraon, ‘da ubijem Musaa, a on neka traži pomoć od Gospodara svoga.” (Gafir, 26)

Uzvišeni nam kazuje da je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio izložen prijetnjama: da će biti zatvoren, protjeran ili ubijen:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِيرِينَ.

“I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili ili da bi te prognali; oni su zamke pleli a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.” (El-Enfal, 30)

Kada je Nuhu, alejhis-selam, zapriječeno kamenovanjem, rekao je:

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ. فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتَحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ.

“Gospodaru moj’, reče on, ‘narod moj me u laž utjeruje, pa Ti meni i njima presudi i mene i vjernike koji su sa mnom spasi!’” (Eš-Šuara, 117–118)

Kada je Šuajbu, alejhis-selam, zapriječeno progonom, rekao je:

قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِّنْ أَلْقَالِينَ. رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ.

“Ja se gnušam toga što vi radite!’, reče on, ‘Gospodaru moj, sačuvaj mene i porodicu moju kazne za ono što oni rade!’” (Eš-Šuara, 168–169).³⁴⁹

Neki nevjernički narodi fizički su kažnjavali Allahove vjerovjesnike: neke su ubili, a neke mučili, i to pošto više ni na koji način nisu mogli osporiti dokaze koje su im predočavali. Međutim, takav odnos prema poslanicima bio je znak njihovog poraza i poniženja i pobjede poslanika. Iako su neki poslanici mučeni ili ubijeni, Allah je odredio da njihov poziv bude uspješan, a da silnik i inadžija doživi poraz i poniženje. Na taj način prvi živi i smatra se pobjednikom i pored toga što je umro, a drugi je, iako je živ, mrtav i zatrpan u svojoj nepravdi i oholosti. To je moralna pobjeda istine nad neistinom, trijumf dokaza

³⁴⁹ Vekafat terbevija, 3/177–178.

nad zabludom i sumnjom, i duhovne snage nad snagom materije. Nekada uz moralnu pobjedu Allah dadne i materijalnu pobjedu, kao što je Allah spasio Ibrahima iz vatre u kojoj su ga željeli spaliti, i kao što je spasio našeg vjerovjesnika Muhammeda kada su Kurejšije pokušali da ga ubiju. Sve je to i materijalna i moralna pobjeda.³⁵⁰

3. Ekonomski bojkot

Ovom bojkotu mekanski mušrici izložili su Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove sljedbenike tako što su ih u potpunosti izolovali na posjedu Ebu Taliba i zabranili kupoprodaju s njima, što se u tolikoj mjeri odrazilo na vjernike da su trpjeli neizdrživu glad. Također, i licemjeri u Medini pokušali su da Poslanikovim sljedbenicima otežaju i onemoguće stjecanje opskrbe kako bi ih to navelo da, u potrazi za opskrbom, napuste Poslanika.

Uzvišeni kaže:

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا ۖ وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ.

“Oni govore: ‘Ne udjeljujte ništa onima koji su uz Allahova Poslanika, da bi ga napustili!’ A blaga nebesa i Zemlje su Allahova, ali licemjeri neće da shvate.” (El-Munafikun, 7)

Ove riječi munafika, licemjera, ukazuju na to koliko je pokvarena njihova priroda i koliko su podli. Licemjeri smatraju da su hrana i piće svima, kao što je slučaj s njima, jedina životna preokupacija i to žele iskoristiti kao sredstvo borbe protiv vjernika. Ali, to nije samo karakteristično za licemjere, nego ovo sredstvo koriste svi neprijatelji vjere od davnina do danas, zaboravljajući jednostavnu istinu kojom ih Kur'an opominje prije završetka ovog ajeta:

وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ.

“A blaga nebesa i Zemlje su Allahova, ali licemjeri neće da shvate” (El-Munafikun, 7).³⁵¹

³⁵⁰ Muhammed el-Anevi, *Da'vetur-rusuli*, str. 241.

³⁵¹ *Fi zilalil-Kur'an*, 6/3579.

4. Izazivanje razdora u jednom narodu kako bi ga podijelili na suprotstavljene skupine

Na ovo se jasno ukazuje u riječima Uzvišenog o faraonu i njegovom odnosu prema narodu u Egiptu:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضَعِفُ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ.

“Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njezine na stranke bio izdijelio; jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljivac bio.” (El-Kasas, 4)

Isto to pokušali su učiniti i jevreji u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako što su poticali neprijateljstvo između Evsa i Hazredža nakon što su prihvatili islam. Međutim, to im nije uspjelo i Allah je sačuvao ensarije prisustvom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.³⁵²

5. Potvaranje vjerovjesnika za izazivanje nereda i smutnji u društvu

Na ovo jasno ukazuju nepravedne riječi faraona o Musau:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفُسَادَ.

“‘Pustite vi mene’, reče faraon, ‘da ubijem Musaa, a on neka traži pomoć od Gospodara svoga, jer se bojim da vam on vjeru vašu ne izmijeni ili da u zemlji nered ne izazove.’” (Gafir, 26)

Uzvišeni nas obavještava da su velikaši iz faraonove svite rekli:

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ مُوسَى وَقَوْمُهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكِ وَالْهَتَكَ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ.

“A glavešine naroda faraonova rekoše: ‘Zar ćeš ostaviti Musaa i narod njegov da nered u zemlji pravi i da tebe i božanstva tvoja napusti?’ On

³⁵² Vekafat terebevija, 3/171.

reče: 'Ubijati ćemo mušku djecu njihovu, a žensku ćemo im ostavljati u životu; mi, uistinu, vladamo njima.'" (El-A'raf, 127)³⁵³

6. Optuživanje vjerovjesnika da se žele domoći vlasti i da nisu iskreni u svom pozivu

Uzvišeni kaže:

فَقَالَ الْمَلَأُو الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ.

"Ali su glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovala, govorile: 'Ovo je samo čovjek kao i vi, samo hoće da je od vas ugledniji.'" (El-Mu'minun, 24)

Uzvišeni nas obavještava da je faraon, kada je vidio Musaovu mudžizu sa štapom, rekao:

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يُمُوسَى.

"Zar si došao da nas pomoću vradžbine svoje iz zemlje naše izvedeš, o Musa?', upitao je." (Taha, 57)

Također, Uzvišeni kazuje da su faraon i njegov narod rekli o Musau i Harunu, alejhimes-selam:

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَلْفِتْنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمَا الْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ.

"A oni rekoše: 'Zar si došao da nas odvратиш od onoga na čemu smo zatekli pretke naše, da bi vama dvojici pripala vlast na Zemlji? E, nećemo mi vama dvojici vjerovati!'" (Junus, 78)

Riječi koje su izgovorili faraonovi velikaši: "da bi vama dvojici pripala vlast na Zemlji" (Junus, 78), ukazuju na to da su oni osjećali gordost zbog vlasti koju su imali i na taj način su iskazali mržnju prema Musau i njegovom bratu smatrajući da svojim djelovanjem žele da faraonu oduzmu vlast. Ovoj optužbi pribjegavaju savjetnici i službenici svih vladara jer znaju da su vladari izuzetno osjetljivi kada je riječ o ugrožavanju njihove vlasti i da ne traže dokaze kojima bi se te optužbe potvrdile.

³⁵³ Vekafat terbevijja, 3/167.

Faraonovi uglednici znali su da Musa, alejhis-selam, i njegov brat Harun ne žele vlast, nego da žele popraviti stanje u zemlji i spasiti Benu Israil od faraonove tiranije i nepravde. Međutim, loši savjetnici i saradnici vladara nikada reformatore, one koji žele popraviti stanje, ne predstavljaju kao takve, jer dobro znaju da će tako izazvati neprijateljstvo faraona i silnika prema reformatima, tako da su i oni Musaa i Haruna predstavili kao one koji žele vlast, a ne da dostave poslanicu.³⁵⁴

Iz ovih primjera uznemiravanja i odvrćanja od Allahovog puta jasno se potvrđuje Allahov zakon o borbi između istine i laži i Njegov zakon o iskušenjima.

ČETVRTO: PRINCIP POSTEPENOSTI I VOĐENJE RAČUNA O KORISTI I ŠTETI

Prvo što je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, objavljeno od njegovog Gospodara jesu riječi:

أَفْرَأُ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ.

“Čitaj, u ime Gospodara tvoga, Koji stvara” (El-Alek, 1) i ova naredba označila je početak vjerovjesništva. Tada mu je Uzvišeni naredio da čita u sebi i nije mu naredio da dostavlja. Zatim mu je objavljeno:

يَا أَيُّهَا الْمَدَّثِرُ. قُمْ فَأَنْذِرْ.

“O ti, pokriveni! Ustani i opominji!” (El-Muddessir, 1–2). Dakle, Muhammed je postao vjerovjesnik kada mu je objavljeno: “Čitaj...”, a poslanik nakon objave: “O ti, pokriveni! Ustani i opominji!” i tada mu je naređeno da dostavlja poslanicu. Zatim mu je Uzvišeni naredio da opominje svoju rodbinu, pa svoj narod, zatim i druge Arape koji su živjeli u njegovoj blizini, a naposljetku i da opominje sve ljude. Tako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, više od deset godina, nakon što je postao vjerovjesnik, pozivao u vjeru, bez borbe i zahtijevanja džizje, poreza, jer mu je bilo naređeno da se oružano ne bori protiv ljudi, nego da se strpi i da oprašta. Zatim mu je dozvoljeno da učini

³⁵⁴ Da'vetur-rusul, str. 221.

hidžru i da se bori protiv onih koji se bore protiv njega, a da ostavi na miru onoga ko ga ne slijedi, ali se ne bori protiv njega. Naposljetku mu je naređeno da se bori protiv mnogobožaca sve dok se na Zemlji ne bude ispovijedala Allahova vjera.

Kada je Poslaniku naređena borba protiv nevjernika, postojale su tri vrste nevjerničkih skupina: skupina onih sa kojima je imao potpisan sporazum o miru, skupina onih sa kojima je bio u ratu i skupina onih koji su mu davali porez, džizju. Tada mu je naređeno da s onima s kojima je potpisao sporazum o miru ispuni dogovoreni rok sve dok se oni drže dogovora, a ako oni pokažu namjeru da će prekršiti sporazum, tada će raskinuti sporazum s njima, ali neće ih napadati sve dok ih ne obavijesti o prekidu sporazuma, i naređeno mu je da se bori protiv onog ko je prekršio sporazum. Tada su u suri El-Beraet, tj. suri Et-Tevba, objavljeni propisi u vezi sa sve tri navedene kategorije nevjernika i naređeno mu je da se bori protiv sljedbenika Knjige sve dok ne pristanu na džizju, davanje poreza, ili dok ne prihvate islam, i naređeno mu je da se žestoko bori protiv nevjernika i licemjera. Protiv nevjernika se borio sabljom i kopljem, a protiv licemjera dokazima i riječju. Isto tako, Uzvišeni mu je naredio da one s kojima ima potpisan sporazum razvrsta u tri kategorije:

1) Oni protiv kojih mu je naređena borba, a to su oni koji su prekršili sporazum s njim, pa se borio protiv njih i pobijedio ih je.

2) Oni s kojima je imao potpisan privremeni sporazum, ali koji ga nisu prekršili i nisu se borili protiv njega, pa mu je naređeno da ispuni njihov ugovor do roka.

3) Skupina onih sa kojima nije imao ugovor i koji se nisu borili protiv njega, ili su imali ugovor u kojem nije preciziran rok trajanja. Poslaniku je naređeno da im dadne rok od četiri mjeseca, pa kada prođe taj rok, da se bori protiv njih:

فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُحْزِي الْكَافِرِينَ.

“Putujte po svijetu još četiri mjeseca, ali znajte da Allahu nećete umaći i da će Allah nevjernike osramotiti” (Et-Tevba, 2). To su četiri sveta mjeseca koja su spomenuta u riječima Uzvišenog:

فَإِذَا أَنْسَلَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُواهُمْ وَأَحْصُرُوهُمْ وَأَقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصِدٍ.

“Kada prođu sveti mjeseci, ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakome prolazu dočekujte!” (Et-Tevba, 5). Objava ovog roka desila se 10. zul-hidžeta, na dan Velikog hadža, a istek tog roka završavao je 10. rebiul-ahira, tako da se ovdje pod svetim mjesecima ne misli na mjesece spomenute u ajetu:

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الْدِّينُ الْقَيِّمُ.

“Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta; to je prava vjera” (Et-Tevba, 36). Četiri sveta mjeseca koja se spominju u ovom ajetu jesu zul-ka'da, zul-hidže i muharrem, koji dolaze jedan za drugim, i redžeb, koji je odvojen. Dakle, rok koji je dat mnogobošcima nije se odnosio na ova četiri mjeseca, jer kako ne dolaze jedan za drugim, onda to ne bi bio rok od četiri mjeseca, nego se odnosi na period od četiri mjeseca počevši od desetog zul-hidžeta. Nakon isteka tog roka, naređeno mu je da se bori protiv njih, pa se borio protiv onih koji su prekršili sporazum, a sa onima s kojima je imao sporazum s određenim rokom koji su oni poštovali, naređeno mu je da ga ispoštuje do kraja roka naznačenog u sporazumu. Međutim, do kraja tog roka niko od njih nije ostao u nevjerstvu, nego su svi primili islam. Zimmijama je bilo određeno plaćanje poreza, džizje.

Nakon objave sure El-Beraet, nevjernici su svrstani u tri kategorije: oni koji su se borili protiv njega, oni koji imaju potpisan mirovni sporazum s njim i zimmije. Zatim su oni sa kojima je imao potpisan mirovni sporazum prešli na islam, pa su ostale dvije skupine: oni koji su se borili protiv njega i zimmije. U tom periodu svi ljudi na Zemlji svrstani su u tri kategorije u odnosu na Poslanika: muslimani,

nevjernici koji imaju potpisan mirovni sporazum s njim i nevjernici koji su ratovali protiv njega.

Kada je riječ o Poslanikovom odnosu prema licemjerima, naređeno mu je da od njih prihvati ono što javno pokazuju, da Allahu prepusti ono što kriju u svojim dušama i da se protiv njih bori dokazom i riječju. Usto, Allah je Poslaniku zabranio da im klanja dženzu, da prisustvuje njihovom ukopu i da upućuje dove za njih, obavijestivši ga da im, makar on molio da im oprost, neće oprostiti.³⁵⁵ Ovo je bio Poslanikov odnos prema nevjernicima i licemjerima i temelj njegovog poziva od dana kada je primio objavu, pa sve do dana kada mu je Allah podario pobjedu.

Svi propisi koji su u vezi sa borbom protiv nevjernika bili objavljeni našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bili su objavljeni i svim ostalim poslanicima. Prije hidžre Muhammedu je bilo naređeno da se ne bori dok muslimani ne ojačaju, a tako je i ostalim poslanicima bilo im je naređeno da se suzdrže od oružanog suprotstavljanja neprijatelju dok ne ojačaju, a tek kada bi postali dovoljno snažni, bila bi im propisana borba. Dakle, Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, prije iseljenja u Medinu, dok su muslimani bili slabi i potlačeni, naređeno je da se strpi i da se oružano ne suprotstavlja mušricima, ali nakon hidžre, kada su muslimani ojačali, dozvoljena mu je borba i Allah ga je pomogao određenim mudžizama.

Što se tiče vjerovjesnika kojima nije bila propisana borba protiv neprijatelja, Allah je davao pobjedu nakon što bi uspješno prošli period izgradnje i iskušenja. Ta pobjeda dolazila je nekom mudžizom ili znakom od Njega, kojim bi Allah pomogao Svoje vjerovjesnike i uništio njihove neprijatelje, kao što je pomogao Nuha potopom, Huda vjetrom, Saliha munjom i Šuajba kaznom iz oblaka.³⁵⁶

Najvažnija obilježja poslaničkog poziva u periodu slabosti i potlačenosti, na koja upućuje odnos poslanika prema njihovim narodima u tom periodu, jesu praštanje, strpljivost na uznemiravanju, ostavljanje

³⁵⁵ *Zadul-mead*, 3/159–161.

³⁵⁶ *Vekafat terbevija*, 3/185.

borbe, traženje pomoći od Allaha protiv svih vrsta uznemiravanja neprijatelja.

Međutim, to što su poslanici pokazivali strpljivost i podnosili mnoge teškoće i pozivali na opraštanje nikako ne znači ostavljanje javnog poziva u tevhid i pojašnjavanja principa vjere, usmjeravanja na pravi put i ispravljanja pogrešnih uvjerenja, ukazivanja na spletke njihovih neprijatelja, ostavljanje pozivanja na dobro i odvrćanja od zla, zapostavljanje savjetovanja ljudi upozoravanjem na smutnje i njihove štetne posljedice i razotkrivanjem neistine i zablude. Sve to pokazuje da su poslanici samo željeli da izbjegnu bilo kakav sukob sa neprijateljima i upotrebu sile iz razloga koje smo ranije naveli. Međutim, oni su i dalje bili dužni da pokažu odlučnost i u potpunosti dostave poslanicu, da odgajaju, pozivaju na činjenje dobra i odvrćaju od činjenja zla, u skladu sa šerijatskim propisima i mogućnostima, da na tom putu poduzimaju sve potrebne korake i pripremaju vjernike da stameno i postojano podnose uznemiravanja, da ne pokleknu pred neprijateljskim zatraživanjem ili pred njihovim ponudama i prihvate nagodbu.³⁵⁷

PETO: VOĐENJE RAČUNA O BOŽANSKIM ZAKONITOSTIMA U POZIVU VJEROVJESNIKA

Uzvišeni kaže:

قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ.

“Prije vas su mnogi narodi bili i nestali, zato putujte po svijetu i posmatrajte kako su završili oni koji su poslanike u laž ugonili.” (Ali Imran, 137)

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا.

“Zar oni mogu očekivati nešto drugo već ono što je zadesilo narode drevne? U Allahovim zakonima ti nikad nećeš naći promjene, u Allahovim zakonima ti nećeš naći odstupanja.” (Fatir, 43)

³⁵⁷ Vekafat terbevija, 3/196.

U otkrivanju ovih božanskih zakonitosti, koji su vrhunac preciznosti, pravednosti i postojanosti, pomažu nam brojni primjeri iz historije i slični događaji.

Velike se koristi kriju u spoznaji božanskih zakonitosti, čak i ako nismo u mogućnosti da ih izbjegnemo, jer nam ova spoznaja i znanje pomažu da ostanemo čvrsti i postojani u iskušenjima, za razliku od onoga kojem nije poznat izvor događaja, odnosno iskušenja. Onome koji je spoznao božanske zakonitosti to ulijeva smirenost u srce, dok onaj kojem nisu poznate osjeća zbunjenost, strah i brigu.³⁵⁸

Neke božanske zakonitosti na koje se ukazuje u djelovanju vjerovjesnika

1. Loša završnica čeka poricatelje

Onima koji poriču Allaha i Njegove poslanike, koji čine nepravdu ljudima i koji na Zemlji šire nered, Allah prijeti lošom završnicom:

وَقَوْمٌ نُّوحٌ لَّمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ سِلَاسًا وَاعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا.
وَعَادًا وَثَمُودًا وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا. وَكُلًّا صَبَرْنَا لَهُ الْأَمَثِلَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا.

“A i narod Nuhov smo, kad su poslanike u laž utjerivali, potopili i ljudima ih poučnim primjerom učinili, a nevjernicima smo patnju bolnu pripremili, i Adu i Semudu i stanovnicima Ressa i mnogim narodima između njih.” (El-Furkan, 37–39)

2. Bogobojaznima pripada lijepa završnica

Nakon kazivanja o Nuhu, alejhis-selam, Uzvišeni govori o Musau:

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۚ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

“Musa reče narodu svome: ‘Molite Allaha da vam pomogne i budite strpljivi, Zemlja je Allahova, On je daje u naslijeđe kome On hoće od

³⁵⁸ Muhammed Samil es-Sulemi, *Menhedžu kitabetit-tarihil-islami*, str. 60.

robova Svojih; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojali.”
(El-A'raf, 128)

Jedna od Allahovih zakonitosti jeste da lijepa završnica pripada bogobojažnima, a propast onima koji poriču i odbijaju Allahovu vjeru.

O Huđu, alejhis-selam, i njegovom narodu, Uzvišeni kaže:

فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَّعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ.

“I Mi smo iz milosti Naše njega i one koji su bili uz njega spasili, a do posljednjeg istrijebili one koji dokaze Naše nisu priznavali i koji nisu vjerovali.” (El-A'raf, 72)

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ.

“I prije tebe smo poslanike narodima njihovim slali i oni su im prave dokaze donosili, pa smo one koji su grijeshili kažnjavali – a dužnost Nam je bila vjernike pomoći.” (Er-Rum, 47)

Sve Allahove zakonitosti koje su se ostvarile u prošlosti, isto će se desiti, ako Allah hoće, i u sadašnjosti i u budućnosti, ako se ispune uslovi za to, kao što je pojava bogobojažnih koji zaslužuju da im Allah podari pomoć i pobjedu.³⁵⁹

3. Iskušenja su neminovnost

Ova zakonitost toliko je očita da nema potrebe ni pojašnjavati jer je o tome preneseno mnoštvo dokaza iz Kur'ana i sunneta, a tome svjedoče i događaji i iskustva iz života vjerovjesnika, alejhimus-selam. Dovoljno je navesti riječi Uzvišenog:

الْم أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ. وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ.

“Elif-lām-mīm. Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: ‘Mi vjerujemo!’ i da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje

³⁵⁹ Vekafat terbevija, 3/207.

dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu.” (El-Ankebut, 1–3)

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ.

“Zar vi mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali? Njih su satirale neimaština i bolest, i toliko su bili uznemiravani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali – uzviknuli: ‘Kada će već jednom Allahova pomoć!?’ Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!” (El-Bekara, 214)

Musab b. Sa’d prenosi od svoga oca da je rekao: “Upitao sam: ‘Allahov Poslanice koji ljudi imaju najteža iskušenja?’, a on je rekao: ‘Vjerovjesnici, zatim njima slični, zatim njima slični. Čovjek se iskušava srazmjerno jačini svoje vjere: ako je čvrst u vjeri, iskušenja su teža, a ako je slab, iskušava se srazmjerno jačini svoje vjere. Čovjek će biti stalno iskušavan sve dok ne bude hodao Zemljom bez ijednog grijeha.’”³⁶⁰

Mudrost ovih iskušenja je ogromna. Kušnje koriste u odgoju duša, na temelju njih pročišćavaju se redovi, i zato vjerničke duše treba da se navikavaju na ove zakonitosti i da Allaha mole za zdravlje, da ih sačuva od nesreće i podari postojanost u vjeri.³⁶¹

4. Čovjek je izvor svih promjena čovječanstva

Ovo je jedna od nepromjenjivih božanskih zakonitosti i ona podrazumijeva da je Allah dao čovjeku odgovornost za prosperitet i stagnaciju ljudske zajednice, dao mu je slobodu i sposobnost izbora u tome da li će činiti dobro ili zlo i dao mu je odgovornost za sve što učini. Ali, i pored sposobnosti izbora, Allah je ljudima poslao poslanike koji su im došli sa božanskom uputom u kojoj je dobro dunjaluka i ahireta za onoga ko slijedi poslanike. Uzvišeni kaže:

فَأِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى.

³⁶⁰ Sunenu Tirmizi, 2400. Albani, 1003, ocjenjuje ga vjerodostojnim.

³⁶¹ Vekafat terbevija, 3/210.

“Od Mene će vam uputa dolaziti, i onaj ko bude slijedio uputu Moju neće zalutati i neće nesretan biti.” (Taha, 123)

Ako se pojave uzroci upute, uslijedit će i rezultati, kao što kaže Uzvišeni:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ.

“Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni” (Er-Ra’d, 11).

To znači da promjena počinje od čovjeka, svejedno da li to bila promjena nabolje ili nagore, od lošeg ka dobrom, i obrnuto, ona počinje od promjene samog sebe. U oba slučaja, ljudi su direktno odgovorni za popravljane samih sebe, kao što kaže Uzvišeni:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ.

“Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni” (Er-Ra’d, 11).

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postupao je u skladu sa ovom zakonitosti o promjeni pojedinca i zajednice. Ko razmisli o ovom ajetu, neminovno će uvidjeti da Allah daje promjene, ali samo kada čovjek poduzme odgovarajuće korake da dođe do promjene, ili negativne ili pozitivne. To znači da je čovjek odgovoran i da snosi posljedice ako ne ulaže napore u cilju promjene kako samog sebe tako i društva u cjelini, ali u skladu sa Allahovim putem. Uzvišeni kaže: *“...dok on sam sebe ne izmijeni”*, što znači da je to moguće postići samo slijedeći ispravan božanski put koji se sveobuhvatna spona između Allahovih zakonitosti i historijskih događaja i koji upućuje na ono što je najbolje i udaljava od svega što je loše i što nije u skladu sa božanskim zakonitostima. Uzvišeni kaže:

قُلْنَا أَهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ تَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَخَوْفُ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ.

“Mi rekosmo: ‘Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputstvo dolaziti, i oni koji uputstvo Moje budu slijedili – ničega se neće bojati i ni za čim neće tugovati.’” (El-Bekara, 38)³⁶²

5. Tiranija i nasilje vode ka uništenju naroda

Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ. إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ. الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ. وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخِرَ بِالْوَادِ. وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ. الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ. فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ. فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ. إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ.

“Zar ne znaš šta je Gospodar tvoj sa Adom uradio, sa stanovnicima Irema, punog palata na stupovima, kojima ravna ni u jednoj zemlji nije bilo; i Semudom, koji je stijene u dolini klesao, i faraonom, koji je šatore imao – koji su na Zemlji zulum provodili i poroke na njoj umnožili, pa je Gospodar tvoj – bič patnje na njih spustio, jer, Gospodar tvoj je, zaista, u zasjedi.” (El-Fedžr, 6–14)

Svaki čovjek treba da dobro promisli o ovim plemenitim ajetima u kojima se potvrđuje jedna od Allahovih zakonitosti, koja ukazuje na to da Allah u tom pogledu nikoga ne izdvaja i ne izuzima. To je zakonitost propasti i uništenja naroda koji su se odali rasipništvu i izazivanju nereda, koji su ogrezli u oholosti, pokvarenosti i nasilju. U riječima Uzvišenog:

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا.

“Kad hoćemo jedan grad uništiti, onima koji su u njemu na raskoš navikli prepustimo da se razvratu odaju i da tako zasluže kaznu, pa ga onda do temelja razrušimo” (El-Isra, 16), ukazuje se na to da se tim narodima propišu naredbe i zabrane, pa kada ih oni počnu kršiti, tada ispune uzroke koji ih vode ka propasti i uništenju i zasluže da se nad njima ispuni Allahova zakonitost o uništenju naroda koji se odaju griješenju i neposlušnosti.

³⁶² Menhedžu kitabetit-tarihil-islami, str. 64.

6. Nepravda i nanošenje štete uzrok su propasti naroda

Uzvišeni kaže:

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ.

“A koliko je bilo nevjerničkih sela i gradova koje smo uništili i poslije kojih smo druge narode podigli!” (El-Enbija, 11)

Kada se u jednom društvu raširi nepravda, a pravda se izgubi, tada je ispunjen uslov za uništenje tog naroda i neminovno će se ostvariti Allahova zakonitost o uništenju i propasti nepravедnih, jer Allah je zabranio Sebi nepravdu i zabranio je Svojim robovima da je čine jedni drugima, kao što se navodi u hadisi-kudsiju: “O robovi Moji, Ja sam sebi zabranio nepravdu i zabranio sam da je vi među sobom činite, stoga ne činite jedni drugima nepravdu.”³⁶³

Kada se u društvu poremete mjerila vrijednosti, kada jaki počnu dominirati nad slabima, kada se ljudi podijele na gospodare i robove, kada se gospodari počnu poigravati sa Allahovim propisima i naredbama, tada su ispunjeni svi uslovi da se ostvari ova Allahova zakonitost i to niko ne može izbjeći, jer u Allahovom zakonu nema ni izmjena niti odstupanja. U vjerodostojnom hadisu navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zaista su oni prije vas uništeni zato što, kad bi ukrao onaj ko je uglednog roda, ne bi ga kažnjavali, a kad bi ukrao slabi, kažnjavali bi ga propisanom kaznom. Tako mi Allaha, kad bi Fatima, kćerka Muhammedova, ukrala, odsjekao bih joj ruku.”³⁶⁴

7. Svaki narod ima svoj kraj

Nekada ljudi vide da su se ispunili svi uslovi za uništenje nekog naroda, ali da do toga ne dolazi. Razlog za to jeste što je svakom narodu tačno određen rok do kojeg će postojati i on neće nestati prije tog roka, kao što kaže Uzvišeni:

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ.

³⁶³ Muslim, 2577.

³⁶⁴ Buhari, 3475; Muslim, 1688.

“Svaki narod ima svoj kraj, i kad dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati.” (El-A’raf, 34)

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ. مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَجِرُّونَ.

“A Mi smo uništavali gradove samo u određeno vrijeme, nijedan narod ne može ni ubrzati ni usporiti konac svoj.” (El-Hidžr, 4–5)

وَتِلْكَ الْقُرَىٰ أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا.

“A ona sela i gradove smo razorili zato što stanovnici njihovi nisu vjerovali i za propast njihovu tačno vrijeme bismo odredili.” (El-Kehf, 59)

8. Promjenjivost stanja među ljudima

Allahova milost prema ljudima ogleda se u tome što je dao da se stanje među ljudima stalno mijenja, pa se tako smjenjuju, kao što se smjenjuju dan i noć: teškoća i blagostanje, snaga i slabost, ponos i poniženost, zdravlje i bolest, bogatstvo i siromaštvo... Sva ta stanja za ljude su ispit i iskušenje da bi se pokazalo ko će biti zahvalan, a ko nezahvalan, ko će biti strpljiv i postojan, a ko neće odoljeti kušnjama, ko će biti spreman da se bori, ko će udjeljivati, a ko škrtariti. Uzvišeni kaže:

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ. وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ.

“Ako vi dopadate rana, i drugi rana dopadaju. A u ovim danima Mi dajemo pobjedu sad jednima, a sad drugima, da bi Allah ukazao na one koji vjeruju i odabrao neke od vas kao šehide – a Allah ne voli nevjernike” (Ali Imran, 140).³⁶⁵

9. Allah daje Svoju pomoć vjernicima

Allahova mudrost i Njegov trajni zakon odredili su da će vjernici biti pomognuti i dobiti Njegovu pomoć ako ispune uslove ovog zakona. Neki od tih uslova jesu sljedeći:

1) Istrajnost na Allahovom putu. Uzvišeni kaže:

³⁶⁵ Menhedžu kitabetit-tarihil-islami, str. 65.

وَالَّذِينَ اسْتَقْبَلُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا.

“A da se Pravog puta drže, Mi bismo ih vodom obilnom pojili.”
(El-Džinn, 16)

2) Ne činiti širk Allahu, istinski vjerovati u Allaha i sve vidove ibadeta upućivati samo Njemu. Uzvišeni kaže:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.

“Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji će poslije toga budu nezahvalni – oni su pravi grješnici.” (En-Nur, 55)

3) Često i mnogo činiti zikr – spominjati Allaha. Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.

“O vjernici, kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite i neprestano Allaha spominjite da biste postigli što želite.” (El-Enfal, 45)

Ako vjernici ispune uslove ovog zakona, kao što se to desilo u vrijeme Davuda, Sulejmana i Muhammeda, alejhimus-selam, neće izostati Allahova pomoć. Uzvišeni kaže:

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ.

“Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i vjernike u životu na ovome svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci.” (Gafir, 51)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ.

“O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti.” (Muhammed, 7)

وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ.

“A dužnost Nam je bila vjernike pomoći.” (Er-Rum, 47)³⁶⁶

³⁶⁶ Menhedžu kitabetih-tarihil-islami, str. 69.

10. Borbe između istine i laži, dobra i zla

Ovo je jedna od najvažnijih božanskih zakonitosti, koja se ne smije se zaboraviti ili zanemariti. Ova zakonitost jasno nam se pokazuje kada razmišljamo o misiji vjerovjesnika i kako se njihov narod odnosio prema njima. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vodio se ovom zakonitosti, što se jasno uočava u medinskom periodu objave, kada je pokretao izviđačke akcije, vojne pohode i borbe protiv mnogobožaca.

Ova zakonitost čvrsto je povezana s jačanjem ove vjere i Uzvišeni Allah na nju ukazuje u Svojoj Knjizi:

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَءَاتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ.

“I oni ih, Allahovom voljom, poraziše, i Davud ubi Džaluta, i Allah mu dade i vlast i vjerovjesništvo, i nauči ga onome čemu je On htio. A da Allah ne suzbija ljude jedne drugima, na Zemlji bi, doista, nered nastao – ali, Allah je dobar svim svjetovima.” (El-Bekara, 251)

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهْجَمَتْ صَوْمِعُ وَبَيْعٌ وَصَلَوْتُ وَمَسْجِدٌ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ.

“Onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: ‘Gospodar naš je Allah!’ A da Allah ne suzbija neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i havre (sinagoge), a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu – ta Allah je zaista moćan i silan.” (El-Hadždž, 40)

Primjećujemo da navedeni ajet iz sure El-Bekara dolazi nakon što je naveden jedan primjer borbe između istine i zablude, a to je borba između Taluta i njegovih vojnika vjernika i Džaluta i njegovih sljedbenika. Allah završava ajet riječima:

وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ.

“ali, Allah je dobar svim svjetovima” (El-Bekara, 251), što ukazuje na to da je sprečavanje smutnje i nereda na ovaj način blagodat koja obuhvata sve ljude.³⁶⁷

Ajet sure El-Hadždž objavljen je poslije ajeta u kojem Allah obavještava da On brani i štiti Svoje dobre robove, vjernike. Nakon što im je objavio da vjernicima dozvoljava borbu protiv njihovih neprijatelja, ajet završava ukazivanjem na osnovno pravilo:

وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ..

“A Allah će sigurno pomoći one koji vjeru Njegovu pomažu – ta Allah je zaista moćan i silan” (El-Hadždž, 40).

Ashabi su shvatili ovu zakonitost i znali su da zabludu i neistinu može uništiti samo ummet koji ima jako i svjesno vodstvo, ispravan metod i snagu da uništi laž i zabludu. Istinski su vjerovali da istinu mogu uzdići samo vođe koji će je istinski slijediti i za nju se boriti istinski, odlučno, svim srcem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podučio ih je kako da se ophode prema ovoj zakonitosti i oni su se odazvali Allahovoj naredbi kada im je naredio borbu na Njegovom putu. Allah je ovom ummetu propisao borbu i učinio ju je trajnom obavezom do Sudnjeg dana, i tu obavezu ne dokida ni nepravda ni pravda vladara. Koji god je narod ostavio džihad, Allah ga je ponizio i dao da nad njima zavlada njihov neprijatelj. Allah je propisao borbu postepeno da bi bila prihvatljivija za dušu, da više odgovora ljudskoj prirodi i da je bolje usklađena sa načinom pozivanja i metodom njegovog planiranja.³⁶⁸

Ovo su neke zakonitosti koje smo uočili u proučavanju poziva vjerovjesnika i poslanika. Spoznati božanske zakonitosti za nas predstavlja ogromnu korist, čak i ako nismo u mogućnosti da ih izbjegnemo, jer nam ova spoznaja i znanje daju čvrstinu u određenim situacijama i stavovima, za razliku od onoga ko nije upoznat s tim.

³⁶⁷ Fahr er-Razi, *Mefatihul-gajbi*, 3/514.

³⁶⁸ Ali es-Sallabi, *Es-Siretun-nebevija*, 1/611–612.

Onome ko spozna Allahove zakonitosti, to će donijeti smirenost, dok će onaj ko ih ne zna biti zbunjen i zabrinut.

Dvije su vrste božanskih zakonitosti: natprirodne zakonitosti, tj. one koji izlaze izvan uobičajenog, i uobičajene zakonitosti.

Natprirodne zakonitosti odnose se na neuobičajene stvari, izvanosjetilno, nadstvarne pojave, koje su suprotne od onoga na što su ljudi navikli, a koje Allah daje Svojim poslanicima kao mudžizu kako bi ih podržao u poslaničkoj misiji. Kao primjer za ovu vrstu božanske zakonitosti možemo navesti štap koji se u ruci Musaa, alejhis-selam, pretvarao u zmiju:

قَالَ أَلْقِهَا يُوسَىٰ.

“*Baci ga, o Musa!*”, reče On” (Taha, 19), zatim kada je Allah dao da iz stijene počne izvirati voda kada ju je Musa, alejhis-selam, udario svojim štapom:

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا.

“*I kada je Musa za narod svoj vodu molio, Mi smo rekli: ‘Udari štapom svojim po stijeni!’ – i iz nje je dvanaest vrela provrelo*” (El-Bekara, 60).

Kada je riječ o uobičajenim zakonitostima, one se odnose na dva aspekta: (1) prirodne zakonitosti, kao što je smjena dana i noći, sunca i mjeseca, koje se odvijaju u skladu sa posebnom Allahovom naredbom; (2) zakonitosti koje se odnose na Allahovu vjeru, Njegove naredbe i zabrane, obećanje nagrade i prijetnju kaznom, i ove zakonitosti su konstantne i nisu podložne promjeni, kao primjer ovih zakonitosti može se navesti da On uvijek pomaže Svoje dobre robove, a ponižava Svoje neprijatelje. Kada Allah donese neki propis u vezi sa dvije iste ili slične stvari, taj propis se ne mijenja, a ako dođe do promjene, to je zato što se onda radi o različitim stvarima. Allahova zakonitost podrazumijeva i da se pravi razlika između onoga što je nejednako, na što upućuje Kur’an:

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ.

“Zar ćemo muslimane sa nevjernicima izjednačiti?!” (El-Kalem, 35).³⁶⁹

Zbog toga je u kur’anskim kazivanjima pouka za nas, jer Allahove zakonitosti su univerzalne i mi iz njih možemo izvoditi analogne zaključke. Da nije tako, ne bismo iz tih kazivanja mogli uzimati pouke.³⁷⁰ Ove šerijatske zakonitosti spoznaju se kroz proučavanje historije, kroz primjere uspona i propasti civilizacija.³⁷¹ Božanske zakonitosti u Kur’anu se ne navode u ograničavajućoj formi kako bi obuhvatile što veći broj događaja i detalja.³⁷²

Poznavanje božanskih zakonitosti obavezuje svjesnu zajednicu, koja je utemeljena principima vjere, da prevaziđe greške koje su ranije ljudske zajednice odvele u uništenje i propast, i da nauči kako se odnositi napram tih zakonitosti, povodeći se u tome za Njegovim vjerovjesnicima i poslanicima, alejhimus-selam.

ŠESTO: KATEGORIJE ONIH KOJE SU VJEROVJESNICI POZIVALI U VJERU

Plemeniti Kur’an navodi sve kategorije ljudi koje su vjerovjesnici pozivali u vjeru i detaljno pojašnjava na koji su način ostvarili kontakt sa svakom od navedenih kategorija. Navest ćemo neke primjere:

1. Vladari

Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أَحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ.

“Zar nisi čuo za onoga koji se sa Ibrahimom o njegovu Gospodaru prepirao, onda kada mu je Allah carstvo dao? Kad Ibrahim reče: ‘Gospodar moj je Onaj koji život i smrt daje’, on odgovori: ‘Ja dajem život i

³⁶⁹ Menhedžu kitabetit-tarihil-islami, str. 60.

³⁷⁰ Ibn Tejmijja, Džamiur-resail, str. 55.

³⁷¹ Imadudin Halil, Tefsirut-tarih, str. 109.

³⁷² El-Muhkemu fil-akida, str. 159–162.

smrt!’ ‘Allah čini da Sunce izlazi sa istoka’, reče Ibrahim, ‘pa učini ti da grane sa zapada!’ I nevjernik se zbuni. A Allah silnicima neće ukazati na Pravi put.” (El-Bekara, 258)

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَارُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ.

“Zatim smo, poslije njih, Musaa i Haruna poslali sa čudima Našim faraonu i glavešinama njegovim, ali su se oni uzoholili – a bio je to grješan narod.” (Junus, 75)

وَتَقَفَّذَ الْطَّيْرَ فَقَالَ مَالِيَ لَا أَرَىٰ الْهُدَىٰ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَايِبِينَ. الْأَعْدِبَتهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَا أَذْبَحْتهُ أَوْ لِيَأْتِيَنِي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ. فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ نَحِطْ بِهِ ۚ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ. إِنِّي وَجَدْتُ أَمْرَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ. وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ. أَلَا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبَاءَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ. اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ. أَذْهَبَ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِيهِ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ. قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَلْقِي إِلَيْكَ كِتَابٌ كَرِيمٌ. إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ.

“I on izvrši smotru ptica, pa reče: ‘Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan? Ako mi ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga zaklati!’ I ne potraja dugo, a on dođe, pa reče: ‘Doznao sam ono što ti ne znaš, iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest. Vidio sam da jedna žena njima vlada i da joj je svega i svačega dato, a ima i prijesto veličanstveni; vidio sam da se i ona i narod njezin Suncu klanjaju, a ne Allahu – šejtan im je prikazao lijepim postupke njihove i od Pravoga puta ih odvratio, te oni ne umiju naći Pravi put pa da se klanjaju Allahu, koji izvodi ono što je skriveno na nebesima i u Zemlji i koji zna ono što krijete i ono što na javu iznosite. Allah je, nema boga osim Njega, Gospodar svega što postoji!’ ‘Vidjet ćemo’, reče Sulejman, ‘da li govoriš istinu ili ne. Oduzi ovo moje pismo pa im ga baci, a onda se od njih malo izmakni i pogledaj šta će jedni drugima reći!’ ‘O velikaši’, reče ona, ‘meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo od Sulejmana i glasi: U ime

Allaha, Milostivog, Samilosnog! Ne pravite se većim od mene i dođite da mi se pokorite!” (En-Neml, 20–31)

2. Razmetni bogataši

Hud, alejhis-selam, rekao je svome narodu:

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ ءَايَةً تَعْتَبُونَ. وَتَنَحِدُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ. وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ. فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا. وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ. أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَمِ وَبَيْنٍ. وَجَنَّتِ وَعُيُونٍ.

“Zašto na svakoj uzvišici palate zidate, druge ismijavajući, i podižete utvrde kao da ćete vječno živjeti, a kad kažnjavate, kažnjavate kao silnici? Bojte se Allaha i meni budite poslušni! Bojte se Onoga Koji vam daruje ono što znate: daruje vam stoku i sinove, i bašče i izvore.” (Eš-Šu-ara, 128–134)

Salih, alejhis-selam, rekao je svom narodu:

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْحِبَالِ بُيُوتًا فَأَذْكُرُوا ءَالَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ.

“I sjetite se da ste Njegovom voljom postali nasljednici Ada i da vas je On na Zemlji nastanio; u ravnicama njezinim palate gradite, a u brdima kuće klešete. I neka su vam uvijek na umu Allahove blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!” (El-A'raf, 74)

3. Siromašni i slabi

Nuhov narod rekao je Nuhu, alejhis-selam:

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَلَكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرَلَكَ أَتَتَّبِعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بِادْيِ الرَّأْيِ وَمَا تَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ.

“Glavešine naroda njegova, oni koji nisu vjerovali, rekoše: ‘Koliko mi vidimo, ti si čovjek kao i mi, a vidimo i da te bez ikakva razmišljanja slijede samo oni koji su niko i ništa među nama; ne vidimo da ste vi imalo od nas bolji, štaviše, mislimo da ste lažljivci.’” (Hud, 27)

O narodu Musaa, alejhis-selam, Uzvišeni kaže:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ. وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَيْمَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ. وَنُفَصِّلُ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَمْلًا وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ.

"Faraon se u zemlji bio ponio i stanovnike njezine na stranke bio izdijelio; jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljivac bio. A Mi smo htjeli da one koji su na Zemlji tlačeni milošću obaspemo i da ih vođama i nasljednicima učinimo, i da im na Zemlji vlast darujemo, a da faraonu i Hamanu i vojskama njihovim damo da dožive baš ono zbog čega su od njih strahovali." (El-Kasas, 4–6)

4. Oni koji pri mjeranju zakidaju

Uzvišeni kaže:

وَالْإِلَى مَدِينٍ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَبْقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَانَكُمْ يُخْرِئُونَ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ. وَيَقَوْمُ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ.

"I Medjenu – brata njihova Šuajba. 'O narode moj', govorio je on, 'Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate, i krivo na litru i na kantar ne mjerite. Vidim da u obilju živite i bojim se da vas jednog dana ne zadesi kazna, pa da svi nastradate. O narode moj! Pravo mjerite i na litru i na kantar i ne zakidajte ljudima stvari njihove i ne činite zlo po Zemlji praveći nered.'" (Hud, 84–85)

5. Pervertiti

Uzvišeni kaže:

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ. إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ. وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ.

"I Luta – kad reče narodu svome: 'Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio? Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto

ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!' A odgovor naroda njegova glasilo je: 'Istjerajte ih iz grada vašeg, oni su ljudi čistunci!'" (El-A'raf, 80–82)

6. Zatvorenici

Uzvišeni kaže:

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَءَابَاؤُكُمْ مِمَّا أُنْزِلَ إِلَيْهَا مِنَ سُلْطَانٍ إِنَّ
الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ.

"Oni kojima se, mimo Njega, klanjate samo su imena koja ste im nadjenuli vi i preci vaši – Allah o njima nikakva dokaza nije objavio. Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo Njemu. To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna." (Jusuf, 40)

7. Rodbina

Uzvišeni kaže:

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْرِلٍ يَبْنَئُ أَرْكَبَ مَعَنَا وَلَا
تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ.

"I ona ih je ponijela na valovima velikim kao brda i Nuh zovnu sina svoga koji se nalazio podaleko: 'O sinko moj, ukrcaj se s nama, ne budi s nevjernicima!'" (Hud, 42)

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا. إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْبَتُ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ
وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا. يَأْبَتُ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ
صِرَاطًا سَوِيًّا. يَأْبَتُ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا. يَأْبَتُ إِنِّي أَخَافُ
أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا.

"Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik. Kada je rekao ocu svome: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti? O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti; o oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan; o oče

moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug.’” (Merjem, 41–45)³⁷³

SEDMO: VREDNOVANJE MEĐU VJEROVJESNICIMA

1. To da su jedni poslanici odlikovaniji u odnosu na druge potvrđeno je u Kur'anu i sunnetu

Dokazi iz Kur'ana

– Uzvišeni Allah kaže:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ ۖ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ ۚ وَءَاتَيْنَا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ.

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao. A Isau, sinu Merjeminu, jasne smo dokaze dali i Džibrilom ga podržali.” (El-Bekara, 253)

Pod riječima Uzvišenog: *“S nekima od njih je Allah govorio”* misli se na Musaa, alejhis-salam, jer je on poznat kao vjerovjesnik s kojim je Allah razgovarao. Uzvišeni kaže:

قَالَ يُمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي ۖ وَبِكَالِمِ فُحْدٌ مَّا ءَاتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ.

“O Musa’, reče On, ‘Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!’” (El-A’raf, 144)

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا.

“A Allah je, sigurno, s Musaom razgovarao.” (En-Nisa, 164)

– Uzvišeni kaže:

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَءَاتَيْنَا دَاوُدَ
زُبُورًا.

³⁷³ Muslim, 1/271.

“Gospodar tvoj dobro zna one na nebesima i one na Zemlji; Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali, a Davudu smo Zebur dali.” (El-Isra, 55)

Dokazi iz sunneta

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nad ostalim vjerovjesnicima odlikovan sam sa šest stvari: dat mi je jezgrovit govor, pomognut sam protiv neprijatelja strahom koji osjećaju, dozvoljen mi je ratni plijen, zemlja mi je učinjena čistom i mjestom za namaz, poslan sam svim ljudima i pečat sam vjerovjesnika.³⁷⁴ Njegove riječi: “Odlikovan sam nad ostalim vjerovjesnicima” dokaz su da među vjerovjesnicima ima razlike i da su jedni na većem stepenu od drugih. Muslimani su saglasni da su neki vjerovjesnici bolji od drugih.³⁷⁵

2. Odlike vjerovjesnika jednih nad drugima

Nakon što smo naveli da se vjerovjesnici, alejhimus-salam, uopćeno odlikuju jedni nad drugima i spomenuli dokaze za to iz plemenitog Kur’ana i Poslanikovog sunneta, sada ćemo navesti konkretne odlike po kojima se razlikuju jedni od drugih.

1) Odlikovanje davanjem neke posebne odlike, kao što je Musau, alejhis-salam, data odlika da Allah razgovara s njim. Onaj kome je data neka posebna odlika bolji je od onoga kome nije data.

2) Odlikovanje davanjem posebnih dokaza i znakova, kao što kaže Uzvišeni:

وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ.

“...a Isau, sinu Merjeminu, očigledne dokaze dali i Džibrilom ga pomogli” (El-Bekara, 87). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Dat mi je jezgrovit govor, i pomognut sam strahom.”³⁷⁶

³⁷⁴ Muslim, 1/271.

³⁷⁵ Muhammed eš-Šenkiti, *Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida*, str. 117–118.

³⁷⁶ Muslim, 1/271.

3) Odlikovanje podrškom meleka; kao što kaže Uzvišeni o Isau, alejhis-selam:

وَأَيَّدَنَّهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ.

“i Ruhul-kudusom (Džibrilom) ga podržali” (El-Bekara, 253). Ruhul-kudus je Džibril, prema najispravnijem mišljenju.³⁷⁷ Vjerovjesnik kojeg Allah više i jasnije podrži melekima bolji je od ostalih.

U tumačenju ovog ajeta Ibn Sa'di je rekao: “To što ga je pomogao Džibrilom, znači da ga je pomogao duhom imana i podario je da se u pogledu duhovnosti uzdigne nad drugima. Na taj način dobio je posebnu snagu i podršku, iako Allah svakom vjerniku pruža ovu pomoć srazmjerno jačini njegovog vjerovanja, kao što kaže Uzvišeni:

أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنَّا.

‘Njima je On u srca njihova vjerovanje usadio i svjetlom Svojim ih osnažio (ojačao ih Duhom od Sebe)’ (El-Mudžadela, 22). Međutim, Isau, alejhis-selam, podareno je više od toga i zato je posebno izdvojen. Shodno ovome, svaki vjerovjesnik kojem Allah više i jače pomogne u tom domenu, odabraniji je od drugih.”

4) Odlikovanje posebnim propisima, kao što kaže Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: “...dozvoljen mi je ratni plijen, zemlja mi je učinjena čistom i mjestom za namaz...”³⁷⁸ i kao što kaže Uzvišeni o Muhammedu po pitanju jevreja:

وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ.

“Oslobađa ih tereta njihovog i okova koji su bili na njima” (El-A'raf, 157), i kao što je Isa, alejhis-selam, rekao o jevrejima:

وَلَأُجِلَّ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي هُمَ عَنِيكُمْ.

“I da vam dopustim nešto što vam je bilo zabranjeno” (Ali Imran, 50).

5) Odlikovanje objavom knjige, kao što kaže Uzvišeni:

وَعَزَّيْنَا دَاوُودَ رَبُّورًا.

³⁷⁷ Alusi, *Ruhul-meani*, 3/2.

³⁷⁸ Muslim, 1/145; *Fethul-Bari*, 13/478.

“a Davudu smo dali Zebur” (En-Nisa, 163). Onaj kome je objavljena knjiga bolji je od onoga kome nije objavljena knjiga.

6) Odlikovanje vjerovjesnika kojima je objavljena knjiga prema objavljenom vjerovjesniku i propisima koje obuhvata.

7) Odlikovanje uzdizanjem na posebne stepene, kao što kaže Uzvišeni:

وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ.

“a neke je za više stepeni izdigao” (El-Bekara, 253), što znači da im je dao različite pozicije i položaje.³⁷⁹

8) Odlikovanje stepenom na nebesima, kao što je spomenuto u hadisu o Miradžu.³⁸⁰

9) Odlikovanje mnoštvom sljedbenika, o čemu se kazuje u hadisu da su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, prikazani svi narodi pa je vidio vjerovjesnika sa kojim nije bilo nijednog sljedbenika, vjerovjesnika sa kojim je bio jedan sljedbenik, vjerovjesnika sa kojim su bila dva sljedbenika, vjerovjesnika sa kojim su bila deseterica i vjerovjesnika sa kojim je bilo mnoštvo sljedbenika.³⁸¹

Neki učenjaci kažu da se to odlikovanje vjerovjesnika odnosi samo na ovaj svijet i da se manifestuje kroz tri stanja:

- da njegove mudžize, nadnaravna djela, budu fascinantnije i poznatije,
- da njegov narod bude bolji u pridržavanju vjere i mnogobrojniji,
- ili da on bude odlikovaniji i bolji od drugih, što se pokazuje time da ga je Allah izdvojio po nečemu u odnosu na druge, da li time što je razgovarao s njim ili ga uzeo za halila, prijatelja, ili mu omogućio viđenje ili po nekim drugim posebnim odlikama.³⁸²

³⁷⁹ Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida, str. 121.

³⁸⁰ Ruhul-meani, 3/2.

³⁸¹ Muslim, 1/145; Fethul-Bari, 13/478.

³⁸² Eš-Šifa, 1/227–228.

Poslaniku koji bude poslat nevjernicima koji dotad nisu imali vjerovjesnika Allah pruža veću podršku i pomoć u vidu znanja, upute, pobjede, snage, kao što je bilo sa Ibrahimom i Nuhom, alejhis-selam.³⁸³

To je bio prikaz odlika po kojima se razlikuju vjerovjesnici, alejhimus-selam.³⁸⁴

3. Odabrani poslanici – ulul-azm

Najbolji i najodabraniji poslanici jesu ulul-azm (odlučni). Uzvišeni Allah naređuje Svome vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, a on je najbolje stvorenje:

فَأَصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ.

“Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe!” (El-Ahkaf, 35).

Allah je ove poslanike pohvalio odlučnošću i posebno ih izdvojio u odnosu na ostale, i naredio je Svome vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg je odabrao nad svim Svojim stvorenjima, da se povodi za njima.³⁸⁵ Najbolje Allahove evlije jesu Njegovci vjerovjesnici, a najbolji vjerovjesnici jesu oni koji su poslanici, a najbolji poslanici su ulul-azm.³⁸⁶

Ibn Kesir kaže: “Učenjaci se ne razilaze u pogledu toga da su poslanici bolji od ostalih vjerovjesnika i da su ulul-azm najbolji poslanici.”³⁸⁷

U navedenom ajetu jasno se ukazuje na to da je strpljivost istaknuta osobina ulul-azm poslanika i Allah traži od Svog plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih slijedi u toj osobini, uz mnogobrojne druge vrline kojima su se odlikovali. Iako su se svi poslanici odlikovali saburom, postojanošću i izdržljivošću, ističe se da je ova osobina bila izraženija kod ulul-azm poslanika, kao što ih opisao Uzvišeni u Svojoj Knjizi, i da su se odlikovali većom

³⁸³ Fetava, 15/131.

³⁸⁴ Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida, str. 123.

³⁸⁵ Ibid., str. 130.

³⁸⁶ Ibn Tejmijja, El-Furkanu bejne evlijair-rahmani ve evlijaiš-šejtani, str.7.

³⁸⁷ Tefsiru Ibn Kesir, 3/47.

sposobnošću podnošenja teškoća i postojanošću u suočavanju sa teškim situacijama na putu poziva u tevhid.

Premda su svi poslanici bili upućivači i predvodnici, uzor i primjer svim ljudima, u životima ulul-azm poslanika nalazimo posebne pouke zbog dužine njihove borbe, mnoštva teških situacija kojima su bili izloženi i njihove postojanosti u suočavanju sa najvećim kušnjama koje slamaju srca, i zbog njihovog istinskog prepuštanja Allahovoj odredbi i uvjerenja u to da će im dati pobjedu i spas, ali pouke pronalazimo i u propasti i uništenju nevjernika iz njihovih naroda.

Pouke iz života svih poslanika treba da uzimaju oni koji pozivaju u vjeru, misionari, daije, kao i svi ostali ljudi, a posebno treba da uzimaju pouke iz života ulul-azm poslanika, na prvom mjestu iz života najodabranijeg od njih – Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U kojoj god situaciji da se nađu tokom misije poziva u vjeru, isti ili sličan primjer za to naći će u životu Allahovih poslanika, čiji život zorno svjedoči da, poslije duge borbe i napornog truda, istina uvijek pobijedi neistinu i zabludu, tako da zabluda nestane, a ostane istina u čijem okrilju i sigurnosti ljudi uživaju, nakon što su oni koji se bore žrtvovali na njenom putu svoju sigurnost i komfor, svoje imetke i živote, pa su neki preselili kao šehidi, a drugi su ostali da postojano i nepristrasno svjedoče istini radi Allaha. Uzvišeni kaže:

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَّن يَنْتَظِرُ
وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا.

“Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su poginuli, i ima ih koji to očekuju – nisu ništa izmijenili.” (El-Ahzab, 23).³⁸⁸

1) Imena ulul-azm poslanika

Pet je ulul-azm poslanika: Muhammed, Nuh, Ibrahim, Musa i Isa, alejhimus-selam, čija se imena spominju u ajetima:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا
مِنْهُمْ مِّيثَاقًا عَلِيمًا.

³⁸⁸ Rekaizul-imani, str. 284–285.

“Mi smo od vjerovjesnikâ zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina smo čvrst zavjet uzeli” (El-Ahzab, 7);

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ.

“On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: ‘Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!’ Teško je onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati” (Eš-Šura, 13).

U ova dva ajeta Allah je izdvojio i imenom spomenuo ove poslanike kako bi ukazao na to da su vredniji i odabraniji od drugih vjerovjesnika. Allah ih je izdvojio po nečemu što je najvažnije, najbolje i najteže, a to je misak – uzimanje čvrstog zavjeta od vjerovjesnika, o čemu Allah kaže:

وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا.

“i od njih smo čvrst zavjet uzeli” (En-Nisa, 154), a to su obaveze koje je propisao Svojim stvorenjima i to je ono čime je obavezao i poslao sve vjerovjesnike. To je ugovor između Allaha i Njegovih stvorenja, to je uspostavljanje jedinstvene vjere, predavanje i pokornost Allahu, pozivanje u to, borba za to, podrška, privrženost i odricanje radi toga.

Ovih pet poslanika najpotpunije su i najveličanstvenije ispunili ovaj ugovor i zavjet i zbog toga su posebno poimenice spomenuti. To su poslanici od kojih će ljudi tražiti da se zauzimaju za njih na Sudnjem danu: prvo će to tražiti od oca čovječanstva Adema i tako će se obraćati svakom dok se naposljetku ne obrate Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kao što se o tome kazuje u hadisu o šefatu, zauzimanju.³⁸⁹

³⁸⁹ Fethul-Bari, 8/395; Muslim, 1/63.

Govoreći o kategorijama šerijatskih obveznika, Ibn Kajjim je rekao:

“Prva kategorija: Stepen poslanstva apsolutno je najodabranija kategorija, jer najpoštovanija stvorenja i Allahu najbliža jesu Njegovi poslanici, a najviše mjesto među njima imaju poslanici ulul-azm, koji su spomenuti u riječima Uzvišenog:

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى.^ط

‘On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau’ (Eš-Šura, 13). Oni su na najvećem stepenu među stvorenjima, od njih će se tražiti zauzimanje, šefat, sve dok ne dođu kod pečata i najboljeg među njima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Druga kategorija: Ostali poslanici, mimo ulul-azma, shodno njihovim položajima i odabranosti jednih u odnosu nad druge.³⁹⁰

2) Vrednovanje ulul-azm poslanika

U navedenim ajetima sure El-Ahzab i Eš-Šura, Allah je spomenuo ulul-azm poslanike, ali tako što je u oba ajeta spomenuo ime prvog i posljednjeg poslanika, a nakon njih dvojice spominje ostalu trojicu: Ibrahima, Musaa i Isaa, po redoslijedu kojim su bili slati. U ajetu sure El-Ahzab prvo spominje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, što ukazuje na njegovu posebnu počast i odabranost nad ostalim poslanicima. To je zbog toga što su u ajetu vjerovjesnici spomenuti uopćeno, zatim se ukazuje na odabrane među njima, a zatim se među odabranim prvo spominje ime najvrednijeg i najodabranijeg među njima, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U ajetu se spominje misak, zavjet koji je uzet od vjerovjesnika, a on se posebno odnosi na vjerovjesnike, i zbog toga je Muhammed i tu prvo spomenut:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ.^ط

³⁹⁰ Ibn Kajjim, *Tarikul-hidžretejni*, str. 249; *Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida*, str. 135.

“Mi smo od vjerovjesnikâ zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina smo čvrst zavjet uzeli” (El-Ahzab, 7).

Što se tiče ajeta sure Eš-Šura, on govori o vjerezakonima s kojima su poslani i zbog toga je Allah prvo spomenuo Nuha pa onda Muhammeda, alejhimes-selam. Uzimajući u obzir da ovaj ajet govori o vjeri islamu i dužnostima koje je propisao poslanicima, sasvim je razumljivo da se prvo spominje Nuh jer je njegova poslanica prva od svih poslanica i jasno se pojašnjava da su u prvoj poslanici objavljeni isti propisi kao i ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Time se ukazuje na to da je islam originalna i ispravna vjera u kojoj nema nikakve iskrivljenosti. Nakon što je spomenuo Nuha i Muhammeda, Uzvišeni spominje najpoznatije poslanike koji su poslani između njih i čije su poslanice najpoznatije.³⁹¹

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji je i najodabraniji od ulul-azm poslanika, i u vezi s tim nema razilaženja među učenicima. Ibn Kesir je rekao: “Nema razilaženja u pogledu toga da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji od njih, zatim nakon njega Ibrahim, zatim Musa, zatim Isa, alejhimus-selam, i to je poznato mišljenje.”³⁹²

Ibn Kesir smatra da je Nuh, alejhis-selam, posljednji ulul-azm poslanik po odabranosti, ali njegove riječi: ‘i to je poznato mišljenje’ kao da ukazuju na to da postoji razilaženje u pogledu redoslijeda njihove odabranosti nakon Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ibn Kesir smatra da Ibrahim dolazi nakon Muhammeda po odabranosti, i u vezi s tim kaže: “On je najčasniji i najodabraniji od ulul-azm poslanika, nakon Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.”³⁹³

³⁹¹ Tefsiru Ibn Kesir, 3/470; Ruhul-meani, 21/154.

³⁹² Tefsiru Ibn Kesir, 3/47; Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida, str. 137.

³⁹³ El-Bidaja ven-nihaja, 1/170.

3) Neke odlike ulul-azm poslanika

Ibrahim, alejhis-selam

Posebna odlika Ibrahima, alejhis-selam, ogleda se u tome što je bio halilur-Rahmani – prijatelj Milostivog. Kada je riječ o ovoj odlici, uz Ibrahima, ona pripada još samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ
إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا.

“Ko je bolje vjere od onoga koji se iskreno predla Allahu, čineći još i dobra djela, i koji slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu? – A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja.” (En-Nisa, 125)

Allah ga je učinio vođom, predvodnikom, ljudi, onim na kojeg se trebaju ugledati i za čijim se primjerom trebaju povoditi, i čiju uputu trebaju slijediti. Uzvišeni kaže:

وَإِذْ أَبْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۖ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا.

“A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušnje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: ‘Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!’” (El-Bekara, 124)

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

“Ibrahim je bio primjer čestitosti, pokoran Allahu, pravi vjernik, nije druge smatrao Allahu ravnim.” (En-Nahl, 120)

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مِنْ سَفَاهَةٍ ۚ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ
لَمِنَ الصَّالِحِينَ.

“Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima.” (El-Bekara, 130)

Allah Uzvišeni odredio je da Ibrahim izgradi Njegovu kuću – Kabu, koja će biti izvor postojanosti, sigurnosti i utočišta svim ljudima. Allah je Ibrahimu i njegovom sinu povjerio da očiste kuću za one koji je budu hodočastili, koji u njoj budu boravili i namaz

obavljali. Slavljeni Allah naredio je vjernicima da mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude mjesto iza kojeg će namaz klanjati. Uzvišeni kaže:

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمَّا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ.

“I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. ‘Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete molitvu obavljati!’ – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: ‘Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu molitvu obavljali.’” (El-Bekara, 125)

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

“I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: “Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš!” (El-Bekara, 127)

Allah je odredio da svi kasniji poslanici budu iz Ibrahimove loze:

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَعَاتَيْنَاهُ أُجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ.

“I Mi smo mu Ishaka i Jakuba poklonili i potomcima njegovim vjеровjesništvo i Knjigu dali, a njemu na ovom svijetu lijep spomen sačuvali, a na onome će, doista, jedan od onih dobrih biti” (El-Ankebut, 27). Svaki poslanik koji je poslat nakon Ibrahima, alejhis-selam, bio je od njegovih potomaka. Ibrahim, alejhis-selam, bit će prvi koji će biti obučen na Sudnjem danu, kao što se navodi u vjerodostojnom hadisu od Ibn Abbasa da je rekao: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je da nam govori pa je rekao: ‘Vi ćete biti oživljeni bos, goli, neobrezani:

كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُمْ وَعدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ.

‘Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti’ (El-Enbija, 104), i prvi od stvorenja koji će biti obučeni bit će Ibrahim.’”³⁹⁴

³⁹⁴ Muslim, 4/2194; Fethul-Bari, 11/377.

Uzvišeni Allah spomenuo je Ibrahima po dva velika položaja. U ajetu:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا.

“Spomeni, u Knjizi, Ibrahima! On je bio istinoljubiv, vjerovjesnik” (Merjem, 41) ukazao je na Ibrahimov stepen istinoljubivosti i stepen vjerovjesništva. Ibrahimove, alejhis-selam, odlike su mnogobrojne i ne mogu se obuhvatiti, a ovo je samo malo od onoga što smo saznali o njemu.³⁹⁵

Nuh, alejhis-selam

Nuh, alejhis-selam, istinski se borio na Allahovom putu i on je prvi poslanik koji je poslan ljudima nakon što su se razili u vjeri i nakon što ih je šejtan odveo u zabludu. Proveo je u svome narodu “hiljadu manje pedeset godina” ulažući ogroman napor u pozivanju Allahu noću i danju, tajno i javno, strpljivo podnoseći uznemiravanja svoga naroda, i u tome ga nije odvratilo neprijateljsko ponašanje njegovog naroda. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ. فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ.

“I doista smo poslali Nuha narodu njegovom, pa je ostao među njima hiljadu manje pedeset godina, pa ih je zadesio potop, a oni su bili zalimi, pa smo spasili njega i saputnike na lađi i učinili je znakom svjetovima.” (El-Ankebut, 14–15)

Uzvišeni je rekao o Nuhu, alejhis-selam:

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا. فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَايَ إِلَّا فِرَارًا. وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْبُعَهُمْ فِيْٓ أَفْوَاهِهِمْ وَأَسْتَعْصَمُوا وَتَوَلَّوْا وَكَانُوا فَسْقَاقًا. ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا. ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا. فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا.

“On reče: ‘Gospodaru moj, ja sam narod svoj i noću i danju, doista, pozivao, ali ga je pozivanje moje još više udaljilo. I kad god sam ih pozivao da im oprostiš, prste su svoje u uši stavljali i haljinama svojim se

³⁹⁵ Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida, str. 143.

pokrivali – bili su uporni i pretjerano oholi. Zatim, ja sam ih otvoreno pozivao, a onda sam im javno objavljivao i u povjerenju im šaputao, i govorio: ‘Tražite od Gospodara svoga oprost jer On, doista, mnogo prašta.’” (Nuh, 5–10)

O Nuhovom narodu Uzvišeni je rekao:

قَالُوا يَنْتُوخُ قَدْ جَدَلْنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَلَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ. قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ.

“‘O Nuhu’, rekoše oni, ‘ti si želio da se s nama raspravljáš i dugo si se raspravljao. Daj neka se ostvari ono što nam prijetiš, ako istinu govoriš!’ ‘To će vam učiniti samo Allah ako bude htio’, reče on, ‘i vi nećete moći umaći.’” (Hud, 32–33)

Musa, alejhis-selam

Musa, alejhis-selam, je poslanik s kojim je Allah razgovarao i po tome je bio poznat među vjerovjesnicima. Uzvišeni kaže:

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا.

“...a Allah je, sigurno, s Musaom razgovarao.” (En-Nisa, 164)

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَنِي وَلَٰكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَنِي فَلَمَّا تَخَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ. قَالَ يُمُوسَىٰ إِلَىٰ أَصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَالِمِ فُحْدٌ مَّا ءَاتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِينَ.

“I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: ‘Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!’ ‘Ne možeš Me vidjeti’, reče, ‘ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjet ćeš Me!’ I kad se Gospodar njegov onome brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješćen strovali. Čim se osvijesti, reče: ‘Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!’ ‘O Musa’, reče On, ‘Ja sam tebe odlikovao nad ostalim svijetom poslanstvom Svojim i govorom Svojim. Ono što ti dajem uzmi i zahvalan budi!’” (El-A’raf, 143–144)

O tome da je Allah razgovarao s Musaom kazuje se na nekoliko mjesta u Allahovoj Knjizi i on je taj na koga se misli u riječima Uzvišenog:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ.

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao” (El-Bekara, 253).

Allah je Musau, alejhis-selam, dao devet očevidnih znamenja, mudžiza³⁹⁶, kako bi bila dokaz protiv faraona i njegovog naroda, i Allah ga je njima pomogao. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسَأَلَ بَنِي إِسْرَءِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يُمُوسَى مَسْحُورًا.

“Mi smo Musau devet očevidnih znamenja dali, pa upitaj sinove Israi-love kad je precima njihovim došao i kada mu je faraon rekao: ‘Ja mislim, o Musa, da si ti doista opčinjen.’” (El-Isra, 101)

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سَوَاءٍ فِي تِسْعَ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ.

“Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojavit će se bijela, ali neće biti bolesna – bit će to jedno od devet čuda faraonu i narodu njegovu; oni su, doista, narod nevjernički.” (En-Neml, 12)

Isa, alejhis-selam

Isa, alejhis-selam, izdvaja se u odnosu na sva stvorenja po tome što je rođen od majke bez oca. Džibril, alejhis-selam, puhnuo je ispod vrata Merjeme, u unutrašnjost njene haljine i ona je zaniijela Isaa, alejhis-selam, koji je govorio dok je bio novorođenče, u bešici, i Allah mu je dao mnogobrojne dokaze kojima ga je odlikovao, kao što se navodi u ajetima:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ.

³⁹⁶ To su: štap, ruka koja je postajala bijela, nerodne godine, razdvajanje mora, poplava, skakavci, vaši, žabe i krv.

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao. A Isau, sinu Merjeminu, jasne smo dokaze dali i Džibrilom ga podržali” (El-Bekara, 253).

Allah kazuje o tome šta je Isa, alejhis-selam, izgovorio u bešici, a neke od njegovih riječi ukazuju na njegove odlike:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا. وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا. وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا. وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا.

“Ja sam Allahov rob’, ono reče, ‘meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i naredit će mi da, dok sam živ, molitvu obavljam i milostinju udjeljujem, i da majci svojoj budem dobar, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan. I neka je mir nada mnom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustajao!’” (Merjem, 30–33)

Allah govori o rođenju Isaa, alejhis-selam:

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرِيفًا. فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا. قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا. قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا. قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسَّسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا. قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَى هَيْئٍ وَلِتَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا. فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا.

“I spomeni u Knjizi Merjemu: kada se od ukućana svojih na istočnu stranu povukla i jedan zastor da se od njih zakloni uzela, Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca. ‘Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!’, uzviknu ona. ‘A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga’, reče on, ‘da ti poklonim dječaka čista!’ ‘Kako ću imati dječaka’, reče ona, ‘kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!’ ‘To je tako!’, reče on. ‘Gospodar tvoj je rekao: ‘To je Meni lahko’, i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!’ I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje.” (Merjem, 16–22)

O znamenjima koja su data Isau Allah kazuje u ajetima:

إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِأَذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِأَذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ بِأَذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ بِأَذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ.

“Kad Allah rekne: ‘O Isa, sine Merjemin, sjeti se blagodati Moje prema tebi i majci tvojoj: kada sam te Džibrilom pomogao pa si s ljudima, u bešici i kao zreo čovjek, razgovarao; i kada sam te pismenosti i mudrosti, i Tevratu i Indžilu naučio; i kada si, voljom Mojom, od blata nešto poput ptice napravio i u nju udahnuo, i kada je ona, voljom Mojom, postala ptica; i kada si, voljom Mojom, od rođenja slijepa i gubavca iscijelio; i kada si, voljom Mojom, mrtve dizao; i kada sam od tebe sinove Israi-love odbio, kad si im ti jasne dokaze donio, pa su oni među njima koji nisu vjerovali – povikali: ‘Ovo nije ništa drugo do prava vradžbina!’” (El-Maida, 110)

Uzvišeni Allah uzdigao je Isaa, alejhis-selam, Sebi i on je živ na nebesima: nalazi se na drugom nebu, kako se kazuje u hadisu o Israu. Slavljeni Allah negira tvrdnje jevreja da su ubili Isaa:

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا. بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا.

“...i zbog riječi njihovih: ‘Mi smo ubili Mesiha, Isaa, sina Merjemina, Allahova poslanika!’ A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali; a sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi. – A Allah je silan i mudar” (En-Nisa, 157–158). Ovo je jedna od posebnosti Isaa, alejhis-selam, jer osim njega nema nijednog drugog vjerovjesnika da je živ.³⁹⁷

³⁹⁷ Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida, str. 146–147.

Isa, alejhis-selam, spustit će se na Zemlju pred Sudnji dan, kao što na to ukazuju Kur'an, sunnet i konsenzus, i to je jedna od njegovih posebnosti. Uzvišeni kaže:

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا.

“I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, kada bude umirao, neće u njega onako kako treba povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih svjedočiti” (En-Nisa, 159). O tome da će Isa, alejhis-selam, sići na Zemlju pred Sudnji dan govori se u mnogobrojnim predajama od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.³⁹⁸ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, približilo se vrijeme kada će sin Merjemin među vama uspostaviti pravednu vlast.”³⁹⁹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Kako će biti vama kada se spusti sin Merjemin, a vaš imam bude jedan od vas?”⁴⁰⁰

4) Odlikovanost našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nad svim stvorenjima

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, apsolutno je najbolji vjerovjesnik, čak je on najbolji od svih stvorenja, i to potvrđuju brojni tekstovi Kur'ana, sunneta i izjave časnih prethodnika, Allah bio njima zadovoljan.

Uzvišeni kaže:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ.

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao.” (El-Bekara, 253) U Njegovim riječima: *“a neke je za više stepeni izdigao”* misli se na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i to je mišljenje Ibn Abbasa, Ša'bija, Mudžahida i drugih.⁴⁰¹

³⁹⁸ Tefsiru Ibn Kesir, 1/578.

³⁹⁹ Buhari, Fethul-Bari, 4/414; Muslim, 1/135.

⁴⁰⁰ Buhari, Fethul-Bari, 4/414; Muslim, 1/135.

⁴⁰¹ Tefsirut-Taberi, 3/2; Tefsirul-Kurtubi, 3/264.

Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ ۖ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا.

“Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali, a Davudu smo Zebur dali” (El-Isra, 55). Mufesiri navode da je povod objave ovog ajeta rasprava sa jevrejima i da im se ovim želi reći: “Vi ne poričete da su vjerovjesnici odlikovani jedni nad drugima, pa zašto onda poričete odlikovanost i vrijednost vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem?”⁴⁰²

Učenjaci riječima Uzvišenog u suri El-En’am:

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَبِهِدْنُهُمْ أَفْتَدِ.

“Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put” (El-En’am, 90) dokazuju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolji vjerovjesnik zato što su sve odlike koje su date drugim vjerovjesnicima objedinjene u njegovoj ličnosti.⁴⁰³

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Dato mi je pet stvari koje nisu date nijednom poslaniku prije mene: potpomognut sam strahom na mjesec dana hoda; zemlja mi je učinjena mjestom za obavljanje namaza i čistom, pa koga god iz mog ummeta zadesi namaz bilo gdje, neka klanja; dopušten mi je ratni plijen, a nikom prije mene nije dat; svaki poslanik slat je samo svom narodu, a ja sam poslan svim ljudima i dato mi je pravo zauzimanja.”⁴⁰⁴

U hadisima o šefatu jasno se ukazuje na njegovu odlikovanost nad ostalim vjerovjesnicima. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao je taj dan kao dan u kojem će sva stvorenja obraćati njemu, pa čak i Ibrahim, alejhis-selam.⁴⁰⁵

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Na Sudnjem danu doći ću do džennetskih vrata i zatražit ću da se otvore pa će čuvar

⁴⁰² Tefsirul-Begavi, 3/120; Tefsirus-Sa’di, 4/143.

⁴⁰³ Tefsirul-Hazin, 2/157.

⁴⁰⁴ Muslim, 1/188.

⁴⁰⁵ Muslim, 1/370; Fethul-Bari, 1/533.

reći: ‘Ko si ti?’ Reći ću: ‘Muhammed’, a on će reći: ‘Naređeno mi je da ne otvaram nikome prije tebe.’”⁴⁰⁶

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ja sam vjerovjesnik koji će imati najviše sljedbenika.”⁴⁰⁷

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ja sam predvodnik potomaka Ademovih na Sudnjem danu, prvi kome će se otvoriti kabur, prvi koji će se zauzimati i prvi kome će biti primljeno zauzimanje.”⁴⁰⁸

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ja sam vjerovjesnik koji će imati najviše sljedbenika”⁴⁰⁹; “Nijednom vjerovjesniku nije povjerovalo toliko ljudi koliko je povjerovalo meni. Zaista je bilo vjerovjesnika kojima je povjerovao samo jedan čovjek od cijelog njegovog naroda.”⁴¹⁰

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ja sam prvak sinova Ademovih i ne hvalim se.”⁴¹¹ Riječi: “...i ne hvalim se” znače: “Ovim riječima ne želim se hvaliti ni uzdizati, nego time iskazujem zahvalnost svome Gospodaru, pokazujući svom narodu kakve mi je blagodati podario.” Dakle, Vjerovjesnik ovim riječima negira oholo hvalisanje koje je zabranjeno i za koje je rečeno:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

“*jer Allah ne voli ni gordog ni hvalisavog*” (Lukman, 18), a nije negirao da je dozvoljeno hvaliti se nekom blagodati, o čemu se govori i u riječima Uzvišenog:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

“*Ne likuj! Uistinu, Allah ne voli one koji likuju*” (El-Kasas, 76), u kojima se ukazuje na to da Allah ne voli hvalisanje obijesnih, a ne

⁴⁰⁶ Muslim, 1/562.

⁴⁰⁷ Muslim, 1/188.

⁴⁰⁸ Muslim, 1/188.

⁴⁰⁹ Muslim, 1782.

⁴¹⁰ Muslim, 1/188.

⁴¹¹ Albani, *Sahihul-džami*, 2/21.

misli se na iskazivanje radosti onih koji su zahvalni na Allahovim blagodatima.⁴¹²

Uzvišeni kaže:

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ.

“Reci: ‘Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju’” (Junus, 58), i u ovim riječima Allah je naredio da se radujemo Njegovim blagodatima.⁴¹³ Cjelokupan ummet saglasan je da je Muhammed najbolje stvorenje.⁴¹⁴

4. Ispravno razumijevanje zabrane vrednovanja poslanika

U to da su jedni poslanici odlikovani nad drugima, da su ulul-azm poslanici odlikovani nad drugim poslanicima i da se Muhammed odlikuje u odnosu na sve ostale poslanike i vjerovjesnike obaveza je vjerovati, jer na to ukazuju jasni vjerodostojni vjerski dokazi.

Međutim, u nekim hadisima Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje da se jedni poslanici preferiraju nad drugima.⁴¹⁵ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Nemojte preferirati jedne poslanike nad drugima.”⁴¹⁶

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, kazuje: “Dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio, došao mu je jevrej i rekao: ‘O Ebu Kasime, jedan tvoj ashab udario me po licu.’ Poslanik je upitao: ‘Jesi li ga udario?’, a ashab je odgovorio: ‘Čuo sam ga na pijaci da se zaklinje: ‘Tako mi Onoga Koji je odabrao Musaa nad ostalim ljudima’, pa sam rekao: ‘Ti pokvarenjače, znači i nad Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem!?’ i obuzela me tolika ljutnja da sam ga udario po licu.’ Na to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Nemojte jedne poslanike uzdizati nad drugima.’”⁴¹⁷ U drugoj predaji navodi se: “Nemojte

⁴¹² Ibn Dževzi, *Sifetus-safva*, 1/183.

⁴¹³ *Mebahisu fi mufadaleti fil-akida*, str.153.

⁴¹⁴ Ibid., str. 153.

⁴¹⁵ *Mebahisu fi mufadaleti fil-akida*, str. 158.

⁴¹⁶ Buhari, *Fethul-Bari*, 6/450; Muslim, 4/1844.

⁴¹⁷ Buhari, *Fethul-Bari*, 5/70; Muslim, 4/1844.

preferirati jedne poslanike nad drugima.”⁴¹⁸ U sličnom hadisu od Ebu Hurejre navodi se da je Poslanik rekao: “Nemojte me preferirati nad Musaom.”⁴¹⁹ U drugom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: “Nemojte govoriti da sam bolji od Junusa b. Metaa.”⁴²⁰

Iz navedenih hadisa možemo zaključiti da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se jedni poslanici uzdižu nad drugima i smatraju boljim i zabranio je da njega preferiraju nad drugim poslanicima i vjerovjesnicima, posebno nad Musaom i Junusom.

U tumačenju hadisa o zabrani preferiranja Poslanika nad Junusom islamski učenjaci navode da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bolji i od Junusa i od ostalih vjerovjesnika i od svih ljudi apsolutno, i za to mišljenje naveli su dokaze iz Kur’ana, sunneta i konsenzusa, i pojasnili su na što se tačno odnosi ova zabrana kako bi otklonili prividnu kontradiktornost i zbunjenost. Navest ćemo nekoliko pojašnjenja:

– Ova zabrana izrečena je prije nego što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saznao za to da je on najodabraniji od Ademovih potomaka i da je on najbolji od svih vjerovjesnika, ali kada je za to saznao, obavijestio je o tome ashabe, tako da je njegova zabrana preferiranja poslanika derogirana Kur’anom.⁴²¹

– Ovo je Vjerovjesnik zabranio iz skromnosti, želeći da spriječi razvijanje oholosti i samozadivljenosti.

– Vjerovjesnik je zabranio preferiranje koje vodi ka neprijateljstvu i svađi, o čemu se govori u hadisu Ebu Seida i Ebu Hurejre, o jevreju i muslimanu koji su se sukobili. I ovo je primjer koji odgovara povodu izricanja hadisa.⁴²²

⁴¹⁸ Buhari, *Fethul-Bari*, 6/450; Muslim, 4/1844.

⁴¹⁹ Muslim, 4/1844.

⁴²⁰ Muslim, 4/1846.

⁴²¹ *Eš-Šifa*, 1/226; *Tefsirul-Kurtubi*, 3/262.

⁴²² *Mebahisu fil-mufadaleti fil-akida*, str. 153.

– Zabranjeno je preferiranje koje vodi ka tome da se drugi vjetrovjesnik ili poslanik u odnosu na onog koji se preferira predstavlja kao manjkav ili da se omalovažava.⁴²³

⁴²³ Ibid., str. 164.

PETO POGLAVLJE

OBJAVA I POTVRDA VJEROVJESNIŠTVA I MUDŽIZA

PRVO: VAHJ – OBJAVA

1. Jezička i terminološka definicija vahja – objave

Jezička definicija

U arapskom jeziku riječ *vahj* izvedena je iz glagola *evha ilejhi* – objavljuje mu se, što znači podučiti nekoga brzo i tajno. Zbog toga se jezičko značenje riječi odnosi na prenošenje tajnog obavještenja koje se prenosi samo onome kome je upućeno, tako da je skriveno od drugih. Zbog toga se vahjom – objavom smatraju i nadahnuće – *el-ilham*, sugestija – *el-ihau*, naznaka – *el-išaretu*, preneseno značenje – *el-kinajetu*, naredba, poslanica, tajni govor i sve ono što se kaže drugom.⁴²⁴

Terminološka definicija

To je objava od Allaha onome koga je On izabrao od Svojih robova kojem otkriva uputu i znanje na način koji nije uobičajen kod ljudi i tako da je onaj kome se objavljuje potpuno svjestan i da shvata sve što mu se objavljuje.⁴²⁵

2. Vrste objave

Nekoliko je načina i vrsta objave, o čemu Uzvišeni kaže:

⁴²⁴ Dževheri, *Es-Sihah*, 6/252; Ezheri, *Tehzibul-lugati*, 5/297.

⁴²⁵ Zerkani, *Menahil-urfan*, 1/63.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكْلِمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآيِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ.

“Nijednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća osim na jednom od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. – On je, zaista, uzvišen i mudar!” (Eš-Šura, 51), i u nastavku ćemo navesti njihovo pojašnjenje

1) Istiniti snovi

Lijepi, istiniti snovi bili su prvo čime je počela objava Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao što se navodi u hadisu od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: “Prvo čime je počela objava Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bili su lijepi snovi. Kad god bi nešto usnio, to bi se ostvarilo jasno poput zore.”⁴²⁶ U ovom hadisu navodi se primjer zore kako bi se ukazalo na jasnoću. Takvi su i bili snovi Poslanika: potpuna istina, u koju nema nikakve sumnje.⁴²⁷ Početak objave Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, počeo je u vidu istinitih snova, kao priprema za vjerovjesništvo.⁴²⁸

Snovi vjerovjesnika su objava, kao što Uzvišeni kaže:

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيُ قَالَ يَبْنَئُ إِلَيَّ أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبُحُكَ فَاَنْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ يَبْنَئُ أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ.

“I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: ‘O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?’ ‘O oče moj’, reče, ‘onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati.’” (Es-Saffat, 102)

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَبْنَئُ إِلَيَّ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ.

“Kada Jusuf reče ocu svome: ‘O oče moj, sanjao sam jedanaest zvijezda, i Sunce i Mjesec, i u snu sam ih vidio kako mi se pokloniše.’” (Jusuf, 4)

⁴²⁶ Muslim, 252.

⁴²⁷ Fethul-Bari, 1/31.

⁴²⁸ Kahtani, *Usulul-i'tikad fi sureti Junus*, str. 234.

Kada je riječ o našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni je rekao:

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّعْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَامِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا.

“Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete, sigurno, u Časni hram ući sigurni – ako Allah bude htio – neki obrijanih glava, a neki podreza-nih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao.” (El-Feth, 27)⁴²⁹

2) Melek u srce i svijest Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, donosi objavu a da ga on ne vidi

Ibn Mesud, radijallahu anhu, kazuje: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Džibril, alejhis-selam, dostavio je u moju svijest da nijedan od vas neće napustiti dunjaluk dok ne potroši svoju nafaku, pa se bojte Allaha i tražite opskrbu na lijep način. Ako nekome od vas bude umanjena opskrba, neka je ne traži kroz nepokornost Allahu, jer se Allahove blagodati ne postižu grijешenjem prema Njemu.’”⁴³⁰ U drugoj predaji kaže se: “Zaista se ono što je kod Allaha ne postiže osim pokornošću Njemu.”⁴³¹

3) Dolazak objave u vidu zvonjave zvona, i to je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio najteži oblik objave

Buhari bilježi od Aiše, majke pravovjernih, radijallahu anha, da je Haris b. Hišam, radijallahu anhu, upitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Allahov Poslaniče, kako ti dolazi objava?”, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nekada mi dođe kao zvonjava (škripa)⁴³² zvona, i to mi je najteži oblik. Kada ode od mene, shvatim sve što mi je rekao. Ponekad mi melek dođe u liku čovjeka i govori mi, a ja razumijem sve što kaže.” Aiša, radijallahu

⁴²⁹ Ibid., str. 235.

⁴³⁰ Hakim, *Mustedrek*, 2/4.

⁴³¹ *Sunenu Ibn Madža*, 2144.

⁴³² Kao zvuk željeza kada se pomjera.

anha, rekla je: “Vidjela sam Vjerovjesnika kada mu je došla objava u veoma hladnom danu, a kada je prestala, njegovo čelo bilo je obliveno znojem.”⁴³³

Ovaj način objave bio je najteži Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, usljed čega je podnosio ogromnu teškoću, kao što se navodi u vjerodostojnim hadisima.

U Muslimovom *Sahihu* bilježi se od Ubade b. Samita da je rekao: “Kada bi Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, silazila objava, oborio bi glavu i njegovi ashabi oborili bi svoje glave. Kada bi mu objava prestala silaziti, podigao bi svoju glavu.”⁴³⁴

Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, rekao je: “Kada bi se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spuštala objava, osjećao bi toliku težinu da bi mu čelo bilo obliveno graškama znoja, poput bisera, čak i kad je dan bio hladan.”⁴³⁵

Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, prenosi da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, diktirao ajet:

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ.

“Vjernici koji se ne bore – osim onih koji su za borbu nesposobni – nisu jednaki onima koji se na Allahovu putu bore imecima svojim i životima svojim” (En-Nisa, 95), i u tom trenutku došao mu je Abdullah b. Ummu Mektum i rekao: “Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, da se mogu boriti, borio bih se”, a bio je slijep. Zejd b. Sabit kaže: “Tada je Allah objavio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a njegovo bedro bilo je na mom bedru, pa me tako snažno pritisnuo da sam pomislio da će mi se slomiti bedro. Kada je to prestalo, bilo je objavljeno:

غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ.

‘...osim onih koji su za borbu nesposobni’ (En-Nisa, 95).”

⁴³³ Buhari, 2.

⁴³⁴ Muslim, 2335.

⁴³⁵ Albani, *Sahihul-džami*, 3792.

4) Objavu dostavlja melek u liku čovjeka

Ovo je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio najlakši način objave jer bi vidio meleka dok bi mu se obraćao i razumio bi ono što govori, a i njegovi ashabi u tom trenutku mogli su ga vidjeti. Primjer za to jeste kada je Džibril došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u liku Dihje el-Kelbija, radijallahu anhu, a jedanput mu je došao u liku beduina, ušao je u mesdžid i sjeo je do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prislonio je svoja koljena uz Vjerovjesnikova i stavio je svoje ruke na njegova stegna i počeo je pitati Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je odgovarao, a melek bi potvrđivao svaki odgovor riječima: "Istinu si rekao", što je izazivalo čuđenje ashaba kako to da mu postavlja pitanje, a onda potvrđuje odgovor. Kada je otišao, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je ashabima da ga vrate i oni su ga tražili, ali ga nisu našli. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "To je bio Džibril. Došao je da ljude podučí njihovoj vjeri."⁴³⁶ O tome da je Džibril, alejhis-selam, dolazio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Uzvišeni kaže:

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ. عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ. بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ.

"Donosi ga povjerljivi Džibril na srce tvoje, da opominješ na jasnom arapskom jeziku" (Eš-Šuara, 193–195).

Na objavu posredstvom meleka ukazuje Uzvišeni Allah riječima:

أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ.

"...ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. On je, zaista, uzvišen i mudar!" (Eš-Šura, 51). Ovaj izaslanik koji je dostavljao objavu uglavnom je bio Džibril, alejhis-selam, a u rijetkim situacijama znao je biti i neki drugi melek.⁴³⁷

5) Dolazak meleka u liku u kojem ga je Allah stvorio

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dvaput je vidio meleka u liku u kojem ga je Allah stvorio, o čemu se govori u suri En-Nedžm:

⁴³⁶ Muslim, 1/30.

⁴³⁷ Eškar, *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 63.

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى. ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى. وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى. ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى. فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى. فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى. مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى. أَفَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَى. وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَى. عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى.

“Uči ga jedan ogromne snage, razoriti, koji se pojavio u liku svome na obzorju najvišem, zatim se približio, pa nadnio – blizu koliko dva luka ili bliže – i objavio robu Njegovu ono što je objavio, srce nije poreklo ono što je vidio, pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio? On ga je i drugi put vidio, kod Sidretul-muntehaa.” (En-Nedžm, 5–14)

Dakle, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je Džibrila dva puta. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o riječima Uzvišenog: “On ga je i drugi put vidio”, rekao je: “To je bio Džibril, kojeg sam u njegovom pravom liku vidio samo ta dva puta. Vidio sam ga kako se spušta sa nebesa, zaklanjajući svojom veličanstvenošću sve između nebesa i Zemlje.”⁴³⁸

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvi put je vidio Džibrila na Zemlji, na početku svog poslanstva, u periodu kada je jedno vrijeme objava prekinuta. Buhari bilježi od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je o prekidu objave rekao: “Dok sam hodao, čuo sam glas sa neba pa sam podigao pogled i ugledao meleka koji mi je došao u pećinu Hira, kako sjedi na prijestolju između neba i Zemlje, pa sam se uplašio od njega, vratio sam se kući i rekao:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ. قُمْ فَأَنذِرْ. وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ. وَبَيْابَكَ فَطَهِّرْ. وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ.

‘Umotajte me, umotajte me!’ Tada je Uzvišeni Allah objavio: ‘O ti, pokriveni! Ustani i opominji! I Gospodara svoga veličaj! I haljine svoje očisti! I kumīrā se kloni!’ (El-Muddessir, 1–5), pa je objava ponovo počela redovno dolaziti.”⁴³⁹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, drugi je put vidio Džibrila na nebesima u noći Israa i Miradža. Imam Ahmed bilježi od Ibn Mesuda, radijallahu anhu, da je za ajet: “On ga je i drugi put vidio”

⁴³⁸ Muslim, 177.

⁴³⁹ Buhari, 4; Muslim, 116.

(En-Nedžm, 13), rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “Vidio sam Džibrila kod Sidretul-muntehaa, imao je šest stotina krila, a sa njegovog perja rasipali su se biseri i rubini.”⁴⁴⁰

6) Allah se obraća Svome poslaniku iza zastora, bez posrednika

Na ovaj način Allah je razgovarao sa Musaom, alejhis-selam, o čemu se kazuje u ajetima:

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا.

“...a Allah je, sigurno, s Musaom razgovarao” (En-Nisa, 164);

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ.

“I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori” (El-A’raf, 143);

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يُمُوسَى إِنَّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يُمُوسَى أَقْبَلَ وَلَا تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ.

“A kad dođe do vatre, neko ga zovnu s desne strane doline, iz stabla, u blagoslovljenom kraju: ‘O Musa, Ja sam – Allah, Gospodar svjetova! Baci štap svoj!’ I kad vidje da se poput hitre zmije kreće, on uzmače i ne vrati se. ‘O Musa, priđi i ne boj se, sigurno ti se nikakvo zlo dogoditi neće!’” (El-Kasas, 30–31).⁴⁴¹

Isto tako Allah je razgovarao sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, u noći Miradža kada mu je propisao pet obaveznih namaza⁴⁴² i sa Ademom, alejhis-selam:

وَقُلْنَا يٰٓآدَمُ اٰسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ.

⁴⁴⁰ Musnedu Ahmed, 1/421; Tefsiru Ibn Kesir, i kaže da mu je sened dobar.

⁴⁴¹ Akidetul-islamijja, str. 221.

⁴⁴² Buhari, 349.

"I Mi rekosmo: 'O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanesete!'" (El-Bekara, 35).⁴⁴³

Našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, objava je dolazila na sve ove načine i to je bila jedna od njegovih posebnosti.⁴⁴⁴

7) Nadahnuće i usmjerenje

Kada je riječ o ovoj vrsti objave, ona je uopćena i nije ograničena samo na vjerovjesnike, alejhimus-salam. Ona se spominje u riječima Uzvišenog:

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ.

"Gospodar tvoj je pčelu nadahnuo: 'Pravi sebi kuće u brdima i u dubovima i u onome što naprave ljudi'" (En-Nahl, 68);

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفَتْ عَلَيْهِ فَالْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ.

"I Mi nadahnusmo Musaovu majku: 'Doji ga, a kad se uplašiš za njegov život, baci ga u rijeku, i ne strahuj i ne tuguj, Mi ćemo ti ga, doista, vratiti i poslanikom ga učiniti'" (El-Kasas, 7). Ova objava podrazumijeva isključivo nadahnuće i usmjerenje zato što je muški rod jedan od uslova za vjerovjesništvo, kao što smo ranije pojasnili.

Na ovu vrstu objave, tj. nadahnuće, ukazuje se u riječima Uzvišenog:

وَإِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرُسُولِي قَالُوا ءَامَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ.

"I kad sam objavio havarijima: 'Vjerujte u Mene i poslanika Mog', rekli su: 'Vjerujemo i posvjedoči da smo mi muslimani'" (El-Maida, 111).

Nadahnuće je ono što Allah dadne u srce i svijest onoga koga je za to odabrao, pa on to onda prenese ljudima i pokaže se da je tačno onako kako je prenio. Međutim, nadahnuće nije isto što i proricanje

⁴⁴³ Usulul-i'tikad fi sureti Junus, str. 247.

⁴⁴⁴ Usulul-i'tikad fi sureti Junus, str. 248.

niti je oblik astrologije i proricanja na osnovu nekih znakova, niti je oblik šejtanskog došaptavanja.⁴⁴⁵

Razlika između objave – vahja i nadahnuća – ilhama ogleda se u tome što je objava sačuvana od greške, a nadahnuće nije, tako da u njemu nekad može biti i greške.⁴⁴⁶

Kao primjer nadahnuća može se navesti ono što se nekoliko puta desilo Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu, o čemu se kazuje u vjerodostojnom hadisu od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Zaista je u narodima prije vas bilo muhadesuna – nadahnutih, i ako u mom ummetu ima takvih, onda je to Omer.”⁴⁴⁷ Izraz *muhadesun* odnosi se na posebnu vrstu nadahnuća.⁴⁴⁸

Riječ *objava* – *vahj* koristi se u značenju geste i znakova. U Kur'anu je znak, išaret, koji je Zekerijja pokazao svom narodu nazvan objavom – vahjom:

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا.

“Tad izađe narodu svom iz mihraba, pa im objavi: ‘Slavite (Allaha) jutrom i navečer’” (Merjem, 11).⁴⁴⁹

Riječ *objava* u plemenitom Kur'anu najčešće se koristi u značenju Allahovog obavještenja onoga koga On izabere od Svojih robova o svemu onome što On želi da mu otkrije od upute i znanja, na tajnovit i skriven način, koji je ljudima neuobičajen.⁴⁵⁰

⁴⁴⁵ Medaridžus-salikin, 1/39, 44, 45.

⁴⁴⁶ Usulul-i'tikad fi sureti Junus, str. 251.

⁴⁴⁷ Buhari, 3486.

⁴⁴⁸ Medaridžus-salikin, 1/454.

⁴⁴⁹ Er-Rusulu ver-risalat, str. 61.

⁴⁵⁰ Ibid., str. 61.

DRUGO: POTVRDA VJEROVJESNIŠTVA

Mnogobrojni su dokazi i znakovi koji potvrđuju vjerovjesništvo, a neke ćemo navesti.

1) Vjerovjesnici su najpravedniji ljudi u ponašanju, najiskreniji u govoru, najdostojanstveniji, najskromniji u pogledu imetka i položaja, najudaljeniji od života ispunjenog razonodom i zabavom⁴⁵¹, i oni koji su prolazili brojna iskušenja. Ali, sve to samo ih je učinilo postojanijim, odlučnijim, osnažilo ih, a poteškoće ih nisu oslabile, niti su spletke umanjile njihov entuzijizam i odlučnost.⁴⁵² I pored svih iskušenja, nisu pokazivali okrutnost nad neprijateljem niti su nepravedno svjedočili u korist prijatelja.

Nuh, alejhis-selam, u svome je narodu proveo hiljadu manje pedeset godina, pozivajući ih samo Allahu, i ne tražeći od njih nikakva dunjalučka dobra, i ophodeći se prema njima bez ikakve želje da zadovolji svoje hirove i strasti.

Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pečatu vjerovjesnika i prvaku Ademovih potomaka, ponuđeni su vlast, vođstvo i imetak da ostavi ono u šta ih poziva, pa je to odbio. Brojni su primjeri koji to sve potvrđuju za svakog vjerovjesnika, ali zadovoljit ćemo se ovim što smo naveli.

2) Vjerovjesnici su iskazivali neprijateljstvo prema svojim srodnicima i rodbini, koje čovjek po prirodi voli i želi da im Allah podari Svoj oprost, zatim su ostavili put svojih predaka, koje ljudska priroda voli da slijedi, suprotstavljali su se svojim plemenima i pored toga što su tada ostajali bez njihove zaštite i izlagali se neprijateljima, i strpljivo su sve do smrtnog časa podnosili njihova uznemiravanja.⁴⁵³

⁴⁵¹ Ibn Vezir, *El-Burhanul-kati fi isbatis sani džemi ma džæet bihi eš-šerai*, str. 8; *Eš-Šifa*, 1/172; Ibn Tejmijja, *El-Dževabus sahih li men bedele dinel-Mesih*, 6/456; *Mesailu usulid-din mebhusa fi usulil-fikhi*, 2/562.

⁴⁵² *Mesailu uusulid-din mebhusa fi usulil-fikhi*, 2/562.

⁴⁵³ *Mesailu usulid-din mebhusa fi usulil-fikhi*, 2/562.

Nuh, alejhis-selam, ostavio je svoga sina, plod svog srca, da se utopi sa ostalim nevjernicima iako je želio da se spasi i ukazivao mu na put spasa, a to je da prihvati vjeru u Allaha, zatim je molio Allaha da mu oprostí jer je za svog sina tražio oprost. Uzvišeni kaže:

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُن مِّنَ الْخَاسِرِينَ.

“Gospodaru moj’, reče, ‘tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen.” (Hud, 47)

Ibrahim, alejhis-selam, odrekao se svoga oca jer je ostao ustrajan u nevjerovanju. Uzvišeni kaže:

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

“A što je Ibrahim tražio oprosta za svoga oca bilo je samo zbog obećanja koje mu je dao. A čim mu je bilo jasno da je on Allahov neprijatelj, on ga se odrekao. Ibrahim je doista bio pun sažaljenja i obazriv.” (Et-Tevba, 114)⁴⁵⁴

3) Ostvarili su svoje plemenite ciljeve: postigli su pobjedu i spasili se od propasti. Uzvišeni kaže:

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ.

“A one koji se Allaha boje čeka sretan kraj.” (El-Kasas, 83)

وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ.

“A dužnost Nam je bila vjernike pomoći.” (Er-Rum, 47)

Kada je u razgovoru sa Ebu Sufjanom, koji mu je rekao da se između Kurejšija i Vjerovjesnika vodi rat koji je promjenjivog ishoda, bizantijski car Heraklije rekao: “Tako vjerovjesnici bivaju iskušani, a lijepa završnica pripada njima”⁴⁵⁵, tim je riječima potvrdio istinitost Muhammedovog poslanstva.

⁴⁵⁴ Mesailu usulid-din mebhusa fi usulil-fikhi, 2/563.

⁴⁵⁵ Buhari, 9241.

Nasuprot tome, Allah je uništio one koji su im se suprotstavljali i borili se protiv njih. Nuhov narod je potopio i taj potop bio je dokaz, koji nisu mogli spriječiti ni ljudi ni džini. One koji nisu poštovali subotu pretvorio je u majmune i uništio ih, i to je bio dokaz. Uništio je Ad i Semud i pored njihove snage i moći. Nama su omogućena dva načina da to spoznamo⁴⁵⁶: prvi način podrazumijeva da to vidimo i uvjerimo se u to na temelju jasnih tragova, poput ostataka nastambi Semuda, koje je Allah ostavio kao dokaz, kao što kaže:

وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسْكِنِهِمْ^ط.

“A i Ada i Semuda – ostaci domova njihovih su vam vidljivi” (El-Ankebut, 38); a drugi način jeste putem mutevatir-predaja. Znanje o tome da su postojali vjerovjesnici i da su zajedno sa svojim sljedbenicima ostvarili pobjedu nad svojim neprijateljima, i da su njihovi neprijatelji uništeni, tako što su neki od njih potopljeni, neki su u zemlju utjerani, nekima je poslan razorni vjetar – znanje o tome nalazi se u mnogobrojnim predajama i nužno je poznato. Nakon što je spomenuo da je uništio nevjernike i spasio vjernike, Allah je rekao:

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً^ط وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ.

“To je, doista, dokaz, ali većina njih ne vjeruje” (Eš-Šuara, 8).⁴⁵⁷

Pomoć koju Allah ukazuje Svojim poslanicima ima veliki utjecaj na ljudske duše. Kada su Arapi vidjeli da islam pobjeđuje, potvrdili su i povjerovali, i u skupinama su počeli prihvatati Allahovu vjeru. Uzvišeni kaže:

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ. وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا.

“Kad dođe pomoć Allahova i pobjeda, i kad vidiš ljude da ulaze u vjeru Allahovu u grupama...” (En-Nasr, 1–2)

Nemoguće je da Allah pomogne, podrži, pošalje Svoje meleke da učvrste i čuvaju nekoga ko lažno tvrdi da je poslan ljudima od Allaha. Allah je na ovu vrstu dokaza ukazao u ajetu:

⁴⁵⁶ *Medžmuul-fetava*, 4/213–214.

⁴⁵⁷ *Mesailu usulid-din*, 2/564.

إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ.

“Uistinu, oni koji protiv Allaha laž izmišljaju, neće uspjeti” (En-Nahl, 116). Nakon što je potvrdio da takvi neće uspjeti, rekao je:

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ. لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ. ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ.

“A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli” (El-Hakka, 44–46).⁴⁵⁸

4) Skromnost vjerovjesnika na dunjaluku, odbacivanje strasti, strah od strahota Sudnjeg dana, i vječne patnje. Vjerovjesnici su bili poznati po ozbiljnosti, svoje su dužnosti izvršavali istinski, bez pretvaranja i usiljenosti. Nikako nije ni bilo moguće da se pretvaraju, a to je poznato svima koji su svjesni da će neminovno svako pretvaranje biti razotkriveno i da će se pokazati prava priroda čovjeka.⁴⁵⁹ Ljudi veoma lako raspoznaju iskrenog od lažljivca, posebno kada je riječ o onome ko tvrdi da je vjerovjesnik, jer takvo što može tvrditi ili najiskreniji ili najveći lažac. Vjerovjesništvo se temelji na najcasnijem znanju i djelima, suštoj istini, pravednosti i postojanosti, i takvi su svi istinski poslanici, za razliku od lažljivaca, čija će laž i grijeh kad-tad izaći na vidjelo i razotkriti neistinitost njihovih tvrdnji⁴⁶⁰, a njihove će riječi biti prepoznate kao laži sazdane na proturječnostima, a njihova će djela biti oličenje devijacija. Uzvišeni Allah kaže:

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ. تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ. يَقُولُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَذِبُونَ. وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ. أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ. وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ.

“Hoću li vam kazati kome dolaze šejtani? Oni dolaze svakome lašcu, grešniku, oni prisluškuju – i većinom oni lažu. A zavedeni slijede pjesnike. Zar ne znaš da oni svakom dolinom blude i da govore ono što ne rade.” (Eš-Šuara, 221–226)

⁴⁵⁸ *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 204–205.

⁴⁵⁹ *El-Burhanul-kati*, str. 20; *Eš-Šifa*, 1/179; *Mesail usulid-din*, 2/565.

⁴⁶⁰ *El-Dževabus-sahih*, 5/357–411; *Šerhu Akidetit-tahavijja*, str. 160.

Poslanici su najskromniji ljudi prema dunjalučkim prolaznim užicima i lažnim ukrasima. Od onih koje pozivaju ne traže nikakvu nagradu niti imetak, niti očekuju zahvalnost, nego su u potpunosti posvećeni širenju dobra. U suri Eš-Šuara Allah kazuje o Nuhu, Hudu, Salihu, Lutu i Šuajbu, i kako su svojim narodima govorili:

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ.

“*Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene će Gospodar svjetova nagraditi*” (Eš-Šuara, 109, 127, 145, 164, 180). Posljednjem poslaniku Muhammedu Allah naređuje da kaže slično tome:

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا.

“*Reci: ‘Za ovo od vas ne tražim druge nagrade, već da onaj koji hoće pođe Putem koji vodi njegovu Gospodaru’*” (El-Furkan, 57).⁴⁶¹

5) Neki su poslanici posjedovali ogroman imetak, ali to ih nimalo nije promijenilo. Sulejman, alejhis-salam, imao je vlast kakva nije data nikome poslije njega: služile su ga ptice, vjetar mu je bio potčinjen, bili su mu pokorni vladari iz reda ljudi i džina, bili su mu potčinjeni džini-ifriti, letio je zrakom na svom ćilimu, ptice su mu pravile hlad, bio je vladar cijele zemlje, njegove naredbe su se provodile, stvorenja su mu se pokoravala.⁴⁶² Unatoč svemu tome, Sulejman je bio iznimno skroman, izvršavao je Allahove naredbe i nije griješio prema Njemu.

Kada je riječ o prvaku poslanika Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegovo ponašanje i moral bili su savršeni i potpuni u svakoj situaciji: i kada je pobijedio svoje neprijatelje, a i prije toga. Kada je umro, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije imao ni dirhema ni dinara, njegov je štit bio založen kod jevreja za trideset sāa ječma, koje je kupio za svoju porodicu.⁴⁶³ Sve ovo su dokazi njegove iskrenosti i istinitosti.⁴⁶⁴

⁴⁶¹ *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 201.

⁴⁶² *El-Burhanul-kati*, str. 13.

⁴⁶³ Buhari, 2916.

⁴⁶⁴ *Dževabus-sahih*, 5/440; *Mesailu usulid-din*, 2/567.

6) Vjerovjesnici su se odlikovali iznimno čvrstim ubjeđenjem u Allahovu pomoć i u potpunosti se predavali Allahu i izvršavali Njegove naredbe, čak i u situacijama kada je to izgledalo kao samo-uništenje i propast. Primjer za to jeste Nuh, alejhis-selam, koji je svom narodu, iako su bili mnogobrojni i jaki, rekao:

ثُمَّ أَفْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ.

“Zatim to nada mnogom izvršite i ne odgađajte!” (Junus, 71), i Hud, alejhis-selam, koji je rekao:

إِنْ تَقُولُ إِلَّا أَعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ. مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ. إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ.

“Mi kažemo samo to da te je neko božanstvo naše zlom pogodilo.” ‘Ja pozivam Allaha za svjedoka’, reče on, ‘a i vi posvjedočite da ja nemam ništa s tim što vi druge Njemu ravnim smatrate, pored Njega; i zato svi zajedno protiv mene lukavstvo smislite i nimalo mi vremena ne dajte, ja se uzdam u Allaha, u moga i vašega Gospodara! Nema nijednog živog bića koje nije u vlasti Njegovoj; Gospodar moj zaista postupa pravedno. Pa ako okrenete leđa – a ja sam vam saopćio ono što vam je po meni poslano – Gospodar moj će umjesto vas narod drugi dovesti, i vi Mu ničim nećete nauditi; Gospodar moj zaista bdi nad svim’” (Hud, 54–57).

7) Allah im je podario čudesne stvari, impresivne mudžize. Poslanici su istinito obavještavali o skrivenim stvarima i dešavale su im se natprirodne pojave iako nisu imali dodira ni sa prirodnim naukama, ni sa filozofijom, ni sa astrologijom, niti su kontaktirali sa džinima i šejtanima.⁴⁶⁵

O ovome ćemo se detaljnije baviti kada budemo govorili o mudžizama kako bismo ukazali na to da je od Allaha, Onoga Kome nije ništa nemoguće ni na Zemlji ni na nebu, sve ono s čime su došli poslanici.

⁴⁶⁵ El-Burhanul-kati, str. 14.

8) Nepostojanje razilaženja i kontradiktornosti među njima. Sve o čemu su nas poslanici obavijestili i što su nam prenijeli sušta je istina i u tome nema kontradiktornosti među njima. Na to da je od Allaha, Onoga Koji zna i Koji je mudar, sve ono čemu su pozivali ukazuju sva djela i detaljni vjerski propisi. Kada su ashabi koji su učinili hidžru u Abesiniju obavijestili Nedžašija o onome o čemu je njih obavijestio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i kada su mu, na njegov zahtjev, proučili nešto iz Kur'ana, on je rekao: "Zaista ovo i ono sa čim je došao Musa, alejhis-selam, dolazi sa istog izvora."⁴⁶⁶ Također, kada je Hatidža, radijallahu anha, rekla Vereki b. Nevfelu: "Amidža, poslušaj šta ti ima reći tvoj bratić" i kada ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio o onome što je doživio, Vereka je rekao: "Ovo je melek kojeg je Allah slao Musau, alejhis-selam."⁴⁶⁷ Isto tako, kada je Heraklije upitao Ebu Sufjana: "Šta vam naređuje?", on je odgovorio: "Naređuje nam da robujemo jedino Allahu, da Mu nikog ne pridružujemo, zabranjuje nam da obožavamo ono što su obožavali naši preci, naređuje nam namaz, istinu, čednost, ispunjavanje ugovora i izvršavanje datog obećanja", Heraklije je rekao: "Takvi su bili svi vjerovjesnici."⁴⁶⁸

9) Nijednom poslaniku ni u jednom trenutku njihovog života niko nije mogao da pripiše bilo koju laž ni u čemu. Ovo je kao dokaz istinitosti vjerovjesništva naveo Heraklije kada je, dobivši od Ebu Sufjana odričan odgovor na svoje pitanje: "Da li ste ga ikada prije ovoga optužili za laž?", rekao: "Znao sam, ako nije lagao na ljude, kako bi mogao lagati na Boga."⁴⁶⁹

10) Najčasnijeg su porijekla i najboljeg morala i ponašanja. Kada je na Heraklijevo pitanje o porijeklu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Sufjan odgovorio: "On je među nama najboljeg porijekla", Heraklije je rekao: "To je slučaj svih poslanika, oni se

⁴⁶⁶ Buhari, 3; Muslim, 160.

⁴⁶⁷ Buhari, 2941.

⁴⁶⁸ Buhari, 2941.

⁴⁶⁹ Buhari, 2941.

pojavljaju u najuglednijoj lozi svoga naroda.”⁴⁷⁰ Hatidža, radijallahu anha, rekla je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na početku njegove poslaničke misije: “Ne, tako mi Allaha, nikada te Allah neće osramotiti, ti održavaš rodbinske veze, govoriš istinu, pomažeš siromašne, ugošćavaš goste, pomažeš onima kojima je to potrebno.”⁴⁷¹

Narod Saliha, alejhis-selam, rekao je:

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا.

“‘O Salihu’, govorili su oni, ‘ti si među nama prije ovoga cijenjen bio’” (Hud, 62), čime su potvrdili da on potpuno ispunjava obaveze prema njima, da je iskren prema njima i da ih ne izdaje.

Kada je Ebu Sufjan odrično odgovorio na Heraklijevo pitanje: “Da li krši zadanu riječ?”, Heraklije je rekao: “Takvi su poslanici, oni ne krše dato obećanje.”⁴⁷²

11) Radosni nagovještaj slanja pečata svih vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u prijašnjim knjigama. U Tevratu i Indžilu naveden je Poslanikov opis, mjesto gdje će se pojaviti, narod kojem će biti poslan, navedeno je da će imati pečat vjerovjesništva između plečki na leđima, da će učiniti hidžru iz Meke u Medinu, da će nadvladati svoje neprijatelje i da će se njegova vjera uzdići nad svim ostalim vjerama. I, onako kako je Allah obavijestio, tako se sve i desilo, i zato su mnogi sljedbenici Knjige, uvjereni da je to moglo doći samo od Onoga Koji zna sve skriveno i Koji sve određuje, prihvatili islam.⁴⁷³ Uzvišeni kaže:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدٌ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ.

⁴⁷⁰ Buhari, 2941.

⁴⁷¹ Buhari, 2941.

⁴⁷² Buhari, 2941.

⁴⁷³ Mesailu usulid-din, 2/570.

“A kada Isa, sin Merjemin, reče: ‘O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći’ – i kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: ‘Ovo je prava vradžbina!’” (Es-Saff, 6)

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَؤُا بَنِي إِسْرَءِيلَ.

“Zar ovima nije dokaz to što za njega znaju učeni ljudi sinova Israilovih?” (Eš-Šuara, 197)

U ovim ajetima jasno je naznačeno da je jedan od dokaza koji ukazuju na istinitost Muhammedovog poslanstva i na istinitost onoga sa čim je došao, to što učenjaci Benu Israila znaju da je to istina, jer to znanje je zabilježeno, sačuvano, zapisano u njihovim knjigama, kao što kaže Uzvišeni:

وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ.

“On je spomenut u knjigama poslanika prijašnjih” (Eš-Šuara, 196)⁴⁷⁴;

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ.

“I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: ‘Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!’” (El-Bekara, 127–129).

Allah je uslišao dovu Svoga poslanika Ibrahima i njegovog sina Ismaila, alejhimes-selam, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ostvarenje je te dove.⁴⁷⁵

⁴⁷⁴ Er-Rusulu ver-risalat, str. 162.

⁴⁷⁵ Er-Rusulu ver-risalat, str. 163.

Uzvišeni kaže:

وَكَتُبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابٍ أَصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءَ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ. الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَكَتُبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالِ عَذَابٍ أَصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءَ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ.

“I dosudi nam milost na ovome svijetu, i na onome svijetu – mi se vraćamo Tebi!” ‘Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću’, reče On, ‘a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, Vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli.’” (El-A’raf, 156–157)

U Tevratu i Indžilu Allah je naveo dva primjera za našeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i za njegove ashabe:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَفَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا.

“Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo – na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevratu. A u Indžilu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i

on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača – da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku.” (El-Feth, 29)

TREĆE: MUDŽIZE, NADNARAVNA DJELA

U plemenitom Kur'anu i čistom sunnetu ne spominje se izraz *mudžiza*, nego se taj izraz pojavio krajem drugog i početkom trećeg hidžretskog vijeka, kada se počinje zapisivati znanje, odnosno kada nastaju pisana djela iz islamskih nauka, posebno iz akide. U plemenitom Kur'anu koristi se riječ *ajet* – *znak* kada se govori o dokazima koje je Allah dao Svojim poslanicima, alejhimus-selam, kako bi ih, prilikom poziva u vjeru, predložili svojim narodima. Uzvišeni kaže:

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ لَّيُؤْمِنَنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا آيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ.

“Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom, da će, ako im dođe čudo (znak), sigurno, zbog njega vjernici postati. Reci: ‘Sva čuda su samo u Allaha!’ A odakle vi znate da će oni, kad bi im ono došlo, vjernici postati?” (El-En'am, 109)

Isto tako plemeniti Kur'an nekada koristi izraz *bejjine* – *jasni dokaz*, kao u ajetu:

قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ.

“Već vam je došao jasan dokaz od Gospodara vašeg. Ova deva Allahova za vas je znak” (El-A'raf, 73). Izraz *bejjine* označava jasan dokaz, svejedno bio razumski ili osjetilni.

Nekada Kur'an koristi izraz *burhan* – *jasni dokaz*. Uzvišeni kaže:

فَذَانِكَ بُرْهَانٍ مِّن رَّبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِۦٓ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَٰسِقِينَ.

“To su dva dokaza od Gospodara tvoga faraonu i glavešinama njegovim; oni su, zaista, narod raskalašeni.” (El-Kasas, 32)

Burhan je najpotvrđeniji i najistinitiji dokaz, u koji nema nikakve sumnje.⁴⁷⁶

⁴⁷⁶ El-Isfahani, *Mufredatur-ragib*, str. 45.

Ponekad se u Kur'anu za mudžizu koristi riječ *sultan* – čvrst dokaz:

تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ.

“Želite da nas odvratite od onog šta obožavaju očevi naši, zato nam dajte čvrst dokaz” (Ibrahim, 10).

Postoji mogućnost da su učenjaci umjesto izraza *ajet* i drugih navedenih odabrali riječ *mudžiza* kako bi se izbjeglo pogrešno razumijevanje, jer te riječi ukazuju i na nešto drugo. Naprimjer, želeći izbjeći razliku u značenju između izraza *ajet* u Allahovim riječima:

مَا تَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

“Mi nijedan propis (*ajet*) ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može?” (El-Bekara, 106), i izraza *ajet* u značenju jasnog dokaza, znamenja, postojanja Stvoritelja i Njegove jednoće u riječima Uzvišenog:

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ.

“U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja (*ajeti*) za razumom obdarene” (Ali Imran, 190), i izraza *ajet* u značenju visoke građevine, kao što je u riječima Uzvišenog:

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ.

“Zašto na svakoj uzvišici palate (*ajeten*) zidate, druge ismijavajući” (Eš-Šuara, 128), kao i drugih značenja.⁴⁷⁷

1. Definicija mudžize

Mudžiza je nadnaravna pojava, koja izlazi izvan uobičajenog okvira, dolazi uz izazov, na nju nije moguće odgovoriti, i Allah je daje Svojim poslanicima.⁴⁷⁸

Mudžiza je natprirodna pojava koja se podliježe kosmičkim zakonitostima i uzročno-posljedičnim odnosima, i niko to ne može

⁴⁷⁷ Mustafa Muslim, *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 14.

⁴⁷⁸ Ibid., str. 14; Sujuti, *El-Itkan*, 4/3.

postići ličnim trudom i zalaganjem, nego je to dar od Allaha i samo On određuje njenu vrstu i vrijeme u kojem će se desiti, da njome dokaže istinitost Svog poslanika kojeg je počastio poslanstvom.

Sihir – magija i djela koja su rezultat tjelesnih i duhovnih napora ne smatraju se mudžizama, nadnaravnim pojavama, jer se sve to postiže na poznat način i svaki je čovjek u mogućnosti da to nauči i primijeni ako, uz lični trud i napor, bude koristio sredstva i metode koji će dovesti do ostvarenja tih rezultata. Ali, kada je riječ o nadnaravnom, to nije moguće postići nikakvim ličnim zalaganjem niti poduzimanjem uzroka koji će dovesti do toga.⁴⁷⁹

2. Uslovi mudžize

Da bi se nešto smatralo mudžizom, postoje i uslovi za to, a na što se ukazuje i u definiciji pojma mudžiza.

1) Da je nadnaravno djelo, koje ljudi ne mogu činiti na osnovu svojih sposobnosti, svedeno da li to bio govor, poput toga da kamen izgovara riječi tesbiha, ili da panj plače, ili poput plemenitog Kur'ana, ili je to djelo poput izviranja vode između prstiju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povećanje male količine hrane koja je bila dovoljna da se zasiti veliki broj ljudi, ili je to djelo kojim se sprečava ostvarenje nečega, poput toga da vatra nije spalila našeg prvaka Ibrahima, alejhis-salam, da voda nije potopila Musaa i njegov narod.

2) Da mudžiza dolazi od Allaha. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ
وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ فُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ
الْمُبْطِلُونَ.

“I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali. I nijedan poslanik nije mogao učiniti nikakvo čudo bez Allahove volje. A kad se Allahova prijetnja ispuni, bit će presuđeno po pravdi i tada će nevaljali nastradati.” (Gafir, 78)

⁴⁷⁹ Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 14.

Mudžiza je dar od Allaha; niko ne može da odredi njeno vrijeme niti njenu vrstu:

قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ.

“Reci: ‘Sva čuda su samo u Allaha!’” (El-En’am, 109)

3) Da nije moguće da neko drugi isto učini. U slučaju kada onaj ko se suprotstavlja vjerovjesniku uradi isto ono s čime se kao mudžizom pojavio vjerovjesnik, tada to poništava vjerovjesnikov dokaz i to s čime je došao ne smatra se mudžizom i ne može biti dokaz istinitosti njegovog poslanstva niti znak da je poslan od Allaha.

4) Da se mudžiza dešava prema potrebi poslanika. Mudžiza mora biti u skladu sa onim što poslanik tvrdi, bez obzira na to da li se podudara sa onim što protivnik traži ili ne. O mudžizi koju mu je dao Allah obavještava poslanik, ali on sam nema nikakvog utjecaja na vrijeme i način njenog pojavljivanja. Ako se događaj desi drugačije nego što je to najavio poslanik, u tom slučaju to nije mudžiza i neće biti dokaz istinitosti njegovog poslanstva, nego će samo izazvati sumnju u pogledu njegovih tvrdnji. To se dešavalo lažnim poslanicima i takve pojave nazvane su “poniženje” jer bi se dogodilo suprotno od onoga što je “poslanik” tvrdio: kada bi potrao bolesnika tvrdeći da će biti izliječen, bolesnik bi umro, a kada bi pljucnuo u bunar tvrdeći da će voda nadoći, bunar bi u potpunosti presušio, kao što se navodi u nekim predajama da se desilo lažnom poslaniku Musejlemi el-Kezzabu. To nisu bile mudžize, nego poniženje i dokaz da je lažljivac.

5) Da predstavlja izazov. Ovo je osnovni uslov mudžize, jer mudžiza se daje kako bi se potvrdila nemoć onih koji poriču i kako bi bila dokaz protiv njih. Kada bi izostao izazov, mudžiza ne bi mogla biti na stepenu dokaza, jer bi protivnici mogli reći da je isto to mogao učiniti i onaj kome se došlo sa tom mudžizom. Izazov mudžize treba jasno naglasiti, kao naprimjer da poslanik kaže: “Dokaz moje istinitosti i ispravnosti onoga s čime sam došao jeste to što vi ne možete da učinite ovo što ja radim.” Ovo je bio najčešći način izazova kada je riječ o mudžizama poslanika, alejhimus-selam.⁴⁸⁰

⁴⁸⁰ Mebahisu fil-i'džazil-Kur'an, str. 14.

6) Da poslanik mudžizu koja mu je data pripisuje Allahu. To znači da će poslanik mudžizu navesti kao dokaz istinitosti svoga poslanstva i da će potvrditi da dolazi od Allaha, tako što će reći: "Dokaz mog poslanstva jeste to da će Allah pretvoriti ovaj štap u zmiju, ili da će Allah oživiti ovog mrtvaca kada mu ja kažem da ustane."

7) Da mudžiza uslijedi nakon što poslanik ustvrdi da mu je dato poslanstvo. To je zato što je mudžiza poput svjedoka, a svjedok u nekom slučaju pojavljuje se tek nakon podizanja tužbe. Kada bi se mudžiza pojavila prije tvrdnje o poslanstvu, bila bi "irhas – nago-vještaj", a to je natprirodna stvar koja se dešava poslaniku kao priprema za poslanstvo, poput toga da su meleki pravili hlad Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kad je putovao u Šam prije poslanstva.⁴⁸¹

3. Mudžiza je sastavni dio poslanice

Da nema mudžiza, ljudima bi bilo teško raspoznati neistinu od istine i čija je tvrdnja da je poslanik istinita, a čija nije. Mudžize su štatile instituciju poslanstva od lažnih poslanika i predstavljale su dokaz istinitosti poslanstva, i to je bilo Allahovo pravilo za sve poslanice i poslanike. Plemeniti Kur'an to potvrđuje u kazivanjima o vjerovjesnicima i prijašnjim narodima. Uzvišeni Allah nije uputio kritiku nijednom narodu koji je od svog poslanika zatražio da mu pokaže čudo, odnosno dokaz istinitosti svog poslanstva, nego ih prekorava zbog toga što su zanemarili razumske dokaze i što nisu razmišljali o dokazima stvaranja i uređenja svijeta koji se nalaze svuda oko njih, i što su ustrajavali u paganstvu i bili odani paganskoj tradiciji naslijeđenoj od svojih predaka, koji nisu bili vjernici u Allaha.⁴⁸²

U odnosu na ostale ljude, poslanici se ne razlikuju ni po izgledu ni po govoru, stoga je bilo potrebno da postoji neki znak koji će ukazivati na istinitost njegovog poslanstva.

⁴⁸¹ *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 17.

⁴⁸² *Ibid.*, str. 18.

Nekada poslaniku bude data mudžiza prilikom prve objave, iako to nije ni tražio ni priželjkivao, kao što se desilo Musau, alejhis-selam:

فَلَمَّا جَاءَهَا نُودِيَ أَنَّ بُرِكَ مَن فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ. يُمُوسَى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ. وَأَلْقَى عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يُمُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ. إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ. وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخَرُّجَ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ.

“Neko ga, kada joj se približi, zovnu: ‘Neka su blagoslovljeni oni koji se nalaze na mjestu na kojem je vatra i oni oko nje, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova! O Musa, Ja sam – Allah, Silni i Mudri! Baci svoj štap!’ Pa kad ga vidje da se, kao da je hitra zmija, kreće, on uzmače i ne vrati se. ‘O Musa, ne boj se! Poslanici se kod Mene ne trebaju ničega bojati; a onome koji grijeh počinu, a onda zlo dobrim djelom zamijeni – Ja ću, uistinu, oprostiti i samilostan biti. Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojavit će se bijela, ali neće biti bolesna – bit će to jedno od devet čuda faraonu i narodu njegovu; oni su, doista, narod nevjernički” (En-Neml, 8–12).

Nekada poslanik dobije mudžizu nakon što njegov narod ne povjeruje u njega i zatraži da im predoči neki znak, dokaz svog poslanstva, kao što se desilo većini vjerovjesnika, alejhimus-selam:

قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ.

“‘O Hude’, govorili su oni, ‘nisi nam nikakav dokaz donio, i mi na samu tvoju riječ nećemo napustiti božanstva naša, mi tebi ne vjerujemo” (Hud, 53);

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ. مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ. قَالَ هَٰذِهِ نَاقَةُ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ.

“Rekoše oni: ‘Ti si samo opčinjen; ti si čovjek, kao i mi; zato nam donesi jedno čudo ako je istina to što govoriš!’ ‘Evo, to je kamila’, reče on, ‘u određeni dan ona će piti, a u poznati dan vi’” (Eš-Šuara, 153–155).

Mudžiza je dar od Allaha Njegovim poslanicima u oba ova slučaja: On im daje mudžizu, On određuje koje će vrste biti, u koje će im

vrijeme i na kojem mjestu biti data. Uloga poslanika u tome jeste da se samo njemu ostvari i ne mora biti ista nadnaravnost koju je tražio njegov narod. Jer, suština natprirodnosti, vjerovanje, potvrda istinitosti poslanika postiže se uopćenim postojanjem bilo koje mudžize i nije uslov da bude određena mudžiza. Allahov zakon podrazumijeva da kazna brzo stigne one koji se nisu povinovali posebnom dokazu koji su tražili:

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكَ لَفُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ.

“Oni govore: ‘Trebalo je da mu se pošalje melek!’ A da meleka pošaljemo, s njima bi svršeno bilo, ni cigli čas vremena im se ne bi više dao” (El-En’am, 8).⁴⁸³

4. Allahova zakonitost o mudžizama

Pregledom mudžiza prijašnjih vjerovjesnika i mudžiza zadnjeg vjerovjesnika Muhammeda, alejhimus-salam, primjećujemo da se daje mudžiza koja je odgovarajuća za vrijeme i narod kojem je poslanik poslat, tako da odgovara njihovom intelektualnom nivou i civilizacijskom razvoju, da bude neoboriv dokaz.

1) Vjerovjesnici koji su živjeli u arapskim zemljama dobijali su mudžize koje su odgovarale arapskoj pustinjskoj sredini. Mudžiza Saliha, alejhis-salam, bila je deva koja je među ostalim devama izgledala potpuno neobično:

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ. مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ.
قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ
يَوْمٍ عَظِيمٍ.

“Rekoše oni: ‘Ti si samo opčinjen; ti si čovjek, kao i mi; zato nam donesi jedno čudo ako je istina to što govoriš!’ ‘Evo, to je kamila’, reče on, ‘u određeni dan ona će piti, a u poznati dan vi, i ne učinite joj nikakvo zlo da vas ne bi stigla patnja na Velikom danu!’” (Eš-Šuara, 153–156).

2) Sihar je bio rasprostranjen među drevnim Egipćanima i faraon ih je zastrašivao njime, tako da je Musau, alejhis-salam, data mudžiza

⁴⁸³ Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 24.

koja je bila poznata u njegovom narodu. Musau su date sljedeće glavne mudžize:

– štap:

فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ.

“I Musa baci štap svoj, kad on – zmija prava” (Eš-Šuara, 32),

– ruka:

وَأَدْخَلَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سَوَاءٍ.

“Uvuci ruku svoju u njedra svoja, pojavit će se bijela, ali neće biti bole-sna” (En-Neml, 12). Ove dvije mudžize nisu se razlikovale od magije faraonovih sihirbaza⁴⁸⁴, međutim, oni koji su dobro poznavali sihir i magiju mogli su prepoznati razliku između magije i onoga što je izvan toga, što je Allahovo djelo, i zato su sihirbazi i prvi povjerovali u poslanstvo Musaa.

3) Nakon Musaa, alejhis-selam, raširila se grčka filozofija, koja predstavlja temelj kasnije evropske filozofije, a njeno osnovno učenje zasniva se na uzročno-posljedičnim zakonitostima, tako da su vjerovjesnicima Benu Israila u ovom vremenu date mudžize koje su prevazilazile uzroke i posljedice, da bi se potvrdilo da je sav kosmom podređen volji Onoga Koji određuje i da se ne dešava ništa osim ono što On hoće.⁴⁸⁵

Mudžizama koje su date Sulejmanu, alejhis-selam, naprimjer, željelo se suprotstaviti teorijama o nastanku stvorenja od “prvog kreatora”, na temelju uzroka i posljedica, tako da su život i vladavina Allahovog vjerovjesnika Sulejmana bili usmjereni ka rušenju ove teorije. Neke od Sulejmanovih, alejhis-selam, mudžiza bile su: džini i ptice bili su mu potčinjeni, znao je govor ptica i drugih životinja:

وَوَرِّثَ سُلَيْمَنُ دَاوُودَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ. وَحِثِّرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالزَّطِيرِ فَهُمْ يُورَعُونَ. حَتَّى إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادٍ التَّمَلَّيْ قَالَتْ نَمَلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسْكِنَتَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَنُ

⁴⁸⁴ Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 12.

⁴⁸⁵ Muhammed Ebu Zehra, El-Mu'džizetul-kubra, str. 437; Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 24.

وَجُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ. فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَن أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي
 أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.
 وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهَدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ. لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ
 لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ. فَمَكَتْ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ نَحْطُ بِهِءَ وَجِئْتُكَ
 مِن سَبِيلٍ يَنْبَغِي يَقِينٍ.

*"I Sulejman naslijedi Davuda i reče: 'O ljudi, dato nam je da razumi-
 jemo ptičije glasove i svašta nam je dato; ovo je, zaista, prava blagodat!' I
 sakupiše se Sulejmanu vojske njegove, džini, ljudi i ptice, sve četa do čete,
 postrojeni, i kad stigoše do mravlje doline, jedan mrav reče: 'O mravi,
 ulazite u stanove svoje da vas ne izgazi Sulejman i vojske njegove, a da
 to i ne primijete!' I on se nasmija glasno riječima njegovim i reče: 'Gospo-
 daru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojoi, koju si
 ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo
 Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!' I on izvrši
 smotru ptica, pa reče: 'Zašto ne vidim pupavca, da nije odsutan? Ako
 mi ne donese valjano opravdanje, teškom ću ga kaznom kazniti ili ću ga
 zaklati!' I ne potraja dugo, a on dođe, pa reče: 'Doznao sam ono što ti
 ne znaš, iz Sabe ti donosim pouzdanu vijest'" (En-Neml, 16–22); vjetar
 mu je bio potčinjen:*

وَلَسُلَيْمَنَّ الرِّيحَ عُدُوَهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ
 يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِءَ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِن عَذَابِ السَّعِيرِ.

*"A Sulejmanu – vjetar, ujutro je prevaljivao rastojanje od mjesec dana,
 a navečer rastojanje od mjesec dana; i učinili smo da mu iz izvora rasto-
 pljen bakar teče" (Sebe, 12).*

4) U antičko doba procvjetala je medicina i materijalistički filo-
 zofski diskurs, koji su se također temeljili na uzrocima i posljedi-
 cama, tako da su Isau, alejhis-selam, date mudžize odgovarajuće za
 to vrijeme.

– Način na koji je rođen Isa jasno je pobijao ove teorije, jer je u
 životu stvorenja uobičajeno da se novorođenče rađa od oca i majke.

Isa, alejhis-selam, rođen je bez oca i time su pobijeni uobičajeni prirodni, materijalni uzroci:

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا. فَأَتَتْهُمِ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا. قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا. قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا. قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّئٌ وَلَنَجْعَلَنَّ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا. فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا.

“...i jedan zastor da se od njih zakloni uzela, Mi smo k njoj meleka Džibrila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca. ‘Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!’, uzviknu ona. ‘A ja sam upravo izaslanik Gospodara tvoga’, reče on, ‘da ti poklonim dječaka čista!’ ‘Kako ću imati dječaka’, reče ona, ‘kad me nijedan muškarac dodirnuo nije, a ja nisam nevaljalica!’ ‘To je tako!’, reče on. ‘Gospodar tvoj je rekao: ‘To je Meni lahko’, i zato da ga učinimo znamenjem ljudima i znakom milosti Naše. Tako je unaprijed određeno!’ I ona zanese i bremenita se skloni daleko negdje” (Merjem, 17–22).

– Isa je progovorio kao novorođenče, izgovarajući mudre riječi:

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْأَمْهِدِ صَبِيًّا. قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَانِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا. وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا. وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا. وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا.

“A ona im na njega pokaza. ‘Kako da govorimo djetetu u bešici?’, rekoše. ‘Ja sam Allahov rob’, ono reče, ‘meni će On Knjigu dati i vjerovjesnikom me učiniti i učinit će me, gdje god budem, blagoslovljenim, i naredit će mi da, dok sam živ, molitvu obavljam i milostinju udjeljujem, i da majci svojoj budem dobar, a neće mi dopustiti da budem drzak i nepristojan. I neka je mir nada mnogom na dan kada sam se rodio i na dan kada budem umro i na dan kada budem iz mrtvih ustajao!’” (Merjem, 29–33).

– Isa je od gline pravio nešto poput ptica, pa bi puhnuo u to i, Allahovom dozvolom, postajale bi prave ptice:

وَرَسُولًا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى

يَا ذِي اللَّهِ وَأَنْبِئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.

“...i poslati kao poslanika sinovima Israilovim: ‘Donosim vam dokaz od Gospodara vašeg: napraviti ću vam od ilovače nešto poput ptice i puhnut ću u nju, i bit će, voljom Allahovom, prava ptica. I iscijelit ću slijepa od rođenja, i gubava, i oživljavat ću mrtve, voljom Allahovom, i kazivat ću vam šta jedete i šta u domovima svojim gomilate; to će, uistinu, biti dokaz za vas, ako pravi vjernici budete’” (Ali Imran, 49).

5) Prije slanja pečata vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, književnost, retorika i vještina govornišтва dostigli su visok nivo. Arapi su toliko cijenili lijepu riječ da su u unutrašnjost Kabe okačili “Sedam arabljanskih oda”. Ako nam je poznata činjenica da je za predislamske Arape Kaba bila najsvetije mjesto, tada možemo razumjeti koliki su značaj pridavali ljepoti riječi i kvalitetnog izražavanja.

Božanska mudrost da daje mudžizu koja je bila odgovarajuća za taj narod i poznata ogleda se u tome da će na čovjeka najveći utisak ostaviti ako mu bude dato nešto od onoga što smatra svojim najvećim dostignućem, i takva mudžiza polučit će najvećim učinkom i biti najjači dokaz.

Da bi mudžiza Vjerovjesnika, koji je pečat ostalim vjerovjesnicima, bila jačeg značenja i najočitiji dokaz, Allah je odredio da njegova mudžiza bude nedostižna Knjiga koja se čita, iako je bio poznat kao nepismen čovjek, koji svojom rukom nije pisao knjige i nije stjecao znanje ni pred jednim čovjekom.⁴⁸⁶

5. Neke osjetilne mudžize Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Našem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, date su brojne kosmičke i osjetilne mudžize kojima su svjedočili njegovi savremenici, a koje su nam prenesene vjerodostojnim putem. Neke od tih mudžiza su:

⁴⁸⁶ El-Mu'džizetul-kubra, str. 437; Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 25.

1) Rascjepljenje Mjeseca

Ovo je jedna od najvećih mudžiza kojima je Allah pomogao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kada su mu Kurejšije tražili da im pokaže znak koji će potvrditi istinitost njegovog poslanstva. Tada im je Poslanik pokazao rascjepljenje Mjeseca, ali kada su to vidjeli, rekli su: “Ovo je sihir kojim nas je opsihrio.” Međutim, neki su rekli: “O ovome ćemo upitati putnike, jer Muhammed ne može da opsihri sve ljude”, pa kada su upitali putnike koji su došli u Meku, oni su im rekli da su vidjeli Mjesec da se razdvojio na dva dijela.

Kur'an jasno potvrđuje ovu mudžizu:

أَفْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ. وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ.

“Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio! – a oni, uvijek kada vide čudo, okreću glave i govore: ‘Čarolija neprestana!’” (El-Kamer, 1–2), a potvrđuju je i vjerodostojni hadisi, među kojima je hadis koji bilježe Buhari i Muslim od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao: “Stanovnici Meke pitali su Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da im pokaže znak, pa im je pokazao rascjepljenje Mjeseca.”⁴⁸⁷

2) Izviranje vode između prstiju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, naočigled ashaba

U vezi s tim bilježi se predaja od Džabira, radijallahu anhu, koji je rekao: “Na dan Hudejbije ljudi su ožednjeli, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je jednu posudu, pa se abdestio iz nje, a onda su se ljudi žurno okupili oko njega. ‘Šta vam je?’, upitao je on, pa su rekli: ‘Allahov Poslaniče, nemamo vode ni za abdest ni za piće, osim vode koja je u posudi pred tobom.’ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je svoju ruku u posudu i između njegovih prstiju počela je izvirati voda, poput izvora, pa smo se napili i abdestili.” Prenosilac je upitao Džabira, radijallahu anhu: “Koliko vas je bilo tada?”, a on je odgovorio: “Da nas je bilo stotinu hiljada, bilo bi nam dovoljno. Bilo

⁴⁸⁷ Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 26–27.

nas je hiljadu i pet stotina.”⁴⁸⁸ U komentaru ovog hadisa kadi Ijad rekao je: “Ovu predaju prenose mnogi pouzdani prenosiooci od velikog broja ashaba, i spojenog je lanca prenosilaca. O ovom događaju govorilo se na njihovim skupovima i nije zabilježeno da je bilo koji ashab opovrgao riječi ovog prenosiooca, tako da nema sumnje u to da je ovo bila jedna od mudžiza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.”⁴⁸⁹

3) Mudžiza Israa i Miradža

Kur'an kazuje o ovoj mudžizi:

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ عَائِلَتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

“Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki, čiju smo okolinu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali. On, uistinu, sve čuje i sve vidi.” (El-Isra, 1)

Također, plemeniti Kur'an ukazuje na neka znamenja koja je Allah pokazao Svome robu Muhammedu:

وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ. عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ. عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ. إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ. مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ. لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ عَائِلَتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ..

“On ga je i drugi put vidio, kod Sidretul-muntehaa, kod kojeg je džennetsko prebivalište, kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo – pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio, vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara.” (En-Nedžm, 13–18)

O mudžizi Israa i Miradža detaljno se kazuje u hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁴⁹⁰

4) Druge mudžize

Druge materijalne mudžize koje su date Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, su: povećanje male količine hrane toliko da se od

⁴⁸⁸ Buhari, 3637; Muslim, 2802.

⁴⁸⁹ Buhari, 4125.

⁴⁹⁰ Eš Šifa bit-ta'rif hukukil Mustafa, 1/ 496–497.

nje najede veliki broj ljudi, plakanje panja, odazivanje predmeta na njegov poziv i njihov dolazak pred njega, čudesno izlječenje bolesnih, u što se ubraja i vraćanje nekih dijelova tijela, koji su bili odvojeni od tijela, na njihovo mjesto, i druge mudžize.⁴⁹¹

ČETVRTO: PLEMENITI KUR'AN, NAJVEĆA MUDŽIZA POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

Plemeniti Kur'an, koji je kao mudžiza dat Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nadilazi sve ostale brojne, raznovrsne i vjerodostojno potvrđene mudžize, i predstavlja poseban izazov za čovječanstvo, kao nijedna mudžiza dotad. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Svim vjerovjesnicima date su mudžize na osnovu kojih su im ljudi povjerovali, a meni je data Objava, koju mi je Allah spustio, pa se nadam da ću ja imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu."⁴⁹² Allah Uzvišeni pred sve Arape postavio je izazov da dođu sa nečim sličnim Kur'anu:

قُلْ لِّئِنْ أَجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْحِيُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا.

"Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, takav kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali'" (El-Isra, 88), ali nakon toga olakšao im je izazov pozivajući ih da dođu sa deset sura:

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيْنَ وَأَدْعُوا مَنْ أَسْتَعْطَمَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ.

"Zar oni da govore: 'On ga izmišlja!' Reci: 'Pa sačinite vi deset Kur'anu sličnih, izmišljenih sura, i koga god hoćete, od onih u koje pored Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako je istina što tvrdite!'" (Hud, 13).

⁴⁹¹ Buhari, 3207.

⁴⁹² Buhari, 4981.

Međutim, kako ni to nisu mogli da učine, nastavljajući da se inate i ustrajavaju u oholosti, dao im je izazov da dođu sa jednom surom:

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ ۚ وَادْعُوا مَنِ اسْتَضَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ.

“A oni govore: ‘On ga izmišlja!’ Reci: ‘Pa, dajte vi jednu suru kao što je njemu objavljena, i koga god hoćete, od onih u koje mimo Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako istinu govorite’” (Junus, 38).

Uzvišeni kaže:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ ۚ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ. فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۚ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ.

“A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, naćinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i boćanstva vaća, osim Allaha, ako istinu govorite. Pa ako ne ućinite, a nećete ućiniti, onda se ćuvajte vatre za nevjernike pripremljene, ćije će gorivo biti ljudi i kamenje.” (El-Bekara, 23–24)

Taj izazov još uvijek traje: na njega nisu mogli odgovoriti ni najveći knjićevnici ni najrjećitiji Arapi tog doba, koji su bili poznati po iznimnoj retorici, a taj izazov neće moći ispuniti ni cijelo ćovjećanstvo do Sudnjeg dana.

Mudćize svih poslanika bile su kosmićke i osjetilne mudćize, i kao takve bile su povezane sa kosmićkim zakonitostima, ali su ih prevaćilazile. Mudćize Nuha i Huda, alejhimes-selam, bile su osjetilne i kosmićke. Takva je bila i mudćiza Saliha, alejhis-selam: ćudesna deva, potpuno neuobićajena za to podneblje. Iste takve bile su i mudćize Musaa i Isaa, alejhimes-selam, na koje smo ranije ukazali – nadnarravna djela koja su nadilazila kosmićke zakonitosti.

Međutim, iako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao i kosmićke i osjetilne mudćize, poput Israa i Miradća, rascjepljenja Mjeseca i drugih, njegova najveća mudćiza, koja je svezremenska i

koja se obraća cijelom čovječanstvu – Kur'an, bila je sveobuhvatna, razumska, izvanosjetilna mudžiza.⁴⁹³

Nadnaravnost plemenitog Kur'ana nije ograničena samo na jednu oblast, nego obuhvata mnoge oblasti: jezičko-semantičke, duhovne, naučne i zakonodavne. Učenjaci su saglasni, kako kaže Hallaf, da Kur'an pred ljude nije postavio izazov da dođu sa nečim poput njega u samo jednoj određenoj oblasti, nego se taj izazov odnosi na brojne oblasti: jezičko-semantičku, duhovnu... čija zajednička snaga izazova onemogućava ljudima da odgovore na taj izazov. Također, učenjaci su saglasni da ljudski um do dana današnjeg nije spoznao sve nadnaravnosti Kur'ana i što se više razmišlja o ovoj mudžizi, proučavaju njene poruke, otkrivaju nova čudesna znanja o živom i neživom svijetu, otkrivaju se novi aspekti kur'anske nadnaravnosti, čime se dokazuje da je on od Allaha.⁴⁹⁴

1. Jezička nadnaravnost Kur'ana

Rječitost Kur'ana, snaga njegovih izraza, veličanstvena ljepota njegovog stila i raspored njegovih ajeta, dostigli su stepen koji je zadivio Arape i shvatili su da taj govor ne liči na poeziju koju recituju, niti na prozu u stihovima. To je posvjedočio i Velid b. Mugira, kurejšijski uglednik, kada su ga poslali da se raspravlja sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa im se vratio govoreći: "Šta da kažem? Tako mi Allaha, dobro znate da niko od vas ne poznaje bolje od mene poeziju i njene vrste, i zato ću s pravom reći da ovo što on govori, Allaha mi, ne nalikuje ničemu od toga. Tako mi Allaha, njegove su riječi tako milozvučne, dok ih sluša, čovjek osjeća slast, poput su plodnog drveta, čiji se vrhovi povijaju od ukusnih plodova, a korijenje je obilno natopljeno. To je govor koji se uzdiže, a nad njim se ne uzdiže i koji ruši ono što je ispod njega."⁴⁹⁵

⁴⁹³ *Rekaizul-iman*, str. 373.

⁴⁹⁴ Abdulvehab Hallaf, *Ilmu usulil-fikhi*, str. 57.

⁴⁹⁵ Hakim, *El-Mustedrek*. Hakim kaže da je vjerodostojan, a sa njim se slaže i Zehebi.

Jezička nadnaravnost Kur'ana ogleda se i u raznovrsnosti stilova, pa tako stil izlaganja i obraćanja zavisi od teme o kojoj se govori i psihološkom stanju koje se želi izazvati: ponekad se koriste oštri izrazi da bi se pobudile emocije, kao što je slučaj u ajetima u kojima se prijeti kaznom, poput riječi Uzvišenog:

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ. ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ. ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ.

“Držite ga i u okove okujte, zatim ga samo u vatri pržite, a onda ga u sindžire sedamdeset lakata duge vežite” (El-Hakkah, 30–32); a kada se govori o milosti, blagosti i dovi, način obraćanja je blag, poput riječi Uzvišenog:

كَهَيْعَضَ. ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَّرِيًّا. إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا. قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا. وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا. يَرِثُنِي وَيَرِثْ مِنْ عَالِ يَعْقُوبَ وَأَجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا.

“Kāf-hā-jā-ajīn-sād. Kazivanje o milosti Gospodara tvoga prema robu Njegovu Zekerijau, kad je on Gospodara svoga tiho zovnuo, i rekao: ‘Gospodaru moj, kosti su mi oronule i glava osijedjela, a nikada nisam, kad sam Ti, Gospodaru moj, molbu uputio, nesretan ostao. Bojim se rođaka svojih po krvi poslije mene, a žena mi je nerotkinja, zato mi pokloni od Sebe sina da naslijedi mene i porodicu Jakubovu, i učini, Gospodaru moj, da budeš s njim zadovoljan’” (Merjem, 1–6).

Isto tako, odlikuje se vjernim i slikovitim predstavljanjem događaja, kazivanja o prijašnjim narodima, događaja na Danu proživljenja, da djeluju tako snažno na čovjeka i izazivaju jake emocije.⁴⁹⁶

Mnogi učenjaci, kako klasični tako i savremeni, pisali su o jezičkoj nadnaravnosti Kur'ana. Također, neki Arapi u minulim vremenima pokušali su odgovoriti na izazov kur'anske mudžize, ali je njihov pokušaj bio bezuspješan i rezultirao je time da su postali predmet ismijavanja u svom narodu, što je na koncu samo potvrdilo nadnaravnost plemenitog Kur'ana, jer stvari se prepoznaju po svojoj suprotnosti.⁴⁹⁷

⁴⁹⁶ Tefsiru Menar, 1/199; El-Akidetul-islamijja, str.259.

⁴⁹⁷ El-Akidetul-islamijja, str. 260.

2. Kazivanja o prijašnjim narodima

U Kur'anu se navode kazivanjima o prijašnjima narodima koji su uništeni, poput: Ada, Semuda, Lutovog, Nuhovog i Ibrahimovog naroda, zatim kazivanja o Musau i njegovom narodu, faraonu i njegovim uglednicima, Merjemi i njenom nadnaravnom rađanju Mesiha, i druga kazivanja koja su u skladu sa historijskim otkrićima o tim narodima i sa onim što je vjerodostojno zabilježeno u objavama sljedbenika Knjige. Sva ova kazivanja prenio je Poslanik koji je bio nepismen i koji je živio u sredini koja nije bila poznata po bavljenju naukom niti je učio pred nekim učiteljem, što je očigledan dokaz da je ono sa čim je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, objava od Allaha. Slavljeni Allah kaže:

وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لَا رَتَابَ الْمُبِطُونَ.

“Ti prije nje nijednu knjigu nisi čitao, a nisi je ni desnom rukom svojom pisao; inače, posumnjali bi oni što laži govore.” (El-Ankebut, 48)

Kada su poricatelji shvatili da u božanskoj objavi ne mogu naći nedostatke, pribjegli su laži i ustvrdili su da Poslanika podučava jedan mladi Bizantinac koji je živio u Meki i koji nije dobro znao ni arapski niti kazivanja o prijašnjim narodima, i zbog toga kaže Uzvišeni:

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبٌ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ.

“Mi dobro znamo da oni govore: ‘Poučava ga jedan čovjek!’ Jezik onoga zbog koga oni krivo govore je jezik tuđina, a ovaj Kur'an je na jasnom arapskom jeziku” (En-Nahl, 103).⁴⁹⁸

3. Kazivanje o gajbu i o budućnosti

Ova vrsta kur'anske nadnaravnosti podrazumijeva obavješćavanje o gajbu – nevidljivom svijetu i o događajima u budućnosti, za koje se u to vrijeme nije moglo ni pretpostaviti da će se desiti. Zapravo, događaji koje je navijestio Kur'an bili su potpuno nezamislivi, apsolutno

⁴⁹⁸ El-Akidetul-islamijja, str. 160.

ništa nije ukazivalo na to da će se dogoditi, ali su se ti događaji dogodili upravo onako kako je Kur'an najavio. Navest ćemo neke primjere za to.

1) Kur'an je obavijestio da će Bizantinci, poslije teškog poraza koji su im nanijeli Perzijanci, na kraju pobijediti Perzijance:

الْمَ غَلَبَتْ الرُّومُ. فِي أَذَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ. فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدٍ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ.

“Elif-lām-mīm. Bizantinci su pobijeđeni u susjednoj zemlji, ali oni će, poslije poraza svoga, sigurno pobijediti za nekoliko godina – i prije, i poslije, Allahova je odluka – i tada će se vjernici radovati” (Er-Rum, 1-4).

Desilo se baš onako kako je Kur'an obavijestio: Rimljani su porazili Perzijance iako je to bilo potpuno neočekivano imajući u vidu slabost bizantijske države.

2) Allah je obećao vjernicima pobjedu u velikoj Bitki na Bedru:

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ.

“I kada vam je Allah obećao da će vaša biti jedna od dvije skupine – a vi ste više voljeli da vam padne šaka ona koja nije bila naoružana – Allah je htio da riječima Svojim istinu utvrdi i nevjernike u korijenu istrijebi” (El-Enfal, 7). Malobrojna i nedovoljno opremljena muslimanska vojska ostvarila je briljantnu pobjedu.

3) Slavljeni Allah obećao je vjernicima da će ući u Mesdžidul-haram:

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّعْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَامِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا.

“Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete, sigurno, u Časni hram ući sigurni – ako Allah bude htio – neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao” (El-Feth, 27). Allahovo obećanje se ispunilo: muslimani su osvojili Meku i ušli u Mesdžidul-haram.

4) Allah je obećao vjernicima da će im podariti nadmoć i vlast na Zemlji, kao što je to dao i onima prije njih:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ.

“Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati. A oni koji i poslije toga budu nezahvalni – oni su pravi grešnici” (En-Nur, 55). Allahovo obećanje se ispunilo i muslimani su za života Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zavladali cijelim arapskim teritorijem, a kasnije su njegovi ashabi prešli granice Arabijskog poluostrva i osvojili Perziju i zemlje iza nje, kao i Šam i Egipat.

5) Uzvišeni Allah obavezao se da će čuvati ovaj Kur'an od iskrivljivanja:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ.

“Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!” (El-Hidžr, 9), što se i obistinilo i Kur'an je do dana današnjeg sačuvan od izmjena i pored toga što je proteklo mnogo vremena otkad je objavljen i što su muslimani prolazili kroz promjenjiva vremena i teška stanja. I, Allahovom dozvolom, Kur'an će ostati sačuvan do Sudnjeg dana.⁴⁹⁹

4. Skladnost, postojanost i povezanost kur'anskih ajeta i sura

Jedan od primjera kur'anske nadnaravnosti jeste skladnost njegovih sura i ajeta u pogledu propisa, značenja i stila. Plemeniti Kur'an objavljan je postepeno: dio je objavljen u Meki, dio u Medini. Iako je Kur'an objavljan u različitim situacijama i uslovima: noću i danju, na putovanju i kod kuće, ni u jednom njegovom ajetu, kojih je više

⁴⁹⁹ El-Akidetul-islamijja, str. 261.

od šest hiljada, ni u jednoj njegovoj suri, kojih je stotinu četrnaest, ne nalaze se razlike ni proturječnosti ni u stepenu rječitosti, ni u značenju, niti je bilo koji ajet kontradiktoran drugom, niti je značenje jedne sure proturječno značenju druge sure. Sve to ukazuje na činjenicu da Kur'an nije produkt ljudskog uma i razmišljanja, jer sva ljudska djela, ma koliko se oni trudili, nisu sačuvana manjkavosti i kontradikcije. O ovoj vrsti kur'anske nadnaravnosti Allah Uzvišeni kaže:

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا.

"A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge proturječnosti" (En-Nisa, 82).⁵⁰⁰

5. Zakonodavna nadnaravnost

Plemeniti Kur'an sadrži zakone koji uređuju ljudski život na nivou pojedinca, zajednice i društva u cjelini, i to na način koji nije bio poznat prijašnjim civilizacijama, kulturama i filozofijama. U Kur'anu se velika pažnja poklanja moralnim, humanim i društvenim vrijednostima, koje dotad ljudima nisu bile poznate. Dovoljno nam je da ukažemo na neke vrijednosti koje su vezane za poštovanje čovjeka, njegovo oslobađanje od tiranije i na potvrdu ljudskih prava, bez obzira na spolnu, rasnu ili vjersku pripadnost, zatim na univerzalno ljudsko jedinstvo, uređenje porodičnog života, regulisanje društvenih i međudržavnih odnosa na temelju pravde, kao i na mnoge druge vrijednosti koje nisu bile poznate u vrijeme objave, ni u lokalnoj sredini ni u svijetu, pa čak ni u drevnim civilizacijama.⁵⁰¹

Tako nalazimo da je kur'ansko zakonodavstvo jedan od najjačih oblika nadnaravnosti i ono ukazuje na njegovu nadnaravnost do Sudnjeg dana. Ova nadnaravnost i danas je aktuelna kao dokaz protiv Arapa i nearapa, i onih koji znaju arapski jezik i onih koji ga ne znaju. Također, kur'ansko zakonodavstvo je lijek za bolesti društava, kao što kaže Allah:

⁵⁰⁰ *El-Akidetul-islamijja*, str. 266.

⁵⁰¹ *Ibid.*, str. 266.

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ.

“O ljudi, već vam je stigla pouka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i uputstvo i milost vjernicima” (Junus, 57).⁵⁰²

6. Naučna nadnaravnost

Kur'an nije naučno djelo i nije objavljen kako bi potvrdio naučne teorije ili razriješio matematička i astronomska pitanja. Međutim, u plemenitom Kur'anu ukazuje se na mnoštvo kosmičkih i naučnih činjenica koje su tada Arapima i drugim narodima bile potpuno nepoznate i koje je nauka otkrila tek u skorije vrijeme. To samo dokazuje da Kur'an, koji obiluje ovim naučnim činjenicama, dolazi od Allaha, a ne od čovjeka, jer On poznaje kosmos koji je stvorio, pa je stoga Njegova objava o kosmosu u skladu sa činjenicama.

Neke naučne činjenice na koje ukazuje Kur'an

Uzvišeni kaže:

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا^ط وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ
حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ.

“Zar ne znaju nevjernici da su nebesa i Zemlja bili jedna cjelina, pa smo ih Mi raskomadali, i da Mi od vode sve živo stvaramo? I zar neće vjerovati?” (El-Enbija, 30). Ovaj ajet ukazuje na to da su nebo i Zemlja bili jedna cjelina, zatim se Zemlja odvojila od neba. Nauka je otkrila ovu činjenicu, poznatu kao teorija Velikog praska, kojom se objašnjava nastanak kosmosa i njegov prapočetak.

Jedna od naučnih činjenica na koje Kur'an ukazuje jeste fenomen planina i da su one stabilne, nepomične, čime se sprečava da se Zemlja tresu. Uzvišeni kaže:

خَلَقَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا^ط وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسٍ أَن تَمِيدَ^ط بِكُمْ.

“Nebesa je, vidite ih, bez stupova stvorio, a po Zemlji planine nepomične razbacao da vas ne tresu” (Lukman, 10). Tek u novije vrijeme

⁵⁰² Ibid., str.266.

nauka je otkrila da planine čuvaju stabilnost i ravnotežu Zemlje i da do zemljotresa i erupcije vulkana dolazi ako se na neki način poremeti ova ravnoteža. Tako brda čuvaju Zemlju, pa ona ne potrese svoje stanovnike, kao što se to navodi u Kur'anu.

Kur'an je ukazao na fenomen nastajanja mlijeka u utrobi, između buraga i krvi:

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً تَسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ.

"Vi imate pouku i u stoci: 'Mi vam dajemo da iz utroba njenih mlijeko čisto pijete, koje nastaje od grizina u buragu i od krvi – ukusno onima koji ga piju'" (En-Nahl, 66). Tek u dvadesetom vijeku dolazi do ovog otkrića kada je naučno potvrđeno da mlijeko nastaje usljed miješanja probavljene hrane iz buraga i crijeva sa krvlju, a mliječne žlijezde iz krvi i hilusa apsorbiraju tvari potrebne za nastajanje mlijeka, zatim se u mliječnim žlijezdama stvara mlijeko, koje se po boji i okusu potpuno razlikuje od onoga od čega je nastalo.⁵⁰³

Do ovih naučnih otkrića danas je dovelo poznavanje hemije i fiziologije, nauka koje su u vrijeme vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bile potpuno nepoznate i stoga tada nije bilo moguće ni spoznati ove naučne činjenice.⁵⁰⁴

Plemeniti Kur'an ukazao je na osnove stvaranja čovjeka i faze razvoja embriona. Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ. ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ. ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَاقَةً فَخَلَقْنَا مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.

"Mi čovjeka od biti zemlje stvaramo, zatim ga kao kap sjemeni na sigurno mjesto stavljamo, pa onda kap sjemeni ugruškom učinimo, zatim od ugruška grudu mesa stvorimo, pa od grude mesa kosti napravimo, a

⁵⁰³ Musa el-Hatib, *Delail i'džazil-ilmi fil-Kur'ani ves-sunna*, str. 37.

⁵⁰⁴ Maurice Bucaille, *El-Kur'anul-kerimu vet-tevratu vel-indžil*, str. 223.

onda kosti mesom zaodjenemo, i poslije ga, kao drugo stvorenje, oživimo – pa neka je uzvišen Allah, najljepši Stvoritelj!” (El-Mu'minun, 12–14)

Anatomija i embriologija otkrile su ove faze tek u savremeno doba. Maurice Bucaille kaže: “Razvoj embriona u maternici onako kako što to opisuje Kur'an, potpuno odgovara onome što danas znamo o nekim fazama razvoja embriona. Ovaj opis ne sadrži ni jednu tvrdnju koju savremena nauka može da opovrgne.”⁵⁰⁵ Također Bucaille kaže: “Kur'anski ajeti o ljudskoj reprodukciji na jednostavan način objašnjavaju činjenice za čija su otkrića nauci bile potrebne stotine godina.”⁵⁰⁶

Kada je doktor Keith L. Moore upitan: “Da li je moguće da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao ove detalje o fazama razvoja embriona?”, rekao je: “Nemoguće! Čitav svijet u to vrijeme nije znao da se embrion stvara u fazama, a naročito nije mogao precizno imenovati te faze, nego su im davali brojeve na nerazumljiv i komplikovan način, dok se u Kur'anu za te faze navode jednostavni i veoma precizni izrazi.” Zatim je dodao: “Meni je sasvim jasno da su ovi dokazi došli Muhammedu od Allaha i ovo mi potvrđuje da je Muhammed Allahov poslanik.”⁵⁰⁷

Kur'an ukazuje na to da postoje dva mora koja se dodiruju, a između kojih je pregrada pa se ne miješaju:

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ. بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ.

“Pustio je dva mora da se dodiruju, između njih je pregrada i ona se ne miješaju” (Er-Rahman, 19–20). Ova naučna činjenica otkrivena je tek nedavno i naučno je potvrđeno da se voda mora i voda rijeka ne miješaju jedna s drugom, a to je zbog različitog sastava tih voda.⁵⁰⁸

⁵⁰⁵ El-Kur'anul-kerimu vet-tevratu vel-indžilu, str. 232; El-Akidetul-islamijja, str. 264.

⁵⁰⁶ El-Kur'anul-kerimu vet-tevratu vel-indžilu, str. 234.

⁵⁰⁷ El-Kur'anul-kerimu vet-tevratu vel-indžilu, str. 234.

⁵⁰⁸ El-Akidetul-islamijja, str. 264.

U Kur'anu se navode i mnogi drugi kosmički i naučni dokazi: neke je nauka otkrila, a neke još nije. Svi ti dokazi kategorično potvrđuju da je Kur'an objava od Allaha, Sveznajućeg i Mudrog.⁵⁰⁹

Otkrivanje nekih aspekata naučne nadnaravnosti Kur'ana može da bude, a u stvarnosti je i bio povod da neki naučnici sa Zapada prime islam, jer je taj aspekt dokaz da je Kur'an objava od Allaha, iz čega proizlazi potvrda vjerovjesništva i istinitost poslanice sa kojom je došao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Razmišljanje o ovome može biti jedna od djelotvornih metoda da se muslimani vrate u okrilje svoje vjere, od koje su udaljeni usljed pritiska savremene civilizacije, koja je utemeljena na materijalizmu, i da ih se uvjeri da se islam ne bori protiv nauke kao što je to radilo iskrivljeno kršćanstvo. Naprotiv, islamska civilizacija bila je kolijevka razvoja nauke i naučnog napretka u skladu sa pozivom i uputama božanske objave.⁵¹⁰

PETO: RAZLIKA IZMEĐU MUDŽIZE, KERAMETA I SIHIRA

1. Razlika između mudžize i kerameta

- Keramet je na nižem stepenu nadnaravnosti od mudžize.
- Keramet je uobičajena pojava kod dobrih, bogobožasnih ljudi, za razliku od mudžize koja je nadnaravnost izvan dosega ljudske prirode.
- Keramet je jedan od segmenata mudžize i jedan od dokaza vjerovjesništva, jer evlija dobija keramet samo zbog slijeđenja vjerovjesnika, a kada ga ne bi slijedio, ne bi mu se desio.
- Evlija dobija keramet zbog svojih bogougodnih djela, poput ibadeta i dove, za razliku od mudžize koju dobijaju poslanici i vjerovjesnici, ali za čije dobijanje nije potrebno da čine neko posebno djelo.⁵¹¹

⁵⁰⁹ *Rekaizul-iman*, str. 264.

⁵¹⁰ *El-Akidetul-islamijja*, str. 265.

⁵¹¹ *Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i'tikadijja*, str. 473.

– Keramet je nadnaravna pojava koja ni u kojem slučaju ne može biti dokaz da onaj kome je podaren keramet ustvrdi da je vjerovjesnik niti može biti naznaka vjerovjesništva. Allah daje keramet evlijama na kojima se jasno vide znakovi bogobožnosti, koji slijede svoga vjerovjesnika istinski vjerujući i čineći dobra djela. Allah počast kerameta ukazuje Svom dobrom robu, ali taj keramet ne mora biti nadnaravno djelo, nego može biti nešto što je uobičajeno, kao što je istikamet – ustrajnosti na vjeri, predanost pokornosti Allahu, obimno znanje i mnoštvo dobrih djela, upućivanje ljudi na put istine.⁵¹²

– Ako razmislimo o suštini kerameta, uvidjet ćemo da keramet nije karakteristika isključivo vjerovjesničkog poziva, niti sam po sebi predstavlja izazov, što upućuje na to da je osnova kerameta skrivanja, tj. da ga onaj kome je podaren nije dužan javno obznaniti, za razliku od mudžize koja predstavlja izazov poricateljima i jedan je od dokaza vjerovjesništva, stoga je obaveza da se obznani jer će se samo javnim predstavljanjem mudžize ispuniti cilj njenog davanja, a to je dostavljanje poslanice i uspostava Allahovog dokaza protiv Njegovih stvorenja.⁵¹³

– Keramet nije dokaz da je onaj kome je dat bolji od drugih ljudi. Nekada Allah može dati keramet nekome čiji je iman oslabio da bi mu se učvrstilo i povećalo vjerovanje, ili ga može dati nekome kako bi ispunio neku potrebu. Dakle, onaj kome nije podaren keramet može biti potpunijeg imana i veći evlija, tako da on uopće nema potrebu za kerametom za kojim imaju drugi ljudi. To je jedan od razloga što su kerameti bili češći kod tabiina nego kod ashaba.⁵¹⁴

2. Razlika između kerameta i sihira

Ako se nadnaravna pojava, koja nije povezana sa tvrdnjom o vjerovjesništvu, desi dobrom, bogobožnom čovjeku, koji ispunjava obaveze prema Allahu i Njegovim stvorenjima, tada se radi o keramet, u

⁵¹² *El-Akidetut-tevhid*, str. 282–283.

⁵¹³ *Ibid.*, str. 283.

⁵¹⁴ *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 160.

a ako se desi onome ko nije takav, tada se radi o sihiru ili obmani. Bogobojazni čovjek razlikuje se od onog koji nije takav po navedenim znakovima i po ponašanju, i u tome nema nikakve tajnovitosti. Onaj ko nije bogobojazan, čak i ako se pretvara i prikazuje onakvim kakav nije, neminovno će se nekad razotkriti i prikazati u pravom svjetlu.⁵¹⁵

Između kerameta evlija i šejtanskih stanja koja nalikuju kerame-tima postoje brojne razlike, a temeljna razlika jeste da su uzroci kerameta evlija vjerovanje i bogobojaznost, a uzrok šejtanskih stanja ono što su zabranili Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁵¹⁶

⁵¹⁵ *El-Akidetul-islamijja*, str. 3.

⁵¹⁶ *Arau Ibn Hadžer el-Hejtemi el-i'tikadijja*, str. 473.

ŠESTO POGLAVLJE

OBILJEŽJA MUHAMMEDOVE POSLANICE I PRAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, KOD NJEGOVOG UMMETA

PRVO: OBILJEŽJA MUHAMMEDOVE POSLANICE

Muhammedova poslanica je posljednja poslanica, kojom je usavršena vjera i upotpunjena božanska blagodat prema ljudima. Uzvišeni kaže:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.

“Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.” (El-Maida, 3)

Neke posebnosti Muhammedove poslanice u odnosu na sve ostale poslanice⁵¹⁷

1. Muhammedova poslanica je posljednja poslanica i derogira sve ranije objave

Poslanica Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, poslata je kao pečat nebeskim objavama, a Muhammed je pečat svih vjerovjesnika i poslanika. Prema tome, nakon Muhammeda, nema drugog vjerovjesnika niti nebeskog vjerozakona poslije islama. Vjerovanje u to temelj je vjere, a onaj ko to poriče izlazi iz okvira islama i smatra se

⁵¹⁷ Rekaizul-imani, str. 338.

nevjernikom, na što ukazuju Kur'an, vjerodostojni sunnet i konsenzus svih muslimana.⁵¹⁸ Uzvišeni kaže:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا.

“Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna.” (El-Ahzab, 40)

Ovaj ajet potvrđuje da nema drugog vjerovjesnika poslije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a ako nema vjerovjesnika nakon njega, onda je preče da nema ni poslanika, s obzirom na to da je stepen poslanstva veći od stepena vjerovjesništva, jer je svaki poslanik vjerovjesnik, ali ne i obrnuto.⁵¹⁹

Vjerovjesništvo je zapečaćeno s vjerovjesnikom Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i nikome poslije njega neće biti dato⁵²⁰ jer je s njime završena Allahova objava ljudima, kao što Uzvišeni kaže:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.

“Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera” (El-Maida, 3). Ajet potvrđuje da ljudi više nemaju potrebu da im se šalje vjerovjesnik koji će im usavršiti vjeru ili upotpuniti blagodat njihovog Gospodara zato što je Allah upotpunio ovu vjeru slanjem Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i On je zadovoljan da im islam bude vjera do Sudnjeg dana.⁵²¹ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u brojnim hadisima jasno je ukazao na to da je njegova poslanica pečat poslanica i da je on pečat vjerovjesnika. Navest ćemo neke od tih hadisa.

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik sallallahu alejhi ve sellem rekao: “Primjer mene i vjerovjesnika prije mene poput je primjera čovjeka koji je sagradio kuću, uredio je i uljepšao,

⁵¹⁸ Akidetut-tevhid, str. 258.

⁵¹⁹ Tefsiru Ibn Kesir, 3/501.

⁵²⁰ Tefsirut-Taberi, 40. ajet sure El-Ahzab.

⁵²¹ Ahmed el-Gamidi, Akidetu hatmin-nubuveti, Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/108.

osim jednog ugla u kojem je nedostajala jedna cigla. Ljudi su obilazili kuću i diveći govorili: ‘Kad bi još bila stavljena ova cigla!’ Ja sam ta cigla, ja sam pečat vjerovjesnika.”⁵²²

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: “Jednom prilikom Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno je meso i data mu je plećka, a taj dio mesa bio mu je najdraži, pa je uzeo jedan zalogaj i rekao: ‘Ja sam prvak ljudi na Sudnjem danu. Da li znate zbog čega?’ Zatim je počeo govoriti o Sudnjem danu i kako će tada ljudi među vjerovjesnicima tražiti zagovornika da se zauzima za njih kada počne obračun djela, i tako će stići do njega, pa je spomenuo da će mu reći: ‘Ti si Allahov poslanik i pečat vjerovjesnika, Allah ti je oprostio i prošle i buduće grijehе, zauzmi se za nas kod svoga Gospodara.’”⁵²³

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Benu Israil su predvodili vjerovjesnici i kada bi god umro jedan vjerovjesnik, zamijenio bi ga drugi. Međutim, nakon mene nema vjerovjesnika, ali bit će halifa, kojih će biti mnogo.”⁵²⁴

U brojnim hadisima, od koji su neki dostigli stepen mutevatira, jasno se potvrđuje da nakon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više neće biti vjerovjesnika i da je slanje objave zapečaćeno njegovim vjerovjesništvom.⁵²⁵

Muhammedova poslanica je posljednja poslanica koja je derogirala sve prethodne objave, kao što Uzvišeni kaže:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ.

“A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi” (El-Maida, 48). Posljednja poslanica potvrđuje vjerovanje objavljeno u prethodnim objavama, u kojima

⁵²² Buhari, 3534.

⁵²³ Buhari, 4712.

⁵²⁴ Buhari, 3455.

⁵²⁵ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 1/109.

su ljudi pozivani da potvrđuju da nema boga osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga, kao što i Kur'an kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ.

“Doista smo poslali Nuha narodu njegovom, pa reče: ‘O narode moj! Obožavajte Allaha! Nemate vi drugog boga osim Njega. Uistinu! Ja se bojim za vas kazne Dana strahovitog’” (El-A'raf, 59). Međutim, Kur'an bdiye nad ranije objavljenim knjigama tako što donosi propise od Allaha, koji su konačni i obavezujući za sve ljude, a derogira sve propise u ranijim knjigama, suprotne kur'anskim, i na to ukazuje ajet:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ حَتَّىٰ تُتِمُّوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ.

“Reci: ‘O sljedbenici Knjige, vi niste nikakve vjere ako se ne budete pridržavali Tivrata i Indžila, i onoga što vam objavljuje Gospodar vaš’” (El-Maida, 68). Ovim ajetom – koji je objavljen kao odgovor jevrejima na njihovu tvrdnju da je Uzejr Allahov sin i kršćanima koji su rekli da je Isa Allahov sin – od sljedbenika Knjige traži se da obožavaju Allaha Jednoga, ne pripisujući Mu sudruga, kako im je to propisano u Tivratu i Indžilu. Isto tako naređeno im je da priznaju poslanstvo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, čije ime nalaze u Tivratu i Indžilu, i da u vjerovanju i propisima slijede njegovu poslanicu – Kur'an. A ako tako ne postupe, onda ne pripadaju vjeri koju Allah prima, kao što se kaže u ajetu.⁵²⁶

Kur'ani-kerim poziva sve ljude, pa tako i sljedbenike Knjige, da povjeruju u Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da slijede njegov vjer zakon:

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ. يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.

⁵²⁶ Rekaizul-imani, str. 329.

“O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš da vam ukaže na mnogo šta što vi iz Knjige krijete, i preko čega će i preći. A od Allaha vam dolazi svjetlost i Knjiga jasna kojom Allah upućuje na puteve spasa one koji nastoje steći zadovoljstvo Njegovo i izvodi ih, po volji Svojoj, iz tmina na svjetlo i na Pravi put im ukazuje.” (El-Maida, 15–16)

U ovim ajetima jasno se kaže da su prijašnji vjerzakoni derogirani poslanicom našeg prvaka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da se uputa i spas kriju u pokornosti njemu i slijeđenju njegovog vjerzakona – šerijata.⁵²⁷ U poslanici Muhammeda sallallahu alejhi ve sellem, Allah je objedinio sve dobro što je bilo objavljeno u prijašnjim poslanicama i dodao je ono čega nema u ranijim objavama, a što upotpunjuje njegovu poslanicu. Tako je Allah poslanicu Muhammeda učinio objavom koja bdi je nad ranijim objavama, kojom je zapečaćeno slanje objave i koja je derogirala sve prethodne poslanice.⁵²⁸

2. Objavljena je svim svjetovima

Poslanica islama poslata je i ljudima i džinima, bijelcima i crncima, i to je najveće obilježje islama, jer su prijašnje poslanice bile objavljene određenom narodu i trajale su određeno vrijeme:

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ.

“Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio” (Ibrahim, 4); *“A nije bilo naroda kome nije došao onaj koji ga je opominjao”* (Fatir, 24). Pečatu vjerovjesnika Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Allah se obraća riječima:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا.

“Reci: ‘O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik!’” (El-A'raf, 158);

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا.

“Neka je uzvišen Onaj Koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opomena” (El-Furkan, 1);

⁵²⁷ Akidetut-tevhid, str. 260.

⁵²⁸ Tefsiru Ibn Kesir, 2/68.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ.

“Mi smo te poslali svima ljudima da radosne vijesti donosiš i da opominješ, ali većina ljudi ne zna” (Sebe, 28).

Također, Kur'an je opisan:

هَذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ.

“Ovo je Poruka ljudima” (Ibrahim, 52);

هَذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ.

“To je objašnjenje svima ljudima” (Ali Imran, 138);

هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ.

“...koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla” (El-Bekara, 185).

U vjerodostojnom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “U odnosu na ostale vjerovjesnike odlikovan sam sa šest stvari: dat mi je sažet govor, pomognut sam strahom, dozvoljen mi je ratni plijen, zemlja mi je učinjena čistom i mjestom za klanjanje, poslan sam svim stvorenjima i sa mnoom je zapečaćeno vjerovjesništvo.”⁵²⁹

U hadisu se navodi da je Poslanik poslat svim stvorenjima i ova uopćenost nije u suprotnosti s činjenicom da se na početku svoje poslaničke misije obraćao samo Arapima, jer su Arapi njegov narod i naređeno mu je da u vjeru prvo pozove njih, što potvrđuju riječi Uzvišenog:

وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ.

“I upozoravaj rodbinu svoju najbližu” (Eš-Šuara, 214);

وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا.

“Da opominješ Meku i ostali svijet” (El-En'am, 92). Isto tako, Arapi su bili posrednici u prenošenju poslanice i njihov je jezik bio sredstvo prenošenja, na što se ukazuje u ajetu:

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ.

⁵²⁹ Muslim, 523.

“Mi je objavljujemo kao Kur'an, na arapskom jeziku, da biste razumjeli” (Ez-Zuhruf, 3), čime se Arapima ukazuje počast:

وَاتَّخَذَ لَكَ وَلَقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ.

“Kur'an je, zaista, čast tebi i narodu tvome; odgovarat ćete vi” (Ez-Zuhruf, 44). S obzirom na to da je Muhammedu poslanica objavljena na arapskom jeziku i da se ljudima od samog početka objave obraća na arapskom jeziku, to znači da je taj jezik ključan za razumijevanja Kur'ana i učenja islama.⁵³⁰

Arap su ovu poslanicu globalnog karaktera prenijeli svim ljudima i Allah je zadovoljan da to bude vjera cjelokupnog čovječanstva, što znači da su svi ljudi dužni da povjeruju u poslanicu islama, da je smatraju istinitom i da je slijede, i nikome ko bude upoznat sa poslanicom islama nije dozvoljeno da slijedi neku drugu vjeru. Uzvišeni kaže:

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

“A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onome svijetu nastradati” (Ali Imran, 85)⁵³¹;

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ.

“Allahu je prava vjera jedino – islam” (Ali Imran, 19).

3. U skladu je sa fitrom

Jedno od posebnih obilježja poslanice Muhammeda jeste da je islam vjera prirodnosti – fitre, čije su metode odgoja najsigurniji put izgradnje ispravnog čovjeka. Na čovjekovu fitru ukazuje islam i u skladu s tim objavljeni su propisi koji će ga usmjeriti na Pravi put. Čovjek po prirodi mrzi svoga neprijatelja i želi se sačuvati od njegovog uznemiravanja, želi mu uzvratiti ako nasrne na njegovu vjeru, život, imetak ili čast, što znači da je čovjek zadovoljan zbog toga što mu je dozvoljeno da se suprotstavi neprijatelju. Uzvišeni kaže:

فَمَنْ أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَأَعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ.

⁵³⁰ El-Akidetul-islamijja, str. 244.

⁵³¹ Akidetut-tevhid, str. 254.

“Onima koji vas napadnu, uzvratite istom mjerom.” (El-Bekara, 194)

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ.

“Nepravda se može uzvratiti istom mjerom, a onoga koji oprost i izmiri se Allah će nagraditi; On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine.” (Eš-Šura, 40)

U ovome ljudska duša pronalazi zadovoljstvo i smiraj i na taj se način čovjek oslobađa osjećaja mržnje i nemoći. Čovjeku se dozvoljava i da oprost i odustane od zadovoljenja svog prava, ali isto tako Kur'an poziva na odmazdu jer se na taj način zlo sasijeca u korijenu i štite se ljudski životi:

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ.

“U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!” (El-Bekara, 179).

U prirodu čovjeka utkana je želja za posjedovanjem imetka i neovisnošću, i islam mu dozvoljava da neograničeno stječe imetak šerijatski dozvoljenim sredstvima⁵³², čime se svaka individua podstiče na rad, i nije poput socijalizma koji zakonima o društvenom vlasništvu izaziva negativan učinak na čovjekovu volju za radom. Međutim, islam istodobno postavlja pravila koja zabranjuju nepravdu i korupciju, kamatu i monopol, uzurpiranje, otimanje, pljačku, krađu i varanja kao načine stjecanja ili povećanja imetka, i propisuje davanje zekata kako bi se spriječilo da imetak ostane u uskom krugu ljudi i kako bi se na taj način pomogli siromašni. Usto, islam propisuje trošenje na Allahovom putu, zabranjuje gomilanje imetka, u slučaju kada se ne izvršava propisana imovinska obaveza, zabranjuje rasipništvo i razmetanje novcem. Sve su ovo pravila koja sprečavaju pojavu nemorala, društvene, političke i ekonomske nepravde, koji su karakteristični za zapadnjački kapitalistički sistem. Islam je u potpunom suglasju sa ljudskom prirodom, u što se moguće uvjeriti kada se istraži bilo koje područje ljudskog života. Kako bi sačuvalao

⁵³² Akidetut-tevhid, str. 254.

ljudsku fitru, islam daje smjernice koje sprečavaju zastranjivanje ili koje izvode na Pravi put onoga ko zastrani.⁵³³ Uzvišeni kaže:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ.

“Ti upravi lice svoje vjeri iskreno; prirodnoj vjeri Allahovoj prema kojoj je ljude stvorio. Nema izmjene Allahovog stvaranja, to je prava vjera, ali većina ljudi to ne zna.” (Er-Rum, 30)

Allah je odredio da se u ljudskoj fitri, onakvoj kakvom ju je stvorio, nalaze različite sklonosti i potrebe kako bi to čovjeku pomoglo da ispuni ono što mu je naređeno kada je postavljen za namjesnika na Zemlji. Neke od tih sklonosti su: potreba za hranom, pićem, odjećom, stanovanjem, spolnim odnosom, posjedovanjem imetka, samoizgradnjom itd. Međutim, kako su sve ove potrebe neophodne radi održanja života na Zemlji, isto tako su i opasne po čovjeka ako postanu cilj i svrha njegovog života, jer tada se potrebe pretvaraju u neukrotive strasti. Kada je riječ o ovim potrebama, najbolji način jeste da im posveti onoliko koliko je neophodno za život, što znači da one ne treba da postanu svrha čovjekovog života, ali ne treba ni da se odbacuju i potiskuju, dakle, treba im se pristupiti umjereno i kontrolirati ih kako čovjeka ne bi odvele na stranputicu. Na taj način čovjeku je omogućeno da uživa u svemu onome što je lijepo, kontrolirajući svoje potrebe tako da ga ne mogu odvesti u propast. Upravo je islam sve to savršeno uredio: dozvolio je čovjeku da zadovoljava sve svoje potrebe, ali je u tome postavio veličanstvena pravila, koja onemogućavaju da čovjekove potrebe prerastu u strasti, nego ostaju u granicama koje je Allah propisao iz Svoga znanja i mudrosti, a sve to uzdiže čovjeka na najveći stepen dostojanstva. Uzvišeni kaže:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا.

“To su Allahove granice, i ne približujte im se!” (El-Bekara, 187);

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا.

⁵³³ Rekaizul-iman, str. 356.

"To su granice Allahove, zato ih ne prelazite!" (El-Bekara, 229). To je i jedan od razloga što islam ne podržava monaštvo koje remeti prirodne ljudske potrebe.

Jednom prilikom trojica ljudi došla su kući Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pitali o njegovom ibadetu, ali kad su dobili odgovor, učinilo im se da je to nedovoljno za njih. Jedan je rekao: "Ja ću svakodnevno postiti i nijedan dan neću izostaviti", drugi je rekao: "Ja neću spavati, nego ću cijelu noć klanjati", a treći je rekao: "Ja se neću ženiti." Kada je to čuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Tako mi Allaha, ja se više od vas bojim Allaha i bogobojazniji sam od vas! Ali, ja neke dane postim, a neke ne postim, klanjam noću, a i spavam, i ženim se. Pa, ko odbaci moj sunnet, nije od mene."⁵³⁴

Isto tako islam ne podržava odavanje strastima, što je prisutno u savremenom društvu, jer to kvari fitru i moral, i čovjeka spušta na nivo životinje.⁵³⁵

4. Obuhvata sve ljudske potrebe na svim poljima

Poslanica posljednjeg poslanika Muhammeda sadrži sve što je potrebno čovjeku u domenu vjere, u životu na dunjaluku i u životu na ahiretu, i to na način da se osigurava ono što je u interesu svih ljudi i što im obezbjeđuje istinsku sreću ako se budu pridržavali njenih smjernica. Ova poslanica uredila je pitanja akide, morala, ibadeta, porodične odnose, finansijske transakcije, domen sudstva, kazneno pravo i tako dalje.⁵³⁶ Uzvišeni kaže:

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ.

"...u Knjizi Mi nismo ništa izostavili." (El-En'am, 38)

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا.

⁵³⁴ Muslim, 1402.

⁵³⁵ Rekaizul-imani, str. 355.

⁵³⁶ Akidetut-tevhid, str. 258.

“Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.” (El-Maida, 3)

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِّنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ.

“Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju.” (En-Nahl, 89)

U svom djelu *Risaletul-islami* Ibn Kajjim je pojasnio značenje sveobuhvatnosti islamske poslanice: “Poslanica Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, globalnog je karaktera u pogledu svega što je ljudima potrebno kada je riječ o spoznaji, znanju i poslovima, tako da nemaju potrebu ni za kim nakon njega, nego samo postoji potreba za onim ko će im dostaviti od njega ono sa čim je došao. Sveobuhvatnost njegove poslanice odnosi se na dva aspekta i to je nepromjenjiva kategorija: (1) upućena je svim ljudima i (2) sadrži sve što je ljudima potrebno kako u pogledu temeljnih tako u pogledu sporednih pitanja vjere. Kako je Muhammedova poslanica sveobuhvatna, samim tim dovoljna je svim ljudima i pokriva sve njihove potrebe, tako da nema potrebe za nečim drugim mimo nje. Ničije vjerovanje nije potpuno ako se ne potvrđuje sveobuhvatnost Muhammedove poslanice u ova dva segmenta. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, umro je a nije ostala ni ptica koja maše svojim krilima na nebesima a da on nije svome narodu prenio znanje o njoj, i naučio ih je svemu, pa čak i bon-tonu prilikom obavljanja nužde, prilikom spolnog odnosa, spavanja, buđenja iz sna, sjedenja, prilikom jela i pića. Ukratko, obavijestio ih je o svemu što je dobro za njihov dunjaluk i ahiret, tako da im nakon njega nije potreban niko drugi.”⁵³⁷

Sveobuhvatnost je obilježje islamske poslanice i po tome se odlikuje nad svim ljudima poznatim vjerama, filozofijama i pravcima. Ova sveobuhvatnost ogleda se u sljedećem:

⁵³⁷ *I'lamul-muvekiin*, 4/375.

1) Temeljni i nepromjenjivi principi akide i etike iz ranijih objava sadržani su u posljednjoj poslanici, i ona ih je time potvrdila, a derogirala je propise koji su bili privremenog karaktera.

2) Islamski vjerovakon – šerijat obuhvatio je ljudski život sa svih aspekata i sve čovjekove aktivnosti: ekonomske, političke, društvene, intelektualne, duhovne, moralne itd.

3) Šerijat je postavio opća pravila i temeljne principe za sve što ulazi u kategoriju promjenjivog i kategoriju nepromjenjivog, onoga što je konstanta u oblastima koje nisu podložne promjeni kroz vrijeme i mjesto. Ovo je potpunost i sveobuhvatnost islamskog vjerovakona, šerijata, na koju ukazuju kur'anski ajeti.⁵³⁸

I pored ove sveobuhvatnosti, islam se odlikuje i fleksibilnošću koja mu omogućava da daje odgovore na sve probleme u društvu, što znači da islam nije pasivni element u ljudskom životu, nego je pokretač i nosilac životnih aktivnosti i u stanju da u svakom vremenu i mjestu obuhvati ljudsku realnost.⁵³⁹

Islam ne predstavlja prepreku za naučni razvoj i civilizacijski napredak. Naprotiv, islam je podstakao muslimane da se posvete nauci, a najvažniji rezultat njihovih naučnih napora bila je empirijska metoda istraživanja, s kojom su se Evropljani upoznali preko muslimana iz Endelusa, Sjeverne Afrike, Sicilije i južne Italije, i na kojoj je zasnovan njihov savremeni naučni napredak. Islam je iznjedrio zadivljujuću civilizaciju koja je bila svjetiljka cijelom svijetu, koja je doživjela puni procvat i prosperitet u vrijeme kada je Evropa živjela u tami srednjeg vijeka, civilizaciju u kojoj su ljudi sve svoje sposobnosti usmjeravali na izgradnju na svim poljima i svim stranama svijeta. U svemu tome podjednako su vodili računa i o ovosvjetskom i o onosvjetskom životu, za razliku od civilizacija koje se usljed neznanja i nevjerstva odaju užicima na ovom svijetu uništavajući sve vrline i istinske vrijednosti na putu zadovoljenja niskih strasti, a

⁵³⁸ *El-Akidetul-islamijja*, str. 345.

⁵³⁹ *Akidetut-tevhid*, str. 258.

sve to neminovno vodi do kvarenja fitre i morala i strašnih sukoba koji Zemlji prijete uništenjem.

Islamska civilizacija u potpunosti se razlikuje od svih drugih: to je najveličanstvenija civilizacija, civilizacija progresa, u kojoj se sve odvija u skladu sa božanskim zakonitostima, i kao takva ona čuva ljudsko dostojanstvo dopuštajući čovjeku da uživa u svemu onome što će ga oplemeniti, i čuvajući ga tako da ne padne na stepen životinje.⁵⁴⁰ Uzvišeni kaže:

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ.

“Reci: ‘Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?’ Reci: ‘Ona su za vjernike na ovome svijetu, na onome svijetu su samo za njih.’ Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju.” (El-A’raf, 32)

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ.

“...a oni koji ne vjeruju – koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere – njihovo će prebivalište Vatra biti!” (Muhammed, 12)

5. Posvećivanje pažnje razumu i intelektu

Jedna od posebnosti islamske poslanice ogleda se u tome što ljudskom razumu posvećuje posebnu pažnju i poziva čovjeka da ga koristi i da razmišlja, o čemu Uzvišeni kaže:

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ.

“Pa da li je onda Onaj Koji stvara kao onaj koji ne stvara?! Zašto se ne prisjećate i pouku ne uzmete?!” (En-Nahl, 17);

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ.

“Allah nije uzео Sebi sina, i s Njim nema drugog boga! Inače, svaki bi bog, s onim što je stvorio – radio što bi htio, i jedan drugog bi pobjeđivao.

⁵⁴⁰ Rekaizul-imani, str. 346.

Hvaljen neka je Allah, Koji je daleko od onoga što oni iznose” (El-Mu'minun, 91);

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْعَانَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا.

“A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge proturječnosti” (En-Nisa, 82).

Posebnost islamske poslanice ogleda se i u tome što se podjednako obraća čovjekovom razumu i emocijama. Kao što Kur'an poziva čovjeka na promišljanje o Allahovim ajetima, dokazima, kako bi raspravljao smireno, koristeći se logikom, što će ga dovesti do potpunog ubjedenja, tako isto Kur'an prizorima Allahovih dokaza aktivira ljudske emocije kako bi se u potpunosti predao spoznaji.⁵⁴¹ Uzvišeni kaže:

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ ۗ ۚ اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا يَشْرِكُونَ. أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَبَاقٍ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَّا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُثْبِتُوا شَجَرَهَا ۗ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِلَهُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ. أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسٍ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ۗ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ. أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِقَلِيلًا مِمَّا تَذَكَّرُونَ. أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلِ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۗ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ. أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ قُلُّ هَٰئُوتَا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ.

“Reci: ‘Hvala Allahu i mir robovima Njegovim koje je On odabrao!’ Šta je bolje: Allah ili oni koje Njemu ravnim smatraju? Onaj Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji vam spušta s neba kišu pomoću koje Mi dajemo da ozelene bašče prekrasne – nemoguće je da vi učinite da izraste drveće njihovo. Zar pored Allaha postoji drugi bog? Ne postoji, ali su oni narod koji druge s Njim izjednačuje; Onaj Koji je Zemlju prebivalištem učinio i kroz nju rijeke proveo i na njoj brda nepomična postavio i dva mora pregradio. Zar pored Allaha postoji drugi bog? Ne postoji, nego većina njih u neznanju živi; Onaj Koji se nevoljniku, kad Mu se obrati, odaziva, i Koji zlo otklanja i Koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja.

⁵⁴¹ Rekaizul-imani, str. 347.

Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako nikako pouku vi da primite! – Onaj Koji vam u tminama, na kopnu i na moru, put pokazuje i koji vjetrove kao radosnu vijest ispred milosti Svoje šalje. Zar pored Allaha postoji drugi bog? Kako je Allah visoko iznad onih koji druge Njemu ravnim smatraju! Onaj Koji sve iz ničega stvara, Koji će zatim to ponovo učiniti, i Koji vam opskrbu s neba i iz zemlje daje. Zar pored Allaha postoji drugi bog? Reci: ‘Dokažite, ako istinu govorite!’” (En-Neml, 59–64)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ.

“I kad im se kaže: ‘Slijedite šta je objavio Allah’, govore: ‘Naprotiv, slijedimo ono na čemu smo zatekli očeve naše.’ Zar? Mada očevi njihovi nisu shvatali ništa, niti su bili upućeni!” (El-Bekara, 170)

وَلَا تَقِفْ مَا آتَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا.

“I ne slijedi ono o čemu ti nemaš znanje. Uistinu, sluh i vid i srce, za svako od njih bit će se pitano.” (El-Isra, 36)

قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَتَىٰ وَفُرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُونَ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِّنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ.

“Reci: ‘Samo vas jednom savjetujem: da ustajete radi Allaha po dva i pojedinačno, zatim razmišljate: nije u drugu vašem nikakva ludost. On vam je samo opominjač pred kaznom žestokom.’” (Sebe, 46)

Ovi i slični ajeti predstavljaju jednu u nizu metoda kojima se čovjek potiče na razmišljanje koje će ga dovesti do istine, a može se sažeti u ovim tačkama:

– Ne prihvatati nijednu ideju prije nego što se detaljno prouči i sagleda kroz dokaze i logiku. To je zato što je čovjek odgovoran za svoje misli i uvjerenja, jer mu je Allah dao sluh, vid i razum, da samostalno razmišlja, i za sve to bit će pitan na Sudnjem danu, kako je mogao prihvatiti nešto ne znajući njegovu suštinu.

– Razmišljati o svim stvarima logički, razumski, i ne zauzimati određene stavove pod utjecajem prohtjeva, jer prohtjevi zasljepljuju čovjeka i udaljavaju ga od spoznaje istine.

– Odbacivanje slijepog slijeđenja i naslijeđa koje nije utemeljeno na ispravnom dokazu. Čovjek koji odbaci svako naslijeđe koje nije utemeljeno na dokazu i slijepo povodjenje za nekim, zatim objektivno i nevođen prohtjevima razmisli o svemu, neminovno će stići do istine i spoznaje.⁵⁴²

Islam poziva ljudski razum da, u skladu sa svojim mogućnostima, razmišlja kako bi stigao do čvrstog ubjeđenja o svim temeljnim vjerskim istinama.

Intelektualna komponenta islamskog poziva nije ograničena na akidu, nego obuhvata i druga područja. Ako Kur'an zahtijeva od ljudskog uma da razmišlja o Allahovim ajetima, znakovima u kosmosu da bi spoznao Stvoritelja, Kojem pripada vlast nebesa i Zemlje, i Koji sve može, isto tako zahtijeva od njega da, temeljem promišljanja, spozna božanske zakonitosti u kosmosu kako bi mogao da koristi sve što mu je Allah potčinio u ovom univerzumu:

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ.

"I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega. To su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju" (El-Džasija, 13);

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَضَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا.

"I Mi smo noć i dan kao dva znamenja učinili: znamenje za noć smo uklonili, a znamenje za dan smo vidnim učinili kako biste mogli tražiti od Gospodara svoga blagodati i da biste broj godina znali i da biste vrijeme računali; i sve smo potanko objasnili" (El-Isra, 12);

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ.

"Pitaju te o mlađacima. Reci: 'Oni su ljudima oznake o vremenu i za hadžiluk'" (El-Bekara, 189).

Ovi primjeri kojima nas Kur'an i sunnet usmjeravaju ne zadržavaju se na tome da traže od nas da samo posmatramo stvari, nego

⁵⁴² Rekaizul-imani, str. 348.

nas pozivaju da razmišljamo o uzrocima koji su bili podsticaj islamskom ummetu da krene putem nauke i stječe znanje iz tada dostupnih izvora i da na temelju toga zacrta svoj naučni put, koji je bio putokaz za naučni razvitak Evrope i temelj evropske renesanse. Naučne metode posmatranja, analize i eksperimenta najznačajnija su obilježja te komponente islamskog poziva, a to je istovremeno i temelj savremenog naučnog napretka. Također, Kur'an poziva ljude da razmišljaju o mudrosti šerijatskih propisa, u skladu sa svojim intelektualnim mogućnostima, tako da, kada primijene taj propis u životu, budu svjesni njegove koristi i da razumiju svrhu zbog koje je propisan. Otuda mnogi ajeti u kojima su objavljeni propisi završavaju riječima:

كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ.

"Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili!" (En-Nur, 61).

Ove smjernice iznjedrile su fikh – islamsko pravo i to je najvrednije što je proizveo muslimanski um i ovaj plod muslimanskog uma još uvijek egzistira i razvija se, i tako će biti do konca svijeta. Isto tako Kur'an usmjerava ljude na razmišljanje o božanskim zakonitostima koje uređuju ljudski život na Zemlji. Uzvišeni kaže:

سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا.

"...prema Allahovu zakonu koji odvazda važi, a ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni." (El-Feth, 23)

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ.

"Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni." (Er-Ra'd, 11)

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.

"Zbog onoga što ljudi rade, pojavio se metež i na kopnu i na moru, da im On dà da iskuse kaznu zbog onoga što rade, ne bi li se popravili." (Er-Rum, 41)

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا.

“Kad hoćemo jedan grad uništiti, onima koji su u njemu na raskoš navikli prepustimo da se razvratu odaju i da tako zasluže kaznu, pa ga onda do temelja razrušimo.” (El-Isra, 16)

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ.

“A da su stanovnici sélā i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili.” (El-A'raf, 96)

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِم أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُم بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ.

“I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kad bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili.” (El-En'am, 44)

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

“I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi, i znajte da Allah strašno kažnjava.” (El-Enfal, 25)

Cilj ovih smjernica jeste da čovjek nauči da se njegov život ne odvija bez pravila i da nije oslobođen odgovornosti za svoja djela, nego za svako djelo koje čovjek uradi, kao pojedinac ili zajednica, snosi posljedice kako na ovom tako i na onom svijetu, shodno božanskim zakonitostima koji se ne mijenjaju i ne izdvajaju nekog pojedinca niti zajednicu. Sve to upućuje čovjeka da mora dobro razmisliti o putu kojim će krenuti i o posljedicama svojih djela prije nego što ih učini.

Također, islam traži od ljudi da razmišljaju o historiji i uzmu pouku:

قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ.

“Prije vas su mnogi narodi bili i nestali, zato putujte po svijetu i posmatrajte kako su završili oni koji su poslanike u laž ugonili” (Ali Imran, 137);

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَانَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ.

“Zašto oni ne putuju po svijetu pa da vide kako su završili oni prije njih. Bili su od njih moćniji i više spomenika su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijehova njihovih, kaznio i niko ih od Allahove kazne nije odbranio” (Gafir, 21);

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْقِلَ أَبْصَارٌ وَلَكِنَّ تَعَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ.

“Zašto oni po svijetu ne putuju pa da srca njihova shvate ono što trebaju shvatiti i da uši njihove čuju ono što trebaju čuti, ali, oči nisu slijepe, već srca u grudima” (El-Hadždž, 46). Dakle, potrebno je izučavati historiju, ali ne kao nepovezane događaje iz prošlosti, nego kao povezana dešavanja koja su se odvijala u skladu sa postojećim i nepromjenjivim božanskim zakonitostima, uz čvrsto uvjerenje da su sva ta dešavanja bila propisana Allahovom odredbom, koja se i sama odvija u skladu sa tim zakonitostima. Razum će čovjeka navesti da uzme pouke iz historije, a to će ga sačuvati da ponavlja greške prijašnjih naroda i da ispravlja svoje greške kako se ne bi sukobile sa božanskim zakonitostima. Ako se tako bude postavio, bit će siguran u životu na ovom svijetu i čvrstim koracima hodit će ka sigurnosti na ahiretu. Shodno tome, oblasti o kojima islam traži da ljudi razmišljaju mogu se sažeti u ovih pet oblasti:

- Razmišljanje o Allahovim znakovima u kosmosu kako bismo spoznali Stvoritelja, vjerovali u Njega i predali se ibadetu Njemu, kako bismo spoznali zakonitosti na kojima opstoji kosmos i naučili kako da koristimo sve ono što nam je Allah stavio na raspolaganje da bismo unapređivali život na ovom svijetu.

- Razmišljanje o mudrosti vjerskih propisa kako bismo ih na najbolji način primjenjivali u promjenjivim životnim okolnostima.

- Razmišljanje o božanskim zakonitostima po kojima se odvija ljudski život na Zemlji, kako bi se prema njima uredio život.

- Razmišljanje o događajima i poukama iz historije kako bismo izbjegli ponavljanje grešaka prijašnjih naroda i ustrajno hodili Pravim putem.

Islam omogućava ljudskom intelektu da produktivno djeluje na svim mogućim poljima.⁵⁴³

6. Ostvarenje koristi i otklanjanje štete

Islamska poslanica došla je da ljudima donese svako dobro i da od njih otkloni sve vrste zla i štete, nije došla radi poigravanja, šale i zabave, niti da im donese sramotu i nesreću, nego je došla kako bi otklonila svaku vrstu štete i pribavila svaki vid koristi i dobra. To znači da će i slučaju kada se ljudima ne ostvare elementi dobra, blagostanja, sreće i stabilnosti, ciljevi šerijata biti ostvareni u potpunosti. U vezi s tim Šatibi je rekao: "Šerijatske obaveze propisane su radi očuvanja ciljeva šerijata. Tri su vrste šerijatskih ciljeva: neophodni, potrebni i unapređujući.

Neophodni ciljevi jesu oni čije je postojanje obavezno da bi se ostvarili vjerski i svjetovni interesi, a čiji bi izostanak doveo do poremećaja u životu na ovom svijetu, život bi bio bez svrhe, a u ahiretskom domenu izostanak ovih ciljeva donio bi čovjeku propast.

Pet je nužnosti: očuvanje vjere, života, porijekla, imetka i razuma. Islamski vjerezakon zaštitio je sve ove nužnosti i s ciljem njihovog očuvanja propisao kazne, poput odmazde za ubistvo, kazne za blud, potvoru, krađu i pijenje alkohola.

Potrebni ciljevi podrazumijevaju sve ono što nam omogućava širinu pristupa i što nas oslobađa teškoća. Tako su propisane olakšice u ibadetima, poput dozvole o izostavljanju posta za putnika i bolesnog, različitih vrsta ugovora u domenu poslovanja itd.

⁵⁴³ *Rekaizul-imani*, str. 347 i 352.

Unapređujući ciljevi podrazumijevaju prakticiranje lijepih običaja i udaljavanje od svega što zdrav razum odbacuje. To se odnosi na visoka moralna načela, poput čistoće, pokrivanja stidnih mjesta, održavanja lijepog izgleda, pravila ponašanja prilikom jela i pića, umjerenog trošenja imetka, bez rasipnosti i škrtosti itd.”⁵⁴⁴

Iz svega navedenog možemo zaključiti da je islam došao kako bi, kroz akidu, vjerske propise, sisteme, učenja, značenja, omogućio čovjeku da živi častan život, dostojan čovjeka, u kojem će poduzimati uzroke koji će mu osigurati korist, a odbacivati uzroke štetnosti.

Sistemi koje su uspostavili ljudi nisu uspjeli da uredi ljudski život na način koji će mu osigurati sigurnost, sreću i stabilnost, a uz to nikako nisu uspjeli da otklone štetnosti i spriječe nered na Zemlji. Bolna je činjenica da su ovi sistemi koje su uspostavili ljudi uspjeli baciti ljude u ambis katastrofa, tragedija i beznada, tako da im je život ispunjen bolestima, ratovima, gladi, brigama, tugom, i bit će takav sve dok ne prihvate uputu i vrte se na ispravan put.⁵⁴⁵

7. Tolerantnost i lahkoća islama i princip otklanjanja teškoća

Allah nije objavio ovu vjeru kako bi otežao ljudima. Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَّءُوفٌ رَّحِيمٌ.

“A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv.” (El-Bekara, 143).

Tolerantnost je jedno od najvažnijih obilježja islama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Allahu je najdraža vjera monoteizma i tolerantnosti.”⁵⁴⁶ Izraz tolerancija ima značenje umjerenosti i olakšavanja, i na to olakšavanje ukazuje se u ajetu:

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ.

“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate” (El-Bekara, 185).

Tolerantnost islama prema sljedbenicima ekstremnih učenja, koji zabranjuju lijepe stvari i ukrase koje je Allah dao Svojim robovima,

⁵⁴⁴ Rekaizul-imani, str. 257.

⁵⁴⁵ Rekaizul-imani, str. 257.

⁵⁴⁶ Buhari, El-Edebul-mufred, str. 88.

ogleda se u tome što ih poziva da napuste taj put zablude. Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ. وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِء مُؤْمِنُونَ.

“O vjernici, ne uskraćujte sebi lijepe stvari koje vam je Allah dozvolio, samo ne prelazite mjeru, jer Allah ne voli one koji pretjeruju. I jedite ono što vam Allah daje, što je dozvoljeno i lijepo; i bojte se Allaha, u Kojeg vjerujete.” (El-Maida, 87–88)

Ovaj plemeniti ajet ukazuje muslimanima na islamski princip uživanja u lijepim stvarima i na suzdržavanje od pretjerivanja, koja su svojstvena nekim vjerama ili zabludjelim skupinama.⁵⁴⁷

Na toleranciju islama upućuje i islamski metod pozivanja u vjeru i raspravljanja sa licemjerima. Uzvišeni kaže:

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ.

“Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj!” (En-Nahl, 125)

Kada pomno razmislimo o ovim plemenitim ajetima, uvidjet ćemo da Allah ne poziva da se raspravlja na lijep način, nego na najljepši način. To znači da će musliman, ako postoje dva ispravna načina rasprave, prednost dati onom boljem kako bi na taj način privukao udaljena srca i duše.⁵⁴⁸

Jedno od najistaknutijih obilježja islama jeste princip olakšanja i jednostavnosti, što znači da se, kao što se i u ajetima kaže, suprotstavlja teškoći i neugodnostima. Plemeniti Kur'an i čisti sunnet ukazuju na to da islam otklanja svaku vrstu neugodnosti i teškoće koju čovjek teško ili nikako ne može podnijeti. Na princip olakšavanja ukazuju riječi Uzvišenog:

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ.

“Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.” (El-Bekara, 185)

⁵⁴⁷ Omer b. Abdulaziz, *Semahatul-islami*, str. 370.

⁵⁴⁸ Ali es-Sallabi, *Iman bil-Kur'an ve kutubis-semavijja*, str. 94.

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا.

“Allah želi da vam olakša – a čovjek je stvoren kao nejak biće.”
(En-Nisa, 28)

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا. إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا.

“Pa uistinu, uz teškoću je olakšanje, Uistinu, uz teškoću je olakšanje.”
(El-Inširah, 5–6)

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا.

“A ko se boji Allaha, načinit će mu po odredbi Svojoj lahkoću.” (Et-Talak, 4)

سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا.

“Učinit će Allah poslije teškoće olakšanje.” (Et-Talak, 7)

Dokazi otklanjanja poteškoća

Jedan od najjačih dokaza da je islam utemeljen na principu otklanjanja poteškoća jesu riječi Uzvišenog:

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ.

“i u vjeri vam nije ništa teško propisao” (El-Hadždž, 78), koje znače: Allah vam nije naredio ono što ne možete izvršiti i nije vas obavezao onim što vam je teško a da vam u tome nije dao olakšanje i izlaz.⁵⁴⁹

Uzvišeni kaže:

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ.

“Nije grijeh slijepcu, niti je grijeh hromu, niti je grijeh bolesnu.”
(En-Nur, 61)

U ovim ajetima nalazi se očigledan dokaz da je jedan od principa islama da otklanja poteškoće od ummeta i da Allah u šerijatu nije propisao ništa što predstavlja poteškoću. I pored toga što se neki od ovih ajeta odnose na tačno određene propise, ipak imaju uopćenu formu i značenje, što upućuje na to da se princip olakšice i otklanjanja teškoće u ovim propisima vraća na osnovu, a to je otklanjanje poteškoće

⁵⁴⁹ Tefsirut-Taberi, 17/207.

od ovog ummeta. Prema tome, sve što vodi poteškoći, zbog posebnog ili uopćenog propisa, oprašta se vraćanjem na osnovu.⁵⁵⁰

Neki dokazi o tome da ljudi nisu obavezani onim što je izvan njihovih mogućnosti

Slavljeni Allah kaže:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا.

“Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih.” (El-Bekara, 286)

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا.

“Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas!” (El-Bekara, 286)

وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ.

“A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili – Mi nikog ne zadužujemo preko njegovih mogućnosti – bit će stanovnici Dženneta, u njemu će vječno ostati.” (El-A'raf, 42)

Ovi dokazi prikazuju blistavu sliku islama, čija je suština jednostavna i lahka, koji, kao takav, odbacuje pretjerivanje i otežavanje, koji se temelji na principu olakšavanja prateći na taj način ljudsku prirodu – fitru, koja osjeća tjeskobu i pritisak ako je izložena otežavanju.⁵⁵¹

8. Mnoštvo izvora islamskog zakonodavstva

Jedna od odlika islama jeste mnoštvo zakonodavnih izvora. Izvor zakonodavstva prijašnjih poslanica nalazi se samo u objavljenim knjigama, dok je islam, vjera koja nije objavljena samo jednom narodu i za jedan ograničen vremenski period, nego je objavljena cijelom čovječanstvu sve do Sudnjeg dana, Allah je odlikovao obiljem

⁵⁵⁰ Nasir el-Umer, *El-Vesetijetu fi dav'il-Kur'an*, str. 106.

⁵⁵¹ *Akidetut-tevhid*, str. 257.

zakonodavnih izvora, što je u skladu sa njegovom geografskom i vremenskom raširenošću. Tako, pored Kur'ana, sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, detaljno pojašnjava ono što je u Kur'anu spomenuto uopćeno, zatim nekada objašnjava propise iz Kur'ana, a nekada samostalno utemeljuje propise. Naprimjer, Allah je propisao namaz, međutim, propise namaza detaljno je objasnio sunnet, kao i propise zekata. Kada je riječ o propisima koje je sunnet samostalno propisao, to su: kazna za otpadništvo, za pijenje alkohola, kamenovanje ženjenog bludnika, propisi kupoprodaje itd.

Pored Kur'ana i sunneta, primjenjuje se idžtihad u pitanjima o kojima nije objavljen propis ni u Kur'anu ni u sunnetu ili u pogledu primjene teksta na pitanje koje se nije desilo za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Idžtihad je izvor koji omogućava šerijatu da se razvija u ljudskom životu i da ljudima ne predstavlja ograničavajući faktor, a to znači da se život u okrilju šerijata konstantno razvija i da ne stagnira. A, upravo to nisu imale prijašnje poslanice jer im je Allah odredio da traju ograničeno vrijeme nakon kojeg su derogirane. A, kada je riječ o islamskoj poslanici, ona neće biti derogirana jer joj je Allah dao da može odgovoriti na izazov novonastalih pitanja i okolnosti i dati rješenja, tako da je kompatibilna sa dinamikom života i stalnim promjenama.⁵⁵²

9. Islam poziva da se vjeruje u sve ranije poslanike i poslanice

Islam je jedina vjera čiji sljedbenici vjeruju u sve poslanike i u knjige koje su im objavljene. Jevreji ne vjeruju u Isaa, alejhis-selam, i u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a kršćani ne vjeruju u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a vjeruju u Isaa, ali ne da je on poslanik, nego da je božanstvo i sin Božiji. Jedino muslimani vjeruju u sve poslanike od Adema i Nuha do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni kaže:

⁵⁵² *Rekaizul-imani*, str. 353.

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ.

“Recite: ‘Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.’” (El-Bekara, 136)

10. Allah se obavezao da će čuvati Muhammedovu poslanicu

Prijašnje poslanice bile su objavljene za jedno vrijeme i Uzvišeni Allah nije se obavezao da će ih čuvati, nego je njihovo čuvanje prepustio učenjacima naroda kojem su objavljene. Za čuvanje Tavrata zadužio je rabine:

وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءً.

“...i čestiti ljudi (rabini), i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli” (El-Maida, 44). Međutim, učeni ljudi i rabini nisu mogli da sačuvaju svoju Knjigu i neki od njih iznevjerili su ukazano povjerenje i izmijenili i iskrivili sadržaj Tavrata. Ali, ovu poslanicu, koja je pečat poslanica, Allah se obavezao da će čuvati i njeno čuvanje nije prepustio čovjeku. Uzvišeni kaže:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ.

“Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!” (El-Hidžr, 9). Allah je sačuvao Svoju Knjigu od iskrivljivanja i zamjenjivanja:

لَا يَأْتِيهِ الْبَطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ.

“...laž joj je strâna, bilo s koje strane, ona je Objava od Mudroga i Hvale dostojnoga” (Fussilet, 42).⁵⁵³

⁵⁵³ El-Akidetul-islamijja, str. 146.

11. Islamski ummet kao svjedok protiv drugih naroda

Vjernici, sljedbenici islama, svjedočit će na Sudnjem danu protiv ostalih naroda, sljedbenika drugih poslanica. Uzvišeni Allah kaže:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.

“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi.” (El-Bekara, 143)

هُوَ أَجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.

“On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi.” (El-Hadždž, 78)

Buhari u svom *Sahihu* bilježi hadis od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nuh će biti doveden i upitan: ‘Jesi li dostavio?’, pa će reći: ‘Jesam, Gospodaru.’ Potom će biti upitan njegov narod: ‘Da li vam je dostavio?’, a oni će reći: ‘Nije nam dolazio onaj koji nas je opominjao.’ Nuh će biti upitan: ‘Ko su tvoji svjedoci?’, a on će odgovoriti: ‘Muhammed i njegov ummet’, pa ćete biti dovedeni i svjedočit ćete.” Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio ajet:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.

“I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi” (El-Bekara, 143).⁵⁵⁴

Allah Uzvišeni stavio je Muhammedov ummet na stepen pravednih svjedoka. Kada Uzvišeni Allah bude presuđivao ljudima, pa neki narodi budu poricali da im je dostavljena poslanica, bit će doveden Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, ummet i posvjedočit će protiv ljudi da su im poslanici dostavili poslanice. Ovo je odlika koja nije data nijednom drugom vjerovjesniku osim Muhammedu.⁵⁵⁵

⁵⁵⁴ Buhari, 7349; Murabit eš-Šenkiti, *El-Vasitatu bejnallahi ve halkihi*, str. 183.

⁵⁵⁵ *El-Vasitatu bejnallahi ve halkihi*, str. 184.

12. Muhammedov život

Muhammedov život neosporna je historijska činjenica, koja je kategorički potvrđena. Allah Uzvišeni odredio je da će temelji islama ostati u potpunosti sačuvani, bez iskrivljivanja i izmjena, zato što je to vjera koja će trajati do Sudnjeg dana, koju se Allah obavezao sačuvati i uzdignuti je nad svim vjerama:

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.

“On po Poslaniku Svome šalje uputstvo i vjeru istinitu da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo pravo mnogobošcima” (Es-Saff, 9).

I kao što se Allah obavezao da će sačuvati Kur'an Svojom moći:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ.

“Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!” (El-Hidžr, 9), isto tako će sačuvati čisti sunnet i životopis Svoga poslanika Muhammeda i neće dozvoliti da se zagubi kao što se to desilo sa životopisima mnogih ranijih vjerovjesnika. Otuda je Poslanikov životopis, za razliku od životopisa ostalih poslanika Benu Israila od Musaa do Isaa, alejhis-selam, sačuvan od iskrivljivanja kojima obiluju knjige ovih vjerovjesnika, koje nazivaju Starim i Novim zavjetom, odnosno Tevratom i Indžilom.

Ono što je o poslanicima napisano u Starom zavjetu izaziva posebno zgražanje: nema lošeg djela na Zemlji koje u toj knjizi nije pripisano vjerovjesnicima, od krađe, silovanja, pljačke, prevare, laži, do raznih drugih nedolčnih radnji, čak su optuženi i za blud i razvrat, što ne dolikuje ni najobičnijem čovjeku, a kamoli vjerovjesniku. A sve to napisali su oni koji su za sebe tvrdili da su njihovi sljedbenici. Istinu je rekao Allah:

قُلْ بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ.

“Reci: ‘Ružno je to na što vas vjerovanje vaše navodi, ako ste uopće vjernici.’” (El-Bekara, 93)

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ.

“A teško onima koji svojim rukama pišu Knjigu, a zatim govore: ‘Evo, ovo je od Allaha’ – da bi za to korist neznatnu izvukli. I teško njima zbog onoga što ruke njihove pišu i teško njima što na taj način zarađuju!” (El-Bekara, 79)

Oni životopise svojih vjerovjesnika nisu iskrivili iz neznanja, nego kako bi opravdali svoje nečuveno ponašanje, smatrajući da se njima ništa ne može prigovoriti zbog nedjela koja rade ako su to isto činili i poslanici. U Novom zavjetu navodi se obilje lažnih podataka o poslaniku Isau, alejhis-selam, a najgori od svih jeste da Isa božanstvo i Allahov sin. Allah o tome kaže:

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا. لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا. تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا.

“Oni govore: ‘Milostivi je uzeo dijete!’ – Vi, doista, nešto odvratno govorite! Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe što Milostivom pripisuju dijete!” (Merjem, 88–91). Sve to ukazuje na činjenicu da su životopisi prijašnjih poslanika iskrivljeni.

Za razliku od životopisa ranijih poslanika, životopis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Allah je sačuvao od iskrivljenja i od zaborava, a njeno je čuvanje povjerio muslimanskom ummetu, koji je odlikovao neuobičajenom sposobnošću pamćenja i čuvanja tekstova, koji tako ostaju vjerno sačuvani kroz historiju. Sve to ukazuje na to da je biografija poslanika Muhammeda kategorički potvrđena i vjerodostojno sačuvana.

Poslanikov sunnet i Kur'an vjerno su sačuvali istinite fragmente iz života ranijih vjerovjesnika, i to su jedini istiniti izvori o životu tih vjerovjesnika. Ovdje moramo istaknuti da su u biografiji poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, sadržani segmenti iz života ranijih poslanika, tako da je njegov životopis cjelina koja obuhvata i dijelove iz životopisa ranijih poslanika.⁵⁵⁶

⁵⁵⁶ Rekaizul-imani, str. 323–330.

DRUGO: STANJE ISLAMSKOG SVIJETA I NJEGOVA BUDUĆNOST

1. Stanje islamskog svijeta u današnjem vremenu

U historiji islamskog ummeta nije zabilježeno da je bio izložen tako bestijalnim napadima neprijatelja kao u današnjem vremenu. Muslimani su u svim dijelovima svijeta u kojima su potlačeni izloženi neprijateljskim torturama i mučenju, bivaju ubijani, prognjeni, nadvladali su ih njihovi neprijatelji, kako unutarnji tako i vanjski. Granice muslimanskih zemalja pod djelovanjem neprijatelja stalno se mijenjaju i na njihovom tlu nastaju neislamske države, islamski je ummet razjedinjen, s ciljem da se dodatno podijeli.

Siromaštvo, neznanje i bolesti vladaju islamskim svijetom iako se na njegovom tlu nalaze apsolutno najveća prirodna bogatstva na svijetu.

Allah je ovom ummetu obećao da će im dati vlast na Zemlji i da će im učvrstiti vjeru:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا أَستَخْلَفَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا
يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا.

“Allah obećava da će one među vama koji budu vjerovali i dobra djela činili sigurno namjesnicima na Zemlji postaviti, kao što je postavio namjesnicima one prije njih, i da će im zacijelo vjeru njihovu učvrstiti, onu koju im On želi, i da će im sigurno strah sigurnošću zamijeniti; oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati.” (En-Nur, 55) Ali, kao uslov za to postavio im je da samo Njemu ibadet čine i da Mu ne pripisuju sudruga: *“oni će se samo Meni klanjati, i neće druge Meni ravnim smatrati”*. Međutim, danas vidimo nešto sasvim drugo: muslimani su daleko od ovog uslova, daleko od pridržavanja Allahovih naredbi i primjene Njegovog vjerezakona.

U današnjem vremenu muslimani su se u potpunosti okrenuli od plemenitog Kur'ana, osim onih kojima se Allah smilovao, tako da im

Kur'an nije izvor sa kojeg crpe šerijatske propise, niti na njemu temelje svoj odgoj, moral, promišljanja, emocije i ponašanje. U svemu tome muslimani se povode za evropskim konceptom življenja. Svi muslimani treba da budu svjesni ovi činjenica i da ni u kojem slučaju ne mogu očekivati da će im Allah pružiti Svoju pomoć a okrenuli su se od Njegove Knjige, ne mogu očekivati da im dadne vlast na Zemlji kad ne ispunjavaju uslove koje im je postavio.

Allah je iskušao Ibrahima, alejhis-selam, ogromnim iskušenjem koje je on uspješno prevazišao i pokazao svoju vjeru, pa ga je Allah nagradio zbog njegove pokornosti:

وَإِذْ أَبْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۖ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۚ قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ.

“A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: ‘Učinit ću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!’” Tada ga je obuzela prirodna želja da ovo obećanje obuhvati i njegove potomke nakon njega pa da budu uzori i vođe ljudima: *“I neke moje potomke!’, zamoli on”*, na što mu Allah, u trenutku kada mu ukazuje počast i uzdiže spomen na njega, odgovara: *“Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike’, kaza On”* (El-Bekara, 124).

Ovo je Allahova nepromjenjiva zakonitost i niko nije izuzet u pogledu nje. Allah neće ljudima dati vlast na Zemlji zato što su potomci vjerničkog naroda, nego zato što su oni sami vjernici, pa ako pogaze uslov ispravnog vjerovanja, neće ih spasiti to što su potomci vjerničkog naroda.⁵⁵⁷

U Kur'anu se navode neki detalji iz života Benu Israila, i time se nama skreće pažnja da ne postupamo poput njih:

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَاهُمْ مِّنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِن بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

⁵⁵⁷ Rekaizul-amani, str. 387.

“Upitaj sinove Israilove koliko smo im jasnih dokaza dali! A one koji preinačuju Allahove dokaze, kada su im već došli, Allah će zaista strahovito kazniti.” (El-Bekara, 211)

A o tome šta se desilo Benu Israilu u Kur'anu se kaže:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالِدَارُ الْأُخْرَىٰ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

“I poslije njih ostala su pokoljenja koja su Knjigu naslijedila i koja su kupila mrvice ovoga prolaznoga svijeta, i govorila: ‘Bit će nam oprošteno!’ A ako bi im opet dopalo šaka tako nešto, opet bi to činili. Zar od njih nije uzet zavjet u Knjizi – a oni čitaju ono što je u njoj – da će o Allahu samo istinu govoriti? Onaj svijet je bolji za one koji se grijeha klone; opametite se!” (El-A’raf, 169)

Islamski ummet danas se nalazi u stanju na koje nas je Allah upozorio: muslimani ostavljaju svoju Knjigu zbog nekih ovosvjetskih užitaka i koristi i zavaravaju sami sebe praznim nadama očekujući da će im biti oprošteno! Nije nikakvo čudo da su u stanju u kome jesu! “Istinski iman nisu puke želje i tvrdnje, nego je ono što se nastani u srcu i što potvrđuju djela.”⁵⁵⁸

Uzvišeni kaže:

لَيْسَ بِأَمَانِيكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا. وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا.

“To neće biti ni po vašim željama ni po željama sljedbenika Knjige; onaj ko radi zlo bit će kažnjen za to i neće naći, osim Allaha, ni zaštitnika ni pomagača; a onaj ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je – ući će u Džennet i neće mu se učiniti ni koliko trun jedan nepravda.” (En-Nisa, 123–124)⁵⁵⁹

⁵⁵⁸ Ovo su riječi Hasana el-Basrija.

⁵⁵⁹ Rekaizul-iman, str. 389.

2. Budućnost islamskog ummeta

Islamski ummet neće se izbaviti iz teškog stanja u kojem se nalazi sve dok se ne vrati Allahu i ne krene putem slijedenja Kur'ana. U historiji islamskog svijeta ostali su zabilježeni pokušaji da slijedi Istok i Zapad, nadajući se da će na tom putu pronaći rješenje za stanje u kojem se nalazi i krenuti putem prosperiteta, ali ti pokušaji rezultirali su neuspjehom i u svemu su se nastavili kretati silaznom putanjom, i toliko su oslabili da su bili izloženi ubijanju i progonima, a međumuslimanske podjele svakim su danom sve veće, jer su nastavili da krše Allahovu zapovijed i da se udaljavaju od Njegove Plemenite Knjige. Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestili su ih da im stanje neće biti popravljeno sve dok se ne počnu pridržavati Allahovih naredbi:

وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ.

“A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti” (Muhammed, 38).

Došlo je vrijeme da islamski ummet shvati ovu činjenicu i da postupa u skladu s njom. Došlo je vrijeme da islamski ummet shvati da su Allahova Knjiga i sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bolji od svega onoga što žele da postignu slijedenjem predislamskog paganskog puta:

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ.

“Zar oni traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje?” (El-Maida, 50).

Napose, muslimani moraju shvatiti da je šerijah, od kojeg se okreću, najpotpuniji i najbolji vjerezakon, dok su paganski zakoni nepotpuni, da su izvor zablude i zastranjivanja. Islamski odgojni koncept jedini može izgraditi dobrog čovjeka, a sve ostalo je devijacija.⁵⁶⁰

Prvi korak u tome jeste borba protiv poriva duše. Uzvišeni kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ.

⁵⁶⁰ Rekaizul-iman, str. 391.

“Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni” (Er-Ra’d, 11). Tek kada muslimani promijene sebe i kada se vrate Allahovoj Knjizi i krenu putem Kur’ana, Allah će im, zbog truda koji su uložili i iz Svoje milosti, vratiti izgubljena dobra i postat će najbogatiji ummet na Zemlji. Uzvišeni kaže:

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا
فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ.

“A da su stanovnici sélā i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili.” (El-A’raf, 96)

Put Kur’ana i povratka Allahu jedini je način da ostvare prevlast na Zemlji, bogatstvo koje će tada posjedovati omogućit će im materijalnu dominaciju i postat će sredstvo mira u svijetu koji je izložen destruktivnim silama, i tada će muslimani vratiti u svoj posjed sva materijalna dobra i resurse koje su im uzurpirali i prisvojili svjetske neznabožačke velesile. Onog trenutka kada svoja bogatstva vratimo u svoj posjed, postat ćemo faktor koji će spriječiti sukobe na Zemlji ili, u krajnjem, nećemo biti uključeni u sukobe, kao što je to slučaj danas.⁵⁶¹

TREĆE: PRAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

1. Vjerovanje u vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem

Vjerovati u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, podrazumijeva potvrđivati istinitost njegovog poslanstva, pokoravati mu se i slijediti njegov vjer zakon⁵⁶², i to su temelji imana u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

⁵⁶¹ Ibid.

⁵⁶² Ibn Tejmijja, *Iktidau siratil-mustekim*, str. 92.

Pojašnjavajući ispravnost vjerovanja u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, učenjaci su rekli:

1) U pogledu potvrđivanja istinitosti njegovog poslanstva postoje dva veoma važna temelja.

Prvi, potvrđivanje istinitosti njegovog vjerovjesništva i potvrđivanje istinitosti svega što je dostavio od Allaha. I, ovo je vezano posebno za njega.⁵⁶³

Pod ovim potvrđivanjem istinitosti njegovog poslanstva podrazumijeva se nekoliko stvari, a neke od njih su:

- Vjerovanje da je poslan svim stvorenjima: i ljudima i džinima.
- Vjerovanje da je on pečat vjerovjesnika i da je njegova poslanica pečat poslanica.
- Vjerovanje da je njegova poslanica derogirala sve ranije objavljene vjerozakone.
- Vjerovanje da je dostavio poslanicu u potpunosti, da je ispunio obavezu, da je savjetovao svoj ummet i ostavio ga na jasnom putu.
- Vjerovanje u njegovu veličinu.
- Vjerovanje u prava koja mu pripadaju, o čemu ćemo detaljno govoriti u nastavku.

Drugi, potvrđivati istinitost onoga sa čim je došao od Allaha i da je to obaveza slijediti. I ovo je obaveza njemu i svima drugima.⁵⁶⁴ Dakle, obaveza je vjerovati Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, u svemu o čemu nas je obavijestio od Allaha, što se odnosi i na ono što je bilo i što će biti, smatrati halalom ono što je on dozvolio i smatrati haramom ono što je on zabranio, i vjerovati da je to sve od Allaha. Uzvišeni kaže:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ. إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ.

“On ne govori po hiru svome – to je samo Objava koja mu se obznanjuje.” (En-Nedžm, 3–4)

⁵⁶³ Medžmuul-fetava, 15/91.

⁵⁶⁴ Medžmuul-fetava, 15/91; Hukukun-nebijji ala ummetihi, 1/35.

Općenito vjerovati u sve ono sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stroga je obaveza, dok je detaljno poznavanje onoga sa čim je došao fardul-kifaje.⁵⁶⁵

2) Pokornost Poslaniku i slijeđenje njegovog vjerzakona

Kao što vjerovanje u Poslanika obuhvata vjerovanje u sve ono sa čim je došao, ono također podrazumijeva i dosljedno izvršavanje svih propisa kojima nas je obavezao. Ovo je drugi temelj vjerovanja u Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i znači: pokornost Poslaniku izvršavanjem onoga što je naredio i udaljavanjem od onoga što je zabranio, povodeći se u tome za riječima Uzvišenog: *“Ono što vam Poslanik kao nagradu dā – to uzmite, a ono što vam zabrani – ostavite”* (El-Hašr, 7).⁵⁶⁶

2. Obaveza pokornosti Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i slijeđenja njegovog sunneta

Mnogobrojni su ajeti u kojima se naređuje pokornost Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i slijeđenje njegovog sunneta. Iako se ti ajeti razlikuju po stilu i formulaciji, svi pozivaju na pokornost Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ukazuju na obavezu izvršavanja svih propisa s kojima je došao od Allaha.⁵⁶⁷ Prema onome što je zajedničko za sve ove ajete, oni se mogu podijeliti na nekoliko grupa:

1) Ajeti u kojima se naređuje pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem

Neki od tih ajeta jesu sljedeći:

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ.

“Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu.” (En-Nisa, 80)

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ.

⁵⁶⁵ Šerhul-akidetit-tahavijja, str. 66.

⁵⁶⁶ Hukukun-nebijji ala ummetihi, 1/35.

⁵⁶⁷ Ibid., 1/173.

“...i pokoravajte se Allahu i Poslaniku da bi vam bila milost ukazana.”
(Ali Imran, 132)

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ.

“Oni koji se Allahu i Poslaniku Njegovu budu pokoravali, koji se Allaha budu bojali i koji od Njega budu strahovali – oni će postići ono što budu željeli.” (En-Nur, 52)

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.

“A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – postići će ono što bude želio.” (El-Ahzab, 71)

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ.

“Reci: ‘Pokoravajte se Allahu i Poslaniku!’ A ako se oni okrenu, Allah, doista, ne voli nevjernike.” (Ali Imran, 32)

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذَّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا.

“Onoga koji se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će u džennetske bašče, kroz koje teku rijeke, uvesti, a onoga ko leđa okrene, patnjom nesnosnom će kazniti.” (El-Feth, 17)

2) Ajeti u kojim se ponavljanjem glagola naređuje pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem

Na ovaj način ukazuje se na to da je obaveza pokoravati se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u svemu što naređuje, pa i onda kada to što on naređuje nije navedeno u Kur'anu. Pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obaveza je i kada se naređuje zasebno, ali i kada se naređuju uz pokornost Allahu. Neki od tih ajeta jesu sljedeći:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ.

“O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja!” (Muhammed, 33)

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ.

"I budite poslušni Allahu i budite poslušni Poslaniku i oprezni budite! A ako glave okrenete, onda znajte da je Poslanik Naš dužan samo jasno obznaniti." (El-Maida, 92)

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ.

"Reci: 'Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku!' A ako ne htjednete, on je dužan raditi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni raditi ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu – a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani." (En-Nur, 54)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ

"O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim." (En-Nisa, 59)

U prvom ajetu Allah naređuje vjernicima da se pokoravaju Njemu i da se pokoravaju Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i to tako da ponavlja glagol "pokoravajte se", čime ukazuje na to da je obaveza u svemu se pokoravati Poslaniku, čak i ako se naredba o tome ne nalazi u Kur'anu, jer je njemu data Knjiga i uz nju ono što joj je slično⁵⁶⁸, na što je i Poslanik ukazao rekavši: "Zaista mi je data Knjiga i ono što joj slični."⁵⁶⁹

Međutim, u ajetu: *"O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim"* pokornost predstavnicima nije naređena neovisno od pokornosti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nego se veže za pokornost Poslaniku, što znači da se njima pokorava u okviru pokornosti Poslaniku: ako naređuju ono što predstavlja pokornost Poslaniku, u tom slučaju postaje obaveza pokoriti im se, a ako naređuju nešto što je suprotno od onoga sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je zabranjeno pokoravati im se, Na to upućuje vjerodostojan hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema pokornosti u griješenju Allahu, nego

⁵⁶⁸ Ibn Kajjim, *I'lamul-muvekiin*, 1/48.

⁵⁶⁹ Ebu Davud, 4604.

je pokornost u onome što je dobro.”⁵⁷⁰ Također, Poslanik sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Vjernik je dužan slušati i pokoravati se vladaru i u onome što voli i u onome što mrzi, izuzev kada mu bude naređeno nešto što predstavlja grijeh.”⁵⁷¹

U ajetu:

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ.

“Reci: ‘Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku!’ A ako ne htjednete, on je dužan raditi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni raditi ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bit ćete na Pravom putu – a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani” (En-Nur, 54) Uzvišeni objašnjava da je uputa u pokornosti Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a ne u pokoravanju drugim ljudima. U ovom ajetu pokornost je vezana za uslov, a taj uslov je pokornost Poslaniku, pa ako izostane uslov, onda izostaje i uputa... Ovo je jedan od propisa koji su utemeljeni na uslovu, tako da oni ne postoje ako nije ispunjen uslov.⁵⁷² To znači da ono što je vezano za uslov ne može postojati ako izostane uslov. A, to nas navodi na zaključak da nema upute ako izostane pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.⁵⁷³

Uzvišeni kaže: “A ako ne htjednete, on je dužan raditi ono što se njemu naređuje” znače da je Poslanik obavezan prihvatiti poslanicu i dostaviti je ljudima, a oni su obavezni da mu se pokoravaju i da ga dosljedno slijede.⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ Muslim, 6/15.

⁵⁷¹ Buhari, 7144.

⁵⁷² Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/177.

⁵⁷³ Ibid., 1/177.

⁵⁷⁴ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/187.

3) *Ajeti u kojima se naređuje slijedenje Poslanika, povodenje za njim i izvršavanje svega što je naredio*

U mnogim ajetima Allah Uzvišeni naredio je da se slijedi Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga se uzima za uzora i da se izvršava ono što naređuje.⁵⁷⁵ Uzvišeni kaže:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ.

“Reci: ‘Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!’” (Ali Imran, 31)

U ovom ajetu Allah je slijedenje Poslanika učinio uzrokom stjecanja Njegove ljubavi i postizanja Njegovog zadovoljstva i oprosta. Dakle, slijedenjem Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postiže se Allahova ljubav, Njegovo zadovoljstvo i nagrada od Njega. Otuda se svako dobro krije u slijedenju Poslanika, a svako zlo u suprotstavljanju njemu i udaljavanju od njegovog sunneta. Slijedenje je dokaz ljubavi prema Poslaniku, čiji je plod postizanje Allahove ljubavi, kao što kaže Uzvišeni: “...mene slijedite, i vas će Allah voljeti”, i oprost grijeha: “...i grijehe vam oprostiti!”

Važnost slijedenja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, proizlazi iz činjenice da je slijedenje Poslanika zapravo slijedenje Allaha, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je sa ovom vjerom od Allaha. Islam je Allahov šerijat i vjera koju je objavio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je dostavi ljudima. Resul, sallallahu alejhi ve sellem, dostavlja od Allaha i ne kazuje ništa samovoljno. Uzvišeni kaže:

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.

“Reci: ‘Ja sam čovjek kao i vi, meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog. Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, Njemu nikoga ne pridružuje!’” (El-Kehf, 110)

⁵⁷⁵ Ibid., 1/178.

ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ.

“Poslanik vjeruje u ono što mu se objavljuje od Gospodara njegova.”
(El-Bekara, 285)

Također, ajet u kojem se naređuje slijeđenje Poslanika i ugledanje na njega jest sljedeći:

قُلْ يَٰأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ.

“Reci: ‘O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna čitati i pisati, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite – da biste na Pravome putu bili!’” (El-A’raf, 158)

Naredba o slijeđenju Poslanika dolazi odmah nakon naredbe o vjerovanju, i time se potvrđuje obaveznost slijeđenja Vjerovjesnika. Iako je slijeđenje Vjerovjesnika sastavni dio imana, ovdje je izdvojeno kako bi se na taj način skrenula pažnja na važnost slijeđenja Vjerovjesnika.⁵⁷⁶

Ajet:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Ono što vam Poslanik kao nagradu dā – to uzmite, a ono što vam zabrani – ostavite; i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava” (El-Hašr, 7) naređuje apsolutno slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da smo obavezni izvršavati sve što nam naređuje i udaljiti se od svega što nam zabranjuje, uz svijest da Poslanik naređuje samo ono što je dobro i zabranjuje samo ono što je loše.⁵⁷⁷

U slijeđenju Poslanika i pokornosti njemu je naš život i naš uspjeh, kao što kaže Uzvišeni:

⁵⁷⁶ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/180.

⁵⁷⁷ Ibid., 1/180.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ
بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۚ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ.

“O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati; i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti.” (El-Enfal, 24)

To znači da istinski lijepim životom živi onaj koji se odazvao Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, svojim srcem i svojim djelima. Oni su živi čak i kad umru, oni drugi su mrtvi čak i kad su živi. Otuda je najpotpuniji i najbolji život onoga ko se u potpunosti odazvao pozivu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Sve u što je Poslanik pozivao, u tome je život, pa onaj ko propusti dio toga, propustio je dio života. A koliko je u njemu života, zavisi o toga u kolikoj se mjeri odazvao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.⁵⁷⁸

Nakon naredbe o slijeđenju Poslanika, dolazi upozorenje onome koji odbija slijediti Poslanika ili koji to čini s teškim naporom. Uzvišeni kaže: *“O vjernici, odazovite se Allahu i Poslaniku kad od vas zatraži da činite ono što će vam život osigurati”*, što znači: Ako vi budete nemarni u slijeđenju Poslanika, imajte u vidu da će se možda Allah ispriječiti između vas i vaših srca, kao što kaže:

وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ۚ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ.

“...i neka znate da se Allah upliće između čovjeka i srca njegova, i da ćete se svi pred Njim sakupiti” (El-Enfal, 24), pa nakon toga nećete moći da se odazovete, što će vam biti kazna: *“...da vas tako kazni”*, nakon što ste spoznali istinu.⁵⁷⁹

U ajetu:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا.

“Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu, i koji često Allaha spominje”

⁵⁷⁸ Ibn Kajjim, *El-Fevaid*, str. 88.

⁵⁷⁹ Ibn Kajjim, *El-Fevaid*, str. 90.

(El-Ahzab, 21), Uzvišeni Allah učinio je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, primjerom i uzorom za čijim se riječima i djelima trebaju povoditi svi ljudi, istinski vjerujući u sve sa čime je došao.⁵⁸⁰ Ibn Kesir kaže: "Ovaj plemeniti ajet predstavlja temelj za slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako u riječima, djelima, tako i u svim životnim situacijama."⁵⁸¹

4) Ajeti u kojima se naređuje prihvatanje Poslanikove presude i pokornost njemu

Uzvišeni kaže:

ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا.

"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore."
(En-Nisa, 65)

Allah se zaklinje Sobom da niko neće vjerovati sve dok Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne prihvati za sudiju u svim stvarima. Svaka Poslanikova presuda sušta je istina koju je obaveza prihvatiti kako srcem tako i djelima, na što ukazuje Uzvišeni u ajetu:

ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا.

"...i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore" (En-Nisa, 65). To znači da, kada im Poslanik presudi, u potpunosti mu se pokore, prihvate draga srca njegovu presudu, ne osjećajući u duši nikakvu tegobu.⁵⁸²

Svaki musliman treba da svoje stanje sagleda na osnovu ovog ajeta.⁵⁸³ Kada čovjek želi da provjeri na kakvom je stupnju njegovo stanje u pogledu prihvatanja presude Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i u kolikoj mu se mjeri pokorava, neka sagleda svoje stanje

⁵⁸⁰ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/181.

⁵⁸¹ Tefsiru Ibn Kesir, 3/474.

⁵⁸² Tefsiru Ibn Kesir, 1/520.

⁵⁸³ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/183.

i šta osjeća kada su Poslanikove presude oprečne porivima njegove duše i njegovim željama, ili kada su oprečne običajima koje je naslijedio od predaka:

بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ.

“...sam čovjek će protiv sebe svjedočiti, uzalud će mu biti što će opravdanja svoja iznositi” (El-Kijama, 14–15).

Činjenica je da mnogi ljudi u duši osjećaju tegobu i gorčinu zbog nekih tekstova i voljeli bi da nikada nisu objavljeni. Iako prikrivaju te osjećaje, oni će biti otkriveni na Dan kada tajne budu otkrivane.⁵⁸⁴

Neki ajeti koji naređuju bespogovorno prihvatanje Poslanikove presude i pokornost njemu jesu sljedeći:

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: ‘Slušamo i pokoravamo se!’ – oni će uspjeti” (En-Nur, 51);

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا.

“Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svom nahođenju postupiti. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta” (El-Ahzab, 36).

Također, mnogo je hadisa koji pozivaju na pokornost Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na obaveznost izvršavanja njegovih naredbi i sljedenja onoga sa čim je došao.

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Svi moji sljedbenici ući će u Džennet, osim onog koji je odbio.” “Ko će to odbiti?”, upitali su ashabi, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Onaj koji

⁵⁸⁴ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/183.

mi se pokori, ući će u Džennet, a onaj ko mi bude nepokoran, to je odbio.”⁵⁸⁵

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Onaj ko se pokori meni, zaista se pokorio Allahu, a ko mi je nepokoran, zaista je nepokoran Allahu.”⁵⁸⁶

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema vjerovjesnika kojeg je Allah poslao nekom narodu a da nije imao pomagače – havarijjune i drugove, koji su prihvatili njegov sunnet i slijedili njegov put. Zatim bi se nakon njih pojavile generacije koje govore ono što ne rade i rade ono što im nije naređeno. Onaj ko se protiv njih bori rukom je mu'min, i ko se protiv njih bori jezikom je mu'min, i ko se protiv njih bori srcem je mu'min. A mimo toga nema imana ni koliko je zrno gorušice.”⁵⁸⁷

Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je: “Tri čovjeka došla su kod Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga raspitujući se o njegovim ibadetima. Kada su dobili odgovor, učinilo im se kao da to što on čini nije nije nešto posebno, pa rekoše: ‘Gdje smo mi u odnosu na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Njemu su oprosteni i prošli i budući grijesi.’ Tada prvi od njih reče: ‘Ja ću od sada cijele noći provoditi u namazu’, drugi reče: ‘A ja ću od sada svaki dan postiti i nikako neću prekidati post’, a treći reče: ‘A ja se nikako neću ženiti.’ Poslije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i rekao im: ‘Vi ste oni što su rekli to i to? Tako mi Allaha, ja prema Allahu osjećam veće strahopoštovanje od vas i najbogobožniji sam, ali ja i postim i ne postim, i klanjam i spavam, i živim bračnim životom. Ko odstupa od mog sunneta, takav mi ne pripada!’”⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ Buhari, 7280.

⁵⁸⁶ Buhari, 7137.

⁵⁸⁷ Muslim, 50.

⁵⁸⁸ Buhari, 563.

U ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio je dva osnovna temelja vjere, a to su: slijeđenje sunneta i ostavljanje novotarija.⁵⁸⁹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je kako se ljudi trebaju odnositi u pogledu prihvatanja njegovog poziva i slijeđenja njegovog sunneta. Ebu Musa, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Uputa i znanje s kojima me Allah poslao poput su obilne kiše koja padne na različite vrste zemlje. Mekana i plodna zemlja upije vodu pa iz nje izrastu bujna trava i raznovrsno rastinje. Tvrda i neplodna ne upije vodu, već je zadrži na sebi i Allah od nje dā korist ljudima pa piju vodu, njome poje stoku i zalijevaju usjeve. Kiša padne i na neplodno tlo, ali ono niti zadržava vodu niti iz njega niče rastinje. Takav je slučaj s onim ko shvata propise Allahove vjere i kojem uputa i znanje s kojima me Allah poslao koriste, pa prihvati uputu, usvoji znanje i druge podučava, i s onim koji se time nije okoristio i nije prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan.”⁵⁹⁰

U ovom hadisu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podijelio je one do kojih je došao njegov poziv na tri kategorije, a znanje sa kojim je došao uporedio je sa kišom, zato što su oboje uzrok života. Kiša je uzrok života tijela, a znanje je uzrok života srca. Srca je uporedio sa koritima, kao što kaže Uzvišeni:

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا.

“On spušta kišu s neba, pa rijeke teku koritima s mjerom” (Er-Ra’d, 17). Također, zemlju je podijelio na tri vrste u odnosu na primanje kiše.

1) Blagoslovljena, plodna zemlja. Kad na nju padne kiša, natopi je i iz nje nikne raznovrsno prekrasno bilje i rađaju ukusni plodovi. Takvo je čisto srce: ono upija znanje i iz njega niknu plodovi mudrosti

⁵⁸⁹ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/197.

⁵⁹⁰ Buhari, 79.

i istinske vjere. To je srce koje neodložno prihvata znanje čiji su plodovi mudrost i razumijevanje vjere.

2) Tvrda zemlja. Ona na sebi zadržava vodu i koristi ljudima tako što piju tu vodu, napajaju stoku i navodnjavaju usjeve. Takvo je srce koje čuva znanje koje se u njemu nastanilo, tačno onako kako je naučilo, bez ikakvog mijenjanja naučenog ili proizvoljnog donošenja zaključaka, i o takvom srcu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Prosvijetlio Allah lice onoga ko čuje moje riječi pa ih prenese drugima, jer možda onaj koji prenosi znanje nije razumio, a možda ga prenese onome koji će ga bolje razumjeti od njega."⁵⁹¹ Prvi je poput čovjeka koji je bogat i vješt u trgovini, pa zna u što najbolje uložiti imetak i ostvariti zaradu, a drugi je poput bogatog čovjeka koji nije vješt u trgovini, ali zna kako najbolje sačuvati svoj imetak.

3) Neplodna zemlja. Na ovoj zemlji ne raste nikakvo bilje niti se na njoj voda zadržava, tako da od te zemlje nema nikakve koristi ma koliko kiše padalo. Takvo je srce koje ne prihvata znanje: poput siromaha koji nema imetak niti ga zna sačuvati.

Iz navedenog možemo zaključiti da postoje tri kategorije ljudi:

a) Učenjak koji podučava druge i koji poziva Allahu sa znanjem i mudrošću, tako da je on nasljednik vjerovjesničkog znanja⁵⁹².

b) Onaj koji nauči i prenese onako kako je naučio. Njegovo je znanje plodonosno jer će prenijeti drugome koji će znati kako se okoristiti znanjem koje mu je preneseno.

c) Onaj koji u potpunosti odbija Allahovu uputu.

Ovaj hadis pojašnjava vrste ljudi u pogledu odnosa prema poslaničkom pozivu iz čega možemo zaključiti da se u tom pogledu ljudi dijele na dvije kategorije: one koji su sretni i one koji su nesretni.⁵⁹³

⁵⁹¹ *Sunenu Ibn Madže*, 2/188. Hadis je vjerodostojan.

⁵⁹² Ovim se aludira na hadis da poslanici u nasljedstvo nisu ostavljali ni zlatnike ni srebrenjake, nego znanje. (op. prev.)

⁵⁹³ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 1/201.

5) *Kur'anski ajeti koji upozoravaju na nepokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i propis o onome ko mu je nepokoran*

U mnogim ajetima upozorava se na nepokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i prijeti se teškom kaznom onome ko tako postupa. Navest ćemo neke od tih ajeta.

Uzvišeni Allah kaže:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُونَكُمْ مِنْكُمْ لَوْلَا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ.

“Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.” (En-Nur, 63)

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ.

“A onoga ko se bude protiv Allaha i Poslanika Njegova dizao i preko granica Njegovih propisa prelazio – On će u vatru baciti, u kojoj će vječno ostati; njega čeka sramna patnja.” (En-Nisa, 14)

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا.

“A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta.” (El-Ahzab, 36)

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا.

“A onoga koji Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan sigurno čeka vatra džehennemska; u njoj će vječno i zauvijek ostati.” (El-Džinn, 23)

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

“...a onoga ko se suprotstavlja Allahu i Poslaniku Njegovu, Allah će zaista strašno kazniti.” (El-Enfal, 13)

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ.

“Zar oni ne znaju da onoga koji se suprotstavlja Allahu i Poslaniku

Njegovu čeka vatra džehennemska, u kojoj će vječno ostati? To je ruglo veliko!” (Et-Tevba, 63)

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ.

“Oni koji se suprotstavljaju Allahu i Poslaniku Njegovu bit će, sigurno, najgore poniženi.” (El-Mudžadela, 20)

Isto tako, ko god ne prihvata Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, presudu, izuzev kad odgovara njegovim željama i prohtjevima, i iskazuje nezadovoljstvo, takav se, prema kur’anskim ajetima, smatra licemjerom.

Uzvišeni kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا. وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا.

“Zar ne vidiš one koji tvrde da vjeruju u ono što se objavljuje tebi i u ono što je objavljeno prije tebe pa ipak žele da im se pred šejtanom sudi, a naređeno im je da ne vjeruju u njega. A šejtan želi da ih u veliku zabludu navede. Kad im se kaže: ‘Prihvatite ono što Allah objavljuje, i Poslanik!’ – vidiš licemjere kako se od tebe sasvim okreću.” (En-Nisa, 60–61)

وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ. وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ. أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمْ ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحْيِفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ أَوْ لَيْسَ بِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ. إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Kad budu pozvani Allahu i Poslaniku Njegovu da im On presudi, neki od njih odjednom leđa okrenu; samo ako znaju da je pravda na njihovoj strani, dolaze mu poslušno. Da li su im srca bolesna, ili sumnjaju, ili strahuju da će Allah i Poslanik Njegov prema njima nepravedno postupiti? Nijedno, nego žele drugima nepravdu učiniti. Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: ‘Slušamo i pokoravamo se!’ – oni će uspjeti.” (En-Nur, 48–51)

Jedna od osobina licemjera jeste da ne prihvataju suđenje po Allahovom zakonu, osim ako će presuda biti u njihovu korist, a ako

neće, onda se okreću od Allahovog zakona koji predstavljaju Allahova Knjiga i sunnet Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

S druge strane, osobina istinskih vjernika, čija su srca ispunjena čvrstim vjerovanjem u Allahov šerijat, i koji to vjerovanje potvrđuju srčanim uvjerenjem, riječima i djelima, jeste da prihvataju presudu u skladu sa Allahovim šerijatom i sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u svim stanjima i situacijama, zadovoljni su svakom presudom i u potpunosti joj se povinuju, bez obzira na to da li presuda bila u njihovu korist ili ne. Zbog toga je Allah opisao vjernike kao one koji su u uspjeti⁵⁹⁴:

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Kad se vjernici Allahu i Poslaniku Njegovu pozovu, da im on presudi, samo reknu: ‘Slušamo i pokoravamo se!’ – oni će uspjeti” (En-Nur, 51), dok licemjere opisuje kao nepravedne:

وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ.

“Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici” (El-Maida, 45).

3. Obaveza ljubavi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem

Ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku jedna je od najvećih obaveza imana, jedan od imanskih temelja, na kojem se gradi svako djelo imana i vjere, kao što je i potvrđivanje istinitosti njegovog poslanstva verbalni temelj imana.⁵⁹⁵ S obzirom na to da je ljubav prema Poslaniku sastavni dio imana, bez kojeg iman nije potpun, i pošto je ova ljubav jedno od prava Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kod njegovog ummeta, Allah je propisao da ova ljubav mora biti veća od ljubavi koju čovjek osjeća prema samom sebi, svojoj porodici, imetku i svim ljudima.

⁵⁹⁴ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/252.

⁵⁹⁵ Medžmuul-fetava, 10/48–49.

Na obavezu ljubavi prema Poslaniku, na to da ta ljubav mora biti iznad svake druge ljubavi Uzvišeni Allah ukazuje u Svojoj Knjizi.

1) Uzvišeni kaže:

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ۖ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ.

“Reci: ‘Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da prođe neće imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate – miliji od Allaha i Njegova Poslanika i od borbe na Njegovu putu, onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grješnicima neće ukazati na Pravi put.” (Et-Tevba, 24)

U ovom ajetu ukazuje se na to da je obavezna ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i da ta ljubav ima prednost u odnosu na sve ostalo što čovjek voli. U vezi s tim saglasni su svi muslimani.⁵⁹⁶ Kada bi u tom pogledu postojao samo ovaj ajet, bio bi dovoljan kao podsticaj i upozorenje i kao dokaz obaveznosti ljubavi prema Poslaniku, koji tu ljubav bezuslovno zaslužuje, jer u ovom ajetu Allah se oštro obraća onima kojima su imetak, porodica, dijete draži od Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i prijeti riječima: *“onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese”*, da bi na kraju ajeta Allah za njih rekao da su grešnici, da su zalutali i da ih neće uputiti.⁵⁹⁷

2) Uzvišeni kaže: *“Vjerovjesnik treba biti preči vjernicima nego oni sami sebi.” (El-Ahzab, 6)*

Ovaj ajet dokaz je da se vjernikom ne smatra onaj koji u svemu prednost ne daje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa čak i odnosu na samog sebe. Ovaj princip obuhvata nekoliko stvari od kojih je najvažnija da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, draži vjerniku od sebe samoga, jer čovjek po prirodi više voli sebe nego

⁵⁹⁶ Tefsirul-Kurtubi, 8/95.

⁵⁹⁷ Eš-Šifa, 2/563.

druge, stoga, da bi postigao taj stepen imana i zaslužio naziv istinskog vjernika, čovjek mora dati prednost ljubavi prema Poslaniku u odnosu na ljubav prema samom sebi. Ovaj princip ljubavi povlači za sobom slijeđenje Poslanika, pokornost njemu, potpuno prihvatanje njegove presude sa zadovoljstvom, da Poslaniku daje prednost u odnosu na sve ostalo itd.⁵⁹⁸

وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ

3) Uzvišeni kaže: “...ali pravi vjernici još više vole Allaha.” (El-Be-kara, 165)

Ovaj ajet ukazuje na obavezu ljubavi prema Poslaniku na indirektnan način: svaki vjernik obavezan je voljeti Allaha, a ta ljubav prema Allahu iskazuje se i tako što se voli sve ono što i Allah voli, a Allah voli Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, stoga je i ljubav prema Poslaniku sastavni dio ljubavi prema Allahu, i samim tim obaveza je svakom vjerniku. Poznato je da je temelj ljubavi svakog vjernika ljubav prema Allahu, tako da onaj ko voli Allaha, voli i onoga koga Allah voli, a i sve što voli mimo Allaha plod je ljubavi prema Allahu, jer ne postoji nešto što zaslužuje da se bespogovorno voli zbog samog sebe, osim Uzvišenog Allaha. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, voli se radi Allaha, i pokorava mu se radi Allaha, slijedi se radi Allaha. Tako se i ostali vjerovjesnici, dobri vjernici i dobra djela vole zato što ih Allah voli. Ovo nas upućuje na to da razumijemo zašto je vjernicima naređeno da vole Vjerovjesnika.

Ljubav prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spominje se zajedno uz ljubav prema Allahu u riječima Uzvišenog:

أَحَبُّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

“...miliji od Allaha i Njegova Poslanika” (Et-Tevba, 24), i u riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “...kod koga se nađu, osjetit će slast vjerovanja: onaj kome Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega mimo njih...”⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/304.

⁵⁹⁹ Buhari, 21.

To što se zajedno spominju ljubav prema Allahu i ljubav prema Poslaniku ukazuje na to da se te dvije ljubavi prožimaju: ljubav prema Poslaniku sastavni je dio ljubavi prema Allahu, i obrnuto. To što se zasebno izdvaja ljubav prema Poslaniku samo dodatno ukazuje na njen značaj.⁶⁰⁰

4) Uzvišeni kaže:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

“Reci: ‘Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti!’ A Allah prašta i samilostan je.” (Ali Imran, 31)

U ovom ajetu ukazuje se na činjenicu da ljubav prema Allahu vodi vjernika ka obaveznoj ljubavi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jer je Uzvišeni Allah odredio da vjernici svoju iskrenu ljubav prema Njemu dokažu slijeđenjem Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a to nije moguće postići sve dok se iskreno ne povjeruje u Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a jedan od uslova tog vjerovanja jeste i ljubav prema njemu. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, niko od vas neće vjerovati sve dok mu ja ne budem draži od njegovog djeteta i od njegovog oca.”⁶⁰¹

5) Dokazi iz sunneta o obaveznosti ljubavi prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem

Ovi dokazi su mnogobrojni i navest ćemo samo neke.

Jednom prilikom ashabi su bili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on je Omera b. Hattaba držao za ruku. Omer tada Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Allahov Poslaniče, draži si mi od svakoga, osim mene samog!”, a on mu odgovori: “Ne, tako mi Onoga u Čijoj ruci je moja duša, tvoje vjerovanje neće biti upotunjeno sve dok ti ne budem draži i od tebe samog!” Tada Omer Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Tako mi Allaha, sada

⁶⁰⁰ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 1/306.

⁶⁰¹ Buhari, 14.

si mi draži i od mene samog.” Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sada je tvoje vjerovanje upotpunjeno, Omere!”⁶⁰²

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Niko od vas neće biti vjernik sve dok mu ja ne budem draži od njegovog oca, djeteta i svih ljudi.”⁶⁰³

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kod koga se nađe troje, osjetit će slast vjerovanja: da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svega mimo njih, da voli čovjeka samo radi Allaha i da mrzi da se vrati u nevjerstvo nakon što ga je Allah spasio iz njega kao što mrzi da bude bačen u vatru.”⁶⁰⁴

Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je: “Neki je čovjek upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: ‘O Allahov Poslaniče, kada će nastupiti Sudnji dan?’ ‘A šta si za njega pripremio?’, upita ga on. ‘Nisam za njega pripremio ni mnogo namaza ni posta, ni sadake, ali ja uistinu volim Allaha i Njegovog Poslanika’, odgovori čovjek. ‘Ti ćeš biti s onim koga voliš’, reče mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.” Enes je rekao: “Nismo se nikada više obradovali poslije primanja islama nego riječima: ‘Ti ćeš biti s onim koga voliš.’” Enes je kazao: “Mi smo voljeli Allaha i Njegovog Poslanika, Ebu Bekra i Omera, pa se nadam da ćemo biti s njima iako nismo uradili onoliko koliko su oni.”⁶⁰⁵

*Pokazatelji ljubavi prema Vjerovjesniku,
sallallahu alejhi ve sellem*

- Slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i primjena njegovog sunneta,
- Često spominjanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,
- Želja za viđenjem Poslanika i susretom s njim,

⁶⁰² Buhari, 6632.

⁶⁰³ Buhari, 15.

⁶⁰⁴ Buhari, 21.

⁶⁰⁵ Buhari, 6171.

- Iskren i ispravan odnos prema Allahu, Njegovoj Knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama muslimana i običnim ljudima,
- Učenje plemenitog Kur'ana,
- Ljubav prema onima koji vole Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,
- Mržnja prema onome ko mrzi Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,
- Skromnost na dunjaluku.⁶⁰⁶

4. Obaveza zaštite, poštovanja i veličanja Poslanika

Zaštita i odbrana Vjerovjesnika – tazir podrazumijeva pružanje pomoći i podrške Poslaniku u svemu i odbranu od svakoga ko ga uznemirava.⁶⁰⁷

Poštovanje Vjerovjesnika – tevkir podrazumijeva iskazivanje poštovanja sa zadovoljstvom u srcu.⁶⁰⁸

Veličanje Vjerovjesnika – tazim podrazumijeva posebno ukazivanje poštovanja, koje je vrlo blisko tevkiru.⁶⁰⁹

Zaštita i odbrana, poštovanje i veličanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izuzetno je važan dio imana, ali nije na stepenu ljubavi prema Poslaniku, nego je na većem stepenu od ljubavi, jer čovjek ne veliča svakoga koga voli. Kao primjer za to možemo navesti roditelja koji voli svoje dijete, ali ga usljed ljubavi ne veliča, kao što i dijete voli roditelja i iskazuje mu poštovanje. Sve to ukazuje nam da je stepen veličanja iznad stepena ljubavi.⁶¹⁰

Pravo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kod njegovog ummeta jeste da ga veličaju i poštuju više nego što dijete poštuje svoga roditelja i rob svoga vlasnika. Ovo je jedno od Poslanikovih

⁶⁰⁶ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 1/321.

⁶⁰⁷ Ibn Tejmijja, *Sarimul-meslul*, str. 422.

⁶⁰⁸ *Ibid.*, str. 422.

⁶⁰⁹ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/422.

⁶¹⁰ *Ibid.*, 2/423.

prava koje su muslimani obavezni izvršavati⁶¹¹ i ovo je Allah naredio u Svojoj plemenitoj Knjizi, rekavši:

لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا.

“...da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da Ga veličate” (El-Feth, 9);

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا. لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا.

“Mi smo tebe poslali kao svjedoka, i radosnih vijesti donositelja, i upozoritelja, da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da ga uznosite, i štujete, i da Njega – Allaha ujutro i navečer slavite i veličate” (El-Feth, 8–9);

فَالَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli” (El-Araf, 157).

Mnogobrojni su ajeti u kojima se potvrđuje ovo Poslanikovo pravo, posebno ajeti u kojima se ukazuje na određene aspekte njegovog veličanja. Neki od tih ajeta jesu sljedeći:

1) Uzvišeni Allah kaže:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا.

“Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete” (En-Nur, 63). U ovom ajetu Allah vjernicima zabranjuje da Allahovog Poslanika dozivaju grubo i naređuje im da ga dozivaju blago i ponizno⁶¹², i da mu ukažu poštovanje i počast.⁶¹³

Allah je u ovom ajetu naredio vjernicima da se Vjerovjesniku obraćaju onako kako mu dolikuje i zabranio je da ga oslovljavaju imenom, a naredio je da ga oslovljavaju sa: “O Allahov Poslaniče”, “O Allahov Vjerovjesniče”. A kako da mu se ne obraćaju tako kada ga

⁶¹¹ Ibid., 2/423.

⁶¹² Tefsirut-Taberi, 18/177.

⁶¹³ Ibid., 18/177.

je Allah počastio obraćanjem kakvim nije počastio nijednog od vjerovjesnika: nijednom ga u Kur'anu nije oslovio imenom, nego kaže:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا.

“O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: ‘Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj’” (El-Ahzab, 28);

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ.^ط

“O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga” (El-Maida, 67).⁶¹⁴

2) Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ.
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ. إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ. إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنَ الرُّجَاةِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ. وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّىٰ تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ.

“O vjernici, ne odlučujte se ni za što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna. O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite. One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom – a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti – čeka oprost i nagrada velika. Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna. A da su se oni strpjeli dok im ti sam iziđeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je.” (El-Hudžurat, 1–5)

3) Uzvišeni kaže:

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَنِ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنِ نَفْسِهِ.

⁶¹⁴ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/425.

“Nije trebalo da stanovnici Medine ni beduini u njenoj blizini iza Allahova Poslanika izostanu i da svoj život njegovu životu pretpostave.”
(Et-Tevba, 120)

4) Uzvišeni kaže:

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا.

“One koji Allaha i Poslanika Njegova budu vrijeđali Allah će i na ovome i na onome svijetu prokleti, i sramnu im patnju pripremiti.”
(El-Ahzab, 57)

5) Uzvišeni kaže:

وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا.

“Vama nije dopušteno da Allahova Poslanika uznemirujete niti da se ženama njegovim poslije smrti njegove ikada oženite. To bi, uistinu, kod Allaha, bio velik grijeh!” (El-Ahzab, 53)

6) Uzvišeni kaže:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا أَسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأُذِنَ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ. لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلِيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ.

“Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njim na kakvom odgovornom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju. Oni koji od tebe traže dopuštenje, u Allaha i Poslanika Njegova, doista, vjeruju. I kad oni zatraže dopuštenje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprost i jer Allah prašta i On je milostiv. Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.” (En-Nur, 62–63)

Ovi ajeti objašnjavaju nam prava Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da nam je obaveza da veličamo njega i da njemu iskazujemo poštovanje i počast i da smo dužni da ispunjavamo prava prema njemu više nego što su djeca dužna da poštuju prava roditelja. To je zato što nas Allah posredstvom njega spašava od Vatre na ahiretu, a na ovom svijetu posredstvom njega štiti naše duše, naša tijela, naše časti, naše imetke, porodice i djecu. Naposljetku, Allah nas je posredstvom njega uputio na put spasa, koji će nas, ako mu se budemo pokoravali, uvesti u Džennet, osigurati nam velike blagodati, milost koja se ne može mjeriti ni s jednom drugom milošću. Otuda smo dužni da volimo, veličamo i poštujemo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i to će nam omogućiti da postignemo uspjeh:

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

“...onima koji će slijediti Poslanika, Vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli” (El-A’raf, 157).⁶¹⁵

Ovaj ajet pojašnjava da će uspjeh postići onaj koji vjeruje u Poslanika i koji ga pomaže. Učenjaci su saglasni da se u ovom ajetu izraz “pomagali” odnosi na veličanje Poslanika. Allah je u ovom ajetu jasno naznačio da će uspjeh postići oni koji se ukrase ovim veličanstvenim kur’anskim bontonom. Isto tako, Uzvišeni, kazujući o tome da je Poslaniku data časna pozicija i pojašnjavajući prava koja ima kod svakog vjernika i vjernice, rekao je:

⁶¹⁵ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/445.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا. لِّتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ
بُكْرَةً وَأَصِيلًا.

“Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onoga koji treba opominjati da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da Ga veličate i da Ga ujutro i navečer hvalite. da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da ga uznosite, i štujete, i da Njega – Allaha ujutro i navečer slavite i veličate” (El-Feth, 8–9). Također, ajet ukazuje vjernicima i na to da Poslaniku trebaju iskazivati poštovanje prilikom razgovora i sjedenja s njim.⁶¹⁶ Iz ovog ajeta može se zaključiti da Allahu pripadaju hvala i slavljenje, a da Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pripada poštovanje, i da su vjernici obavezni vjerovati u Allaha i u Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁶¹⁷

Ovi i drugi ajeti objavljeni su da pojasne da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zauzima počasno mjesto kod svog Gospodara, što obavezuje vjernike da mu se obraćaju s poštovanjem.⁶¹⁸

Na počasno mjesto koje poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zauzima kod svoga Gospodara ukazuju i posebnosti koje mu je On darovao. Allah je počastio našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, odlikama i na dunjaluku i ahiretu koje ukazuju na njegov visok položaj i ugled kod Stvoritelja. Uzvišeni kaže:

وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا.

“I objavljuje ti Allah Knjigu i mudrost, i uči te ono šta nisi znao; a dobrota Allahova je prema tebi velika.” (En-Nisa, 113). U ovom ajetu Allah Svome Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje na blagodati koje mu je dao i kojima ga je odlikovao nad ostalim vjerovjesnicima. Allah je odlikovao neke poslanike nad drugima:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ.

⁶¹⁶ Ibid., 2/445.

⁶¹⁷ Ibid., 2/446.

⁶¹⁸ Ibid., 2/446.

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao.” (El-Bekara, 253)

Našem vjerovjesniku Muhammedu podarene su najveće blagodati, vrline i posebnosti, i dunjalučke i ahiretske. Na taj način Allah ga je izdvojio i izdigao ga nad ostalim vjerovjesnicima i svim ljudima.

Poslanikove posebnosti⁶¹⁹

1) Svi vjerovjesnici i poslanici, alejhimus-selam, obavezali su se da će slijediti Muhammeda

Na veličanstven položaj Poslanika kod njegovog Gospodara ukazuje i to što je Allah uzeo obavezu od svih vjerovjesnika i poslanika da će povjerovati u njega, slijediti ga i pomagati ako bude poslan za njihovog života.⁶²⁰

Uzvišeni kaže:

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِءَ وَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ.

“Allah je od svakog vjerovjesnika kome je Knjigu objavio i znanje dao – obavezu uzeo: ‘Kad vam, poslije, dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvaćate da se na to Meni obavezete?’, oni su odgovarali: ‘Pristajemo!’ ‘Budite, onda, svjedoci’, rekao bi On, ‘a i Ja ću s vama svjedočiti.’” (Ali Imran, 81)

2) On će imati najviše sljedbenika

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema vjerovjesnika a da mu nisu dati dokazi poslanstva zbog kojih bi ljudi povjeravali u njega. Meni

⁶¹⁹ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/394.

⁶²⁰ Ibid., 2/395.

je data Objava, koju mi je Allah objavio, i ja se nadam da ću imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu.”⁶²¹

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ja sam vjerovjesnik koji će imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu.”⁶²²

3) Poslanikovi ashabi najbolja su generacija ljudi od vremena Adema, alejhis-selam, do Sudnjeg dana

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik sallallahu alejhi ve sellem rekao: “Poslan sam u najboljoj generaciji sinova Ademovih. Generacije su se smjenjivale jedna za drugom sve dok nije došla generacija u kojoj sam se pojavio.”⁶²³

Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbolji ljudi su moja generacija, zatim oni koji ih slijede, zatim oni koji ih slijede.”⁶²⁴

4) Allah je Poslanika obavijestio da mu je oprostio sve grijeh, i prošle i buduće

Uzvišeni kaže:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا. لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا. وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا.

“Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na Pravi put uputio i da bi te Allah pobjedonosnom pomoći pomogao.” (El-Feth, 1–3)

5) Allah je uzdigao spomen na njega

Uzvišeni kaže:

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ.

“...i spomen na tebe visoko uzdigli!” (El-Inširah, 4)

⁶²¹ Buhari, 7374.

⁶²² Muslim, 1/130.

⁶²³ Buhari, 3557.

⁶²⁴ Buhari, 3557.

Allah je uzdigao spomen na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako što je dao da se Poslanik spomene gotovo uvijek kad se i Allah spomene. Također, obaveza je Poslanika spomenuti prilikom držanja hutbe, prilikom sjedenja na tešehudu, kada je obavezno posvjedočiti da je on Njegov rob i poslanik, i prilikom izgovaranja šehadeta.⁶²⁵

6) Allah se zakleo životom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Uzvišeni kaže:

لَعَنُوكُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ.

“A života Mi tvoga, oni su u pijanstvu svome lutali.” (El-Hidžr, 72)

To što se Allah zaklinje Poslanikovim životom ukazuje na to na kolikom je stepenu vrijednosti njegov život kod Allaha. Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, život toliko je vrijedan da se Allah njime zaklinje, i ovo je posebnost samo poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i nije data nikome drugom.⁶²⁶

7) Allah mu je ukazao počast oslovljavajući ga sa: “O Poslaniče”

Ova posebnost nije data nijednom drugom poslaniku, nego je Allah svakog od njih oslovljavao imenom:

يَزْكُرِيَا إِنَّا نَبْتَرُكَ.

“O Zekerijja, javljamo ti radosnu vijest” (Merjem, 7);

يُحْيِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ.

“O Jahja, prihvati Knjigu odlučno!” (Merjem, 12);

يَا دَاوُدُ.

“O Davude...” (Sad, 26);

يَا أَدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ.

“O Ademe, živite, ti i žena tvoja” (El-Bekara, 35);

قِيلَ يٰ نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا.

“‘O Nuhu’, bi rečeno, ‘iskrcaj se, s pozdravom Našim’” (Hud, 48);

قَالُوا يٰ لُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ.

⁶²⁵ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/401.

⁶²⁶ Ibid., 2/401.

“O Lute, mi smo izaslanici Gospodara tvoga” (Hud, 81).

Kada se nekome obraća na najljepši način i kada se za nekog kaže da je najljepšeg ahlaka, to ukazuje na poseban vid poštovanja.⁶²⁷

8) Allah je Poslanikovim sljedbenicima naredio da ga ne dozivaju imenom, nego: “O Allahov Poslaniče”, “O Allahov Vjerovjesniče”

Uzvišeni kaže:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ.

“Ne smatrajte Poslanikov poziv upućen vama kao poziv koji vi jedni drugima upućujete; Allah sigurno zna one među vama koji se kradom izvlače. Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.” (En-Nur, 63)

U tumačenju ovog ajeta Ibn Abbas, Mudžahid i Seid b. Džubejr rekli su: “Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obraćali su se imenom: ‘O Muhammede’, ‘O Ebu Kasime’, pa im je Allah to zabranio zbog veličanja Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i naredio im je da mu se obraćaju: ‘O Allahov Vjerovjesniče’, ‘O Allahov Poslaniče’.”⁶²⁸

9) Allah je vjernicima zabranio da podižu svoje glasove iznad Poslanikovog glasa i da s njim ne razgovaraju glasno, kao što je to uobičajeno među ljudima, da ne bi propala njihova djela

Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ.

“O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite.” (El-Hudžurat, 2)

⁶²⁷ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/402.

⁶²⁸ Tefsiru Ibn Kesir, 3/306.

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, raspitivao o Sabitu b. Kajsu⁶²⁹ pa je neki čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, ja ću ti donijeti vijesti o njemu." Čovjek je otišao do Sabita i našao ga da sjedi u kući oborene glave, pa ga je upitao: "Šta je s tobom?", a Sabit je odgovorio: "Zlo", pa mu je ispričao kako je podigao glas iznad Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, glasa i da su mu zbog toga propala djela i da je od stanovnika Džehennema. Čovjek se vratio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričao mu šta je Sabit rekao, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je Musau⁶³⁰: "Idi kod njega i reci mu: 'Ti nisi od stanovnika Vatre, nego si ti od stanovnika Dženneta.'" Čovjek je otišao Sabitu po drugi put sa radosnom viješću.⁶³¹

Abdullah b. Zubejr b. Avvam je rekao: "Nakon objave ovog ajeta Omer bi se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, obraćao tako tiho da bi ga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, morao priupitati šta je to rekao."⁶³²

10) Allah je vjernicima naredio da udijeje milostinju prije savjetovanja sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, zatim je to derogirano i naređena im je pokornost

Uzvišeni kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَجَيَّئْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوٰكُمْ صَدَقَةٌ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَظْهَرٌ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ. ءَأَشْفَقْتُمْ أَن تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوٰكُمْ صَدَقْتِ فَإِذْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ.

"O vjernici, kada hoćete da se s Poslanikom posavjetujete, prije savjetovanja milostinju udijelite. To je za vas bolje i čistije. A ako nemate – pa, Allah, zaista, prašta i samilostan je. Zar vas je strah da prije savjetovanja svoga milostinju udijelite? A ako ne udijelite i Allah vam oprost, onda

⁶²⁹ Sabit b. Kajs b. Šemas el-Ensari el-Hazredži.

⁶³⁰ Musa b. Enes b. Sabit, kadija Basre.

⁶³¹ Buhari, 4846.

⁶³² Buhari, 4847.

molitvu obavljajte i zekat dajite i Allaha i Poslanika Njegova slušajte! Allah dobro zna ono što vi radite.” (El-Mudžadela, 12–13)

*11) Mudžize koje je Allah dao Poslaniku na većem
su stepenu nego mudžize ranijih poslanika*

Mudžiza poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, jeste veličanstveni Kur'an, koji traje do Sudnjeg dana, čija su značenja neiscrpna, čuda neprolazna, a koristi trajne. Allah čuva Svoju Knjigu od svih izmjena i iskrivljivanja, i On je u njoj podario lijek i ozdravljenje, objavio opomene i propise, u njoj je dobro onih koji su bili prije nas, i ona je Allahovo čvrsto uže. Onaj ko povjeruje u Kur'an i slijedi ga, upućen je, a ko ga ostavi i udalji se od njega, zalutao je i propao. Kur'an je vječna mudžiza koja će trajati sve dok čovjek postoji na dunjaluku, dok su mudžize prijašnjih vjerovjesnika izgubljene i derogirane.⁶³³

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema vjerovjesnika kojem nisu date mudžize zbog kojih bi mu ljudi povjerovali. Meni je data Objava, koju mi je Allah objavio, pa se nadam da ću imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu.”⁶³⁴

Isto tako, mudžize poslanika Muhammeda veće su i dojmljivije nego mudžize ranijih poslanika, a kao primjer možemo navesti mudžizu izviranja vode između Poslanikovih prstiju, što je veće čudo nego izviranje vode iz kamena, što je mudžiza koja je data Musau, alejhis-selam, jer ima kamenja iz kojeg izvire voda.⁶³⁵

Isa, alejhis-selam, izljevao je čovjeka koji je bio slijep od rođenja, ali koji je imao oči u očnoj duplji, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vratio oko čovjeku nakon što je isteklo na obraz. Ovo je mudžiza sa dva aspekta: prvi, čovjeku koje vraćeno oko nakon što

⁶³³ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/590.

⁶³⁴ Buhari, 7274.

⁶³⁵ Izz b. Abdusselam, *Bidajetu sul fi tefsilir-resul*, str. 41.

je ispalo iz očne duplje, i drugi, tom je oku vraćen vid nakon što je ostao bez njega.⁶³⁶

Asim b. Omer b. Katada kazuje da je pogođen u oko na dan Uhuda i oko mu je iscurilo na obraz. Ashabi su htjeli da ga uklone, pa su o tome upitali Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on im je rekao da to ne čine i pozvao je Katadu, pa mu je svojom rukom vratio oko u očnu duplju. Poslije se nije moglo raspoznati koje je bilo oko u koje je bio pogođen.⁶³⁷

Brojni su primjeri za ovo, a koje u svojim djelima detaljno navode oni koji su pisali o dokazima i posebnostima vjerovjesništva.⁶³⁸

Šafija je rekao: “Allah nije dao nijednom vjerovjesniku ono što je dao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.”⁶³⁹

Sujuti je rekao: “Učenjaci su rekli: ‘Nijednom vjerovjesniku nije data mudžiza ili odlika a da našem vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nije data ista ili veća od nje.’”⁶⁴⁰

Muhammed će biti prvak sinova Ademovih na Sudnjem danu

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ja sam prvak sinova Ademovih na Sudnjem danu, prvi sam kome će se otvoriti kabur, prvi koji će se zauzimati i prvi čije će zauzimanje biti primljeno.”⁶⁴¹

To što će Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, biti prvak ljudi na Sudnjem danu jasno ukazuje na počast i ugled koji će imati tog dana, a vrhunac te počasti, koja od svih poslanika pripada samo njemu, jeste što će se zauzimati za ljude.⁶⁴²

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazuje: “Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednoj gozbi, pa mu je doneseno

⁶³⁶ Ibid., str. 41–42.

⁶³⁷ Ebu Neim, *Delailun-nubuvva*, str. 418.

⁶³⁸ Poput djela: *Delailun-nubuvva*, Bejhekija, i *Hasaisul-kubra*, Sujutija.

⁶³⁹ Ebu Hatim, *Adabu Šafii ve menakibuhu*, str. 83.

⁶⁴⁰ *Hasaisul-kubra*, 2/304.

⁶⁴¹ Muslim, 7/59.

⁶⁴² *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/407.

meso i njemu je dodata ovčija plećka, a taj dio mesa inače je volio, i on uze zalogaj, a potom reče: 'Ja ću biti prvak među ljudima na Sudnjem danu, a znate li zašto? Allah će sve ljude sakupiti na jednom mjestu, tako da će ih moći vidjeti onaj koji gleda i dozvati onaj koji zove, a sunce će im se jako približiti, te će neki ljudi reći: 'Ademe, ti si otac čovječanstva. Allah te je stvorio Svojom rukom, udahnuo ti dušu i naredio melekima pa su ti oni sedždu učinili, i nastanio te u Džennetu. Zar se nećeš zauzeti za nas kod svoga Gospodara, zar ne vidiš u čemu smo i šta nas je snašlo!' 'Moj Gospodar se rasrdio kako se nikada nije rasrdio niti će se ikada rasrditi. On mi je zabranio ono drvo i ja sam prekršio tu zabranu. Dosta mi je mojih briga! Idite nekom drugom, idite Nuhu', reći će on. Potom će oni doći Nuhu i reći: 'O Nuhu, ti si prvi poslanik stanovnicima Zemlje, i Allah te nazvao jako zahvalnim robom. Zar ne vidiš u čemu smo i šta nas je snašlo? Zar se nećeš zauzeti za nas kod svoga Gospodara?' 'Moj Gospodar se danas rasrdio kako se nikada nije rasrdio niti će se ikada rasrditi', reći će on. 'Dosta mi je mojih briga.' I tako će se sve ponavljati dok ne dođu kod Isaa, alejhis-salam, pa će im on reći: 'Idite Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem', pa će mi doći. Učinit ću sedždu pod Aršom pa će biti rečeno: 'O Muhammede, podigni svoju glavu, zalaži se, bit će primljeno tvoje zalaganje, traži, dat će ti se.'"⁶⁴³

U ovom hadisu ukazuje se na još jednu posebnost i počast Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je da je on prvi koji će se zauzimati i prvi kome će zauzimanje biti primljeno. Ovo je počast koju je Allah dao samo poslaniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, jer ga je učinio zagovornikom ljudi na Danu okupljanja, kada će Gospodar obračunavati djela Svojih robova, i to je mekamu mahmud – počasno mjesto, koje mu pripada i kojem neće moći prići ostali odabrani vjerovjesnici i poslanici.⁶⁴⁴

⁶⁴³ Buhari, 3340.

⁶⁴⁴ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/408–409.

Muslimani su saglasni da je poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najodabranije stvorenje i na najvećem stepenu ugleda kod Allaha.⁶⁴⁵

12) Na Sudnjem danu zastava zahvale bit će u rukama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

Ubada b. Samit, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ja sam prvak ljudi na Sudnjem danu, i ne hvalim se. Nema nikoga a da neće biti pod mojom zastavom na Sudnjem danu čekajući izbavljenje. Ja ću imati zastavu zahvale i ići ću, a ljudi će ići za mnom, sve dok ne dođem do džennetskih vrata, pa ću zatražiti da mi se otvore i bit ću upitan: 'Ko si ti?' Reći ću: 'Muhammed', pa će mi biti rečeno: 'Dobro došao, Muhammede.' Kada ugledam svog Gospodara, past ću Mu na sedždu gledajući u Njega."⁶⁴⁶

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ja sam prvak sinova Ademovih na Sudnjem danu. U mojoj ruci bit će zastava zahvalnosti, i ne hvalim se. Nema vjerovjesnika tog dana, Adema i drugih mimo njega, a da neće biti pod mojom zastavom. Ja sam prvi nad kojim će se otvoriti zemlja, i ne hvalim se."⁶⁴⁷

Ove posebnosti i mnoge druge ukazuju na Poslanikov visok stepen i položaj.⁶⁴⁸

13) On će prvi preći preko sirat-ćuprije i prvi će pokucati na vrata Dženneta i prvi će ući u njega

Ovo su posebnosti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kojima se odlikuje nad ostalim vjerovjesnicima i poslanicima. U dugom hadisu koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kaže:

⁶⁴⁵ *Medžmuul-fetava*, 1/145.

⁶⁴⁶ *Hakim, Mustedrek*, 1/30.

⁶⁴⁷ *Musnedu Ahmed*, 3/2; *Sunenut-Tirmizi*, 3615, hasen-sahih

⁶⁴⁸ *Gajetus-sul*, str. 35; *Hukukun-nebijji ala ummetihi*, 2/410.

“Ljudi će upitati: ‘O Allahov Poslaniče, da li ćemo vidjeti Allaha na Sudnjem danu?’ (...) ‘Postavit će se sirat iznad Džehennema i bit ću prvi od poslanika koji će preći sa svojim narodom.’”⁶⁴⁹

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ja ću od svih vjerovjesnika imati najviše sljedbenika na Sudnjem danu, ja sam prvi koji će pokucati na džennetska vrata.”⁶⁵⁰

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Na Sudnjem danu doći ću na vrata Dženneta i tražit ću da mi se otvore. Čuvar će upitati: ‘Ko si ti?’, pa ću reći: ‘Muhammed’, a on će reći: ‘Naređeno mi je da ne otvaram nikome prije tebe.’”⁶⁵¹

5. Poštovanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, iskazivanjem poštovanja njegovoj porodici i njegovim suprugama, majkama pravovjernih

U poštovanje, odbranu i veličanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ubraja se i poštovanje njegove porodice, njegovog potomstva i njegovih supruga. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozivao je svoje sljedbenike da gaje to poštovanje i tako su postupali selefi – dobri prethodnici, radijallahu anhum.

1) Porodica Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ima prava o kojima treba voditi računa, a jedno od njih jeste pravo na dio ratnog plijena i feja⁶⁵².

Uzvišeni kaže:

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّن شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِن كُنْتُمْ ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ أَجْمَعِينَ^{٦٥}
وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

⁶⁴⁹ Buhari, 806.

⁶⁵⁰ Muslim, 1/130.

⁶⁵¹ Muslim, 1/130.

⁶⁵² Vrsta ratnog plijena. (op. prev.)

“I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kada su se sukobile dvije vojske – a Allah sve može.” (En-Enfal, 41)

Uzvišeni kaže:

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ.

“Plijen (fej) od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjim njegovim, i siročadi, i siromasima, i putnicima.” (El-Hašr, 7)

Muslimanima je naređeno da uz salavat na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, donose salavat i na porodicu Poslanikovu. Ka’b b. Udžra, radijallahu anhu, rekao je: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je među nas pa smo mu rekli: ‘Znamo kako da na tebe donosimo selam, ali kako da donosimo salavat na tebe?’ Na to je on rekao: ‘Recite: Allahu moj, smiluj se Muhammedu i njegovom potomstvu, kao što si se smilovao Ibrahimu. Zaista si Ti hvaljen i vječan. Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i njegovo potomstvo, kao što si blagoslovio Ibrahima. Doista si Ti hvaljen i vječan.’”⁶⁵³

Dakle, jedno od prava koje Poslanikova porodica ima kod muslimana jeste da oni donose salavat na ehli-bejt, a Allah je to propisao iz Svoje milosti prema njima. Vjernici su dužni da vole ehli-bejt zbog ljubavi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jer je ljubav prema njima sastavni dio ljubavi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Također, vjernici su dužni da čuvaju njihovu čast i poklanjaju ima pažnju, ispunjavajući tako oporuku Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kod Gadi-ri-humma rekao: “I moja porodica! Allahom vas opominjem u pogledu svoje porodice! Allahom vas opominjem u pogledu svoje porodice! Allahom vas opominjem u pogledu svoje porodice!”

⁶⁵³ Fethul-Bari, 8/532.

Zejd b. Ekrem upitan je: “Ko se ubraja u Poslanikovu porodicu, Zejde? Zar njegove žene nisu njegova porodica?”, pa je rekao: “Njegove žene jesu njegova porodica. Međutim, njegova porodica su i oni kojima je zabranjena sadaka nakon njega.” “A ko su oni?”, upitali su, a Zejd je rekao: “Porodica Alije, porodica Akila, porodica Džafera i porodica Abbasa.” “Svima njima je zabranjena sadaka?”, upitali su, a on je rekao: “Da.”⁶⁵⁴

Vjernici dosljedno ispunjavaju Poslanikovu oporuku u pogledu njegove porodice, pa im tako čine dobro, iskazuju poštovanje, jer ehli-bejt potječe iz najčasnije kuće koja je postojala na zemaljskoj kugli, na visokom su stepenu dostojanstva i ugleda, ako budu sljedbenici Vjerovjesnikovog vjerodostojnog, jasnog, ispravnog sunneta, kao što to bili njihovi prethodnici: Abbas i njegovi sinovi, Alija i njegova porodica i potomci⁶⁵⁵, kao i porodica Akila i Džafera, kao što se navodi u prethodnom hadisu koji bilježi Muslim.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Zaista je Allah odabrao Kinanu od potomaka Ismaila, odabrao je Kurejš od potomaka Kinane, odabrao je od Kurejša porodicu Hašima, a mene odabrao od porodice Hašima.”⁶⁵⁶

Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu anhu, rekao je: “Iskazujte poštovanje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, tako što ćete poštovati njegovu porodicu.”⁶⁵⁷

2) Vjernici su dužni da čuvaju čast supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih poštuju u skladu sa stepenom koji im je Allah podario. Allah je Poslanikove supruge uzdigao na stepen majčinstva, što je posebna čast, i ukazuje na njihovu posebnost:

لَتُنِّيْ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِيْنَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ.

⁶⁵⁴ Muslim, 7/122–123.

⁶⁵⁵ *Tefsiru Ibn Kesir*, 4/113.

⁶⁵⁶ Muslim, 7/58.

⁶⁵⁷ Buhari, 3713.

“Vjerovjesnik treba biti preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove su – kao majke njihovih” (El-Ahzab, 6).

Allah je suprugama Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao posebnu čast time što ih je učinio majkama pravovjernih, što ukazuje na to da je vjernicima obaveza da se prema njima ophode kao prema svojim majkama, odnosno da im iskazuju poštovanje kao i svojim majkama, i da im je zabranjeno da s njima stupaju u brak, s tim da im se, za razliku od svojih majki, obraćaju iza zastora.⁶⁵⁸

A kako da i ne budu na ovom stepenu kad su one izabrale Allaha i Njegovog Poslanika i ahiretski život kada su objavljena dva ajeta:

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا. وَإِن كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا.

“O Vjerovjesniče, reci ženama svojim: ‘Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, dat ću vam pristojnu otpremu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha, i Poslanika Njegova, i onaj svijet – pa, Allah je, doista, onima među vama koje čine dobra djela pripremio nagradu veliku” (El-Ahzab, 28–29). Nakon što su izabrale Allaha i Njegovog Poslanika i ahiret, Allah im je ukazao počast i obilno ih nagradio za to kako samo On nagrađuje Svoje dobre robove.

Zatim je Allah u pogledu nagrade i kazne izdvojio majke vjernika u odnosu na druge žene, rekavši:

يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ لَسْتُنَّ كَاٰحِدٍ مِّنَ النِّسَاءِ.

“O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene!” (El-Ahzab, 32), što znači da nisu kao ostale žene u pogledu vrlina i časti, vrijednosti i ugleda, zbog toga što im je Allah podario da žive sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i da imaju posebno mjesto kod njega i zbog toga što su o njima objavljeni kur’anski ajeti.⁶⁵⁹

⁶⁵⁸ Tefsirul-Kurtubi, 14/123.

⁶⁵⁹ Tefsirul-Kurtubi, 14/177.

U ajetima sure El-Ahzab ukazano je na mnoge posebnosti i odlike kojima je Allah ukazao čast suprugama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nagrađujući ih što su lijepo postupile i odabrale Allaha, Njegovog Poslanika i ahiretski život. Jedno od prava Poslanikovih supruge kod nas jeste da im ukazujemo čast tako što ćemo pohvalno i s poštovanjem govoriti o njima i isticati njihovu ulogu u pružanju podrške Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovoj poslaničkoj misiji i njihov doprinos širenju vjere i njenom ispravnom razumijevanju nakon Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti.⁶⁶⁰

Muslimani ukazuju poštovanje suprugama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, majkama pravovjernih, vjeruju da su one njegove žene na ahiretu, posebno Hatidža, radijallahu anha, majka njegove djece, prva koja je povjerovala u njega, koja ga je podržala u njegovoj misiji i koja je zauzimala posebno mjesto u njegovom srcu. Također, vjernici posebno poštuju Iskrenu, kćerku Iskrenoga, radijallahu anhum, za koju je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vrijednost Aiše nad ostalim ženama je kao vrijednost serida⁶⁶¹ nad ostalom hranom."⁶⁶²

6. Poštovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskazivanjem poštovanja njegovim ashabima, radijallahu anhum

Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje se poštovanje i tako što se poštuju njegovi ashabi, ispunjavaju njihova prava, što se povodi za njima, pohvalno govori o njima, što se moli oprost za njih, susteže od spominjanja njihovih međusobnih sukoba, što se iskazuje neprijateljstvo prema njihovim neprijateljima, što se ne spominju po lošem niti se omalovažavaju, nego se ističu njihove zasluge, vrline i sve lijepe stvari iz njihove biografije, a o svemu ostalom se ne govori.⁶⁶³

⁶⁶⁰ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/483–484.

⁶⁶¹ Vrsta tada izuzetno cijenjenog jela među Arapima. (op. prev.)

⁶⁶² *Medžmuul-fetava*, 3/154; Buhari, 3770.

⁶⁶³ *Eš-Šifa*, 2/611–612.

Oni su ljudi koje je Allah odabrao i ukazao im čast druženja sa Njegovim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem: da gledaju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da slušaju njegove hadise sa njegovih časnih usana, da nauče od njega propise vjere, da na najbolji i najpotpuniji način prenesu svjetlo i uputu sa kojima je Allah poslao Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ashabima pripada velika nagrada zbog druženja sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i borbe na Allahovom putu uz njega i zbog njihovih velikih zasluga u širenju islama i pozivanju u vjeru, a imat će i nagradu za dobra djela koja čine generacije muslimana poslije njih, zato što su im oni prenijeli vjeru od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer onaj ko poziva na put dobra i upute ima nagradu kao i onaj ko se odazove a da se tom koji ga slijedi nagrada neće ništa umanjiti. Životni put ashaba: hidžra, džihad, pomaganje, žrtvovanje života i imetka, borba protiv roditelja i djece, dosljedno prakticiranje vjere, snaga vjerovanja i ubjeđenja – ukazuje na to da su hodili Pravim putem, putem pravednosti, i da su bolji od svih drugih koji su tim putem hodili nakon njih.⁶⁶⁴

Uzvišeni Gospodar najljepše je pohvalio ashabe i u Tevratu, i u Indžilu i u Kur'anu i obećao im je oprost i veliku nagradu. Uzvišeni kaže:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيُغَيِّظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا.

“Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo – na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevratu. A u Indžilu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača – da

⁶⁶⁴ Hukukun-nebiji ala ummetihi, 2/486.

bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku.” (El-Feth, 29)

U drugim ajetima Allah je objavio da je zadovoljan njima:

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ.

“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje rijeke teku, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.” (Et-Tevba, 100)

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ
عَلَيْهِمْ وَأُتْبِهُمُ فَتْحًا قَرِيبًا.

“Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom.” (El-Feth, 18)

Uzvišeni Allah naredio je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da im oprost i da traži oprosta za njih:

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ.

“Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno.” (Ali Imran, 159)

Također, Allah je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se s njima savjetuje, kako bi time pridobio njihova srca i ulio u njih smiraj, i kako bi to bilo pouka vladarima da se trebaju savjetovati o propisima:

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ.

“...i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha.” (Ali Imran, 159)

Isto tako, Uzvišeni Allah poziva vjernike koji dođu nakon njih da mole oprost za ashabe i da ne dozvole da se u njihovim srcima nađe zloba prema vjernicima:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ.

“Oni koji poslije njih dolaze – govore: ‘Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!’” (El-Hašr, 10)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek je pohvalno govorio o svojim ashabima i zabranio je da ih neko uznemirava i vrijeđa, rekavši: “Nemojte vrijeđati moje ashabe. Kada bi neko od vas udijelio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi dostigao nagradu koju dostigne neko od njih kada udijeli pregršt ili pola pregršti.”⁶⁶⁵

Također, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posvjedočio je da su oni najbolja generacija u njegovom ummetu, koji je najbolji ummet od svih koji su postojali i koji će se pojaviti: “Najbolja generacija je moja generacija.” Svi ashabi su pravedni jer ih je Allah takvima opisao i pohvalio, a pohvalio ih je i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Nevevi je rekao: “Svi ashabi su pravedni, i oni koji su učestvovali u događajima smutnje i oni koji nisu, i u pogledu toga saglasni su oni čije se mišljenje prihvata.”⁶⁶⁶

Ibn Hadžer je rekao: “Učenjaci ehli-sunneta saglasni su da su svi ashabi pravedni i to niko ne opovrgava, osim nekih novotara.”⁶⁶⁷

Ebu Zura er-Razi rekao je: “Kada vidim čovjeka da omalovažava bilo kojeg ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdano znam da je on zindik (novotar, heretik) zato što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kod nas, istina, Kur’an je istina, i zaista su nam Kur’an i sunnet prenijeli ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Takvi žele da naše prenosioce

⁶⁶⁵ Buhari, 3673.

⁶⁶⁶ Sujuti, *Et-Tedribur-ravi*, 2/214.

⁶⁶⁷ *El-Isaba*, 1/17.

vjere predstave nepouzdanim kako bi degradirali Knjigu i sunnet, a ta činjenica dovoljna je da se shvati da su oni zindici (heretici, novotari).⁶⁶⁸

7. Donošenje salavata i selama na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

Jedno od potvrđenih prava Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jeste donošenje salavata i selama na njega, što je Allah naredio vjernicima:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا.

“Allah i meleki Njegovi blagosilju Vjerovjesnika. O vjernici, blagosiljajte ga i vi i šaljte mu pozdrav!” (El-Ahzab, 56). Ovaj je ajet dokaz ovog prava i svi učenjaci saglasni su u pogledu toga da ovaj ajet, kao nijedan drugi, ukazuje na značaj veličanja i poštovanja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁶⁶⁹

Ovim ajetom Uzvišeni Allah želi obavijestiti Svoje robovove o tome na kakvom se stepenu vrijednosti nalazi poslanik Muhammed kod Njega: nalazi se u uzvišenom društvu, Allah ga hvali pred Njemu najbližim melekima i meleki donose salavat na njega, da bi naposljetku Allah naredio i stanovnicima Zemlje da donose salavat i selam na njega, tako da je to dvostruka počast Poslaniku: na njega salavat i selam donose i stanovnici nebesa i stanovnici Zemlje.⁶⁷⁰ Ovim ajetom Allah je uzdigao svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme njegovog života i nakon njegove smrti, i ukazao na to na kakvom se stepenu nalazi kod Njega.⁶⁷¹

I u Kur'anu i u sunnetu propisano je da se mnogo i često donosi salavat na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svakom vremenu i na mnogim mjestima, dok je u nekim slučajevima donošenje salavata

⁶⁶⁸ Hatib el-Bagdadi, *El-Kifaja*, str. 97.

⁶⁶⁹ *Hukukun-nebiji ala ummetihi*, 2/514.

⁶⁷⁰ *Tefsiru Ibn Kesir*, 3/514.

⁶⁷¹ *El-Vasitatu bejnallahi ve halkihi*, str. 213.

obavezno.⁶⁷² Naprimjer, obaveza je donositi salavat na Poslanika na prvom i drugom sjedenju u namazu – tešehudu, na kraju učenja kunut-dove na vitr-namaz, nakon drugog tekbira na dženaza-namaz, na džumanskim i bajramskim hutbama, prilikom klanjanja namaza za kišu i drugim, nakon ponavljanja ezana za mujezinom, prilikom dove, prilikom ulaska u mesdžid i izlaska iz njega, na Safi i Mervi, nakon odlaska ljudi sa druženja, i prilikom svakom spominjanja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁶⁷³

Za donošenje salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, propisana je velika nagrada, koju postižu oni koji mnogo zikre, spominju Allaha, i koji mnogo klanjaju, a uskraćena je onima koji su nemarni.⁶⁷⁴ Donošenje salavata na Poslanika jedna je najvrednijih i najkorisnijih dova za vjernika, i na dunjaluku i na ahiretu.⁶⁷⁵

*Hadisi o vrijednosti donošenja salavata na
Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem*

Brojni su hadisi koji govore o vrijednosti donošenja salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da ćemo navesti samo neke.

Abdullah b. Amr b. As, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Kada čujete mujezina, ponavljate za njim isto što i on govori, zatim donesite salavat na mene, jer ko donese salavat na mene, Allah na njega donese deset salavata. Zatim tražite za mene el-vesile, a to je mjesto u Džennetu koje će pripasti samo jednom Allahovom robu i nadam se da ću to biti ja. Ko bude tražio za mene el-vesile, zaslužio je moj šefat.”⁶⁷⁶

Ubejj b. Ka’b, radijallahu anhu, kazuje: “Upitao sam: ‘Allahov Poslaniče, želim povećati učenje salavata na tebe, pa koliko ću

⁶⁷² Ibid., str. 214.

⁶⁷³ Ibn Kajjim, u svojoj knjizi *Dželaul-efham fis-salati ves-selami ala hajril-en’am*, i Sehavi, u svojoj knjizi *El-Kavlul-bediu fis-salati ves-selami alel-habibiš šefii*, navode i druge primjere.

⁶⁷⁴ *El-Vasitatu bejnallahi ve halkihi*, str. 214.

⁶⁷⁵ *El-Vasitatu bejnallahi ve halkihi*, str. 214, preneseno iz djela *Bedaiul-fevaidi*.

⁶⁷⁶ Muslim, 4/85.

vremena, od ibadeta, provesti u učenju salavata?’ ‘Koliko hoćeš’, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Hoću li četvrtinu?’, ponovo upitah. ‘Koliko hoćeš’, reče on. ‘Sve što provedeš više, to će biti bolje za tebe!’, reče mi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Da provedem polovinu?’, opet upitah. ‘Koliko hoćeš’, odgovori Poslanik, ‘sve što više provedeš, bit će bolje za tebe!’ Upitah: ‘Da provedem dvije trećine?’, a Poslanik mi reče: ‘Koliko hoćeš. Sve što više provedeš, bit će bolje za tebe!’ Rekoh: ‘Da cjelokupno vrijeme noćnog ibadeta provedem u učenju salavata na tebe?’ On na to reče: ‘Ako tako budeš radio, postići ćeš ono što želiš i bit će ti oprošteni grijesi.’”⁶⁷⁷

Ovi i drugi hadisi ukazuju na veliku vrijednost donošenja salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da vjernik donošenjem salavata ubire korisne plodove i stječe mnoga dobra i na dunjaluku i na ahiretu. Donošenjem salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kao prvo, mi izvršavamo svoju obavezu, a kako drugo, to činimo jer i Allah i Njegovi meleki donose salavat na Poslanika i otuda se naše donošenje salavata podudara sa Allahovim salavatom i salavatom meleka. Međutim, između našeg salavata i salavata Allaha i meleka, postoji razlika: naši salavati su vid dove, Allahov salavat je pohvala, veličanje i počast, a salavat meleka ima značenje blagosti koja podstiče na traženje milosti.⁶⁷⁸

Uvaženi Ibn Kajjim u četvrtom poglavlju svoje knjige *Dželaul-ef-hami fis-salati ves-selami ala hajril-en'ami* naveo je neke od mnogobrojnih koristi i plodova donošenja salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a najvažniji od njih su:

- Donošenjem salavata vjernik izvršava Allahovu naredbu.
- Allah donosi deset salavata na onoga ko na Poslanika donese jedan salavat.
- Vjernik koji donosi salavat bude uzdignut za deset stepena.
- Upiše mu se deset dobrih djela.

⁶⁷⁷ Sunenu Tirmizi, 4/646, hasen-sahih.

⁶⁷⁸ Eš-Šifa, 2/50; Fethul-Bari, 8/532.

- Izbriše mu se deset loših djela.
- Postoji veća mogućnost da će mu dova biti uslišana ako prije dove donese salavat na Poslanika, jer salavat podiže dovu do Gospodara svjetova.
- Postiže se Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, šefat ako uz salavat poslije ezana traži za Poslanika el-vesile.
- Salavat je uzrok opraštanja grijeha.
- Uzrok je da se vjernik oslanja samo na Allaha u onome što želi.
- Omogućit će vjerniku da bude blizu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na Sudnjem danu.
- Salavat je uzrok povećanja i trajanja ljubavi vjernika prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.
- Salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uzrok je Poslanikove ljubavi prema vjerniku.
- Salavat je uzrok upute i života vjerničkog srca.
- Salavat je uzrok da onaj ko donosi salavat bude spomenut kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer se Poslaniku izlaže salavat koji na njega donose vjernici.
- Donošenjem salavata na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ispunjava se samo mali dio njegovog prava i znak je zahvalnosti njemu na tome što nas je Allah njegovim posredstvom obasuo brojnim blagodatima.
- Salavat sadrži spominjanje Allaha i zahvaljivanje Njemu i spoznaju blagodati koje je Allah dao Svojim robovima poslavši im Svoga Poslanika.⁶⁷⁹

Ovo su neke od koristi i plodova salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

⁶⁷⁹ *Dželaul-efham*, str. 335–344, skraćeno.

Hadisi koji ukazuju na vrijednost donošenja salavata

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ko na mene donese jedan salavat, Allah na njega donese deset.”⁶⁸⁰

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ko na mene donese jedan salavat, Allah na njega donese deset salavata i izbriše mu deset grijeha.”⁶⁸¹

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Zaista će meni najbliži ljudi na Sudnjem danu biti oni koji su najviše donosili salavat na mene.”⁶⁸²

Uz hadise u kojima se podstiče na donošenje salavata na Vjervjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i u kojima se ukazuje na njegovu vrijednost, zabilježeni su i hadisi u kojima se kritikuju oni koji ne donose salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a neke od njih ćemo navesti.

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Neka je ponižen onaj u čijem se prisustvu spomenem a on ne donese salavat na mene! Neka je ponižen onaj koji dočeka ramazan pa prođe a on u njemu ne zasluži oprost grijeha! I neka je ponižen onaj kod koga roditelji dožive starost a ne uvedu ga u Džennet.”⁶⁸³

Husejn b. Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Škrtac je onaj u čijem se prisustvu spomenem a on ne donese salavat na mene.”⁶⁸⁴

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko zaboravi salavat na mene, pogriješio je put prema Džennetu.”⁶⁸⁵

⁶⁸⁰ Muslim, 2/17.

⁶⁸¹ *Sahihu Ibn Hibban*, 2390; Nesai, *Amelul-jevmi vel-lejla*, str. 63.

⁶⁸² *Fethul-Bari*, 11/167, lanac prenosilaca je ispravan.

⁶⁸³ *Sunenu Tirmizi*, 3545; *Sahihu Ibn Hibban*, 2387.

⁶⁸⁴ *Sunenu Tirmizi*, 3546; *Sahih Ibn Hibban*, 2388.

⁶⁸⁵ *Sunenu Ibn Madže*, 895. Albani, *Sahihu Ibn Madže*, 1/150, kaže da je hasen-sahih.

Na kraju, molimo Allaha Uzvišenog da nam podari da na najbolji način slijedimo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ispunjavamo njegova prava, i da nas oživi sa vjerovjesnicima, iskrenima, šehidima i dobrim ljudima, a divno li su oni društvo!

Naša zadnja dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!

ZAVRŠNA RIJEČ

Ovo je ono što mi je Allah olakšao na napišem o vjerovanju u poslanike i poslanice u ovoj knjizi, koju sam nazvao *Vjerovanje u Allahove poslanike i poslanice*. Ono što je u njoj ispravno, to je samo Allahova milost prema meni i Njemu neka je sva hvala, a za ono što je u njoj pogrešno, tražim oprost od Allaha Uzvišenog i Njemu se kajem, i Allah i Njegov Poslanik su čisti od toga. Trudio sam se da ne pogriješim i nadam se da mi neće biti uskraćena nagrada.

Molim Allaha da ova knjiga bude od koristi svim ljudima i da bude uzrok upute i poduke, da podsjeti vjernike na temelje ovog vjerovanja i da im otkloni eventualne nedoumice koje imaju u tom pogledu.

Nadam se da će Allah dati bereket u ovoj knjizi i da će naići na lijep prijem, da će podariti da svako slovo, riječ, rečenica, stranica, knjiga bude iskreno radi Njegovog plemenitog lica i u skladu sa sunnetom Prvaka svih poslanika.

Nadam se da čitalac neće zaboraviti da za mene, slabašnog roba, uputi dovu da me Allah učvrsti i pomogne, jer se prima dova koju brat musliman u tajnosti uputi za svog brata muslimana.

Završavam ovu knjigu riječima Uzvišenog:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ.

“Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!” (El-Hašr, 10)

*Do velikog ugleda i časti me dovede
u visine me vinu, da dosegнем zvijezde*

*to što u srce Tvoje riječi: "O robovi Moji" stavih
i Ahmeda za poslanika svog prihvatih.*

Slavljen neka si, moj Allahu, i Tebi pripada sva zahvala, od Tebe tražim oprosta i Tebi se kajem!⁶⁸⁶

⁶⁸⁶ Hasan es-Semahi Suvejdan ukazao nam je čast da pregleda ovu knjigu i ostale knjige iz serijala o imanskim šartima, Allah da mu oprosti i njegovim roditeljima svojom dobrotom i plemenitošću. Knjige je pregledao u Damasku, u rebiul-evvelu 1432. hidžretske godine / februar 2011. godine.

SADRŽAJ

Dozvola za prijevod, štampanje i izdavanje knjiga doktora Alija Muhammeda es-Sallabija.....	5
Posveta	6
Uvod	7

PRVO POGLAVLJE

POJAM VJEROVJESNIŠTVA I POSLANSTVA I RAZLIKA IZMEĐU NJIH	15
---	-----------

Prvo: Jezička i šerijatska definicija nubuvveta – vjerovjesništva	15
--	-----------

<i>1. Jezička definicija nubuvveta – vjerovjesništva</i>	<i>15</i>
--	-----------

<i>2. Šerijatska definicija vjerovjesništva</i>	<i>15</i>
---	-----------

Drugo: Jezička definicija izraza poslanik – resul	16
--	-----------

Treće: Razlika između vjerovjesnika i poslanika	17
--	-----------

DRUGO POGLAVLJE

OBAVEZA VJEROVANJA U POSLANIKE I KRATAK HISTORIJAT POSLANIKA	21
---	-----------

Prvo: Obaveza vjerovanja u plemenite poslanike	21
---	-----------

Drugo: Kratak prikaz historije plemenitih poslanika	28
--	-----------

<i>1. Ciljevi kur'anskih kazivanja o vjerovjesnicima</i>	<i>29</i>
--	-----------

<i>2. Poslanici i vjerovjesnici spomenuti u plemenitom Kur'anu</i>	<i>31</i>
--	-----------

Treće: Suština svih poslanica	33
--	-----------

Sažetak: Dva značenja islama	40
---	-----------

Četvrto: Suština vjerovjesništva	44
---	-----------

Peto: Potreba ljudi za poslanicima	47
---	-----------

Šesto: Mudrost slanja poslanika	53
--	-----------

Sedmo: Zaduženja poslanikā	54
---	-----------

1. Pozivanje ljudi da obožavaju samo Allaha, Jednog, Onoga Koji sve nadvladava	54
2. Dostavljanje čovječanstvu Allahovih naredbi i zabrana	55
3. Upućivanje ljudi na put dobra.....	58
Dužnosti poslanikā	58
4. Biti uzor	61
5. Osiguravanje skladnosti i ravnoteže između dunjaluka i ahireta	62
6. Upoznavanje ljudi sa pravim vrijednostima kako bi se potrudili da ih dostignu	63
7. Upoznavanje, podučavanje i pročišćavanje.....	66
8. Podsjećanje na suštinu povratka Allahu, na stvaranje i život, na smrt i smrtne tegobe, i na konačno boravište	67
9. Vjersko i svjetovno vođstvo ummeta	70
10. Poslanici su svjedoci protiv svojih naroda i tako uspostavljaju dokaz da ljudi nemaju opravdanje kod Allaha Uzvišenog.....	71
11. Donošenje radosnih vijesti i opomena.....	74
Osmo: Najvažnije osobine vjerovjesnika i poslanika	75
1. Svi poslanici bili su muškarci	75
2. Poslanici su bili slobodni ljudi	77
3. Poslanici su imali ljudsku prirodu	77
4. Iskrenost.....	87
5. Dostavljanje	92
6. Inteligencija, mudrost i snaga argumenata	96
1) Ibrahim, alejhis-selam	97
2) Nuh, alejhis-selam	101
3) Jusuf, alejhis-selam	104
4) Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem	105
Neki od primjera Poslanikove pronicljivosti i inteligencije	107
7. Pouzdanost, ispunjenje emaneta	110
Dokazi Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, pouzdanosti i poštenja	113
8. Poslanici su sačuvani svih negativnih osobina i nedostataka koji bi mogli djelovati na izvršenje zadaće ili izazvati odbijanje ljudi ...	114
9. Nepogrešivost i sačuvanost od grijeha	115

1) Nepogrešivost i sačuvanost od greške u dostavljanju i izvršenju povjerenog zadatka	115
2) Sačuvanost od grijeha.....	116
3) Suština nepogrešivosti i bezgrešnosti.....	118
4) Bezgrešnost – osobina poslanika i prije poslanstva	119
Deveto: Nejasnoće u pogledu pitanja bezgrešnosti vjerovjesnika	123
1) Adem, alejhis-selam	124
2) Nuh, alejhis-selam	128
3) Ibrahim, alejhis-selam.....	130
d) Jusuf, alejhis-selam.....	139
5) Junus, alejhis-selam	146
6) Bezgrešnost vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem	150
Dokazi iz plemenitog Kur’ana.....	150
Dokazi iz Vjerovjesnikovog sunneta	152
<i>Postupanje prema onome što je suprotno prečem, boljem i vrednijem</i>	<i>160</i>
<i>Ajeti u kojima Allah upućuje ukor Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem</i>	<i>160</i>
1) Ukor Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog zarobljenika Bedra	160
2) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nekima dozvoljava da izostanu iz Pohoda na Tebuk.....	164
3) Ukor Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog Abdullaha b. Ummu Mektuma.....	165
4) Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, postojanost pred mušričkim pozivima na nagodbu	167
5) Uzvišeni kaže:	168
6) Uzvišeni kaže:	169
7) Allah naređuje Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ostane uz slabe i potlačene vjernike	170
7) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ženi se Zejnebom, kćerkom Džahša	172
8) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uskraćuje sebi ono što mu je dozvoljeno kako bi udovoljio svojim suprugama ..	179

<i>Pojašnjenje u vezi sa Poslanikovom zabranom sebi onoga što mu je dozvoljeno</i>	183
9) Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dženazu vođi licemjera	185
Deseto: Ljudi u pogledu kojiH postoji razilaženje da li su bili vjerovjesnici ili ne	188
1. <i>Lukman</i>	188
2. <i>Zulkarnejn i Tubba</i>	189
3. <i>Hidr</i>	191
Dokazi iz plemenitog Kur'ana	194
Dokazi iz čistog sunneta	195
4. <i>Da li se riječju esbat – unuci, potomci, aludira na Jusufovu braću</i>	195

TREĆE POGLAVLJE

OBILJEŽJA VJEROVJESNIČKOG POZIVA	197
Prvo: Obilježja poziva vjerovjesnika	197
1. <i>Božanstvenost</i>	197
2. <i>Potpuna iskrenost i lišenost ličnih interesa</i>	199
3. <i>Skromnost na dunjaluku i davanje prednosti ahiretu</i>	200
4. <i>Fokusiranje na širenje principa tevhida i važnost vjerovanja u gajb</i>	201
5. <i>Iskreno ispovijedanje vjere Allahu i upućivanje svih vidova ibadeta samo Njemu</i>	206
6. <i>Jednostavnost u pozivu i udaljavanje od izvještačenosti i otežavanja</i>	207
7. <i>Jasnoća cilja i svrhe u pozivu</i>	210
8. <i>Mudrost i olakšavanje – principi misije vjerovjesnika</i>	210
9. <i>Podareno im je korisno i spasonosno znanje</i>	213
10. <i>Vjerovanje u ahiret</i>	214
11. <i>Misija s ciljem utemeljenja božanske civilizacije</i>	217
Drugo: Osobine vjerovjesnika	219
1. <i>Allah ih je odabrao da budu nosioci Njegove poslanice</i>	219
2. <i>Oči vjerovjesnika spavaju, ali su im srca budna</i>	220

3. Na samrtnom času daje im se prilika da izaberu između dunjaluka i ahireta	220
4. Vjerovjesnik se ukopava na mjestu na kojem umre	220
5. Zemlja ne uništava tijela vjerovjesnika	221
6. Vjerovjesnici su živi u svojim kaburovima	221
7. Kada umru, vjerovjesnici se ne nasljeđuju	222
8. Allah ih je pripremio za Svoju poslanicu	222

ČETVRTO POGLAVLJE

ASPEKTI SLIJEĐENJA UPUTE VJEROVJESNIKA I VREDNOVANJE MEĐU NJIMA.....	227
---	------------

Prvo: Spoznaja Allaha i iskreno svjedočenje Njegove jednoće – temelji upute vjerovjesnikā	227
--	------------

1. Neprestano veličanje Allaha i strah od Njega.....	230
2. Velika predanost i posvećenost zikru i dovi	238
3. Potpuno pouzdanje u Allaha – tevekkul	247
4. Lijepo mišljenje o Allahu i zadovoljstvo Njegovim određenjem...	250
5. Traženje pomoći od Allaha i priznanje da snagu i moć samo On daje	252

Drugo: Poslanici kao uzori u ponašanju i moralu.....	254
---	------------

1. Samilost i saosjećanje prema ljudima zbog Allahove kazne	255
2. Savjetovanje ljudi	256
3. Strpljivost	258
4. Plemenitost i darežljivost	265
5. Odanost, ispunjavanje zavjeta i izvršavanje obaveza	267

Treće: Kako su se vjerovjesnici odnosili prema neprijateljima koji su ih uznemiravali i odvrćali od Allahovog puta.....	268
--	------------

1. Ismijavanje i potvaranje za sibir, da su ludi i maloumni, da lažu i da su u zabludi.....	269
2. Ubijanje, zatvaranje i protjerivanje iz zemlje	271
3. Ekonomski bojkot	273
4. Izazivanje razdora u jednom narodu kako bi ga podijelili na suprotstavljene skupine	274
5. Potvaranje vjerovjesnika za izazivanje nereda i smutnji u društvu	274

6. Optuživanje vjerovjesnika da se žele domoći vlasti i da nisu iskreni u svom pozivu.....	275
Četvrto: Princip postepenosti i vođenje računa o koristi i šteti.	276
Peto: Vođenje računa o božanskim zakonitostima u pozivu vjerovjesnika	280
1. Loša završnica čeka poricatelje.....	281
2. Bogobojaznima pripada lijepa završnica	281
3. Iskušenja su neminovnost.....	282
4. Čovjek je izvor svih promjena čovječanstva	283
5. Tiranija i nasilje vode ka uništenju naroda	285
6. Nepravda i nanošenje štete uzrok su propasti naroda.....	286
7. Svaki narod ima svoj kraj.....	286
8. Promjenjivost stanja među ljudima	287
9. Allah daje Svoju pomoć vjernicima	287
10. Borbe između istine i laži, dobra i zla.....	289
Šesto: Kategorije onih koje su vjerovjesnici pozivali u vjeru	292
1. Vladari	292
2. Razmetni bogataši	294
3. Siromašni i slabi	294
4. Oni koji pri mjeranju zakidaju	295
5. Pervertiti	295
6. Zatvorenici	296
7. Rodbina	296
Sedmo: Vrednovanje među vjerovjesnicima	297
1. To da su jedni poslanici odlikovaniji u odnosu na druge potvrđeno je u Kur'anu i sunnetu.....	297
2. Odlike vjerovjesnika jednih nad drugima	298
3. Odabrani poslanici – ulul-azm	301
1) Imena ulul-azm poslanika.....	302
2) Vrednovanje ulul-azm poslanika	304
3) Neke odlike ulul-azm poslanika	306
4) Odlikovanost našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nad svim stvorenjima	313
4. Ispravno razumijevanje zabrane vrednovanja poslanika.....	316

PETO POGLAVLJE

OBJAVA I POTVRDA VJEROVJESNIŠTVA I MUDŽIZA	319
Prvo: Vahj – objava	319
1. <i>Jezička i terminološka definicija vahja – objave</i>	319
Jezička definicija	319
Terminološka definicija	319
2. <i>Vrste objave</i>	319
1) <i>Istiniti snovi</i>	320
2) Melek u srce i svijest Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, donosi objavu a da ga on ne vidi	321
3) Dolazak objave u vidu zvonjave zvona, i to je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio najteži oblik objave.....	321
4) Objavu dostavlja melek u liku čovjeka	323
5) Dolazak meleka u liku u kojem ga je Allah stvorio.....	323
6) Allah se obraća Svome poslaniku iza zastora, bez posrednika	325
7) Nadahnuće i usmjerenje	326
Drugo: Potvrda vjerovjesništva.....	328
Treće: Mudžize, nadnaravna djela.....	338
1. <i>Definicija mudžize</i>	339
2. <i>Uslovi mudžize</i>	340
3. <i>Mudžiza je sastavni dio poslanice</i>	342
4. <i>Allahova zakonitost o mudžizama</i>	344
5. <i>Neke osjetilne mudžize Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem</i>	348
1) Rascjepljenje Mjeseca	349
2) Izviranje vode između prstiju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, naočigled ashaba	349
3) Mudžiza Israa i Miradža.....	350
4) Druge mudžize	350
Četvrto: Plemeniti Kur'an, najveća mudžiza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	351
1. <i>Jezička nadnaravnost Kur'ana.....</i>	353

2. Kazivanja o prijašnjim narodima	355
3. Kazivanje o gajbu i o budućnosti	355
4. Skladnost, postojanost i povezanost kur'anskih ajeta i sura	357
5. Zakonodavna nadnaravnost	358
6. Naučna nadnaravnost	359
Peto: Razlika između mudžize, kerameta i sihira	362
1. Razlika između mudžize i kerameta	362
2. Razlika između kerameta i sihira	363
ŠESTO POGLAVLJE	
OBILJEŽJA MUHAMMEDOVE POSLANICE I PRAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, KOD NJEGOVOG UMMETA	365
Prvo: Obilježja Muhammedove poslanice.....	365
1. Muhammedova poslanica je posljednja poslanica i derogira sve ranije objave.....	365
2. Objavljena je svim svjetovima	369
3. U skladu je sa fitrom	371
4. Obuhvata sve ljudske potrebe na svim poljima	374
5. Posvećivanje pažnje razumu i intelektu	377
6. Ostvarenje koristi i otklanjanje štete.....	384
7. Tolerantnost i lahkoća islama i princip otklanjanja teškoća	385
8. Mnoštvo izvora islamskog zakonodavstva.....	388
9. Islam poziva da se vjeruje u sve ranije poslanike i poslanice.....	389
10. Allah se obavezao da će čuvati Muhammedovu poslanicu	390
11. Islamski ummet kao svjedok protiv drugih naroda	391
12. Muhammedov život.....	392
Drugo: Stanje islamskog svijeta i njegova budućnost.....	394
1. Stanje islamskog svijeta u današnjem vremenu.....	394
2. Budućnost islamskog ummeta	397
Treće: Prava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	398
1. Vjerovanje u vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem	398
2. Obaveza pokornosti Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i slijeđenja njegovog sunneta.....	400

1) Ajeti u kojima se naređuje pokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem	400
2) Ajeti u kojim se ponavljanjem glagola naređuje pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.....	401
3) Ajeti u kojima se naređuje slijedenje Poslanika, povodenje za njim i izvršavanje svega što je naredio.....	404
4) Ajeti u kojima se naređuje prihvatanje Poslanikove presude i pokornost njemu	407
5) Kur'anski ajeti koji upozoravaju na nepokornost Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i propis o onome ko mu je nepokoran	412
3. Obaveza ljubavi prema Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem	414
Pokazatelji ljubavi prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem	418
4. Obaveza zaštite, poštovanja i veličanja Poslanika	419
Poslanikove posebnosti.....	425
1) Svi vjerovjesnici i poslanici, alejhimus-selam, obavezali su se da će slijediti Muhammeda	425
2) On će imati najviše sljedbenika.....	425
3) Poslanikovi ashabi najbolja su generacija ljudi od vremena Adema, alejhis-selam, do Sudnjeg dana	426
4) Allah je Poslanika obavijestio da mu je oprostio sve grijehe, i prošle i buduće	426
5) Allah je uzdigao spomen na njega.....	426
6) Allah se zakleo životom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	427
7) Allah mu je ukazao počast oslovljavajući ga sa: "O Poslaniče"	427
8) Allah je Poslanikovim sljedbenicima naredio da ga ne dozivaju imenom, nego: "O Allahov Poslaniče", "O Allahov Vjerovjesniče"	428
9) Allah je vjernicima zabranio da podižu svoje glasove iznad Poslanikovog glasa i da s njim ne razgovaraju glasno, kao što je to uobičajeno među ljudima, da ne bi propala njihova djela	428

10) Allah je vjernicima naredio da udijele milostinju prije savjetovanja sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, zatim je to derogirano i naređena im je pokornost	429
11) Mudžize koje je Allah dao Poslaniku na većem su stepenu nego mudžize ranijih poslanika	430
12) Na Sudnjem danu zastava zahvale bit će u rukama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	433
13) On će prvi preći preko sirat-ćuprije i prvi će pokucati na vrata Dženneta i prvi će ući u njega	433
5. Poštovanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, iskazivanjem poštovanja njegovoj porodici i njegovim suprugama, majkama pravovjernih	434
6. Poštovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iskazivanjem poštovanja njegovim ashabima, radijallahu anhum.....	438
7. Donošenje salavata i selama na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	442
Hadisi o vrijednosti donošenja salavata na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	443
Hadisi koji ukazuju na vrijednost donošenja salavata	446
ZAVRŠNA RIJEČ	449